

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

PISIDIA BÖLGESİ ERENLER TEPE YERLEŞMESİ

HAZIRLAYAN

Hilal USLU

1830231008

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT

ISPARTA - 2023

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Pisidia Bölgesi Erenler Tepe Yerleşmesi*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Hilal USLU

11/04/2023

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Hilal USLU
Öğrenci Numarası	1830231008
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü / Arkeoloji Anabilim Dalı
Programı	Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT
Tez Başlığı	Pisidia Bölgesi Erenler Tepe Yerleşmesi
Turnitin Ödev Numarası	2060952803

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 221 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 11/04/2023 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesinin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç;

% 11 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

11/04/2023

(İmza)

Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ
KORTHOLT

Sonsuz minnetlerimle

Danışmanım Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT'a

(USLU, Hilal, *Pisidia Bölgesi Erenler Tepe Yerleşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2023.)

ÖZET

Erenler Tepe Yerleşmesi, Pisidia Bölgesi'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Yerleşim teraslama uygulamaları ile yerleşime uygun hale getirilmiştir. Tepenin kuzey kısmından başlayan teras sistemi yapıların bulunduğu tepe noktasına ulaşmaktadır. Yerleşim etrafını çevreleyen sur hattı ve kule yapısının bulunduğu savunma sistemine sahiptir.

Pisidia Bölgesi'nde Demir Çağı'nda yerleşimlerin yüksek rakımlı tepeler üzerinde konumlandıkları bilinmektedir. Seleukoslar Dönemi'nde bölgede uygulanan yerleşim politikaları (*synoikismos*) ile koloni kentleri kurulmaya başlanmıştır. Bölgede güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla kurulan büyük kentlerin territoriumlarında yer alan yerleşmeler iskân edilmeye devam etmiştir. Erenler Tepe, Seleukoslar koloni kentlerinden biri olan Apollonia Antik Kenti sınırları içerisinde konumlanmaktadır. Yerleşme, Apollonia Antik Kenti'ne bağlanan ana ve ara arter yollara hâkim coğrafi bir konuma sahiptir. Coğrafi konumu, yol ve ticaret ağlarının güvenliğini sağlamak amacıyla tahkim edilen kale yerleşimlerinden biri olduğunu göstermektedir. Buluntular, Erken Demir Çağı'ndan itibaren iskân edildiğini ve Hellenistik Dönem boyunca devamlılığını sürdürdüğünü göstermektedir. Yerleşimde Geç Hellenistik Dönem-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen buluntular oldukça azdır ve sonraki dönemlere ait buluntularla karşılaşılmamıştır. Buluntular, Erenler Tepe'de Demir Çağı'nda başlayan yerleşimin Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde son bulduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Pisidia, Kale Yerleşmesi, Demir Çağı Seramiği, Hellenistik Dönem Seramiği, Savunma Sistemi

(USLU, Hilal, *Settlement of Erenler Tepe in Pisidia*, Master's Thesis, Isparta, 2023.)

ABSTRACT

Erenler Tepe Settlement is located in the northwest of the Pisidia. The settlement has been made suitable for settlement with terracing applications. The terrace system starting from the northern part of the hill reaches the peak where the buildings are located. It has a defense system that includes the wall line and tower structure surrounding the settlement.

It is known that the settlements in the Pisidia were located on high altitude hills during the Iron Age. Colonial cities began to be established with the settlement policies (*synoikismos*) implemented in the region during the Seleucid Period. The settlements in the territories of the big cities established in order to provide security in the region continued to be settled. Erenler Tepe is located within the borders of the ancient city of Apollonia, one of the Seleucid colony cities. The settlement has a geographical position dominating the main and intermediate arterial roads connecting to the Ancient City of Apollonia. Its geographical location shows that it was one of the fortified castle settlements to ensure the safety of roads and trade networks. The finds show that it was inhabited from the Early Iron Age and continued throughout the Hellenistic Period. The finds recovered from the Late Hellenistic-Early Roman Imperial Period in the settlement are very few and no finds belonging to the later periods have been encountered. The finds show that the settlement at Erenler Tepe, which started in the Iron Age, ended in the Early Roman Imperial Period.

Key Words: Pisidia, Fortified Settlement, Iron Age Pottery, Hellenistic Period Pottery, Defense System

ÖNSÖZ

Erenler Tepe Yerleşmesi, Isparta İli, Uluborlu İlçesi sınırlarındadır. Yerleşime ait önceki çalışmalarda tespit edilen yapılar ve seramik buluntuları dair araştırmalar ön raporları ile sınırlı olarak bilim dünyasına tanıtılmıştır (Hürmüzlü vd., 2017a, s. 670; Hürmüzlü vd., 2019, s. 348; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 68). Tez kapsamında ise Erenler Tepe Yerleşmesi mimari kalıntıları ve seramik buluntuları ile bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Erenler Tepe Yerleşmesi'nin Pisidia Bölgesi içindeki konumunun tartışılması; yerleşim düzenlemesi tanımlanması ve bölgedeki benzer örnekler ile karşılaştırılması yapılmıştır. Demir Çağı'ndan itibaren iskan gördüğü anlaşılan yerleşme, mimari kalıntılar ve seramik buluntular ile Pisidia Bölgesi'nin tarihsel süreci kapsamında değerlendirilmiştir.

Yüksek Lisans tez konum olan Erenler Tepe Yerleşmesi'ndeki çalışmalar 2015-2018 yılları arasında gerçekleştirilen Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) kapsamında yürütülmüştür (Hürmüzlü vd., 2017a; Hürmüzlü vd., 2019; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 68). Erenler Tepe'de gerçekleştirilen çalışmalar hocam Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT ve Hochschule für Technik und Wirtschaft (HTW Berlin) üniversitesinden Prof. Dr. Kay KOHLMAYER tarafından yürütülen çalışmalar ile tespit edilmiştir. Prof. Dr. Kay KOHLMAYER ve ekibi survey çalışmaları sırasında yerleşmenin mahiyetinin anlaşılmasına yönelik 3D tarama çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Erenler Tepe Yerleşme'sinin araştırmalarını yürüten hocam Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT ve ekibiyle birlikte çalışmalara büyük katkı sağlayan Prof. Dr. Kay KOHLMAYER teşekkür ederim. Yerleşmenin hava fotoğrafları Hochschule für Technik und Wirtschaft Üniversitesi'nden Arie Kai-BROWNE tarafından çekilmiş ve hava fotoğrafları birleştirilerek orthofotoları oluşturulmuştur. Erenler Tepe'nin yerleşim düzenlemesini ve yapıların planlarının hazırlanmasında büyük katkı sağlayan, orthofotoları oluşturan, tez sürecim boyunca haritaları oluşturmamda yardımlarını ve görüşlerini esirgemeyen Arie Kai-BROWNE'ye teşekkür ederim. Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) çalışmalarına izin ve desteklerini sağlayan Kültür Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne; yüzey araştırması çalışmalarına maddi destek sağlayan Süleyman Demirel Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'na desteklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim. Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) çalışmalarına emek veren Süleyman Demirel Üniversitesi ve çeşitli üniversitelerden arkeolog ve öğrencilere teşekkür ederim.

Tez çalışması, Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından, SYL-2021-8338 no.lu Lisansüstü BAP Projesi ile desteklemiştir. Proje sürecini yürütmemde desteklerini esirgemeyen Bilimsel Araştırma Koordinasyon Birimi çalışanlarına teşekkür ederim. Koç Üniversitesi Suna & İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED) tarafından KU AKMED 2021/T.1080 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir. Kuruma ve çalışanlarına sağladıkları Yüksek Lisans Araştırma Bursu için teşekkür ederim.

Tez oluşum süreci boyunca hocalarımla görüşleri ve yardımları tezin oluşmasına önemli katkı sağladı. Erenler Tepe Yerleşmesi'nde gerçekleştirilen ilk çalışmalarından, tez ve yayın olarak hazırlanıp bilim dünyasına tanıtılma sürecine kadar hocam Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT yoğun emek harcadı. Büyük emek ve kıymet verdiği Erenler Tepe yerleşmesini yüksek lisans tezi olarak hazırlamak benim için çok kıymetliydi. Tez çalışmamın tüm süreci boyunca bilgileri ve fikirleriyle bana yol gösterdiği için sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimine başladığım günden itibaren yardımlarını eksik etmedi, akademik olarak çalışmaya başladığım bu ilk aşamada her zamanda yanımda oldu. Tezin yazım aşamasında her bölümü satır satır okudu, değerlendirdi, önemli görüşleri ve bilgileriyle yönlendirdi. Benim için zorlu olan bu süreçte manevi olarak her zaman yanımda olduğu ve kendimi geliştirmeme de gösterdiği tüm emekleri için kendisine sonsuz minnetlerimi sunuyorum. Uzun bir süreç olan bu yola hocamın öğrencisi olarak başlamış olmaktan her zaman büyük onur duyacağım.

Tezimin her aşamasında desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Burak SÖNMEZ'e sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimimin ilk günlerinden itibaren kendisiyle çalışma fırsatına sahip oldum. Çalışmalar sürecinde seramiklerin çalışılması, belgelenmesi ve yayın taramaları konularında her zaman yol gösterdi. Tezimin yazım süreci boyunca da yardımlarını esirgemedi ve her zaman değerli bilgileriyle bana yol gösterdi. Büyük bir özenle tezimi okuduğu ve görüşlerini sunduğu için kendisine sonsuz teşekkür ederim. Her zaman tüm samimiyetiyle ve sabrıyla bana yol gösterdi. Tüm süreç boyunca gelişmemi sağlayan önemli bir rol model olarak yer aldı. Kendisine tüm destekleri için sonsuz minnetlerimi sunuyorum.

Tezimin yerleşim düzenlemesi bölümümü oluşturmamda önemli katkıları olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet MÖREL'e sonsuz teşekkür ederim. Yerleşimin planlarının oluşturulmamda bana yardımcı oldu. Arazi çalışmalarında planların kontrollerini gerçekleştirmemde büyük katkı sağladı. Yerleşimdeki mimari kalıntıları özenle inceledi

ve yerleşim hakkındaki değerli görüşlerde bulundu. Haritaların oluşturulmasında yardımlarını esirgemedi ve beni yönlendirdi. Bölümün yazım aşamasında özenle okudu ve ilerlememde bana yol gösterdi.

Lisans hayatımda tanışma şansını yakaladığım sayın hocam Doç. Dr. Rahşan TAMSÜ POLAT, Demir Çağı seramiklerini hakkında değerli görüşlerini paylaştı. Lisans sürecimden itibaren yolumuz her kesiştiğinde tüm samimiyetiyle yanımda olduğunu hissettirdiği için kendisine sonsuz teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca ekip arkadaşlarımda büyük desteklerini gördüm. Fatma Nur GÜNER tezin kataloğunun hazırlanmasında yardımcı oldu. Kendisine samimi arkadaşlığı ve destekleri için çok teşekkür ediyorum. İlknur ÜNSEL seramiklerin belgeleme çalışmalarında destek oldu. Kendisine destekleri için teşekkür ederim. Arazi çalışmalarında Gurbet KILINÇ, Berke ÇİLBİR ve Eda BUÇAK yardımcı oldu. Arazi çalışmalarında yapıların fotoğrafları Gurbet KILINÇ tarafından çekildi. Kendisine destekleri için teşekkür ederim. Eda BUÇAK ve Berke ÇİLBİR arazi çalışmalarında seramik buluntuların araştırılmasına katkı sağladı. Kendilerine yardımları için teşekkür ederim. Literatür çalışmalarımda üniversitemin Bilgi Merkezi'nden faydalandım ve çalışanların büyük yardımlarını gördüm. Özellikle ihtiyacım olan yayınlara ulaşmamda her zaman yardımlarını gördüğüm SDÜ Bilgi Merkezi Referans bölümü'nde görevli Ayşe DEMİR'e teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında bir çınar ağacı gibi yanımda olan, her adımda beni destekleyen, bana düşmeyi ve yeniden kalkmayı öğreten en yakın dostum babam Ali USLU' ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Hayallerim ile başlayan, desteklerin ile yürümeye başladığım bu yolu bana öğrettiklerin ile yürümeye devam edeceğim. Her zaman güçlü duruşu ile bana örnek olan, mücadele etmeyi öğreten ve bana yol gösteren sırdaşım annem Şehri USLU'ya sonsuz teşekkür ediyorum. Bu süreçteki tüm heyecanlarımı, sevinçlerimi ve kaygılarımı benimle yaşayan ablam Tuğba ARIK ve kardeşim Salih USLU'ya sonsuz teşekkür ediyorum.

Isparta, 2023

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	ix
HARİTALAR DİZİNİ	xi
RESİMLER DİZİNİ	xii
PLANLAR DİZİNİ	xiv
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	xv
GRAFİK DİZİN	xvi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ'NİN ARAŞTIRMA TARİHÇESİ, PISIDIA BÖLGESİ'NDEKİ COĞRAFI KONUMU VE TARİHSEL SÜRECİ

1. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ	3
2. COĞRAFI KONUM.....	3
3. TARİHSEL ÇERÇEVE	9

2. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞİM DÜZENLEMESİ

1. TERASLAR	16
2. SAVUNMA SİSTEMİ	18
3. YAPILAR.....	29
1.1. Yapı 1	30
1.2. Yapı 2	30
1.3. Yapı 3	30
1.4. Yapı 4	30
1.5. Yapı 5 ve Yapı 6.....	31

3. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ DEMİR ÇAĞI SERAMİK GRUPLARI

1. KAHVERENGİ TEK RENKLİ SERAMİKLER	35
1.1. Tabaklar.....	39
1.2. Kapalı Kaplar	42
1.3. Kâseler.....	44

2. GRİ TEK RENKLİ SERAMİKLER.....	45
3. BLACK ON RED	49
4. BANTLI SERAMİK.....	53

4. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİKLERİ

1. KÂSE..	55
1.1. İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâseleri (Tip 1)	55
1.2. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Tip 2)	58
1.3. Akhamenid Kâseler (Tip 3).....	59
1.4. Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Tip 4)	61
1.5. Dik Ağızlı Kâseler (Tip 5)	62
1.6. Tekil Kâse Örnekleri	62
2. TABAK.....	63
3. KRATER.....	64
4. UNGUENTARIUM	64
5. MASA AMPHORASI.....	65
6. TESTİ..	66

5. BÖLÜM

GEÇ HELLENİSTİK- ERKEN ROMA IMPARATORLUK DÖNEMİ SERAMİKLERİ

1. MASTOS FORMUNDAKİ KÂSELER	68
2. İÇE DÖNÜK AĞIZLI KÂSELER	70
3. TEKİL ÖRNEKLER.....	70
4. GÖVDE PARÇALARI.....	71

SONUÇ.....	72
KAYNAKÇA	78
KATALOG	101
HARİTALAR	149
RESİMLER	155
PLANLAR	184
ÇİZİMLER.....	189
GRAFİK.....	206
ÖZGEÇMİŞ.....	208

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Erenler Tepe Kale Yerleşmesi Coğrafi Konumu	150
Harita 2. Pisidia Bölgesi Kentleri ve Kale Yerleşmeleri	151
Harita 3. Erenler Tepe <i>Viewshed</i> Analizi	152
Harita 4. Erenler Tepe ve Konane (Kale Tepe) <i>Viewshed</i> Analizi	153
Harita 5. Pisidia Bölgesi Phryg ve Lydia Tipi Buluntu Grupları	154

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Erenler Tepe Yerleşmesi Hava Fotoğrafı	156
Resim 2. Erenler Tepe Yerleşmesi Teras Sistemi	157
Resim 3. Erenler Tepe Yerleşmesi Teras Sistemi	157
Resim 4. Erenler Tepe Yerleşmesi Güneyi, Sur Duvarı İzleri	158
Resim 5. Erenler Tepe Yerleşmesi Konumu	158
Resim 6. Erenler Tepe Kule Yapısından Askania Gölü'ne Bakış	159
Resim 7. Erenler Tepe Kule Yapısından Kale Tepe'ye Bakış.....	159
Resim 8. Erenler Tepe'den Apollonia' ya Bakış	160
Resim 9. Sur Hattı İzleri	160
Resim 10. Kule Yapısı Konumu	161
Resim 11. Kule Yapısı.....	161
Resim 12. Erenler Tepe Batı Yamacı Akıntı Taşlar	162
Resim 13. Doğu Teras Duvarları	163
Resim 14. Güney Teras Duvarları	164
Resim 15. Yapı 1	164
Resim 16. Yapı 1 Duvar Hattı	165
Resim 17. Yapı 2 Güney Duvar Hattı.....	165
Resim 18. Yapı 3 Duvar Hattı	166
Resim 19. Yapı 4	166
Resim 20. Yapı 4 Planı	167
Resim 21. Yapı 4 Duvar Hattı	168
Resim 22. Yapı 4 Duvar Detayı.....	169
Resim 23. Yapı 5	169
Resim 24. Yapı 6	170
Resim 25. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 1-6)	171
Resim 26. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 7-10)	172
Resim 27. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 11-16)	173
Resim 28. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 17-20)	174
Resim 29. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 21-27)	175
Resim 30. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 28-33)	176
Resim 31. Gri Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 34-42).....	177
Resim 32. Black on Red (Kat. No. 43-45) ve Bantlı Seramikler (Kat. No. 46-49)	178
Resim 33. İç Kivrık Ağız Kenarlı Kâse (Kat. No. 50-56) ve Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse (Kat. No. 58-65).....	179
Resim 34. Akhamenid Kâseler (Kat. No. 66-69), Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 70-74) ve Dik Ağızlı Kâseler (Kat. No. 75-77)	180
Resim 35. Tekil Kâseler (Kat. No. 78-81), Tabaklar (Kat. No. 82-84), Krater Kaideleri (Kat. No. 85-86) ve Unguentarium (Kat. No. 87)	181

Resim 36. Masa Amphoraları (Kat. No. 88-90) ve Testiler (Kat. No. 91-97).....	182
Resim 37. Mastos (Kat. No. 98-104), İç Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 105-107), Tekil Kâseler (Kat. No. 1098-109) ve Gövde Parçaları (Kat. No. 110-111)	183

PLANLAR DİZİNİ

Plan 1. Erenler Tepe Yerleşim Planı	185
Plan 2. Kule Yapısı.....	186
Plan 3. Yapı 1 Planı.....	187
Plan 4. Yapı 2 Planı.....	187
Plan 5. Yapı 4 Planı.....	188

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 1-6).....	190
Çizim 2. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 7-12).....	191
Çizim 3. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 13-16).....	192
Çizim 4. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 17-20).....	193
Çizim 5. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 22-25).....	194
Çizim 6. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 27-33).....	195
Çizim 7. Gri Tek Renkli, Black on Red ve Bantlı Seramikler (Kat. No. 34-46).....	196
Çizim 8. İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 50-56).....	197
Çizim 9. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 57-62).....	198
Çizim 10. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 63-65) ve Akhamenid Kâseler (Kat. No. 66-69)	199
Çizim 11. Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 70-73) ve Dik Ağızlı Kâseler (Kat. No. 75-77)	200
Çizim 12. Tekil Kâseler (Kat. No. 78-81) ve Tabaklar (Kat. No. 82-84).....	201
Çizim 13. Krater Kaidesi (Kat. No. 85), Unguentarium (Kat. No. 87) ve Masa Amphoraları (Kat. No. 88-90)	202
Çizim 14. Testiler (Kat. No. 91-96).....	203
Çizim 15. Mastos (Kat. No. 98-104)	204
Çizim 16. İçe Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 105-107) ve Tekil Kâseler (Kat. No. 108-109)	205

GRAFİK DİZİN

Grafik 1. Seramiklerin Dönemlerine Göre Dağılım Grafiği	207
--	-----

GİRİŞ

Pisidia Bölgesi dağ sıraları ile birbirinden ayrılan ovaların bulunduğu coğrafi konuma sahiptir. Bölgenin coğrafi özellikleri büyük kent yerleşmelerinin yanı sıra kale yerleşmelerine de ihtiyaç duyulan arazi düzenlemesinin oluşmasına sebep olmuştur. Bölgede Demir Çağı'ndan itibaren bilinen kale yerleşmelerinin bir örneği de Erenler Tepe'dir (Harita 2).

Erenler Tepe Yerleşmesi ilk olarak 2015-2018 yılları arasında Prof. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt başkanlığında gerçekleştirilen Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) kapsamında tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir (Hürmüzlü vd., 2017a, s. 670; Hürmüzlü vd., 2019, s. 347-348; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 68). 2015 yılında yürütülen çalışmalarda, teras yapıları ve mimari yapılar ile seramik ele geçmiştir. Yapılar ve seramik buluntulara dair çalışmalar ön raporlar ile sınırlı olarak bilim dünyasına tanıtılmıştır (Hürmüzlü vd., 2019, s. 348). Erenler Tepe Yerleşmesi mimari yapılar ve seramik çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla çalışılmıştır. Tez kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda Demir Çağı'ndan Geç Hellenistik Dönem-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne dek yerleşim gördüğü anlaşılmaktadır (Uslu ve Hürmüzlü, s. 68).

Tez çalışmalarına ilk olarak literatür araştırmaları ile başlanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında tezin birinci bölümünü oluşturan "Erenler Tepe Yerleşmesi'nin Araştırma Tarihçesi, Pisidia Bölgesi'ndeki Coğrafi Konumu ve Tarihsel Süreci" değerlendirilmiştir. Literatür çalışmalarında bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmaları detaylı olarak incelenmiştir. Coğrafi konum kapsamında bölgenin tarihsel süreci de dikkate alınarak Erenler Tepe'nin bölgedeki konumu değerlendirilmiştir. Bölüm içerisinde bölgede gerçekleştirilen çalışmalarda tespit edilen kale yerleşmeleri ile incelenmiştir. Erenler Tepe'ye en yakın konumda yer alan Konane (Kale Tepe) ile karşılaştırılmıştır. İki kale yerleşmesinin görüş alanlarının saptanabilmesi ve birbirleri ile ilişkisinin anlaşılması sağlaması amacıyla *viewshed* (görünürlük) analizleri oluşturulmuştur.

Erenler Tepe'de gerçekleştirilen yüzey araştırmaları kapsamında WGS 84 UTM Zone 36N koordinat sisteminde +/-1 mm hassasiyet ile orthofotolar

oluřturulmuřtur¹. Erenler Tepe'nin yerleşim düzenlemesine yönelik çalışmalarda IAS arşivinde yer alan QGIS programına aktarılan orthofotolar ile yapı planlarının çizimleri gerçekleştirilmiştir. Arazi  alışması ile planların kontrolleri ve savunma sisteminin saptanabilmesine yönelik olarak sur hattının takibi yapılmıştır. Savunma sistemine dair izler izlenebilmekle birlikte hava şartlarının neden olduğu tahribat sebebi ile sur duvarlarının tamamını takip edebilmek güçtür. Çalışmalarda olası savunma sistemi saptanmış ve takip edilen duvar sıraları dikkate alınarak savunma hattının çizimi gerçekleştirilmiştir (Plan 1).

Erenler Tepe'de ele geçen seramik buluntular Adobe Illustrator programı ile dijital çizimleri oluşturulmuştur. Seramikler form, katkı maddeleri ve bezeme özellikleri ile karşılaştırılarak benzer örnekleri saptanmıştır. Bu  rnekler doğrultusunda tipoloji ve kronolojileri oluşturulmuştur.

Erenler Tepe Kale Yerleşmesi'nde ele geçen buluntular doğrultusunda, bölge içerisindeki konumu ve tarihsel süreci değerlendirilmiştir. Yerleşmenin Demir  ağı'ndan Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürekli yerleşim gördüğünü söylemek mümkündür. Elde edilen veriler bölgede az sayıda çalışmaya konu olan Demir  ağı yerleşim modellerine örnek olduğunu göstermektedir.

¹ Orthofotolar Isparta Arkeolojik Surveyi  alışmaları kapsamında Arie Kai-Browne tarafından hazırlanmıştır. Arie Kai-Browne'ye destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

1. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ'NİN ARAŞTIRMA TARİHÇESİ, PISIDIA BÖLGESİ'NDEKİ COĞRAFİ KONUMU VE TARİHSEL SÜRECİ

1. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Prof. Dr. Mehmet Özsait Pisidia Bölgesi'nde 2008 yılında gerçekleştirdiği yüzey araştırmalarında Erenler Tepe'nin 600 m. doğusu ve İkizoluk Pınarı'nın 300 m. güneyinde konumlanan tepedeki çalışmalarından söz etmektedir (Özsait, 2009, s. 119) (Harita 2). Tepe'nin doğu eteklerinde ve yamaçlarında Erken Tunç Çağı, Demir Çağı ve Orta Çağ yerleşimlerine ait seramiklerin ele geçtiğinden söz etmektedir (Özsait, 2009, s. 119)². Erenler Tepe Yerleşmesi'nde 2015-2018 yılları arasında Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) kapsamında ilk kez çalışmalar yürütülmüştür (Hürmüzlü vd., 2017a, s. 670)³. IAS kapsamında yapılan incelemelerde tepe zirvesinin düzlenerek ve yamaçların teraslanarak yerleşime uygun hale getirildiği anlaşılmıştır (Resim 1 ve 2). Yerleşimde yürütülen çalışmalarda, teras yapıları ve yapı grupları tespit edilmiştir (Hürmüzlü vd., 2019, s. 347, Resim 3). Erenler Tepe Yerleşmesi'nde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda Demir Çağı'ndan MÖ 1. yüzyıla kadar sürekli bir yerleşim gördüğünü söylemek mümkündür (Hürmüzlü vd., 2019, s. 348; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, 88).

2. COĞRAFİ KONUM

Erenler Tepe Yerleşmesi, günümüz Isparta İli, Uluborlu İlçesi sınırlarında 1792-1745 m yüksekliğindeki tepe üzerinde bulunmaktadır (Hürmüzlü vd., 2017a, s. 670; Hürmüzlü, 2019, s. 347; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 68). Pisidia Bölgesi'nin

² Prof. Dr. M. Özsait, buluntuların yanı sıra yerleşimin zirvesinde tahrip olmuş bir tümülüs olduğunu belirtmiştir (Özsait, 2009, s. 119). Ancak Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında Erenler Tepe'de gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında sözü edilen tümülüse rastlanmamıştır.

³ Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında tespit edilen yerleşmede koruma önlemlerinin alınmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş ve 2016 yılında "Aynen Korunacak I. Derece Arkeolojik Sit Alanı" olarak tescillenmesi sağlanmıştır.

kuzeybatısında ve Seleukoslar Dönemi'nde kurulan Apollonia Antik Kenti'nin 4,5 km güneyinde yer almaktadır (Harita 1).

Strabon, Pisidia Bölgesi'nde yaşayan halkın Phrygia, Lydia, Karia ile komşu olduklarını aktarmaktadır (Strabon, XII7.VII.1-2). Bölgenin coğrafi konum olarak kuzey ve güney yönde iki ana yol üzerinde yer alması sebebi ile güvenli ve kontrollü olması önem taşımaktaydı (Hürmüzlü, 2015, s. 168). Dar ovalar ile birbirlerinden ayrılan dağların olduğu fiziki özelliği, bölgede büyük kentlerin kurulmasını engellemekle birlikte bölge üzerinde hâkimiyet kurulmasını da zorlaştırmaktadır (Özcan, 2015, s. 1) (Resim 4). İç kesimlerde yer alan ovalar ise doğu-batı yönündeki ulaşimleri kolaylaştırmaktadır (Hürmüzlü 2009a, s. 494).

Konumu açısından önemli bir yere sahip olan Pisidia Bölgesi'nde Demir Çağı ve Hellenistik Dönem'de yerleşmeler yüksek tepeler üzerine konumlanmaktadır. Hellenistik Dönem'de yerleşim düzenlemelerinin artmasıyla tarımsal ve kırsal faaliyetlere dayanan yerleşimlerde de artış görülmektedir (De Giorgi, 2014, s. 65). Hellenistik Dönem'de bölgede yer alan kentler, Demir Çağı ve öncesine ait olan patika yollarla iletişim ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılamaktaydı (French 1992, s. 169; Hürmüzlü-Hecebil, 2015, s. 36). Bu yerleşmelerde güvenliğin sağlanabilmesi büyük önem taşımaktaydı (Harita 2).

Pisidia Bölgesi'nde Seleukoslar Dönemi'nde stratejik konumlara sahip, yol ve ticaret ağlarına hâkim konumlarda yer alan koloni kentlerinin (Pisidia Antiokheia, Seleukeia, Neapolis ve Apollonia) kurulduğu bilinmektedir⁴ (Harita 2 ve Resim 4). Bu kentler aynı zamanda Pers Kraliyet yolu üzerindeki stratejik konumlarıyla Sardeis ve Persepolis arasındaki yolu kontrol altına tutmaktaydı (Daems, 2020, s. 123; Daems ve Talloen, 2022, s. 190). Pisidia Antiokheia, Küçük Asya ile Suriye'yi birbirine bağlayan ana güzergah üzerinde yer almaktadır (Cohen, 1978, s. 14-15; Mitchell ve Waelkens, 1998). Neapolis, güneyde bulunan yolların güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş koloni kenti olarak karşımıza çıkmaktadır (Hürmüzlü, 2015, s. 173).

⁴ Magie, 1950, s. 457, 475; Levick, 1967, s. 16-17; Jones, 1971, s. 127; Cohen, 1978, s. 14-15; Özsait, 1985, s. 124-125; Mitchell ve Waelkens, 1998, s. 5-6; Daubner, 2011; Bingöl, 2012, s. 459; Sarılar, 2014, s. 175; Hürmüzlü, 2015, s. 178; Kaşka, 2017.

Seleukeia konumu itibariyle Eğirdir ve Burdur Gölleri arasında konumlanmaktadır. Apollonia, Sagalassos, Antiokheia, Konane, Baris, Prostanna ve Minassus gibi komşularının da merkezinde yer alır. Seleukeia'nın konumu, Güney Pisidia kentlerini kontrol altında tutulabilmesi amacıyla kurulmuş olduğu düşündürmektedir⁵. Erenler Tepe'nin 5 km güneyinde yer alan Apollonia⁶, Pisidia Antiokheiası ile Phrygia Apameiası arasında yer alan önemli bir konuma sahiptir (Hürmüzlü, 2009a, s. 495; Hürmüzlü, 2009b, s. 201; Hürmüzlü, 2015, s. 174). Apollonia bulunduğu konum itibariyle Doğu ve İç Anadolu ile Batı Anadolu'ya bağlanan ticaret yolları üzerinde yer almaktadır (Bakır, 2013, s. 55). Bölgedeki koloni kentleri konumları açısından değerlendirildiklerinde kurulma amaçlarını destekledikleri görülmektedir.

Seleukoslar Bölgede güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla uyguladıkları büyük kent kurma politikaları ile eş zamanlı olarak, bu kentlere hakim konumlarda kale yerleşmeleri de kurmuşlardır (Hürmüzlü, 2015, s.178) (Harita 2). Bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ile kale yerleşmelerinin Demir Çağı'ndan itibaren bölgede var oldukları ve Seleukoslar Dönemi'nde koloni kentlerinin kurulmasıyla yeniden tahkim edildikleri anlaşılmıştır⁷. Seleukoslar Dönemi'nde kurulan koloni kentleri çevresinde gerçekleştirilen çalışmalarda küçük ölçekli yerleşimlerin varlığı saptanmıştır (Hürmüzlü, 2013, 146-147; Özsait ve Özsait, 2013; Kızıyalçın, 2015; Kızıyalçın ve Özcan, 2016, s. 136-137). Demir Çağı'ndan itibaren varlığı bilinen bu yerleşmeler topoğrafik özellikleri sayesinde doğal bir korumaya sahiptir. Hellenistik Dönem'de konumu itibariyle önemli bir geçiş noktası üzerinde yer alan Pisidia Bölgesi'nde Konane (Kale Tepe) (Hürmüzlü, 2013; Hecebil, 2016a; Hecebil, 2016b; De Giorgi, 2014), Güneykent Kale Yerleşmesi (Hecebil, 2016a), Sağır Kale (Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b), Yukarı Tırtar Kalesi, Çatlı Kalesi, Madenli Kalesi, Yaylacık Kale, Koruyaka Kalesi ve Büyükören Kalesi (Alparslan ve Güngör, 2018), Serikli Toptaş (Hürmüzlü ve Gerçek, 2015), Düzen Tepe (Daems vd., 2017a; Braekmans vd.,

⁵ Bevan, 1902, s. 166; Vandorpe, 2000, s. 498; Hürmüzlü, 2015, s. 175.

⁶ Apollonia Antik Kenti'nin Seleukos Kolonisi olmasına ilişkin olarak bkz. Mitchell ve Waelkens, 1998, s. 5; Hürmüzlü, 2015, s. 173-175.

⁷ Konane için bkz. Hürmüzlü, 2013; Hecebil, 2016a; Hecebil, 2016b; Sagalassos'un bulunan yaklaşık 1,8 km güneybatısında Zencirli Tepe için bkz. Vanhaverbeke vd., 2010, s. 113. Pednelissos için bkz. Laufer, 2010, s. 165-192. Antiokheia'nın teritoriumunda kuzeyinde bulunan Sağır Kalesi için bkz. Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b; güneyinde bulunan Madenli Kalesi için ise bkz. Özhanlı vd., 2020, s. 491, Harita 2; Alparslan ve Güngör, 2018, s. 198. Kibyra'nın kuzeybatısında yer alan Kocayayla için bkz. Dökü ve Baytak, 2017, s. 236; Dökü, 2018, s. 144; kuzeydoğusunda yer alan Düven Kayası için bkz. Dökü, 2018, s. 145.

2011), At Alanı Kalesi (Özsait ve Özsait, 2013), Prostanna (Kızılyalçın, 2015), Mallos ve Kapıkaya Antik kentleri (Özcan, 2015) çevreye hâkim konumları ile güvenliği sağlamak amacıyla kurulan kale yerleşmeleridir.

Konane (Kale Tepe) Isparta İli'nin 24 km güneyinde yer almaktadır. Pisidia Bölgesi'nde yer alan topografik olarak doğal bir savunmaya sahip kale yerleşimlerinden biridir. 1676 m. yüksekliğe sahiptir (Hecebil, 2016a, s. 11). Bölgede bilinen kale yerleşmeleri arasında Erenler Tepe'ye konum olarak en yakın kaledir (Harita 2). Konane (Kale Tepe)'nin kuzeyinde bulunan Tınaz Tepe ve Kepeci Tepe yaylalarında yerleşik olmayan gruplara ait izler bulunmaktadır (De Giorgi, 2014). Bu gruplar yakınlarında yer alan Seleukeia, Apollonia ve Konane Antik Kenti'nde bulunan pazarları kullanarak bu kentlerin *territorium*ları arasında bağlantı kurulmasını sağlamaktadırlar (De Giorgi 2014, s. 70). Serikli Toptaş, Konane (Kale Tepe)'nin 4 km kuzeyinde yer almakta ve 997 m yüksekliğe sahiptir (Hürmüzlü ve Gerçek, 2015). Güneykent Kale Yerleşmesi Isparta İli Keçiborlu İlçesi'nin 5,2 km kuzeydoğusunda, Erenler Tepe'nin güneybatısında yer almakta ve 1165 m. yüksekliğe sahiptir (Hecebil 2016a, s. 34). Sağır Kale, Isparta İli Yalvaç İlçesi'ne 25 km uzaklıkta ve 1725 m. yüksekliğe sahip bir kale yerleşmesidir (Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b). Prostanna Antik Kenti Isparta İli Eğirdir İlçesi'nde yer almakta ve 1750 m. yüksekliğe sahiptir (Kızılyalçın, 2015; Kızılyalçın ve Özcan, 2016). Bu yerleşim yerlerinden biri olan Düzen Tepe Yerleşmesi, Sagalassos'un 1,8 km güneybatısında yer almaktadır. Düzen Tepe topoğrafik özelliklerine baktığımızda kuzeyi Zencirli Tepe yamaçları ve diğer yönlerden ise dik yamaçlar ile korunmaktadır (Daems ve Talloen, 2022, s. 182). Kabalis Bölgesi'nde de benzer kalelere rastlanmaktadır. Uylupınar yerleşimi ve çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, yerleşimleri ve yol ağlarını gözetleyen Düven Kayası Tepe, Kocayayla Doğu ve Batı Kaleleri tespit edilmiştir (Dökü, 2018, s. 144). Düven Kayası tepesinde yer alan kale, Uylupınar yerleşiminin kuzeybatısında, Karamusa Höyük üzerinde yer almaktadır (Dökü, 2018, s. 144). Bu kale yerleşmesi Uylupınar yerleşimini ve Tefenni ovasındaki Karamusa, Manca ve Höyük Höyük yerleşimlerini görmektedir (Dökü, 2018, s. 144). Kocayayla Doğu Kalesi Kocayaran tepesi üzerinde yer almaktadır ve Uylupınar yerleşimine hâkim bir konumdadır. Kocayayla Batı kalesi ise Yalnızca Tepe üzerinde bulunmaktadır. Batıda Acıpayam ovasını, güneydoğuda ise Gölhisar, Karamanlı ve Tefenni'ye hâkimdir

(Kavak, 2017, s. 37; Dökü, 2018, s. 144). Demir Çağı'na tarihlenen her iki kalede kuru duvar örgü tekniği ile yapılmış sur izlerine sahiptir (Kavak, 2017, s. 36-37; Dökü ve Baytak, 2017, s. 262-263). Kabalis Bölgesi'nde Tefenni ilçesi sınırlarında, Yayla Kalesi olarak adlandırılan bir Demir Çağı kalesi de yer almaktadır (Baytak, 2014, s. 87).

Bölgede Demir Çağı'ndan itibaren var olduğunu bildiğimiz bu kale yerleşmelerinden biri de Erenler Tepe Yerleşmesi'dir. Erenler Tepe Yerleşmesi yukarıda söz edilen kale yerleşmelerine kıyasla 1792-1745 m yüksekliğe sahip ve diğer kale yerleşmelerinden yüksek bir konumda yer almaktadır. Konumsal özellikleri yerleşim ve yol ağlarının güvenliğini sağlamak amacıyla kurulan kale yerleşmeleri ile benzerlik göstermektedir. Topoğrafik açıdan batı yönünde bulunan sarp kayalıklar sebebi ile doğal bir korumaya sahip olması bir diğer kale yerleşmesi özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Resim 1). Araziye hakim konuma sahip olan yerleşmenin Hellenistik Dönem'de savunma sistemi ile kale yerleşimi olarak varlığını sürdürdüğü görüşü; Seleukoslar Dönemi'nde kurulan koloni kentlerinden biri olan Apollonia Antik Kenti'ne gören bir konumda ve kente ulaşımın sağlandığı ara arter yol ağı üzerinde yer alması ile desteklemektedir (Hürmüzlü vd., 2017b, s. 176) (Harita 3 ve Resim 8).

Roma İmparatorluk Dönemi'nde de ticari ve askeri açıdan daha geniş ve kullanılabilir yol ihtiyacı devam etmiştir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda Romalılar, Pisidia Bölgesi'nde önemli yol ağları yapmışlardır (Takmer vd., 2008, s. 110). Bölgedeki önemli yol ağı olarak bilinen "Via Sebaste", Vali Cornutus Arrutius Aquila tarafından MÖ 6 yılında Augustus adına yapılmıştır (Robinson, 1924, s. 435; French ve Mitchell, 1977, s. 214; French, 2012: 11; Köker, 2022, s. 20) (Harita 2). Bölgedeki Via Sebaste ile bağlantısı olan ana ve ara arter ile tali yollarının varlığı da bilinmektedir (Hürmüzlü ve Hecebil, 2015, s. 37). Ticari açıdan da önem arz eden bu yollar, Ege ve Akdeniz kıyılarında yer alan liman kentlerine ulaşımın kolay olmasını sağlamaktadır (Köker, 2022, s. 20). Bölgede yer alan ara arter yollar kentleri ve küçük yerleşimleri birbirine bağlamaktadır. Konane Antik Kenti'nin kuzey sınırında MS. 4 yüzyıla tarihlendirilen mil taşı bu bağlantıyı göstermesi bakımından önem taşımaktadır (Hürmüzlü ve Hecebil, 2015, s. 37). Mil taşının ele geçtiği günümüz Gönen İlçesi'nde halk ile yapılan görüşmeler ve akıbetinde gerçekleştirilen araştırmalar, Konane ile

Apollonia arasında patika yollar ile ulaşım sağlanabildiğini göstermiştir (Hürmüzlü ve Hecebil, 2015, s. 38). Konane ve Apollonia'yı birbirine bağlayan bu patika yol üzerinde Erenler Tepe Yerleşmesi de yer almaktadır (Hürmüzlü ve Hecebil, 2015, Resim 8) (Harita 4).

Erenler Tepe'nin konumunun ve çevresiyle ilişkisinin anlaşılması amacıyla *viewshed* analizleri hazırlanmıştır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 69)⁸. Analizler 3, 5, 10 ve 20 km çapında değerler ile oluşturulmuştur⁹. *Viewshed* analizleri, Erenler Tepe'nin görüş alanı içinde ana ve ara arter yolların olduğunu ve bu yolları kontrol altında tuttuğunu göstermektedir. 3 km çapında Konane (Kale Tepe) yerleşmesinden Apollonia'ya bağlanan ara arter yolu; 5 ve 10 km çapında Via Sebaste yolunun Apollonia'ya ulaşan hattını ve 20 km çapında ise bu hat ile Askania Gölü'nü (Burdur Gölü) ve kuzeyindeki araziye gözlemleyebilmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 69) (Harita 3). Nitekim Erenler Tepe arazi ziyareti sırasında, kule yapısından 20 km uzaklığında yer alan Burdur Gölü'nü çıplak gözle görmek mümkün olmuştur (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 69) (Resim 6). 10 km çapında ise Apollonia'nın kuzeyindeki bölgeye hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Askania Gölü'nün kuzeyindeki araziye ve Apollonia'ya bağlanan ara arter yola hâkim olan Erenler Tepe ve Konane (Kale Tepe) yerleşmelerinin birbirleri ile bakışım halinde olduğu açıktır (Harita 4 ve Resim 7). *Viewshed* analizleri, Erenler Tepe'nin 20 km çapı içerisinde yer alan ana ve ara arter yollara ve Apollonia Antik Kenti'ne hâkim bir konuma ve yüksekliğe sahip olduğunu görüşünü destekleyen veriler sunmuştur (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 70).

⁸ Erenler Tepe *viewshed* analizleri QGIS programında, savunma sisteminin bir parçası olan kule yapısından oluşturulmuştur. Kule yüksekliği bölgede korunan kule yükseklikleri dikkate alınmıştır. Bölgede, Pednelissos'ta 7 m., Sillyon'da 8 m. ve Adada Antik Kenti'nde 8 m. yüksekliğinde korunan kule yapıları bulunmaktadır, bkz. Laufer, 2010, s. 180; Büyükkolancı, 2013, s. 201. Buradan hareketle yükseklik ortalama 7 m olarak değerlendirilmiş ve ortalama insan boyu 1,60 m olarak dahil edilmiştir. Bu doğrultuda analizlerde yükseklik 8,60 m olarak kabul edilmiştir.

⁹ Analizler oluştururken bu alanda gerçekleştirilen önceki çalışmalar dikkate alınmıştır. *Viewshed* analizlerinde insan gözünün görebileceği mesafe uzaklığına dair farklı değerlerin ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır, bkz. Koparal, 2011, s. 41; Koparal, 2012, s. 145-146 (2,5 km kabul edilmiştir). Bu yönde gerçekleştirilen bazı çalışmalarda bu mesafenin 6,3 – 10,8 km arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Buna ilişkin ayrıca bkz. Topouzi vd., 2000, s. 10. Bunun dışında özellikle belirtmek gerekir ki alan çapı değerlendirmelerinde kule yüksekliğinin görüş mesafesi uzaklığına 5 km'lik yarıçap dışında kayda değer bir değişimin olmadığı gözlemlenmiştir, bkz. Kantner ve Hobgood, 2016, s. 1311.

3. TARİHSEL ÇERÇEVE

“Pisidia” adı Ksenophon’un Anabasis’inde ilk kez anılır (Ksenophon, 1.1.11). Ksenophon Anabasis adlı eserinde Pers satrabı Kyros’un “*Phrygia’ya yağma akınları yapan Pisidialıları cezalandırma seferi düzenleyeceğine*” yönelik söylemiyle Phryg ve Lydia’lıların bölgede tam hâkimiyet sağlayamadığından bahsetmektedir (Ksenophon, I.1.7). Bölgede Pisidialılar ile birlikte Milyades ve Solymiler’in de dahil olduğu çeşitli topluluklar yer almaktadır (Mitchell, 1991, s.119). Arrianos bölgedeki Hellenistik Dönem öncesine ait kent isimlerini aktarmaktadır. Bu kentler; Termessos, Selge ve Sagalassos’dur (Arrianos, 1.27.1, 1.28.1 ve 1.28.2). Bu kentler bölgede düzenli ve gelişmiş yerleşimlerin varlığını göstermektedir (Mitchell 1993, s. 71; Hürmüzlü, 2007a, s. 5). Bölgede bilinen diğer kentler ise Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri’nde kurulmuşlardır (Özsait, 1985; Mitchell, 1992; Mitchell 1993; Hürmüzlü, 2007a, s. 5). Roma İmparatorluk Dönemi öncesi bölgede yaşayan Pisidia topluluklarının listesi, MÖ 100 dolaylarında Artemidorus tarafından kaydedilmiş ve Strabon tarafından aktarılmıştır (Mitchell, 1991, s. 124). Listede Sagalassos, Selge, Adada, Termessos, Isında, Pednelissos, Amblada, Anabura, Tymbriada, Kremna, Ariassos, Pityassus ve Tarbassus isimleri yer almakla birlikte henüz tespit edilememiş iki topluluk adı daha bulunmaktadır (Strabon XII.7, VII.2, C570; Mitchell, 1991, s. 124).

Pisidia Bölgesi sırasıyla Phrygia, Lydia ve Pers egemenliği altında girmiştir (Özsait, 1980, s. 63-105; Brandt, 1992, s. 12-14). Bölge, MÖ 9. yüzyılın sonlarında Phryg yönetimini altındadır (Hall, 1968, s. 59). Orta Demir Çağ’ın son yarısında ise Lydia etkisi altına girmiştir (Özsait, 1980, s. 106). Heredotos, Halys Irmağı’nın batısının Kroisos Dönemi’nde Lydia yönetimi altında olduğunu belirtmektedir (Heredotos, I.28-29; Hürmüzlü, 2007a, s. 3). Ayrıca Heredotos, birinci satraplık içerisinde Pisidia’nın batı kesimi Milyas’ı, ikinci satraplık olarak ise “Hytenneis” Bölgesi olduğunu belirtmektedir (Heredotos, 3.90; Hürmüzlü, 2007a, s. 3). Bölgedeki Lydia yönetiminin Perslerin Anadolu’yu ele geçirdiği MÖ 547/546 tarihine kadar devam ettiği görüşü kabul edilmektedir (Brandt, 1992, s. 26-38; Hall, 1968, s. 59; Hürmüzlü, 2007a, s. 3).

Pisidia Bölgesi'nde gerçekleştirilen araştırmalarda ele geçen arkeolojik ve epigrafik buluntular tarihsel sürecin anlaşılabilmesi bakımından önem taşımaktadır. Demir Çağı'nda mevcut kültürlerin izleri hakkında önemli ipuçları sunan buluntu ve bulgular Phryg ve Lydia kültürlerinin Pisidia Bölgesi'nin kültürel kimliği üzerinde yoğun etkiye sahip olduğunu ve Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde de devam ettiğini göstermektedir (Hürmüzlü, 2009a, s. 496) (Harita 5).

Phryg kültürüne ilişkin verileri Gençali Köyü yakınındaki “Çeştepe Tümülüsleri” (Hürmüzlü, 2007b) ve Düver-Yarım Ada civarında yer alan tümülüs (Kahya, 2012) Phryg etkileri taşımaktadır. Prof. Dr. Mehmet Özsait'in Hoyran Gölü civarında gerçekleştirdiği yüzey araştırmalarında Phryglerin yaşadıkları bölgelerden bildiğimiz “kapı tipi mezar stelleri”nin çok sayıda örneği ile karşılaşmıştır (Waelkens, 1986, s. 269-277; Özsait ve Özsait, 2011; Hürmüzlü ve Tanrıver, 2016, s. 41; Hürmüzlü, 2019). Bölgede kapı tipi mezar stellerinin örnekleri Neapolis, Apollonia, Tymandos, Antiokheia, Kormasa ve Kibyra'da ele geçmiştir (Hürmüzlü, 2019, s. 123). Kapı tipi mezar stelleri, Roma İmparatorluk Dönemi'nde de bölgede görülmeye devam etmektedir (Waelkens, 1986, s. 269-277). Isparta İli Büyükkabaca Köyü'nden satın alma yoluyla Isparta Müzesi'ne getirilen beş bronz omphaloslu phiale, üç adet bronz fibula, iki adet bronz kulp, iki adet bronz kemer tokası ile pişmiş toprak emzikli ve süzgeçli kap, bölgede ele geçen Phryg tipi buluntular arasında yer almaktadır (Gerçek, 2013). Bölgedeki Phryg etkisinin Hristiyanlığın başlangıcına kadar devam ettiğini epigrafik buluntular göstermektedir (Brandt, 1992, s. 59; Iversen, 2012; Iversen, 2015).

Lydia kültürü etkilerine ait örnekler ise geniş bir bölgede karşımıza çıkmaktadır (Harita 5). Burdur İl'inde yer alan Karamanlı İlçesi'ndeki Çeştepe ve Bademli İlçesi'ndeki Üç Tümülüsler, Tefenni İlçesi sınırları içerisinde bulunan Yuvalak Tümülüsü, Gölhisar İlçesi Yamadı Gölü çevresinde tespit edilen çok sayıda tümüslüste (Ekinci, 2006, s. 143-145; Ekinci, 2007, s. 669; Çankaya, 2013; Dökü, 2018, s. 148) ve Tymandos antik kenti yakınlarındaki “Delipınar Tümülüsleri”nde (Hürmüzlü, 2007b; Hürmüzlü, 2009b; Hürmüzlü ve Tanrıver, 2016) gözlemleyebilmek mümkündür. Isparta Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Delipınar Tümülüslerine ait *anthemion* tipi mezar stelleri bölgedeki Lydia etkisi olarak değerlendirilmektedir (Hürmüzlü, 2007b; Özgan 2020). Burdur Alanköy yakınlarında

MÖ 6. yüzyıla tarihlenen aslan kabartmalı kaya mezarı bölgedeki çeşitli Lydia kültür etkisinden biridir (Hüliden, 2012, s. 380). Bunun dışında Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında araştırılan Ulaş Tepe ve Demirliönü arasında da çok sayıda tespit edilen kayaya oyulmuş mezarda Lydia etkileri karşımıza çıkmaktadır (Hürmüzlü, 2009b; Hürmüzlü ve Tanrıver, 2016, s. 40). Ulaştepe ve Demirliönü Mevkiinde aynı zamanda MÖ 7. ve 6. yüzyıla tarihlendirilen Phryg ve Lydia tipi “*Black on Red*” ve “*Streaked Ware*” seramik buluntuları da ele geçmiştir (Hürmüzlü, 2009b, s. 212). Lydia etkili mezarlar Uylupınar’da da karşımıza çıkmaktadır. Uylupınar’ın en güneyinde büyük boyutlu bir mezar odası saptanmış ve bu alanda Lydia etkisi olarak karşımıza çıkan phallus şeklinde mezar işaretleyicisi tespit edilmiştir (Corsten ve Hüliden, 2012, s. 30; Dökü, 2018, s. 148). Bu alanda gerçekleştirilen kurtarma kazısı çalışmalarında Kabakkırı ve Toprak Tepe Mevkiileri’nde taş örgü sandık biçimindeki mezarlar ve Manca kaya mezarı Lydia etkilerini göstermektedir (Dökü ve Baytak, 2013, s. 73; Dökü ve Baytak, 2015, s. 646, Dökü, 2018, s. 153-155). Bu alanda ele geçen seramik buluntular MÖ 7. ve 6. yüzyıl arasına tarihlenmektedir (Corsten ve Hüliden, 2012, s. 26). Uylupınar çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında Göladası Şehertaşı Mevkii, Kertiltepe/ Çilengir Mevkii, Karaboğan Sivritaş, Çanakçı Mevkii, Gözlüce Mevkii, Kapangediği ve Taşdibi Nekropolislerinde Lydia seramikleri ile karşılaşmıştır (Dökü ve Baytak, 2013). Sonuç olarak, Phryg ve Lydia kültürleri bölgenin kültürel kimliğinde güçlü bir etken olmuştur.

Bölge, Büyük İskender’in (MÖ 336-323) Anadolu’ya gelişiyle Makedon yönetimi altına girmiş ve kısmen kontrolü sağlanabilmiştir (Hürmüzlü vd., 2017b, s. 175). Makedon orduları ilk olarak Lykia ve Pamphylia kentlerini aldıktan sonra kuzeye yönelmiş ve önce Termessos daha sonra Sagalassos kentini kuşatmıştır (Mitchell, 1991, s. 122; Talloen, 2015, s. 13). Büyük İskender Sagalassos’u aldıktan sonra bölgedeki seferlerine devam etmiştir (Arrianos, I. 27.7-28; Mitchell, 1991, s. 122). Seferlerinde Büyük İskender’in Pisidia’nın iç kesimlerine uğramamış olduğunu Arrianos’un aktarımından anlaşılmaktadır (Arrianos, I. 27.7-28; Özsait, 1985, s. 6; Hürmüzlü 2007a, s. 4; Hürmüzlü vd., 2017b, s. 175). Bölgedeki bazı kentleri anlaşmalar yaparak, bazı kentleri ise zorla ele geçirdiğinden bahsedilmektedir (Arrianos, 1.28.2-8). Büyük İskender’e direniş gösteren dağ yerleşimlerinin varlığı, Bölge’deki güçlü kültür ve geleneğin varlığına işaret etmektedir (Özsait, 1980, s. 127).

Pisidia Bölgesi, Büyük İskender'in ani ölümünün ardından, Diadokhlar Dönemi'nde çatışmalara maruz kalarak el değiştirmiştir (Özsait, 1985, s. 37; Mitchell, 1991, s. 122; Tekin, 2008, s. 139). Bu dönemde Pisidia kentleri arasında da savaşlar olmaktadır (Özsait, 1985, s. 47; Mitchell, 1991, s. 122; Tekin, 2008, s. 131). MÖ 307'de Antigonos Monophthalmos yönetimine giren bölgede MÖ 301'de yapılan Ipsos Savaşına kadar Antigonos yönetimi devam etmiştir (Tekin, 2008, s. 144). Antigonos Bölge'de yönetim ve politik düzeni sağlayabilmek amacıyla, kuzey Pisidia'da yer alan Kelianai'yi satraplık merkezi olarak seçmiştir (Tscherikower, 1927, s.155; Kosmetatou, 1997, s. 10). Ipsos Savaşı'nda (MÖ 301) Antigonos'un mağlubiyeti ile Lysimakhos, Seleukos ve Ptolemaios arasında bölge paylaşılmıştır (Tekin, 2008, s. 144, 146). Bununla birlikte bölgedeki sınır paylaşımı hakkında ortak bir görüş bulunmamaktadır (Brandt, 1992, s. 39-44; Bracke, 1993; s. 17-19; Kosmetatou, 1997, s. 18-20; Sarılar, 2014, s. 4-5). Kuzey Pisidia'nın bir süre bağımsız olduğu düşünülmektedir (Kosmetatou, 1997, s. 18). Kurupedion Savaşı (MÖ 281) ile Seleukos hâkimiyeti altında olduğu kabul edilen bölgede yerleşim politikaları uygulanmış (Tekin, 2008, s. 144; Hürmüzlü, 2015, s. 169) ve Büyük İskender'in bölgeye seferleri, Diadokhların yönetimi ile birlikte bölgede yeni kültür etkileri görülmeye başlamıştır (Hürmüzlü, 2007a, s. 6).

M.Ö. 281 yılında Lysimakhos ölümünün ardından bölge tüm Anadolu ile birlikte Seleukoslar egemenliğine girmiştir (Levick, 1967, s. 16). Seleukoslar Dönemi'nde Pisidia'nın kuzeyinden Anadolu'yu Suriye'ye ve Ege'ye bağlayan ticaret yolu boyunca askeri koloniler kurulmuştur. Seleukoslar Dönemi'nde kurulan bu kentler, yol ve ticaret ağının güvelliğini sağlamak amacıyla kurulan askeri karaktere sahip yerleşimler (*Katoikialar*) olarak karşımıza çıkmaktadır (Cohen, 1978)¹⁰. Bu koloni kentleri Pisidia Antiokheia, Seleukeia Sidera, Apollonia ve Neapolis'tir¹¹. Askeri yollarda bu koloniler ile güvenlik altına almışlardır (Levick, 1967, s. 17-19). Bölgedeki askeri koloniler sivil halkların bir araya toplanmasıyla (*synoikismos*) büyük

¹⁰ Koloni kentlerinin çevresine kale yerleşmelerinin varlığı İon Koloni kentlerinden de bilimektedir. MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilen bir yazıtta İon kolonisi Teos Antik Kenti ile Kyrbissos Kale Yerleşmesi arasında kentin sınırlarını ve bütünlüğünü korumak üzere imzalanmış anlaşma yazıtı tespit edilmiştir. Bkz. Koparal, 2013.

¹¹ Magie, 1950, s. 457, 475; Levick, 1967, s. 16-17; Jones, 1971, s. 127; Cohen, 1978, s. 14-15; Özsait, 1985, s. 124-125; Mitchell ve Waelkens, 1998, 5-6; Daubner, 2011; Bingöl, 2012, s. 459; Sarılar, 2014, s. 175; Hürmüzlü, 2015, s. 178; Kaşka, 2017.

yerleşimlere dönüşmüşlerdir (Cohen, 1978, s. 11-14; İplikçioğlu, 2007, s. 21; Hürmüzlü, 2015, s. 164-165; Daems ve Talloen, 2022, s. 189). Seleukoslar Dönemi'nde kurulan koloni kenti Seleukeia'nın çevresinde yer alan höyüklerde yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir (Hürmüzlü vd., 2020). Höyüklerde gerçekleştirilen araştırmalarda Hellenistik Dönem'e ait buluntular ile az sayıda veya hiç karşılaşılmamıştır (Hürmüzlü vd., 2020, s. 317). Bu durum, höyüklerde yaşayan halkın, Seleukeia merkezli büyük bir kentte toplanması ile uygulanan *synoikismos*¹² politikasının bir sonucu olarak kabul edilmektedir (Hürmüzlü, 2015, s. 177; Hürmüzlü vd., 2020, s. 317; Hürmüzlü vd. 2022, s. 221). Bölgede *synoikismos* politikasının etkilerini taşıyan yerleşimlerden biri Panemoteikhos I'dur (Aydal vd., 1997, s. 145-147). Bu yerleşimde Geç Demir Çağı ve Akhamenid Dönem seramiklerinin ele geçmesi ve daha sonra bu yerleşimin terk edilmesi *synoikismos* politikasının etkisi olarak düşünülmektedir (Aydal vd., 1997, s. 158-160; Daems ve Talloen, 2022, s. 190). Seleukoslar bu yerleşim politikasını tüm bölgelerde uygulamışlardır (Cohen, 1978, s. 11-14; Hürmüzlü, 2015, s. 164-165).

Bölgede Roma varlığı ilk kez Eumenes ile MÖ 190 yılında görülmüştür (Mitchell, 1991, s. 123; Tekin, 2008, s. 145). MÖ 188 Apamea Barışı ile Pisidia topraklarının bir kısmı Seleukoslar'dan, Pergamon Krallığı'na bırakılırken bir kısmı bağımsız olmuştur (Magie, 1950, s. 279; Bracke, 1993, s. 17; Tekin, 2008, s. 153, 205; Vandorpe, 2000, s. 489-507).

MÖ 133 yılında Pergamon kralı III. Attalos Roma halkının varisi olarak tayin edilmesiyle Roma egemenliği başlamıştır. Bölge MÖ 102 ve MÖ 49 yılları arasında Kilikia Eyaleti bağlı kalmış, MÖ 49 yılında Batı Pisidia, Milyas, Phrygia ve Pamphylia Kilikia Eyaletinden ayrılmış ve Asia Eyaleti'ne katılmıştır (Özsait, 1985, s. 69). Roma İmparatorluğu, bölgede vasal krallıklar ile egemenlik kurmak ve Parthlara karşı savunma bölgesi oluşturmuştur. MÖ 39 yılında Marcus Antonius, Amyntas, Lykaonia, Phrygia Paroreios, Isauria, Side ve Pisidia'nın da içinde bulunduğu bölgeye Vasal Kral olarak atamıştır (Mitchell vd., 1995, s. 29). Bölge, MÖ 28 yılında Galatia

¹² Synoikismos, Büyük İskender'in ölümünden sonra ardılları tarafından gerçekleştirilen yerleşim politikası olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerleşim politikasının uygulanmasında koloni olarak kurulan kentlere Grek kökenli ve yerli halkların göç ettirilmiş, yönetimi ve kontrolü sağlanabilen merkezi yerleşimler oluşturulmuştur (Akalın, 2006, s. 66).

Kralı Amyntas'ın ölümü ile Augustus Dönemi'nde Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiş ve Amyntas'tan kalan topraklarda Provincia Galatia Eyaletine kurulmuştur (Magie, 1950, s. 458; Levick, 1967, s. 16; Tekin, 2008, s. 155; Hürmüzlü vd., 2017b, s. 175). Augustus Dönemi'nde, istikrar ve düzenin sağlanması ve yönetimi güçlendirmesini sağlamak amacıyla bölgede koloni kentleri kurulmuştur (Özsait, 1985, s. 88-90). Kurulan koloni kentleri Pisidia Antiokheia, Parlais, Kremna, Olbasa ve Komama'dır (Magie, 1950, s. 459; Özsait 1985, 131-140; Tekin 2008, s. 224; Talloen, 2015, s. 35).

MÖ 27'den itibaren Roma İmparatorluğu Akdeniz dünyasının en büyük gücü haline gelmiş ve bu durum Augustus'un iktidar döneminde Akdeniz'de "bir barış sürecinin başlamasına" (*Pax Romana*) etken olmuştur (İplikçioğlu, 2007, s. 91 ve 106; Tekin, 2008, s. 174 ve 222). Bölgedeki *Pax Romana* sürecinin bir etkisi olarak kale yerleşmelerinin terk edildiği anlaşılmaktadır. İlk yerleşim yeri Kale Tepe üzerinde olduğu bilinen Konane Antik Kenti'nin, Roma Dönemi'nden itibaren Akyokuş Tepe'de ve zamanla günümüz Gönen İlçesi'ne kayarak nispeten düzlük alanda yer aldığı bilinmektedir (Hürmüzlü ve Hecebil, 2015, s. 26-27). Bu dönemde barış sürecinin etkisiyle kale tipi yerleşmelerin terk edildiğine diğer bir örnek olarak Erenler Tepe kale yerleşmesi karşımıza çıkmaktadır. Erenler Tepe Yerleşmesi'nde ele geçen seramik buluntular, yerleşimde iskanının MÖ 1. yüzyıla kadar devam etmiş olduğunu göstermektedir. Konane (Kale Tepe) örneğinde olduğu gibi Erenler Tepe Yerleşmesi'nde de *Pax Romana* sürecinin etkilerini görmek mümkündür. *Pax Romana* sürecinde ve MS 2. yüzyılda başlayan imar faaliyetleri MS 3. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Apollonia Antik Kenti Apollonia *Mordiaeum* olarak adlandırılmıştır (Mitchell vd. 1995, s. 177; Alp, 2006, s. 184-185, Hürmüzlü vd. 2017, s. 176). Roma İmparatorluk Dönemi'nde Apollonia Antik Kenti çevresinde yer alan yerleşimler bu dönemde düzlük alanlara yayılım göstermiştir (Hürmüzlü vd. 2017, s. 180). Ayrıca kentte MS 2. yüzyıla ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait kalıntılar, imar faaliyetlerindeki artışı göstermektedir. Kentte *Res Gestae Divi Augusti* yazıtının ele geçmesi bu dönemdeki önemine işaret etmektedir. Apollonia Antik Kenti çevresi'nde ele geçen yazıtlar yerleşimin MS 2-3 yüzyılda devam ettiğini göstermektedir (Özsait vd., 2011). Geç Antik Dönem ve Bizans

Dönemleri'nde ise kentte yaşayan Aziz Zosimos'a ithafen bu ad ile anılmaktadır (Talloen ve Prodanova, 2021; Bakır, 2013, s. 56).

2. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞİM DÜZENLEMESİ

Erenler Tepe yerleşmesi ortalama 2,80 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Yerleşim, kenti çevreleyen savunma sistemi ve kule yapısı ile dik yamaçları yerleşime uygun hale getiren teraslar halinde düzenlenmiştir. Yapılar tepenin en üst noktasında oluşturulan 0,54 hektarlık alanda yoğunluklaşmaktadır. Aynı zamanda teraslarda da yapı duvarları ile karşılaşmıştır.

1. TERASLAR

Erenler Tepe dik bir tepe üzerinde yer almaktadır. Tepe'nin en üst noktası 1792-1745 m yüksekliğe sahiptir. Teras düzenlemeleri ile organize edilen yerleşimde 1716 m yükseklikte düzlüğe ulaşmaktadır (Resim 1 ve 2, Plan 1). Dik bir profile sahip olan Erenler Tepe'de yerleşim düzenlemesi oluşturulurken teras sistemine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Hecebil, 2016b, s. 35) (Resim 1 ve 2). Tepe'nin kuzeyinde yaklaşık 5 m eğimler ile düzleştirilerek dört adet teras oluşturulmuştur (Resim 1). Teraslama tepenin güney ve doğu yamacında da yaklaşık 6 m eğimler ile oluşturulan birer adet teras görülmektedir (Resim 2). Doğu (Resim 13) ve güney (Resim 14) teras duvarları da yer yer korunmuştur. Tepe zirvesinde ve kuzeyinde uygulanan teras sistemi ile alan yerleşime uygun hale getirilmiştir (Resim 3).

Pisidia Bölgesi'nin dağlık arazinin yoğun olduğu topoğrafik yapısı nedeniyle teraslama uygulamaları ile sıkça karşılaşmaktadır. Teraslama, dik eğimlerin kesilerek kullanıma uygun hale getirilmesi amacıyla uygulanmaktadır (Turner vd., 2020, s. 595). Bu uygulamalar yerleşiminin mahiyetine göre savunma, yol veya yerleşim alanı oluşturulmak amacıyla oluşturulmuşlardır. Pisidia Bölgesi'nde yerleşime elverişli olmayan dik yamaçlarda teraslama uygulamaları, Sağır Kale (Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b), Kremna (Soslu 2021), Panemoteikhos I (Aydal vd., 1997, s. 141-163), Tymbrida (Özcan, 2017, s. 176-177), Mallos (Özcan, 2018, s. 139-177), Şehertaşı Mevkii (Polat Becks, 2013, s. 95) Düzen Tepe (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 111) ve Conana (Akyokuş Tepe)'da (Hürmüzlü, 2013, s. 146; Hecebil, 2016a, s. 14) görülmektedir.

Bölgenin önemli kentlerinden bir olan Kremna Antik Kenti'nin Batı ve Güney surlarında savunma amaçlı teras düzenlemesine yer verilmiştir (Soslu, 2021, s. 168). Kremna'nın güneyindeki antik yolda da dik yamaçlarda teraslar bulunmaktadır (Soslu, 2021, s. 335). Panemoteikhos I'in akropolisinde yerleşime uygun hale getirilmesi amacıyla teraslama yapılmıştır (Aydal vd., 1997, s. 158). Bölgedeki Pednelissos Antik Kenti de topoğrafik yapısı nedeniyle birbirine paralel teraslar oluşturularak yerleşime uygun hale getirilmiştir (Çinici, 2013, s. 46). Yamaçlara oluşturulan teraslarda yapılar yer almaktadır (Çinici, 2013, s. 280). Pisidia Bölgesi'nin kuzeyinde yer alan Sağır Kalesi'nde teraslama uygulaması ile düz alanlar oluşturulmuştur (Ağgöl, 2015a, s. 31). Kale'nin güneyinde kısa teraslamalar yapılarak tahkimleştirilmiştir. Bu alanda teraslama uygulaması savunma amacıyla oluşturulmuştur (Ağgöl, 2015a, s. 32; Alparslan ve Güngör, 2018, s. 196). Sağır Kale'nin güneyinden doğuya doğru geniş bir teraslama uygulanmıştır. Teraslamanın yapılarak bu alan yol olarak kullanıma uygun hale getirilmiştir (Ağgöl, 2015a, s. 33; Ağgöl, 2015b, s. 15). Teras ile oluşturulan bu yol ise bir teras üzerinde yer alan tapınak yapısına ve ikinci bir teras üzerinde yer alan yuvarlak planlı yapıya ulaşmaktadır (Ağgöl, 2015a, s. 33 ve 66; Ağgöl, 2015b, s. 17). Kapıcak Köyü, Örencik Mevkii'nde tespit edilen kale kalıntısının güney yamacında teras duvarları tespit edilmiştir (Kaya, 1991, s. 253). Kale yerleşmelerinde uygulanan teraslama örneği Düzen Tepe Yerleşimi'nde de karşımıza çıkmaktadır. Düzen Tepe'nin doğu patikasında kuru molozdan yapılmış teras duvarları ile desteklenmektedir (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 111). Bu alanlarda tek ya da iki odalı basit yapılar bulunmaktadır (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 115). Roma İmparatorluk Dönemi yerleşmesi olarak bilinen Conana (Akyokuş Tepe) teras düzenlemeleri ile oluşturulmuş bir yerleşimdir (Hürmüzlü, 2013, s. 146; Hecebil, 2016a, s. 14). Uylupınar Köyü Şehertaşı Göl Adası yerleşiminde iki basamaklı olarak düzenlenen teraslar ile yerleşime uygun alan oluşturulmuştur (Polat Becks, 2013, s. 95). Teraslama uygulaması Kapıkaya ve Mallos kentlerinde de savunma ve arazinin yerleşime uygun hale getirilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Özcan, 2018, s. 140). Günümüz Eğirdir İlçesi'nin kuzeybatısında Yuvalı Asarı olarak bilinen tepe üzerinde yer alan gözetleme kulesinin yamaçlarında sivil ve kamusal yapılara teraslama uygulaması yapılarak yer verilmiştir (Özcan, 2018, s. 144).

Yerleşimlerde uygulanan teraslamalar savunma, yol ve yerleşime uygun hale getirmek amacıyla dik yamaçlarda uygulanan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Erenler Tepe’de teraslarda tespit edilen yapılar yerleşime uygun hale getirilmek amacıyla teraslama yapıldığını göstermektedir.

2. SAVUNMA SİSTEMİ

Aristoteles savunmanın amacını, *“şehri savunanların kolaylıkla bir çıkış hareketi yapabilecekleri, ama saldıranların zor yaklaşabilecekleri ve zor kuşatabilecekleri gibi olmalıdır.”* şeklinde tanımlamaktadır (Aristoteles, Politika, Kitap VIII, Bölüm XI). Savunma sistemleri yerleşim arazisinin güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla oluşturulmaktadır (Sokolicek, 2010, s. 223). Kırsal bölgelerde savunma amacıyla askeri yerleşmelerin oluşturulduğu bilinmektedir (Koparal, 2012, s. 140). Bu sistemin oluşturulmasında arazi olanakları, olası saldırılar ve finansal kaynaklar gibi öğeler savunmayı etkileyen faktörlerdir (McNicol ve Milner 2007, s. 207). Yerleşim düzenlenmesinde topoğrafyanın yapısı savunma sisteminin oluşturulmasında dikkate alınan faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sokolicek, 2010, s. 224). Savunma sisteminin bir parçası olan kule yapıları; olası saldırılara karşı savunma, gözetleme ve haber verme amaçlarına yönelik olarak kurulmuşlardır. Kulelerin konumları, arazi kontrolünün sağlanabilmesi ve olası saldırılara karşı savunma yapılabilmesi bakımından önem taşımaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 4-6). Gözetleme kuleleri, yerleşim yerlerini ve haberleşme kalelerini de içeren konumlarda yer almaktadır. Haberleşme kaleleri ise bölgeye ve yol ağlarına hakim ve yolları kontrol edebilecekleri şekilde konumlandırılırlar (McNicol ve Milner, 2007, s. 207).

Erenler Tepe’nin savunma sistemi sur ve kule yapısından oluşmaktadır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 73) (Plan 2). Sur hattı tepenin kuzeyinde yaklaşık 114 m uzunluğundaki anakaya kullanılarak oluşturulmuştur (Resim 1). Sur hattı ortalama 1,20 m genişliğindedir (Plan 1). Kuzey kısımdan başlayan sur hattı kuzeydoğuda devam etmektedir ve tepenin zirvesinde yer alan iç sur hattına bağlanmaktadır (Plan 1). Bu hat yaklaşık 249 m uzunluğunda takip edilebilmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 74). Kuzeybatı kısımda ise herhangi bir sur hattı izine rastlanılmamıştır (Uslu

ve Hürmüzlü, 2022, s. 73). Bu nedenle kuzeybatı kısmının kentin giriş alanı olabileceği düşünülmektedir (Plan 1).

Erenler Tepe’de yer yer korunan savunma hattı tepeyi çevreleyerek iç sur hattı oluşturmaktadır (Plan 1). Tepenin batısı doğal bir savunma oluşmasını sağlayan sarp yamaca sahiptir ve savunma sistemi 78 m takip edilebilmek mümkündür (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 73) (Plan 1). N.P. Milner, sarp yamaçların bulunduğu yerleşimlerin doğal avantajları sebebiyle güçlü savunmalara ihtiyaç duymadığından söz etmektedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 218). Savunma hattının takibi boyunca bir duvar ile karşılaşılmamıştır. Ancak, temel seviyesinde ve anakaya üzerinde yapılan düzeltmelerle bu hattı izlemek mümkündür (Resim 9). Sur hattı arazinin topoğrafyasına uygun olarak savunma sisteminin dirsek yaptığı görülmektedir. Savunma sisteminde dirsek uygulaması; gereksiz alanların çevrelenmeden en kısa yoldan sur hattının oluşturulması amaçlanmaktadır (Akarca, 1998, s. 134; McNicoll ve Milner, 2007, s. 213).

Savunma sisteminin bir diğer ögesi olan kule, tepenin en üst noktasında ve doğu kısmında yer almaktadır (Resim 1 ve Plan 1). Kule 6x6 m ölçülerinde ve kare planlıdır (Resim 10 ve 11; Plan 2). Savunma hattına asimetrik olarak konumlandırılmıştır. Kuzey ve doğu kısımları anakayanın düzeltmeler yapılarak, diğer duvarları ise düzensiz kırma taşlar ile oluşturulmuştur. Batı kısmında temel seviyesinde korunan duvar kalınlığı 2,2 m.dir. Kuzey ve güney yönlerinde ise 1,4 m genişliğinde duvar kalınlıklarına sahiptir. Doğru kısmında hattın izlenemiyor olması girişinin bu yönde olduğunu düşündürmektedir. Kule duvarlarının korunmamış olması yüksekliği hakkında kesin bilgi sahibi olmamıza imkân vermemektedir. Bölgede kule yapılarının ölçüleri Pednelissos, Sillyon ve Adada Antik Kentleri’nden bilinmektedir. Pednelissos’ta bulunan kule yapısı 9,40x9,40 m ölçülerindedir (Laufer, 2010, s. 178). Kule’nin yüksekliği 7 m. ve duvar kalınlığı 1,05-1,20 m arasında değişmektedir (Laufer, 2010, s. 180). Sillyon’daki kulenin duvar kalınlığı yaklaşık 1,20 m, yüksekliği ise 8 m.dir (Laufer, 2010, s. 180). Adada’da Hellenistik Dönem’e tarihlendirilen kule yapısı 8,00x6,50 m. ölçülerinde ve 8 m. yüksekliğe sahiptir (Büyükkolancı, 2013, s. 201). Erenler Tepe’de yer alan kule yapısında çevrede yer alan olan kule yapılarından hareketle ortalama 7 m. yüksekliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Tepe zirvesinde ayrıcalıklı bir konumda yer alan kule kuzeyde günümüz Uluborlu İlçesi’nde

yer alan Apollonia Antik Kenti ile Uluborlu Kalesi'ne ve günümüz Güneykent İlçesi'nde yer alan Güneykent Kale Yerleşmesi'ne hakimdir. Güneyi'nde ise Limnai (Burdur) gölüne hakimdir (Harita 3). Kule konumu itibarıyla araziye hakim bir konumdadır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 74). Sarp kayalıkların bulunduğu doğu kısımda yer alması ise saldırılara yönelik değil yolları kontrol altında tutmak amacıyla yapılmış olduğunu göstermektedir. Batı yönünde Konane (Kale Tepe)'den Apollonia'ya bağlanan ara arter yola hakim konumdadır (Harita 3). Bu doğrultuda güneyinde yer alan ve kulenin konumundan görülmekte olan Konane (Kale Tepe) ile iletişim halinde olduğu düşünülmektedir (Resim 7).

Erenler Tepe ile yakın konumda yer alan Konane (Kale Tepe)'de sur ve kule yapıları ile benzer bir savunma sistemine sahiptir (Hürmüzlü vd., 2009, s.239, Fig. 12; Hürmüzlü, 2015, s. 179; Hecebil 2016a; Hecebil 2016b). Arazinin topoğrafyasına uygun olarak inşa edilen sur duvarları 1,80 m – 2,10 m kalınlığı ile Erenler Tepe'ye kıyasla daha geniştir (Hecebil 2016a, 29; Hecebil 2016b, s. 145). Sur duvarları topoğrafyanın engebeli olduğu alanlarda kule yapıları Konane (Kale Tepe)'de de karşımıza çıkmaktadır (Hecebil 2016a, Hecebil 2016b). Birden fazla olduğu tespit edilen kule yapıları 6x6 m ölçülerinde ve kare plana sahiplerdir (Hecebil 2016a, s. 31-32). Kulelerin arazi topoğrafyasına uygun ve sur hattı üzerine yerleştirilmiş olmaları Erenler Tepe ile benzerlik göstermektedir (Hecebil 2016a, s. 32; Hecebil 2016b, s. 146). Topoğrafyaya uygun olarak yerleştirilen savunma sisteminin bir örneği de Pednelissos'ta bulunmaktadır (Laufer, 2010, Abb. 2). 1,05-1,20 m arasında değişen duvar kalınlığı Erenler Tepe ile benzerdir (Laufer, 2010, s. 180). Kentin akropolisinde iki savunma hattı bulunmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 132). Akropolisin kuzeydoğusunda yer alan Bodrumkaya, dik ve kayalık yamaçları ile koruma oluşturmaktadır (Çinici, 2013, s. 43). Akropolisin diğer alanları ise surlarla çevrilidir (Çinici, 2013, s. 43). Yerleşim kuzey, güney ve batıda birer kule ile korunmaktadır (Vandeput ve Köse, 2009, s. 323; Çinici, 2013, s. 43). Alanın güneydoğu ucunda yer alan kule, kente ulaşım yollarını kontrol eden bir konumda yer almaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 132). Bu alan aynı zamanda akropolise ek bir savunma hattıdır (McNicol ve Milner, 2007, s. 132). Kentte yer alan kule yapıları dikdörtgen planlıdır. Bu kulelerden bir aynı zamanda kapı görevi de görmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 133). Kulelerin yanı sıra kıyı ovasına hakim konumda, 9,10x5,20 m

ölçülerinde “gözetleme binası” bulunmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 134). Pednelissos’un ikinci savunma hattı işe aşağı şehirde yer almaktadır. Aşağı şehri çevreleyen surlar güneydoğu ve güneybatıda 150x150 m’lik bir alana yayılmıştır (Vandeput ve Köse 2004, s. 353; Vandeput vd., 2005, s. 241; Çinici, 2013, s. 44). Aşağı şehir kapı görevinde gören bir kule ve güneybatısında yer alan bir başka kule ile korunmaktadır (Vandeput ve Köse 2004, s. 353; Çinici, 2013, s. 44). Pednelissos’un savunma hattına yönelik olarak McNicol MÖ 133’ten sonra inşa edilmiş olabileceğini ve Geç Hellenistik Dönem savunması ile de uygun bir düzende olduğu söylemektedir (McNicol, 1997, s. 156). Surların kuzey kapısı ve çevresindeki savunmalar Işın ve Vandeput tarafından yerleşimin en erken savunma alanı olarak aktarılmaktadır ve MÖ 3. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmektedir (Işın, 1998, s. 114; Vandeput vd. 2005, s. 241). Kentin bu bölümünde gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen buluntularda MÖ 3. yüzyıla ait bir savunma olduğunu göstermektedir (Mitchell ve Waelkens , 1998, 243; Çinici, 2013, s. 45). Araziye hâkim konumda ve 5x5 m ölçülerindeki bir gözetleme kulesi örneği de Düzen Tepe yerleşmesinin son savunma hattı olan Zencirli Tepe’de karşımıza çıkmaktadır (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 113). Anakaya ve düzensiz kesilmiş taşlar kullanılarak oluşturulmuştur (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 113). Güney ve batı yamaçlarında kayanın kabaca işlenmesi ile oluşturulan sur sistemi, Erenler Tepe Yerleşmesi’nde de görülmektedir. Sağır Kale’de topoğrafyaya uygun olarak inşa edilmiş sur hattı ve haberleşme amacıyla kurulduğu düşünülen bir kule yer almaktadır (Ağgöl 2015b, s. 15). Güneybatısında kırsal yerleşimlere hakimdir (Ağgöl 2015a, s. 57; Ağgöl 2015b, s. 19-20). Sağır Kalesi ile bakışlı olan Yukarı Tırtar Kalesi çevresinde yer alan kale yerleşmeleri ile Apollonia Antik Kenti, Antiokheia Antik Kenti’ne ve ovalara hakim konumda yer almaktadır (Alparslan ve Güngör, 2018, s. 197). Yukarı Tırtar Kalesi’nin savunma sistemini de Erenler Tepe’de karşılaştığımız gibi anakaya üzerinde düzeltmeler gerçekleştirilerek oluşturulmuştur (Alparslan ve Güngör, 2018, s. 197). Anakayanın tıraşlanması ile oluşturulan savunma sisteminin bir örneği de Antiokheia Antik Kenti’nin çevresinde bulunan bir diğer kale yerleşmesi olan Çatlı Kalesi’nde karşımıza çıkmaktadır (Alparslan ve Güngör, 2018, s. 198). Bölgede bilinen bir diğer kule örneği Adada Antik Kenti’nde yer almaktadır. Kentte Hellenistik Dönem’e tarihlenen kuleler 8x6,50 m ölçüleri ile dikdörtgen plana sahiptir (Büyükkolancı, 2013, s. 201). Kabalis Bölgesi’nde Tefenni ilçesi sınırlarında, Yayla

Kalesi olarak adlandırılan bir Demir Çağı kalesi bilinmektedir (Baytak, 2014, s.87). Kibyra'nın batısında bulunan Kocayayla'da benzer özelliklere sahip iki kale yerleşmesi yer almaktadır. Kentin doğu ve batısında konumlandırılan bu kaleler, araziye hakim konumdadırlar (Dökü ve Baytak 2017, s. 236; Dökü 2018, s. 144). Sur ve kale duvarları moloz taşlar ile kuru duvar örgü tekniği kullanılarak oluşturulmuştur (Dökü ve Baytak 2017, s. 236). Ancak, günümüzde duvarlar tepenin yamacına doğru akmıştır (Kavak, 2017, s. 36-37; Dökü ve Baytak, 2017, 262-263; Dökü 2018, s. 144). Düven Kayası tepesinde yer alan gözetleme kalesi de araziye hakim bir konumda yer almakta ve diğer kale yerleşmeleri ile benzer özelliklere sahiptir (Dökü 2018, s. 145).

Erenler Tepe'de savunma hattına dair duvarlar ile karşılaşılma olmamış olsa bile, temel seviyede bu hattı izleyebilmek mümkündür. Tepenin doğu ve batısında yer alan yoğun moloz yığıntıları, sur duvarlarının bu alanlara akmış olduğunu göstermektedir (Resim 12). Molozların yerleşme çevresine akmış olma durumu Kibyra Antik Kenti'nin batısında yer alan kale yerleşimlerinde de görülmektedir (Kavak, 2017, s. 36-37; Dökü ve Baytak, 2017, 262-263; Dökü 2018, s. 144). Erenler Tepe'nin ince sur duvarlarına ve küçük boyutlu bir kuleye sahip olması savunma amaçlı bir yerleşim olmadığını göstermektedir. Ayrıca Erenler Tepe'de yer alan kulenin, doğal bir savunmanın söz konusu olduğu batı kısmında olması da bu düşüncüyü desteklemektedir. Bölgenin Seleukos kolonilerinden biri olan Apollonia'ya ulaşan ana ve ara arter yollar üzerinde ve Konane (Kale Tepe) ile iletişim halinde olabileceği bir konum üzerinde yer almaktadır. Bulunduğu konum itibari ile de bölgedeki yer alan ana ve ara arter yolları da kontrol altına alma özelliğine sahiptir. Söz konusu özellikler Erenler Tepe'nin gözetleme ve haberleşme amacıyla kurulmuş bir kale yerleşmesi olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Savunma sistemleri ve kule yapıları, Troas (McNicoll ve Milner 2007), Ionia (Ramsay 1880; Perrot- Chipiez 1892; Akurgal 1945; Bean 1953; Doğer ve Sezgin, 1998; Koparal, 2011; Koparal, 2012; Ozar, 2020), Karia (Bean 1953; McNicoll ve Milner, 2007), Lykia (Çevik 2000; McNicoll ve Milner 2007), Pamphylia (McNicoll ve Milner, 2007) ve Kilikia Bölgeleri'nde de (Durugönül, 1998a; Durugönül, 1998b; Aydınoglu, 2002; McNicoll ve Milner, 2007; Aydınoglu, 2010; Mörel, 2010; Mörel, 2014) karşımıza çıkmaktadır.

İonia Bölgesi'nde gerçekleştirilen araştırmalarda bölgedeki kale yerleşmeleri tespit edilmiştir. Klazomenai çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında tespit edilen Dömentepe yerleşimi dört hektarlık alana yayılım gösteren bir müstahkem yerleşimdir ve yapı kalıntıları Arkaik Dönem'e tarihlendirilmektedir (Koparal ve Vaessen, 2020, s. 9). Geç Bronz Çağı'ndan Hellenistik Dönem arasına tarihlendirilen yüzey buluntuları ele geçmiştir (Koparal ve Vaessen, 2020, s. 9). Klazomenai'nin çevresinde tespit edilen savunma amaçlı yerleşimler; Dubatepe, Yarentepe, Hacıgebeş ve Cinderesi Kalesi'dir (Koparal, 2011, s. 101; Koparal, 2012, s. 143; Fig. 2)¹³. Dubatepe Arkaik Dönem'den Geç Roma Dönemi arasına tarihlendirilen buluntuların ele geçtiği bir kale yerleşmesi olarak tanımlanmıştır (Koparal, 2012, s. 143-144). Kuzey ve doğusu sarp yamaçlara sahip ve tahkimatlandırılmıştır (Koparal, 2012, s. 144). Kuzeyde 1 m. kalınlığında ve 10 m. uzunluğunda, doğu ve batıda ise 6 m. kalınlığında duvar sıralası korunmuştur (Koparal, 2012, s. 144). Yarentepe, Orta Tunç Çağı'ndan Geç Klasik/Hellenistik Dönem arasında tarihlendirilen buluntuların ele geçtiği tahkimatlı bir yerleşimdir (Koparal, 2012, s. 144). Özellikle Klasik Dönem'de bir müstehkam yeri olarak kullanılmıştır (Koparal, 2011, s. 102). Klazomenai'nin güneyinde, Teos ile olan sınırında yer almaktadır (Koparal, 2011, s. 102). Günümüzde Sığacık koyundaki Çobanpınarı olarak adlandırılan vadiye hakim olan stratejik bir konuma sahiptir (Koparal, 2012, s. 144). Hacıgebeş Tepesi, Klazomenia batısında ve Erythrai ile Klazomenia arasında yer alan yola hakim bir konumdadır (Koparal, 2011, s. 103; Koparal, 2012, s. 144). Tepe üzerinde Geç Tunç Çağı-Erken Demir Çağı'na ait buluntuların ele geçtiği mezarlar yer almaktadır. Yüzey buluntuları ise Arkaik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar tarihlendirilen geniş bir aralık sunmaktadır (Koparal, 2012, s. 144). Cinderesi Kalesi'nin Klazomenai'nin kuzebatısında ve Gülbahçe körfezine hakim bir konumdadır (Koparal, 2011, s. 104; Koparal, 2012, s. 144). Klazomenai ve Erythrai sınırında yer almaktadır (Koparal, 2011, s. 104). Batısında ise doğal bir savunma oluşturan sarp bir yamaca sahiptir (Koparal, 2012, s. 144). Cinderes Kalesi'nde ele geçen yüzey buluntuları Tunç Çağı'ndan Bizans Dönemi'ne kadar savunma amaçlı yerleşim gördüğünü göstermektedir (Koparal,

¹³ Klazomenai *chorası*'nı çevreleyen kale yerleşmelerinin görüş alanlarının saptanması amacıyla *viewshed* analizleri oluşturulmuştur. Elif Koparal, kale yerleşmelerinin birbirlerinin görüş alanı içerisinde yer aldıklarını, görüş alanının saptanamadığı alanlarda ise yüksek tepeler ile doğal sınırlar ile korunduğu belirtmektedir (Koparal, 2011, s. 104-105, Fig. 13; Koparal, 2012, s. 146, Fig. 3).

2011, s. 104; Koparal, 2012, s. 145). Eski Smyrna (Bayraklı) MÖ 900-850 yıllarına tarihlenen güçlü bir savunma sistemine sahiptir (Doğer, 1998, s. 10). Smyrna *khora*'sı ovada dağınık halde konumlandırılan kale yerleşmeleri ile korunmaktaydı (Akarca, 1998, s. 121). Smyrna'yı çevreyeleyen savunma ağı, Yamandağı bulunan kule ve kaleler, iç yol üzerinde bulunan kaleler ve güney yolu üzerinde yer alan kale'den oluşmaktadır (Akarca, 1998, s. 121). Smyrna çevresinde bulunan Yamanlar Dağı'nın kuzeyinde; Geç Geometrik-Geç Klasik Dönem'e tarihlendirilen Boztepe, Geç Geometrik Dönem'den Hellenistik Dönem sonuna kadar iskân edilen Paladius (Asartepe), Hellenistik Dönem'e tarihlenen Herakleia (Ballıkayası), Melanpagos (Gökkaya) ve Sancaklı Kale bilinmektedir (Ozar, 2020, 40-46). Bu yerleşmeler, araziye hakim konumda ve Smyrna'ya ulaşan dar vadileri gözlemleyen stratejik konumlarda yer almaktadır (Ozar, 2020, 40). Smyrna ve Sardis arasında yer alan yol ağını kontrol eden bir kale yer alır (Ramsay 1880, 63-68; Perrot- Chipiez 1892, s. 55; Akurgal 1945, s. 33; Bean 1953, s. 43-46; Doğer, 1998, s. 12). Kalenin bulunduğu tepe üzerinde ele geçen buluntular Hellenistik Dönem'in sonuna kadar iskan edildiğini göstermektedir (Doğer 1998, s. 13). Belkahve kalesi aynı zamanda gözetleme kulesi olan Akkaya ve yol ağlarına hakim konumda yer alan *Nymphaion* (Kemalpaşa) kaleleri ile de iletişim halindedir (Doğer 1998, s. 13; Ozar, 2020, s. 48). Temel seviyelerinde MÖ 5- 4. yüzyıla ait buluntuların ele geçtiği *Nymphaion* (Kemalpaşa) kalesinin Hellenistik Dönem'de kale olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Ramsey, 1880 s. 66-68; Cadoux, 2003, 77; Ozar, 2020, s. 47). Bölgedeki Kızkalesi harabeleri Hermos (Gediz) ovası ile Kaytros (Küçük Menderes) ovasını bağlayan yol ağlarına hakim konumu ile bilinmektedir (Doğer 1998, s. 14). Dikdörtgen bosajlı sur duvarları belirli bölgelerde kuleler ile desteklenmiştir (Doğer 1998, s.14).

Troas Bölgesi'ndeki Assos Antik Kenti, topoğrafik olarak doğal bir savunmaya sahip olan yerleşimlerden biridir (McNicol ve Milner, 2007, s. 183). Assos savunma duvarlarında altı farklı duvar işçiliğini ile karşılaşılmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 183). Söz konusu duvar işçilikleri düzensiz kesme taş bloklar ve poligonal işlenmemiş yüzeye sahip erken dönem örnekleri olarak sınıflandırılmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 184). Sur duvarlarındaki farklı işçilikler kent alanının genişlemesi ile açıklanmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 189). Kentte onbir dikdörtgen planlı ve bir yarım daire planlı kule yer almaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 184).

Dikdörtgen planlı kuleler; 8,60x11,6 m, 6,30x9,50 m ve 4,50x5,50 m olmak üzere farklı boyutlara sahiptirler (McNicol ve Milner, 2007, s. 186).

Karia Bölgesi'ndeki Kaunos Antik Kenti, farklı dönemlere ait duvar işçilikleri izlenebilmektedir. Savunma hattı 2,20-2,40 m arasında değişiklik gösteren poligonal duvar işçiliğine sahiptir. Kule yapıları düzensiz kesme taş bloklardan ve isodomik kesme taşlardan olmak üzere farklı işçilikler göstermektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 194). Bu duvarların yanı sıra Erenler Tepe'de görülen duvar işçiliğinin benzeri olan kuru duvar işçiliği de bulunmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 194). G. Bean, bu duvar kalıntılarının 4. yüzyıla ait olduğunu söylemektedir (Bean 1953, s. 13, fig. 8; McNicol ve Milner, 2007, s. 194).

Lykia Bölgesi'ndeki Oenoanda Antik Kenti, bir tepe üzerinde yer almakta ve etrafı surlar ile çevrelenmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 121). Doğu ve kuzey kısımda yüksek, batı kısımda ise arazi eğimine uygun olarak inşa edilmiş savunma duvarına sahiptir (McNicol ve Milner, 2007, s. 121). Kentte duvar örgülerinin dış yüzde isodomik, iç yüzeyde ise polygonal olarak işlendiği görülmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 121). Duvarlarda moloz dolgu kullanılmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 121). 2,50 m olan duvar kalınlıkları yer yer kalınlaşmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 123). Kentte beşgen ve yuvarlak planlı olmak üzere iki kule günümüze ulaşmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 124). Araziye hakim bir konumda inşa edilmiş olmaları savunma amaçlı inşa edildiğini göstermektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 125). Yuvarlak planlı kule 12,70 x13,10 m ölçülerindedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 125). Kulelerin iç yüzeyinde polygonal, dış yüzeyinde isodomik örgü ve moloz dolgu kullanılmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 125). İki kule birbirine yakın ve savunma açısından destekler nitelikte konumlandırılmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 125). Bölgede yer alan diğer kent Cadyanda'nın savunma sistemi kireçtaşından yapılmış kyklopik duvar işçiliğine sahiptir. Moloz dolgular ile iki cepheli olarak inşa edilen duvarlar 1,20 m genişliğindedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 134). Duvar, 4,20 m aralıklarla 0,90 m genişliğindeki pseudo-isodomik işçiliğe sahip payandalar ile desteklenmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 134). Duvarın doğu kısmında 1,20 m genişliğinde kireç ve moloz taş dolgusu kullanılarak polygonal duvar işçiliğine sahiptir (McNicol ve Milner, 2007, s. 136). Kule yapıları planları dikkate alınarak 3. yüzyılın sonlarına veya 2. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir

(McNicoll ve Milner, 2007, s. 155). Sur duvarları ise Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 216). Myra Antik Kenti'nin akropolü dış savunma hattı ile çevrelenmiştir ve bir iç kaleye sahiptir (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2010, s. 251). Kentin savunma sistemi MÖ 4. yüzyıl sonrasına tarihlendirilmektedir ve Osmanlı Dönemi'ne kadar onarım ve revizeler ile kullanılmaya devam edilmiştir (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2010, s. 274). Myra Antik Kenti'nin savunma ağı stratejik konumlarda yer alan doğu, batı ve Beymelek kaleleri oluşturulmuştur (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 308-311). Doğü kalesi, doğu ve güneydoğu da dik yamaçlar korunan bir alanda yer almaktadır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 171; Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 311). Kale alana hakim olan bir tepe üzerinde konumlandırılmıştır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 171). Kireçtaşından inşa edilmiştir ve duvar kalınlığı 0,75 m genişliğindedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 172). Dış duvarlar pseudo-isodomik, iç duvarlar ise kabaca bırakılmıştır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 172). Kalede birbirine yakın konumda iki katlı ve 5,75 m² iki adet kule bulunmaktadır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 172). İki kule arasında bir geçiş yoktur. Ancak ortak bir avluya sahiplerdir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 172). Kale, yüksek kuleleri, masif ve ince duvarları ile 2. yüzyıl özelliği taşımaktadır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 173). Batısında yer alan kale, 12x14,40 m ölçülerinde, duvar işçiliği pseudo-isodomik ve dolgu kullanılmadan yapılmıştır (McNicoll ve Milner, 2007, s. 173; Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 308-311). Konumu itibarıyla; Antiphellus yolu ile denizi ve doğusunda yer alan Chelidonian adalarına hakimdir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 173). Aynı zamanda 1,5 km doğusunda yer alan kale ile iletişim kuramayacak bir konumda yer alması, Myra ile direkt iletişim kurduğunu düşündürmektedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 173). Beymelek Kalesi, Myros Nehri'nin doğusunda, Myra ve çevresine hâkim bir konumda yer almaktadır (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 311). Beymelek Kalesi birbirine duvarlar ile bağlanan iki kule yapısından oluşmaktadır (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 314). Bunlardan bir tanesi 6 x 6 m. ölçülerinde kare planlı, diğeri ise 6 x 11 m. ölçülerinde dikdörtgen planlıdır (Çevik ve Pimouguet Pedarros 2011, s. 314). Beymelek kalesi isodomik duvar örgüsüne sahiptir ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir (Çevik ve Pimouguet Pedarros, 2011, s. 316). Myra'nın liman tarafındaki savunması Andriake Limanı ile sağlanmaktadır (Çevik ve Bulut, 2022, s.

55). Andriake'nin Güney Yerleşimi'nde doğu- batı yönünde 200 m. uzanan isodomik duvar örgüsüne sahip sur duvarı ve sur duvarına entegre edilmiş dört adet kule ile savunma sistemi MÖ 4. yüzyıl ve öncesine tarihlendirilmektedir (Çevik ve Bulut, 2022, s. 55). Yerleşmenin kuzey yamacı Hellenistik Dönem'de sur duvarları ile çevrelenerek mühtahkem bir kale yerleşmesine dönüştürülmüştür (Çevik ve Bulut, 2022, s. 55). Andriake'nin güneyindeki Kumdağ Tepe ve Taşyuvarlanacağı Tepe üzerinde yer alan kale ve gözetleme kulesi Hellenistik Dönem'de yerleşimi ve liman girişi hakim konumda yer alan savunma alanlarıdır (Çevik ve Bulut, 2022, s. 55).

Pamphylia Bölgesi'ndeki Perge Antik Kenti'nde sur duvarlarının yanı sıra yüksek kuleler ile savunma gerçekleştirilmiştir (McNicol ve Milner, 2007, s. 128). Kentte düz hat formundaki surlar Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 215). Duvar işçiliğinde isodomik örgü kullanılmış ve dolgu içermemektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 128). Kuleler 6-7 m genişliğinde, dikdörtgen planlıdır (McNicol ve Milner, 2007, s. 128). Kent girişinde yuvarlak planlı iki kule de yer almaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 128). Kuleler yaklaşık 2,5 m duvar kalınlığına sahiptir (McNicol ve Milner, 2007, s. 129). Yüksek kulelerin 2. yüzyılın yarısı-3. yüzyıla ait oldukları düşünülmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 156, Table 11). Kentin savunma sistemine Roma Dönemi'nde eklemeler yapılmış, doğu ve batı surları Geç Roma İmparatorluk veya Bizans Dönemi'nde onarım görmüştür (McNicol ve Milner, 2007, s. 128). Sillyon Antik kenti'nde bulunan savunma sisteminde iki farklı duvar işçiliği görülmektedir. İzodomik duvar işçiliği en yoğun görülen duvar tipidir (McNicol ve Milner, 2007, s. 137). Diğer duvar işçiliği de genellikle kulelerin ikinci katlarında ve burçlarda görülen, tek yüzeyi işlenmiş dikdörtgen formdaki bloklardan oluşan kuru duvar tekniğidir (McNicol ve Milner, 2007, s. 137). Kentin girişinde 6,60 m genişliğe sahip iki adet kule yer almaktadır. Kulelerdeki kiriş delikleri ve bindirmeli bir alan üzerinde desteklendiğini gösteren çıkıntılar üç katlı olduklarını düşünülmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 139). Kentteki diğer kule yapısı, 6 m²'dir. Kulenin birinci katı isodomik, diğer katları ise pseudo-isodomik duvar işçiliğine sahiptir (McNicol ve Milner, 2007, s. 139). Bölge'nin önemli bir liman kenti olan Side Antik Kenti'nde sur duvarı neredeyse düzlük bir alanda bulunmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 142). Savunma duvarları genellikle isodomik işçiliğe sahiptir (McNicol ve Milner, 2007, s. 143).

Kentte yer alan kuleler çoğunluğu dikdörtgene plana sahip olup, 10,70x 9,50 m ölçülerindedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 145). Kuleler oval, yarım daire veya kare planlı avlulu kapılara sahiptir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 147).

Dağlık Kilikia Bölgesi'nin yerleşim düzenlemesinde de sur yapısı ve araziye hakim konumda bulunan aynı zamanda yol ağlarını kontrol eden kule yapıları yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede Hellenistik Dönem yerleşimlerinde polygonal duvar işçiliği karakteristik yapı özelliği olarak bilinmektedir (Aydinoğlu, 2002, s. 59; Mörel, 2014, s. 149). Bu duvar işçiliği sur ve kule yapılarında da yaygın olarak kullanılmıştır (Aydinoğlu, 2002, s. 59). Bölgede yer alan sur ve kule yapılarına özenli duvar işçiliğine sahip olan Paslı Yerleşimi, Adamkayalar, Hüseyinler, Imbriogen Kome yerleşimi ile özensiz duvar işçiliğine sahip olan Takkadın, Tabureli ve Veyselli yerleşimleri bilinmektedir (Aydinoğlu, 2002, s. 60-63). Bu yerleşimlerde vadiye ve yol ağlarına hakim konumlarda ve özellikle bu alanlara bakan kısımlarında savunmanın daha özenli olduğu belirtilmektedir (Aydinoğlu, 2002, s. 60-63). Bunların yanı sıra “akropol kule” olarak adlandırılan yerleşimler de bulunmaktadır. Bu yerleşimlerde kule yapıları sur duvarları üzerinde bulunmaktadır (Aydinoğlu, 2002, s. 78). Bu özelliklere sahip yerleşimler Hisarkale, Efrenk, Kaleyakası, Mancınıkkale ve Çatakkale'dir (Aydinoğlu, 2002, s. 78). Bölgede bulunan Uzuncaburç kulesi duvarları da iki yüzeyi işlenmiş, kuru inşa tekniği ile oluşturulmuştur. Duvarları savunma açısından ince olan duvar kalınlıkları ve inşa tekniği ile Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir (McNicoll ve Milner, 2007, s. 181). Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Pisidia Bölgesi'nde bulunan kuleler ile benzer özellikler gösteren kulelerin yanı sıra tarımsal üretim donanımlarına sahip olmaları nedeniyle tarımsal alanlar olarak da kullanılmış kule yapıları bulunmaktadır (Mörel 2010, s. 87). Araziye ve yol ağlarına hakim konumdaki bu alanlar “kuleli çiftlik” yapıları olarak adlandırılmaktadır (Mörel 2010, s. 83). Kule yerleşimlerinin Roma Dönemi'ndeki devamı olarak değerlendirilmektedirler (Mörel 2014, s.147). Kuleli çiftlik yapıları çevrelerinde avlu duvarları, sarnıç ve tarımsal üretim elemanlarına sahiplerdir (Mörel, 2014, s. 150). Bu özelliklere sahip yerleşmeler, Özköy, Keşlitürkmenli, Çildiremez, Karakabaklı, Sömek Vakfı, Gacarlar, Hayatınbaşı, Gücük Kule, Dibisulu kuleleridir (Durugönül, 1998a, s. 25; Durugönül, 1998b, s. 77; Aydınoğlu, 2010, s. 244-250; Mörel, 2010, s. 85-86; Mörel, 2014; s. 150). Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yer alan söz

konusu yerleşimlerdeki sur ve kule duvarlarında gözlemlenen eklenti ve onarım izleri, bu yerleşimlerin daha sonraki dönemlerde de varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir (Aydınoğlu, 2002, s. 80).

Savunma sistemleri bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Savunma amacıyla stratejik konumlara yerleştirilen en erken örnekler MÖ 5 ve 4 yüzyıla tarihlenen Sparta kaleleri ve Attika'nın sınır kaleleri olarak bilinmektedir (Koparal, 2011, s. 97; Koparal, 2012, s. 140). Sur duvarlarının MÖ 4 - 3 yüzyıllarda yoğun saldırıların görüldüğü yerlerde ve ya insan gücünün yetersiz olduğu düşünülen bölgelerde savunmayı güçlendirmek amacıyla karmaşık düzende yapıldığı; MÖ 3-2. yüzyıllarda ise savunma duvarlarının düz bir hatta sahip oldukları anlaşılmıştır (McNicol ve Milner, 2007, s. 209). Perge ve Side kentlerinin savunma duvarlarının düz bir hat üzerinde gitmelerinin yanı sıra kule yapılarında stratejik uygulamalara yer vermektedirler (McNicol ve Milner, 2007, s. 148). Geç Hellenistik Dönem'de yaygınlaşan farklı duvar işçiliklerinin bir arada kullanılması Pamphylia ve Pisidia'daki yerleşimlerde görülmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 152). Ayrıca Pamphylia ve Pisidia yerleşim yerleri sur duvarlarının yapım teknikleri açısından da benzerlik göstermektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 152). Sur duvarları ya birbirlerine birleşik olarak ya da kesme taşlar ile desteklenmektedirler (McNicol ve Milner, 2007, s. 152). Sillyon ve Pednelissos'ta ise kule yapılarının duvarları incedir. Bu nedenle savunma bakımından güçsüz veya Roma Dönemi'ne ait olduklarını düşündürmektedir (McNicol ve Milner, 2007, s. 149). Kule yapılarının ise MÖ 3. yüzyılın sonlarında itibaren farklı planlara sahip örnekleri yaygınlaşmaktadır (McNicol ve Milner, 2007, s. 155). Pednelissos'ta sur hattına asimetrik olarak yerleştirilen kule örneği Erenler Tepe ile benzerlik göstermektedir (Laufer, 2010, s. 179, Abb. 2).

3. YAPILAR

Erenler Tepe'de dördü iç sur hattı içerisinde ve ikisi kuzey teraslarda olmak üzere altı adet yapı bulunmaktadır (Plan 1).

1.1.Yapı 1

Yapı 1, tepe zirvesinin en yüksek noktasında, batı kısmında yer almaktadır. Alanın kuzeyinde yer alan eğim teraslanarak yerleşime uygun hale getirilmiştir. Yapı, 11,4 m x 9 m ölçülerinde kare planlıdır (Resim 15 ve 16; Plan 1 ve Plan 3). Kuzeybatı-güneydoğu yönünde konumlandırılmıştır. Girişi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Duvar hattı temel seviyesinde korunmuş ve 1.5 m kalınlığa sahiptir. Küçük düzensiz kırma taşlar kuru harçsız duvar tekniği ile bir araya getirilmiştir (Resim 16). Erenler Tepe'nin üst noktasında, batı sur hattının doğusunda yer almaktadır. Yapı, kule ile yakın bir konumda yer almaktadır.

1.2.Yapı 2

Yapı 1 doğusunda, Yapı 2 olarak isimlendirilen kare planlı bir yapı tespit edilmiştir (Resim 17; Plan 1 ve 4). Güney duvarı 11,4 m, doğu duvarı ise 9 m uzunluğunda takip edilebilmektedir. Duvar kalınlığı- 1,7 m'dir. Yapının tamamında küçük düzensiz kırma taşlar kuru harçsız duvar tekniği ile bir araya getirilmiştir (Resim 17).

1.3.Yapı 3

Yapı 3, Yapı 2'nin kuzeyinde yer almaktadır. Yaklaşık 7 m'lik duvar uzunluğu korunmuştur (Plan 1). Duvar kalınlığı 1,8 m'dir. Yapının tamamında küçük düzensiz kırma taşlar kuru harçsız duvar tekniği ile bir araya getirilmiştir (Resim 18). Bu veriler bu alanda bir yapının olduğuna işaret etmektedir. Ancak, alanda oluşan yoğun tahribat sebebiyle yapının plan özellikleri izlenememektedir.

1.4.Yapı 4

Yapı 4, diğer yapılara oranla daha büyük bir plana sahiptir (Resim 20; Plan 1 ve 5). Kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanmaktadır. Yapı 4 kompleksinde toplamda 3 adet mekâna işaret eden duvar sıraları tespit edilmiştir (Plan 5). Duvar sıraları diğer yapılar ile benzer olarak kuru duvar tekniği ile oluşturulmuştur (Resim 21 ve 22). Mekânlardan ikisi yapı kompleksinin merkezinde yer almaktadır (Plan 5:a ve b). A olarak adlandırılan mekân, kompleksin doğusunda 7 x 5 m ölçülerinde, 1,2 m duvar

kalınlığına sahip ve dikdörtgen planlıdır (Plan 5: a). Mekânın kuzeydoğusunda duvar sırası ile karşılaşılmağı olması girişinin bu yönde olduğunu göstermektedir. Mekân A'nın girişi güneyindeki Mekan C ile arasındaki bir koridora açılmaktadır (Plan 5). Koridor doğu-batı aksında uzanmaktadır ve 1,5 m. genişliktedir. Mekân A'nın doğusunda benzer plan özelliklerine sahip 5 x 3 m. ölçülerin küçük boyutlu bir mekân bulunmaktadır. Mekân B olarak adlandırılan bu yapı 0,7 m. genişliğinde duvar kalınlığına sahiptir. Mekân B 8 x 7 m. ölçülerinde ve kare planlıdır. Duvar kalınlığı 1,2 m. kalınlığındadır. Yapı kompleksinin kuzeyinde bağımsız olarak konumlandırılmış bir duvar sırası ile daha karşılaşılmasıdır (Plan 5: d). Bu duvar sırası kuzeybatı yönünde 10 m., doğu yönünde ise 3 m. uzunluğa sahiptir. Korunan duvar sıraları yapıları kuzey yönde çevrelemektedir (Plan 5). Bu duvar sırasına en yakın konumda olan mekân A ile aralarında 5 m. genişliğinde avlu olarak kullanılan bir alandır (Plan 5). Erenler Tepe'de tespit edilen yapılar çoğunlukla tek odalı plan özelliklerine sahiptir. Bu yapılardan farklı olarak yapı 4, yapı komplekslerinden oluşan avlulu bir plan özelliği göstermektedir. Tek odalı yapılar, Andros Zagora'da tek odalı dikdörtgen planlı yapılar MÖ 8. yüzyılda avlulu planlara dönüştürülmüştür (Whitley, 2001, s. 171; Greaves 2002: 79; Coucouzeli 2007: 101-71; Lang 2007: 188). Avlulu yapılar MÖ 7-6 yüzyıllarda ise yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Whitley, 2001, s. 171). MÖ 4. yüzyıl sonlarından itibaren ise ızgara planlı yerleşim düzenlerine yerleştirilmiş olan dikdörtgen planlı yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 121). Pisidia Bölgesi'nde avlulu yapılar Düzen Tepe yerleşmesi'nden bilinmektedir (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 121). Likya'da Kyaneai Kenti'nde yer alan avlulu yapı planının Hellenistik Dönem'de de kullanılmaya devam ettiği göstermektedir (Kupke, 1993, Ab. 4-5).

1.5.Yapı 5 ve Yapı 6

Yapı 5 ve Yapı 6, sur hattı ile tepe arasında yer alan terasa konumlandırılmıştır (Plan 1). Diğer yapılara kıyasla daha çok tahribe uğramışlardır. Yapının tamamında küçük düzensiz kırma taşlar kuru harçsız duvar tekniği ile bir araya getirilmiştir. Her iki yapıda da tek bir duvar sırası takip edilebilmektedir (Resim 23 ve 24).

Erenler Tepe'de yer alan yapıların planlarını yoğun tahribata uğramış olmaları sebebiyle takip etmek zordur. Temel seviyesinde korunan izler; yapıların düzensiz

kırma taşların kuru harçsız duvar tekniği ile yapıldıkları gözlemlenmiştir. Düzen Tepe’de yapı inşa tekniği Erenler Tepe ile benzerlik göstermektedir. Yerleşimde yapılar düzensiz taşlar ile harçsız kuru duvar tekniği kullanılarak oluşturulmuştur (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 115). Erenler Tepe’de gerçekleştirilen yüzey araştırması yapıların çatı konstrüksiyonuna ait malzeme ile karşılaşılmamıştır. Düzen Tepe’de de çatı kiremiti ile karşılaşılmamıştır ve çatıların organik malzemeler kullanılarak yapıldığı düşünülmektedir (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 115). Erenler Tepe’de de çatı kiremiti malzemesi ile karşılaşılma olmaması organik malzemelerin kullanılmış olduğunu düşündürmektedir. Erenler Tepe’de tespit edilen yapıların plan ve özellikleri yerleşimin Demir Çağı’ndan başladığına işaret etmektedir. Yapı 4 planında ise plan olarak yerleşimdeki diğer planlar ile benzerlik gösteren Yapı 4a planının etrafına eklenen yapılar ile bir yapı kompleksi oluşturulmuştur ve sonraki dönemlerde de bu yapı kullanılmaya devam edilmiştir.

3. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ DEMİR ÇAĞI SERAMİK GRUPLARI

Pisidia Bölgesi'nde gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen arkeolojik buluntular arasında Demir Çağı'na ait seramik grupları da yer almaktadır. Bu seramik grupları *Black on Red*, *streaked ware*, bantlı seramik, *bikrom*, *Black on Buff*, *Ephesos Ware*, *Marble Ware*, gri ve kahverengi tek renkli örneklerden oluşmaktadır.

Bölgede farklı stillere sahip ithal ve yerel Demir Çağı seramik gruplarının çeşitli örnekleri Uylupınar Nekropolisi'nde ele geçmiştir. Yerel üretim olarak sınıflandırılan *bikrom*, *black on buff* seramik grupları ile Lydia üretimine atfedilen *Ephesos Ware*, *Marble Ware* ve *Black on Red* seramik grupları yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır (Çokay Kepçe 2009, s. 35-45; Kaşka 2013; Kaşka 2020). Ayrıca Korinth, Attika ve Doğu Yunan ithal seramik örnekleri de bulunmaktadır (Dörtlük 1977; Çokay Kepçe 2009). Bu buluntular Fikellura ve Yaban Keçisi Stili ile ilişkilendirilmektedir (Çokay Kepçe 2009, s. 34; Kaşka 2020, s. 215-242). Fikellura stili Ionia *kyliks* gövdesinin benzer örnekleri, 2018 yılında Kızıl Höyük'te gerçekleştirilen IAS survey çalışmalarında da ele geçmiştir (Hürmüzlü vd., 2022, s. 219). Burdur Müzesi koleksiyonunda da Ionia *kyliks* örnekleri bulunmaktadır (Kaşka, 2020, s. 218). Uylupınar'da gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında Nekropolis buluntuları ile benzer seramik gruplarının yanı sıra, Subgeometrik Stil ve Geometrik Dönem geleneğine ait seramik grupları da ele geçmiştir. Uylupınar'ın en erken buluntu grubunu MÖ 7. yüzyıl ortaları ve sonuna tarihlendirilen Kuzey Ionia üretimi Kuşlu Kâse parçası ile MÖ 7. yüzyılın ilk yarısına ait Geometrik Dönem dekorasyon geleneğinde bezenmiş ithal seramikler oluşturmaktadır (Kaşka 2013, s. 286; Kaşka 2020, s. 217).

Kıbyra çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında MÖ 7. yüzyılda yerleşim faaliyetlerini gösteren ithal ve yerel seramik grupları bölgede ele geçen diğer ithal seramik örnekleridir (Corsten-Hülden 2012, s. 33). Seramik grupları arasında Doğu Yunan, Attika ve Korinth ithal seramikler yer almaktadır (Corsten-Hülden 2012, s. 34). Bu seramikler arasında Yaban Keçi Stili ve Geometrik Dönem Kuşlu Kâse örnekleri bulunmaktadır (Corsten-Hülden-Gebauer 2011, s. 75). Gölhisar Gölü

üzerindeki yarımada Lydia, Phrygia ve Karia örnekleri ile Güneybatı Anadolu seramik grupları arasında yer alan *Black on Red* ve *bikrom* seramik örnekleri ele geçmiştir (Corsten-Hulden-Gebauer 2010, s. 147; Corsten-Hulden-Gebauer 2011, s. 76; Corsten-Hulden 2012, s. 33). *Lydion*, *kytyle* formları ve *marble ware* seramik grubu örneklerinin yer aldığı yoğun mikalı seramik örnekleri Lydia etkisini göstermektedir (Corsten-Hulden 2012, s. 67). Ayrıca Phrygia’ dan bildiğimiz metalik görünümlü gövde parçaları ile Karia boyalı seramik örnekleri de bulunmaktadır (Corsten-Hulden, 2012, s. 67-68). Seramik buluntuların yanı sıra Phrygia ve Lydia etkili pişmiş toprak levha parçaları ile Doğu Yunan ve Lydia etkili pişmiş toprak at heykelciği başı buluntular arasında yer almaktadır (Corsten-Hulden 2012, s. 35-36). Yeşilova yakınlarında gerçekleştirilen çalışmalarda MÖ 7-6 yüzyıllar arasına tarihlendirilen Phrygia ve Batı Anadolu seramikleri bölgede ele geçen seramik grupları arasındadır (Corsten-Hulden 2012, s. 51).

Black on Red seramik grubu örnekleri; Gönen Höyük¹⁴, Uylupınar¹⁵, Panemoteikhos I¹⁶, Tymandos antik kentinin kuzeyinde bulunan Ulaş Tepe ve Demirliönü Mevkii’nde¹⁷, Düver/Darsa, Seydiköy (Tepecik), Kepez Kalesi, Hacılar Tekke yerleşimlerinde¹⁸ ve Burdur İli Tefenni İlçesi’nde¹⁹ ele geçmiştir. Sagalassos ve çevresinde yürütülen yüzey araştırmalarında (Düver/Darsa, Seydiköy, Kepez Kalesi ve Hacılar Tekke) ele geçen bu gruba ait seramiklerin formları tabak ve kâselerden oluşmaktadır (Braekmans 2010, s. 138).

“Streaked Ware” seramik grubuna ait seramik örnekleri ise Isparta Arkeolojik surveyi kapsamında Akçeşme²⁰, Ulaştepe, Demirliönü ve Konane (Kale Tepe)’nin kuzeybatısında gerçekleştirilen²¹ çalışmalarında ele geçmiştir (Hürmüzlü 2009a, s. 496; Hürmüzlü-Tanrıver 2016, s. 37).

¹⁴ Özşait, 1986, s. 328.; Hürmüzlü, 2009a, s. 212, Hürmüzlü vd., 2022, s. 234.

¹⁵ Çokay Kepece, 2009, s. 37- 39, Fig. 36c ve 37b; Dökü – Baytak 2017b, s.17, Fig. 9.

¹⁶ Aydal vd.,1997, 152.

¹⁷ Hürmüzlü, 2009a, s. 208-209, Fig. 43-44; Hürmüzlü, 2009b, s. 496; Hürmüzlü-Tanrıver, 2016, s. 38.

¹⁸ Braekmans, 2010, s. 95; Poblome ve Deegest., 2003, s. 138; Poblome vd., 2013b, s. 528; Braekmans vd., 2017, s. 475.

¹⁹ Özşait, 2006, Resim 6-8.

²⁰ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2015).

²¹ Hürmüzlü, 2010a, s. 30; Hürmüzlü, 2010b, s. 66-67, Resim 4 ve 5; Hürmüzlü, 2011, s. 166, Resim 8; Hürmüzlü-De Giorgi, 2011, s. 51-52; Hürmüzlü vd., 2012, s. 2, Resim 4; Hürmüzlü vd., 2022, s. 234.

“Gri seramik” örnekleri ise Gönen Höyük²², Taşkapı²³, Hacılar²⁴, Düzen Tepe²⁵, Karayuğ Höyük²⁶, Gönen-Atabey Yolu²⁷ ve Konane (Kale Tepe)’nin kuzeybatısında²⁸ gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçmiştir. Düzen Tepe’de bu gruba ait seramik parçaları depolama kaplarından oluşmaktadır (Braekmans 2010, s. 138).

Kahverengi tek renkli seramik grubunun örnekleri, Konane ve çevresinde ele geçmiştir²⁹. Bu grubun örneklerinin yoğunlukla tabak formunda olduğu gözlemlenmiştir.

Erenler Tepe Yerleşmesi’nde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ise kahverengi tek renkli, gri tek renkli, *Black on Red* ve bantlı seramik grupları ele geçmiştir³⁰.

1. KAHVERENGİ TEK RENKLİ SERAMİKLER

Kahverengi tek renkli seramikler oksitleyici fırınlama tekniği pişirilir ve kilin rengini alırlar. Yüzeyleri kendi hamurlarının inceltilmesi ile astarlanır ve perdahlanır. Bu gruba ait seramiklerin MÖ 2. Bin’den itibaren çeşitli bölgelerde karşımıza çıkmaktadır.

Boğazköy’de gerçekleştirilen çalışmalarda tek renkli seramikler farklı hamur ve yüzey rengine sahip örnekleri ele geçmiştir. MÖ 2. Bin’e tarihlendirilen kahverengi tek renkli seramikler *drab ware*³¹ olarak adlandırılmıştır (Schoop 2011, s. 244, fig. 1-10). Demir Çağı’na tarihlendirilen seramikler ise hamur ve yüzey rengi dikkate alınarak sınıflandırılmış ve 10 grupta değerlendirilmiştir (Bossert 2000, s. 25). Bu gruplama içerisinde W6-W7 grupları kahverengi hamur ve astar rengine sahip

²² Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2019); Hürmüzlü vd., 2022, s. 234.

²³ Braekmans, 2010, s. 138.

²⁴ Braekmans, 2010, s. 138.

²⁵ Braekmans, 2010, s. 138.

²⁶ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2010 ve 2017)

²⁷ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (IAS015)

²⁸ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (IAS010, IAS011 ve IAS014); Hürmüzlü, 2010a, s. 30; Hürmüzlü, 2010b, s. 66-67, Resim 4 ve 5; Hürmüzlü, 2011, s. 166, Resim 8; Hürmüzlü-De Giorgi, 2011, s. 51-52; Hürmüzlü vd., 2012, s. 2, Resim 4; Hürmüzlü vd., 2022, s. 234.

²⁹ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2015; IAS007, IAS008, IAS009 ve IAS010); Hürmüzlü vd., 2022, s. 234, Fig. 24.

³⁰ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2018).

³¹ Drab Ware, Hitit seramiklerinde baskın olarak karşımıza çıkan açık kahverengi veya devetüyü hamur rengine sahip astarsız seramik grubuna verilen genel bir isimlendirmedir. Detaylı bilgi için bkz. Schoop 2003; Schoop 2011.

seramikleri temsil etmektedir³². Ayrıca W2 olarak adlandırılan grupta, kahverengi tek renkli seramikler gri seramikler ile değerlendirilmiştir. W6 olarak ayrılan kahverengi tek renkli seramikler kaba hamurlu iken W7 grubu ince kireç ve kalker katkılı seramiklerden oluşmaktadır. Ele geçen kahverengi tek renkli seramikler kırmızımsı kahverengi kil rengine sahip olup, astarı açık kahverengi ile kahverengi arasında değişiklik göstermektedir (Bossert 2000, s. 27). Yüzeyleri kendi killeri ile astarlanmıştır. Astar renklerinde katkı maddeleri ve pişirmeden kaynaklı olarak renk değişimleri bulunmaktadır (Bossert 2000, s. 28). W6 grubunda; *krater*, *dinos*, bardak, kâse, çömlek ve kapak formları karşımıza çıkar (Bossert 2000, s. 26). W7 grubunda ise W6 grubundaki seramik formlarının yanı sıra kabartma ve oluk bezemeli kâse örnekleri ile *omphaloslu* kâse örneği de bulunmaktadır (Bossert 2000, s. 26). E.M. Bossert, kaba hamurlu kahverengi tek renkli seramiklerin yoğun olarak Büyükkaya’da, ince hamurlu kahverengi tek renkli seramiklerin ise erken Phrygia tabakalarında (MÖ 900-800) bulunduğu söz etmektedir (Bossert 2000, s. 28).

Phrygia’nın doğusunda yer alan Aktepe Kalesi’nde MÖ 1. Bin’e tarihlendirilen kahverengimsi kırmızı ve koyu kahverengi hamurlu seramikler ele geçmiştir (Sarı 2017, s. 493, 501). Hamur içerikleri yoğunlukla taşçık katkılıdır. Bazı örneklerde mika ve ince bitki katkılı seramikler de bulunmaktadır. Astarlı ve astarsız örnekleri bulunmaktadır. Bu gruptaki seramiklerde kâse formları yoğunluktadır.

Sardeis’te açık kahverengi hamur rengine sahip örnekler Geç Tunç Çağı tabakasında (MÖ 13-12 yüzyıl) yoğun olarak ele geçmiştir (Ramage vd. 2021, s. 10). Hamurları 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı, yüzeyleri ise 7.5 YR 7/4 pembe rengindedir. Bu gruba ait seramik formları kâse, testi, kapak, süzgeç ve *oinochoe* formlarında karşımıza çıkmaktadır (Ramage vd. 2021, s. 140-212). Bu gruba ait seramiklerde görülen hamurun arıtılması ile yapılan astar uygulaması, gerçekleştirilen analiz sonuçları ile de kanıtlanmıştır (Ramage vd., 2021, s. 10).

Afyonkarahisar’da gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında kahverengi ve kırmızı hamur rengine sahip kâse, tabak, krater, çömlek ve *dinos* örnekleri ele geçmiştir (Kızıltepe Bilgin 2018, s. 62). Seramiklerin hamurları kireç, mika, mineral,

³² W6 grubu kaba hamurlu seramikleri, W7 grubu ise ince hamurlu seramikleri temsil etmektedir. Detaylı çalışma için bkz. Bossert, 2000, s. 25-28.

taşçık katkıdır (Kızıltepe Bilgin 2018, s. 62). Benzer örneklere dayanarak tarihlendirilen seramiklerin en erken örnekleri MÖ 11-10. yüzyıla ait olmakla birlikte MÖ 6. yüzyıla tarihlenen örnekler de bulunmaktadır (Kızıltepe Bilgin 2018, s. 102).

Gordion'da ele geçen seramikler bulundukları çalışma alanlarına dikkate alınarak altı grup altında değerlendirilmiştir. Ele geçen seramiklerde kahverengi ve gri renk hamur yoğun olarak ele geçmektedir. G.D. Toteva, kahverengi tek renkli seramiklerin pişirme sırasında bu rengi aldıklarından ve perdahlama işlemi yaygın olarak uygulandığından söz etmektedir (Toteva 2007, s. 57). Astar uygulaması ile nadir olarak karşılaşılmıştır. Yüzey renginin hamur renginden daha koyu olduğu örneklerde, perdahlamadan önce ince astar uygulaması yapıldığı düşünülmektedir (Toteva 2007, s. 57). Hamur renkleri pembemsi devetüyü ile turuncu devetüyü arasında, astar renkleri ise kırmızı ile kahverengi arasında değişmektedir (Toteva 2007, s. 57). Kahverengi tek renkli seramikler gri seramikler ile birlikte Erken Phryg Dönemi'nden (MÖ 900-800) itibaren görülmektedir (Toteva 2007, s. 56).

Pisidia Bölgesi'nin kuzeyindeki günümüz Eskişehir İli'nde Yazılıkaya/Midas Vadisi yer alan Midas Kale'de yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir (Tamsü Polat vd., 2019; Tamsü Polat vd., 2020). Dağlık Phrygia olarak adlandırılan bölge içerisinde stratejik olarak önemli bir konuma sahip olan Midas Kale, Phryg Dönemi'nden itibaren Geç Bizans Dönemi'ne kadar kesintisiz olarak iskân edilmiştir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 265). Araştırmalarda kahverengi hamur ve astar rengine sahip taşçık, kum, kireç, şamot ve mika katkılı seramikler ele geçmiştir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 268). Bu gruba ait seramikler *krater*, *dinos*, *pithos*, *çömlek*, *kâse* ve *maşrapa* formlarında görülmektedir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 268-274). Midas Kale'de ele geçen kahverengi tek renkli örnekleri, MÖ 9-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir ve MÖ 8. yüzyılda yoğunluk göstermektedir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 274).

Günümüz Kırşehir İli sınırları içerisinde yer alan Yassıhöyük Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı'nda yoğun iskan görmüştür (Kara 2019, s. 6). Yüzey araştırmalarında kireç ve mika katkılı, kırmızımsı kahverengi veya sarımsı kahverengi hamur rengine sahip seramikler ele geçmiştir (Omura 2008, s. 106).

Günümüz Kütahya İli sınırları içerisinde yer alan Seyitömer Höyüğü ve Erken Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşim görmüştür (Çakalgöz 2011, s. 5). Höyükte

gerçekleştirilen çalışmalarda sarımsı kahve tonlarında, mikalı astar ve perdahlı ele geçmiştir (Çakalgöz 2011, s. 97). Hamur içerikleri kum katkılıdır (Çakalgöz 2011, s. 96). Bazı örneklerde kabartma ve baskı bezeme görülmektedir (Çakalgöz 2011, s. 98).

Günümüz Niğde İli sınırları içerisinde yer alan Kınık Höyük Erken Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşim görmüştür (Ergürer 2016, s. 64). Demir Çağı'nda yoğun yerleşim gören Höyük'te kahverengi hamur ve astar rengine sahip az sayıda seramik ele geçmiştir (Ergürer 2016, s. 270). Hamurları kireç, taşçık, kuvars, ince bitki ve şamot içeriklidir (Ergürer 2016, s. 124).

Maşat Höyük günümüz Tokat İli Zile İlçesi'nde yer almaktadır. İlk Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşim görmüştür ve Hitit Dönemi'nde Kaşka Ülkesini sınırlayan önemli Hitit merkezlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Özgüç 1978, s. 2). Maşathöyük'te gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen tek renkli seramikler ince kum taneli hamura sahiptir ve mutfak kapları dışındaki seramikler astar ve perdahlıdır (Özgüç 1982, s. 49). Kahverengi tek renkli seramikler yonca ağızlı testi ve sepet kulplu çaydanlık formlarında karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler, MÖ 7. yüzyılın sonu ile MÖ 6. yüzyılın başına tarihlendirilmektedir (Özgüç 1982, s. 52-59).

Pisidia Bölgesi'nde Düzen Tepe'de gerçekleştirilen çalışmalarda *buff ware* olarak adlandırılan seramikleri ele geçmiştir (Daems vd. 2019, s. 151). Bu seramikler 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı hamur rengine sahiptir (Daems vd. 2019, s. 165). Bu gruba ait seramikler Geç Akhamenid ve Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen devetüyü seramik üretimini temsil etmektedir (Daems 2019, s. 151; Braekmans vd. 2017). Benzer hamur tipine sahip örnekler Kayış Kale ve Seydiköy'de gerçekleştirilen çalışmalarda da ele geçmiştir (Daems 2019, s. 307). Devetüyü hamur rengi seramiklerin kil ocakları, Sagalassos'un doğusunda yer alan kil ocaklarındaki alınan karotlar benzerlik göstermektedir. Bu alanın MÖ 370-200 arasında kullanılmış olabileceğini göstermektedir (Daems 2019, s. 162). Devetüyü hamur rengine sahip seramikler ince hamurlu kâse ve çömlek formlarında oluşmaktadır (Daems 2019, s. 169). Ele geçen seramik grupları arasında MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen *ekhinus kâse* formlarında da devetüyü hamur rengine sahip sofa kapları ele geçmiştir (Braekmans vd. 2017, s. 475).

Tez kapsamında değerlendirilen Erenler Tepe Yerleşmesi'nde kahverengi tek renkli seramiklerin hamur renkleri 10 YR 4/2 koyu grimsi kahverengi ile 7.5 YR 4/3 kahverengi arasında değişiklik göstermektedir. Yüzey renkleri 10 YR 6/3 soluk kahverengi ve 10R 4/8 kırmızı arasında değişmektedir. Hamurları orta gözenekli ve genellikle sert yapıya sahiptir. Hamur içeriklerinde farklı boyutlarda taşçık, kireç ve mika bulunmaktadır. Ayrıca kum ve kuvars içeriklerine sahip örneklerde bulunmaktadır. Kahverengi tek renkli seramikler; tabak, kâse ve kapalı kaplardan oluşmaktadır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 76).

1.1.Tabaklar

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde kahverengi tek rengi tabak formu iki örnek ile temsil edilmektedir (Resim 25; Çizim 1; Kat. No. 1 ve 2). Her iki tabak formu da ağız kısmına yakın gövde parçaları korunmuştur. Gövdenin iç yüzeyini çevreleyen 6 cm genişliğinde oluk bulunmaktadır. Hamur renkleri 2.5 YR 4/4 sarımsı kahverengi ve 10R 4/8 kırmızı; yüzey renkleri ise 5 YR 5/3 kırmızımsı kahverengi ve 10R 4/8 kırmızıdır. Hamurları orta ve küçük gözenekli olup sert yapıya sahiptir. Hamur içeriklerinde büyük boyutlu yoğun taşçık bulunmaktadır. Kat. No. 2 numaralı tabak parçasında diğer parçadan farklı olarak kireç ve mika katkısı bulunmaktadır.

Boğazköy/Hattuşa'da Sarı Kale'nin batısında yer alan vadideki çalışmalarda MÖ 2. Bin'e tarihlendirilen içe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip bir tabak formu ele geçmiştir (Schoop 2011, s. 244, fig. 1:10). Bu form açık kahverengi veya devetüyü rengine sahiptir ve drab ware grubunda değerlendirilmiştir (Schoop 2011, s. 242). Hamurunun pişirme kapları ile benzer özellikler taşıdığı belirtilmektedir (Schoop 2011, s. 246). Ağız çapı yaklaşık 47 cm'dir. Boğazköy Büyükkaya çalışmalarında formun devamlılığını gösteren MÖ 1500-1200 arasına tarihlendirilen devetüyü hamur rengine sahip iki tabak ele geçmiştir (Schoop 2003, s. 172-173). Bu örneklerin ağız çapları da 41 cm ve 36 cm'dir (Schoop 2003, s. 175, fig. 4:5 ve 6). Kum katkılı hamur katkısına sahip bu örneklerin hamurları devetüyü rengindedir (Schoop 2003, s.173). U.D. Schoop, bu tabakların ele geçtiği dönem içerisinde %10'luk bir dilimi kapsadığından söz etmektedir (Schoop 2003, s. 172-173).

MÖ 2. Bin'e tarihlendirilen benzer bir örnek Yassıhöyük'te gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçmiştir (Omura 2008, s. 107). Ağız çapı 32 cm olan tabağın hamuru rengi kahverengimsi kırmızıdır. Hamur içeriğinde ise mika ve kireç katkıları bulunmaktadır (Omura 2008, s. 106).

Acemhöyük'te devetüyü hamur rengine ve kahverengi yüzey rengine sahip örnek benzer tabak formu ele geçmiştir. Ağız çapı 30 cm olan bu tabak V. tabakada (MÖ 2200-2000) bulunmuştur (Türker 2008, kat. XV:4, tablo III).

Beycesultan'da gerçekleştirilen çalışmalarda da devetüyü yüzey rengine sahip tabak örnekleri bu formun uzun süre kullanıldığını göstermektedir. MÖ 2300-2100³³ ve MÖ 1700-1595 arasına tarihlendirilen içe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip kahverengi tek renkli tabak örnekleri de bulunmaktadır (Dedeoğlu-Abay 2014, Fig. 27:1, Fig. 27:3, Fig. 27:5, Fig. 27:7). Hamur içerikleri kum ve kireç katkılıdır. Sadece bir örnekte mika ve kalker katkısı bulunmaktadır (Dedeoğlu-Abay 2014, Fig. 27:5). Hamur renkleri sarımsı kırmızı rengindedir. Ağız çapları ise 30 cm ile 17 cm arasında değişmektedir. MÖ 12-11. yüzyıllar arasına tarihlendirilen iki tabak örneğinin ağız çapları ise 24 cm'dir (Mellaart-Murray 1995, s. 72, fig. P36).

Maşathöyük'te MÖ 1275-1200 yılları arasına tarihlenen bir tabak ele geçmiştir (Özgüç 1982, fig. 20). Grimsi kırmızı hamur rengine sahip bu örneğin ağız çapı 17 cm'dir.

İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip kahverengi tek renkli tabak örneklerinin MÖ 2. Bin'den başlayan kullanımları Demir Çağı'nda da devam etmiştir. U.D. Schoop, bu formun Hitit Dönemi'nin sonunda daha küçük boyutlu ve tipik bir form olarak üretildiğinden söz etmektedir (Schoop 2011, s. 247).

Kahverengi tek renkli tabak örnekleri Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında Konane ve çevresinde ele geçmiştir (Hürmüzlü vd., 2022, s. 234, Fig. 24; Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 76)³⁴. Tabak örnekleri ağız formları açısından değerlendirildiğinde dört farklı tip oluşturmaktadır.

³³ Lloyd-Mellaart, 1962, Fig. 47:46.

³⁴ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2009-2015; WP003, IAS007, IAS008, IAS009 ve IAS010).

Tip 1 grubunu iki örnek oluşturmaktadır (Resim 25; Çizim 1; Kat. No. 3 ve 4). İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip tabaklar gövdeye doğru keskin bir geçiş yapmaktadır. Ağız çapları alınamamıştır. Hamur içeriklerinde kum, kireç ve mika bulunmaktadır.

İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip Tip 2 örneklerinde gövdeye geçişte keskinliğin azaldığı gözlemlenmektedir. (Resim 25-27; Çizim 1-2; Kat. No. 5-12)³⁵. Hamur içeriklerinde kireç, kuvars ve mika bulunmaktadır. Hamur renkleri 2.5 YR 2.5/1 kırmızımsı kahverengi ile 7.5 YR 5/3 kahverengi arasında değişmektedir. Yüzey renkleri ise 2.5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi ile 7.5 YR 6/6 sarımsı kahverengi arasındadır. Bir örnek diğer örneklerden farklı olarak Gley 1 2.5/N siyah hamur rengi ve dış yüzeyi ise Gley 1 2.5/N siyah ile 7.5 YR 3/2 koyu kahverengindedir. Bu tipteki tabaklarda sadece tek bir örnek 29 cm ağız çapına sahip iken diğer tabakların ağız çapları 16 cm ile 14 cm arasında değişiklik göstermektedir³⁶. Tüm profil olarak korunan örneklerde dip çapı 8,8 cm ile 8,6 cm arasında değişmektedir (Çizim 12; Kat. No. 8 ve 12).

Tip 3 tabakları dışa çekilmiş ağız formuna sahiptir. Bu tipte yer alan örnekler iki alt grupta değerlendirilmiştir. İç kısmında bir yiv ile kanca profili olan örnekler Tip 3A olarak değerlendirilmiştir (Resim 27; Çizim 3; Kat. No. 13- 14). Hamur içeriklerinde taşçık ve kum bulunmaktadır. Hamur renkleri 2.5 YR 4/6 kırmızıdır. Dış yüzey renkleri 2.5 YR 5/6 kırmızı, iç yüzey renkleri ise 2.5 YR 4/6 kırmızıdır. Ağız çapları değişiklik göstermektedir. Kat. No. 13 numaralı parçanın ağız çapı 32,9 cm, dip çapı 28 cm'dir. Kat. No. 14 numaralı parça 14 cm ağız ve 8,6 cm dip çapına sahiptir. Tip 3B olarak sınıflandırılan tabak formu dışa çekilmiş ağız formuna sahip olmakla birlikte bu tipte kanca profiline yer verilmemiştir (Resim 27; Çizim 3; Kat. No. 15). Hamur içeriğinde kireç ve gümüş mika yer almaktadır. Hamur rengi 2.5 YR 4/6 kırmızı, yüzey rengi ise 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengidir. Ağız çapı 14 cm, dip çapı ise 10 cm'dir. Erenler Tepe Yerleşmesi'nde yer alan örneklerde ağız formunun benzer olması sebebiyle bu tip altında değerlendirilmektedir (Resim 25; Çizim 1; Kat. No. 1-2).

³⁵ Isparta Arkeoloji Surveyi Arşivi (2009-2015; WP003, IAS008, IAS009 ve IAS010).

³⁶ Kat. No. 7 numaralı tabağın ağız çapı diğer örneklerle göre daha geniştir.

Düz ağız tablasına sahip örnekler Tip 4 formu olarak değerlendirilmiştir. Tip 4 örnekleri düz ağız tablasına sahiptir ve ağız kısmının daraldığı örnekler yer almaktadır (Resim 27-28; Çizim 3-4; Kat. No. 16-19). Bu tipte değerlendirilen tabakların hamurlarında kum, kireç ve mika bulunmaktadır. Hamur renkleri 2,5 YR 2.5/1 kırmızımsı siyah ile 2.5 YR 4/6 kırmızı arasında değişmektedir. Yüzey renkleri 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengidir. Bu tip altında değerlendirilen tabakların ağız çapları 14,2 ile 7,6 cm arasında değişmektedir.

Erenler Tepe ve Konane çevresinde ele geçen tabaklarda iki örnek haricinde ağız çapları birbirine yakın ölçülerdedir. Kahverengi tek renkli tabak örnekleri Boğazköy Büyükkaya'da kırmızımsı kahverengi hamur ve yüzey rengine sahip tabaklar ile benzer özellikler göstermektedir. (Genz 2004, s. 66, Taf. 39.3). Bu nedenle MÖ 9. yüzyıla tarihlendirilen bu örnekler ile değerlendirmek mümkündür.

1.2.Kapalı Kaplar

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde kahverengi tek renkli seramik örneklerinin olduğu diğer bir örnekte kapalı kaplardır (Resim 29-30; Çizim 4-6; Kat. No. 20-30). Kat. No. 21 ve Kat. No. 24 numaralı parçalar dışa dönük ve kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Hamur renkleri 10 YR 4/2 koyu grimsi kahverengi ile 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi arasında değişiklik göstermektedir. Dış yüzey renkleri 7.5 YR 3/1 koyu gri ile 10 R 4/8 kırmızı, iç yüzey renkleri ise 10 YR 4/1 koyu gri ve 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi arasında değişir. Az ve küçük boyutlu gözeneklere sahip hamurları yumuşak yapıdadır. Hamur içeriklerinde taşçık, kireç ve gümüş mika bulunmaktadır. Gövde kısımları korunan parçalar formları hakkında veri sunmamaktadır.

Midas Kale'de gerçekleştirilen araştırmalarda dışa dönük ağız kenarına sahip ince cidarlı *amphora* örnekleri ele geçmiştir. Ağız çapları 12-16 cm arasında değişen *amphoraların* hamur ve yüzey renkleri gridir. Hamurları taşçık, kum, kireç ve gümüş mika katkılıdır (Kanbur 2019, s. 37). Benzer örnekleri ile karşılaştırılarak tarihlendirilen bu örnekler MÖ 8. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 271). Çalışmalarda dışa dönük ağız formuna sahip ve ağız kısmı iki kademeli olarak yapılmış krater örneği de bulunmaktadır. Gri hamur rengine sahip bu örnek

benzer örnekleri ile karşılaştırılarak MÖ 9-8. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir (Tamsü Polat- Kanbur 2020, s. 269).

Seyitömer Höyüğü'nde gerçekleştirilen çalışmalarda dışa dönük ağız ve kalınlaştırılmış ağız formuna sahip *amphora* örnekleri Tip B olarak sınıflandırılmıştır. Benzer örnekleri ile karşılaştırılarak tarihlendirilen bu gruptaki amphoralar Akhamenid-Hellenistik Dönem arasına tarihlendirilmektedir (Durgu 2013, s. 32).

Isparta Arkeolojik Surveyi Kapsamında Emine Gök Çeşmesinin Batısı'nda gerçekleştirilen çalışmalarda da kahverengi tek renkli kapalı kap parçası ele geçmiştir (Resim 29; Çizim 5; Kat. No. 21). Hamur rengi 2.5 YR 4/6 kırmızı ile 5 YR 4/4 kırmızımsı kahverengi, yüzey rengi ise 2.5 YR 5/6 kırmızı ile 5 YR 5/4 kırmızımsı kahverengi arasında değişmektedir. Hamuru az ve küçük gözenekli, orta boyutta kireç, küçük boyutta gümüş mika, kuvars ve şamot içermektedir. Diğer formlardan farklı olarak bu formun hamurunda taşçık katkısı ile karşılaşılmamıştır.

Erenler Tepe'de kahverengi tek renkli krater ve amphora örneklerinin en yakın Midas Kale'de ele geçmiştir. Kahverengi tek renkli kapalı kaplar bu örnekler ile karşılaştırılarak MÖ 9-8. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Resim 28; Çizim 4; Kat. No. 20).

Kahverengi tek renkli bir diğer form testidir (Resim 30; Çizim 6; Kat. No. 31). Hamur rengi 7.5 YR 4/3 kahverengi, yüzey rengi ise 5 YR 5/6 sarımsı kırmızıdır. Hamuru az gözenekli ve yumuşak bir yapıya sahiptir. Hamur içeriğinde taşçık, kireç ve kum bulunmaktadır. S profilli gövde formuna sahip testi dışa dönük ağız formuna sahiptir.

Sagalassos'ta gerçekleştirilen çalışmalarda dışa dönük kalınlaştırılmış ve düz boyunlu örnekler ele geçmiştir. Testi olarak sınıflandırılan bu örnekler kahverengi hamur rengine sahiptir. Boyun çapları 15-25 cm arasında değişmektedir (Daems 2018, s. 174). Kontekst buluntusu olan bu örnekler Akhamenid- Erken Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir (Daems 2018, s. 186).

Sagalassos'ta gerçekleştirilen çalışmalarda dışa dönük omuzlu ve S profilli kahverengi tek renkli testi ele geçmiştir (Daems vd. 2019, s. 86, fig. 2). Erenler Tepe testi formu ile benzerlik gösteren bu örnek; kırmızımsı sarıdan kahverengiye (7.5YR 5/4 kahverengi; 5YR 6/6 kırmızımsı sarı) kadar değişen hamur rengine sahip grupta

yer almaktadır. Hamur içeriği pişirme kapları ile benzerlik göstermektedir. Benzer form özelliklerine sahip testi formu Knidos'ta karşımıza çıkmaktadır. Kahverengi hamur rengine sahip bu örnek MÖ 2. yüzyılın 3. ve son çeyreğine tarihlendirilmektedir (Kögler 2010, Abb. 13 nr. d. 84, Abb. 23, Tafel 14 nr. e.168–169).

1.3.Kâseler

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde kahverengi tek renkli iki kâse örneği ele geçmiştir (Resim 30; Çizim 6; Kat. No. 32-33). Hamur renkleri 2.5 YR 4/8 kırmızı ile 5 YR 5/6 sarımsı kırmızıdır. Yüzey renkleri ise 2.5 YR 4/8 kırmızı ve 10 YR 6/3 soluk kahverengi arasındadır. Hamurları küçük gözeneklidir. Hamur içeriklerinde küçük boyutlu taşçık, kireç ve mika bulunmaktadır. Kat. No. 33 numaralı kâse parçası dışa çekilmiş ağız formuna sahiptir. Ağız kısmı dışa doğru kalınlaştırılmıştır ve bu alanda ağız kısmını çevreleyen bir oluk yer almaktadır. Omuz kısmında dışa doğru keskin bir dönüş yapmaktadır. Ağız çapı 20 cm'dir.

Sardeis'te ele geçen tek renkli kahverengi kâse örneklerinin ağız çapları 26 cm ile 15 cm arasında değişmektedir. Omurgalı kâse örneklerinin ağız çapları diğer örneklerle kıyasla daha büyük olup 37-36 cm'dir. Sardeis'te ele geçen örnekler Geç Bronz Çağı-Erken Demir Çağ tabakasında ele geçmiştir (Ramage vd. 2021, s. 140-212.).

Gordion'da gerçekleştirilen çalışmalarda omurgalı kâse formları ele geçmiştir. Sığ ve derin örneklerinin olduğu bu kâseler üç grupta değerlendirilmiştir. Hamur renkleri gri ve kahverengi arasında değişiklik göstermektedir. Ağız çapları 18 cm ile 31 cm arasında değişiklik göstermektedir. Omurgalı kâse formlarının da yer aldığı bu örnekler MÖ 900-750 arasına tarihlenmektedir (Sams 1994, s. 45-46; Fig. 9-10; Toteva 2007, s. 62, Plate 12: a).

Midas Kale'de gerçekleştirilen çalışmalarda tek renkli kâse örnekleri ele geçmiştir. Hamur ve yüzey renkleri koyu gri ve kahverengi arasındadır (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 272). Benzer örnekleri ile karşılaştırılan bu örnekler MÖ 8. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Tamsü Polat-Kanbur 2020, s. 273).

Boğazköy'de gerçekleştirilen çalışmalarda omurgalı kâse formları ele geçmiştir. Gri hamur rengine sahip bu örnek, 19,7 cm ağız çapına sahiptir. BKIIa

tabakasında ele geçmiştir ve MÖ yaklaşık 730-674/73 arasına tarihlendirilmektedir (Bossert 2000, s. 116, Taf. 82, fig. 984).

Erenler Tepe’de ele geçen omurgalı kase örneği, Gordion’da kahverengi ve gri tek renkli grup içinde, MÖ 900-750 arasına tarihlendirilen tabakada ele geçen örnekler ile benzerlik göstermektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 76). Bu kâse örnekleri *Akhamenid* tipi kâse formunun öncülleri olarak bilinmektedir.

2. GRİ TEK RENKLİ SERAMİKLER

Gri tek renkli seramikler metal kapların taklit edilmeye başlanması ile ortaya çıkmıştır (Polat 1996, s. 2). Genelde gri hamura sahip olmakla birlikte kahverengi hamurlu örnekleri de mevcuttur (Bayne 2000, s. 20). Gri tek renkli seramikler pişirme sürecinde gri rengine sahip olurlar ve yoğunlukla kendinden astarlıdır (Braekmans 2010, s. 21). Metalik görünümün verilebilmesi için mikalı astar uygulaması ile sıklıkla karşılaşılmaktadır (Bayne 2000, s. 20). Gri seramiklerin dağılım alanları Yunanistan, Ege Adaları ve Anadolu ile sınırlıdır (Bayne 2000, s. 20). Yunanistan ve Anadolu’da ele geçen gri seramik örnekleri birbirleri ile çok benzer olmalarının yanı sıra, Yunanistan örneklerinde gri mika nadir görülmektedir (Bayne 2000, s. 20).

MÖ 2. binyıl gri seramiklerinin tanımlanmasında “Minyas Seramiği”, “Gri Minyas”, “*Orkhomenos Buccherosu*” ve “Anadolu Gri Seramiği” gibi ilişkili olduğu düşünülen kültür ya da bulundukları coğrafyaların isimleri kullanılmaktadır (Ayaz 2021, s. 15). Troia ve Orkhomenos’ta 1870’lerden 1890’lara kadar Troia’da kazılar yapan Schliemann, yerleşimdeki Geç Tunç Çağı ve Arkaik Dönem tabakalarda bulduğu gri renkli seramikleri “Lydia Seramiği” olarak tanımlamıştır (Schliemann 1976, s. 124-134; Akyurt 2008, s. 10).

Bayne; gri tek renkli seramik örneklerinin “Aiol” yerleşimlerinin bulunduğu bölgelerde hâkim olduğundan bahsetmektedir (Bayne 2000, s. 137). “*Aeolic*” gri seramiklerin Protogeometrik ve Erken Geometrik Yunan boyalı seramiklerinden etkilendiğinden söz etmektedir (Bayne 2000, s. 138). “*Aiol*” gri seramiğinin de Kuzeybatı Anadolu’da Geç Tunç Çağı’nda ortaya çıkan Phryg gri seramiğinden etkilendiğini düşünmektedir (Bayne 2000, s. 138). En erken “*Aiol*” gri seramiklerinin Tunç Çağı grilerinin ardılları olduklarını ve seramiklerin geç evredeki gelişiminde

Yunan boyalı seramiği ile Phryg gri seramik ve metal işçiliğinin etkisinde olduğundan bahsetmiştir (Bayne 2000, s. 137). En erken örnekleri Smyrna/Bayraklı'da Protogeometrik Dönem'e tarihlendirilen gri tek renkli seramikler, yoğunlukla MÖ 7. ve 6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedirler (Bayne 2000, s. 138).

Anadolu'da: Aiolis Bölgesi'nde; Smyrna, Larisa, Kyme, Tisna, Gryneion, Elaea, Pitane³⁷; Ionia Bölgesi'nde: Phokaia, Klazomenai, Ephesos, Miletos, Didyma³⁸; Lydia Bölgesi'nde: Sardeis³⁹; Mysia Bölgesi'nde: Pergamon⁴⁰, Daskyleion⁴¹; Troas Bölgesi'nde: Troia, Assos, Neandria⁴²; Thrakia Bölgesi'nde: Ainos⁴³; Phrygia Bölgesi'nde: Gordion, Midas Kenti, Kaman Kalehöyük ve Yunan Adaları'nda: Midilli, Lesbos, Thasos, Tenedos, Khios, Samos, Delos, Rhodos, Aegina, Skyros, Thera'da⁴⁴ gri tek renkli seramik ile karşılaşilmektedir.

Gri tek renkli seramikler; bardak, kantaros, tek kulplu bardak, iki kulplu kâse, ekhinus kâsesi, çanak, *skyphos*, krater, yonca ağızlı sürahi, yuvarlak ağızlı sürahi, *amphora* ve kapak formlarında karşımıza çıkmaktadır (Bayne 2000, s. 139).

Erken Demir Çağı'nda Phryglerin yerleştikleri Gordion (Yassıhöyük), Yazılıkaya (Midas Şehri), Eskişehir Ovası, Konya bölgesindeki Sultan Dağları ve Çumra; Afyon ile Yukarı Menderes Havzası arasında kalan coğrafyada baskın seramik grubudur (Mellaart 1955, s. 117). R. O. Arık'ın Karaoğlan Höyüğü'nde gerçekleştirdiği çalışmalarda gri seramiklerin varlığından söz etmektedir (Arık 1994, s. 30). N. Dolunay'ın Çankırıkapı Hafriyatı'nda astarlı ve astarsız gri seramikler Phrygia tabakasında ele geçmiştir (Dolunay 1941, s. 263). Eskişehir çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında da gri hamurlu kâse örnekleri ele geçmiştir (Sivas 2003, s. 297, Res. 12.). Krallığın doğu kesimlerinde ise gri seramiklerin yoğunlukları azalmaktadır (Bayne 2000, s. 243). Phrygia'nın doğu kesiminde yapılan yüzey araştırmalarında bir tepeüstü yerleşimi olan Aktepe Kale yerleşmesinde MÖ 1. bin tarihli gri hamurlu kâse ve çömlek parçaları ele geçmiştir (Sarı 2017, s. 493-501).

³⁷ Polat, 2002, s. 183-187.

³⁸ Polat, 2002, s. 188-189.

³⁹ Polat, 2002, s. 189.

⁴⁰ Polat, 2002, s. 190.

⁴¹ Polat, 1996; Polat, 2002, s. 1-7.

⁴² Polat, 2002, s. 191-193.

⁴³ Polat, 2002, s. 193.

⁴⁴ Polat, 2002, s. 195-198.

Hamurları taşçık ve mika katkılıdır. Kendinden astarlı örneklerin yanı sıra astarsız örneklerde mevcuttur.

Gordion'daki gri tek renkli seramiklerin yaygın kili koyu kahverengimsi gridir. Killer, yoğun minik taşçık (kum) içermektedir. Yüzeyler, genellikle parlak çok koyu gri ya da siyahtır. Açık gri yüzeyli örneklerin bazıları ya ince gümüş mika kaplıdır ya da çok yoğun mikalı astarlıdır. Parlak yüzeyli örneklerde nadiren perdah izleri görülmektedir. Bazı örneklerde Troas'taki Arsibe'de de rastlanan perdahla yapılmış desenler görülmektedir. Yazılıkaya'daki tüm örnekler çark yapımı olsa da kil ve yüzeyler Gordion'dakilerden daha kabadır. Bazı örneklerde astar parlak olsa da çoğunluğu kabaca düzeltilerek bitirilmiştir. Bazı örnekler ince mikalı astarlıdır. Yüzeyler genellikle Gordion'dakilerden farklı olarak soluk gridir. Açık gri ya da çok koyu varyasyonlar olabilmektedir (Bayne 2000, s. 245-248). Gordion'da gri seramikler Erken Phryg Dönemi'nden (MÖ 900-800) Hellenistik Dönem'e kadar devam etmektedir (Henrickson 2005, s. 124). Orta Phryg Dönemi'nde (MÖ 800-540) gri seramik kullanımı yoğunluk göstermektedir (Henrickson 1994, s. 111.). Geç Phryg Dönemi'nde (MÖ 540-330) ise yaygın kullanımında azalma olsa da kullanılmaya devam etmiştir (Henrickson 1994, s. 113).

Sardeis'te ele geçen gri tek renkli seramikler, Lydia kiline özgü altın mikalıdır (Ramage vd. 2021, s. 9). Astar, kilin arıtılması ile oluşturulmuştur ve metalik görünüm bu aşamada verilmektedir (Ramage vd. 2021, s. 10). Sardeis gri seramik örnekleri "Aolic *Bucchero*" olarak adlandırılan grup ile ilişkilendirilmektedir (Ramage vd. 2021, s. 10). Ele geçen örneklerde, astar ve baskı uygulamaları ile yoğun olarak karşılaşmıştır (Ramage vd. 2021, s. 10). Geç Tunç Çağı'ndan itibaren tüm evrelerde ele geçen gri tek renkli seramikler MÖ 8. ve 6. yüzyılları arasında yaygın olarak kullanılmışlardır (Ramage vd. 2021, s. 10).

Kaman-Kalehöyük'te ele geçen gri tek renkli seramiklerin en erken örnekleri MÖ 800 öncesine tarihlendirilmekle birlikte en yaygın kullanımı MÖ 800-yaklaşık MÖ 4. yüzyıl arasındadır (Kealhofer vd. 2008, s. 203). K. Matsumura, gri tek renkli seramiklerin Kaman-Kalehöyük'te MÖ 700'den itibaren yerel olarak üretildiğini söylemektedir (Matsumura 2001, s. 107). Gri tek renkli seramikler, gümüş mika astarlı veya kendinden astarlı olup genellikle perdahlıdır. Bazı örneklerde basit kesik çizgiler

veya oluklar yer almaktadır (Kealhofer vd. 2008, s. 207). Yaygın çömlek formunda karşımıza çıkmakla birlikte; kâse ve testi formlarında da görülmektedir (Kealhofer vd. 2008, s. 207). Gri tek renkli seramikler üzerinde gerçekleştirilen analiz çalışmaları, Kaman-Kalehöyük'te gri seramiklerin yerel olarak üretilmiş olduğunu göstermektedir⁴⁵.

Sagalassos ve *territoriumunda* gerçekleştirilen çalışmalarda Hacılar, Düzen Tepe ve Sagalassos'ta yüzeyde ele geçmiştir (Braekmans 2010, s. 138). Düzen Tepe'de ele geçen örnekleri depolama kaplarından oluşmaktadır ve bu örneklerde astar bulunmamaktadır (Braekmans 2010, s. 138).

Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamındaki çalışmalarda gri seramik örnekleri ele geçmiştir. Bunlar, Gönen Höyük'te ele geçen kâse parçası ve Konane (Kale Tepe)'nin güneybatısında gerçekleştirilen çalışmalarda bulunan kulp parçasından oluşmaktadır⁴⁶.

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde gri tek renkli seramikleri krater, kase formları ve kulp, gövde parçalarından oluşmaktadır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 78) (Resim 31; Çizim 7; Kat. No. 34-42). Gri tek renkli seramik örnekleri koyu gri kil rengine sahiptir. Gözenekli hamura seramikler, orta boyutta taşçık ve gümüş mika içeriklidir. Yerleşmede ele geçen gri kâse ağız parçasının (Resim 31; Çizim 7; Kat. No. 35) benzer örnekleri, Gordion ve Midas Vadisinde MÖ 8. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Sams 1994, fig.7:106). Kulp parçalarından biri üzerinde birbirini kesen eğik çizgi taramalarından oluşan dikdörtgen formlu üç adet baskı bezeme bulunmaktadır (Resim 31; Kat. No. 36). Gri tek renkli seramikler üzerinde baskı bezeme uygulamasını Sardeis, Gordion, Midas Kale ve Daskyleion'da ele geçen örneklerde görmek mümkündür. Midas Kale yüzey araştırmalarında ele geçen baskı bezeme gövde örnekleri MÖ 8-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Tamsü Polat ve Kanbur 2020, s. 275). Yerleşmede ele geçen baskı bezemeli kulp örneğine en yakın örnekler Sardeis'te üçgen formlu olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁷. Bu örnekler, MÖ 8. yüzyılın

⁴⁵ Kaman-Kalehöyük Demir çağı seramikleri üzerinde gerçekleştirilen analiz çalışmalarının detaylı incelenmesi için bkz. Kealhofer vd., 2008.

⁴⁶ Isparta Arkeolojik Surveyi Arşivi (2014 ve 2019), Hürmüzlü vd., 2022, s. 234.

⁴⁷ Ramage vd., 2021, s. 154, Pl. 45, HoB 214 (p12.29); s. 240, pl. 262, PC 130 (P60,397)

son çeyreğine tarihlendirilmektedir⁴⁸. Baskı bezeme uygulama örnekleri diğer kulp örneğinde ise parmak ile oluşturulmuş sığ bir oluk dikey olarak yer almaktadır (Resim 31; Kat. No. 37). Gri seramiklerde oluk bezeme uygulaması Daskyleion’da MÖ 7-5. yüzyılları arasına tarihlendirilmiştir (Polat 2002, s. 30). Bununla birlikte, Erenler Tepe’de ele geçen gri seramik örneklerinin kulp ve gövde parçaları ile sınırlı olması sebebiyle tarihlendirmek mümkün değildir.

3. BLACK ON RED

Black on Red boyama tekniği, kırmızı astar üzerine siyah firnis ile bezemelerin yapıldığı seramikler için kullanılan terimdir (Gürtekin 1998, s. 22). Geniş dağılım alanına sahip bu gruba ait seramikler Suriye-Levant, Filistin ve Kıbrıs’taki Doğu Akdeniz kültürleri ile Anadolu’da; Phrygia⁴⁹, Lydia⁵⁰, Lykia⁵¹ ve Pisidia⁵² Bölgeleri’nde sıklıkla görülmektedir⁵³. Doğu Akdeniz, Anadolu ve Yunan merkezlerinden ise ithal edilmiştir (Gürtekin Demir 2011, s. 259).

Black on Red seramikleri farklı üretim merkezlerinde üretilmiş olsalar da kırmızı astar üzerine siyah mat boya üslubu değişmemiştir. Bu seramik grubunun kökenine dair ilk öneriler Kıbrıs ve Filistin’de olduğu şeklindedir (Gjerstad 1948, s. 288; Gürtekin Demir 2011, s. 259). E. Gjerstad, 1948 yılında yayınladığı çalışmasında, Kıbrıs’ta ele geçen seramiklerini astar ve bezeme özelliklerini dikkate alarak dört alt grupta değerlendirmiştir (Gjerstad 1948, s. 68-73). Bu gruba ait seramikleri Kıbrıs Geometrik I (yaklaşık MÖ 1050-950) ve Kıbrıs Geometrik III (yaklaşık MÖ 850-700) olarak tarihlendirmiştir (Gjerstad 1948, s. 288). Kıbrıs Geometrik I (yaklaşık MÖ 1050-950) dönemine tarihlendirilen seramikler Kıbrıs Geometrik IA ve Kıbrıs Geometrik IB olmak üzere iki grup altında değerlendirilmiştir (Gjerstad 1948, s. 186-187). Seramikleri bu gruplandırmada Kıbrıs Geometrik IA (yaklaşık MÖ 1050-950) grubuna dâhil edilmiştir (Gjerstad 1948, s. 186). Suriye-Anadolu kökenli olarak kabul ettiği *Black on Red* seramiklerinin Kıbrıs Geometrik III (yaklaşık MÖ 850-700)

⁴⁸ Derin sondaj C tabakasında ele geçen bu örnekler Lydia III tabakasına tarihlendirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ramage vd., 2021, s. 39-44

⁴⁹ Sams, 1978, s. 228-229.

⁵⁰ Gürtekin, 1998, s. 26.

⁵¹ Momigliano vd., 2011, s. 92.

⁵² Sams, 1979, s. 13.

⁵³ Gürtekin-Demir, 2011, s. 259.

döneminden itibaren yerel olarak üretildiğinden söz etmektedir (Gjerstad 1948, s. 435). Ancak *Black on Red* seramiklerinin Suriye-Anadolu kökenli olduğu görüşü Van Beek tarafından reddedilmiş ve Fenike kökenli olduğunu önermiştir (Gürtekin 1998, Dipnot 2). J. N. Coldstream, *Black on Red* seramiklerini, Fenikelilerin MÖ 9. yüzyılın başlarında ticaret yoluyla Kıbrıs'a tanıttığından bahsetmektedir (Coldstream 1969, s. 2). *Black on Red* seramiklerinin kökenine dair devam eden çalışmalarda ise N. Schreiber bu seramik grubunun Kıbrıs kökenli olduğunu belirtmiştir (Schreiber 2003). Bu görüşü Kıbrıs, Al Mina ve Filistin'de ele geçen *Black on Red* seramikleri üzerinde yapılan arkeometrik analizlerde desteklemiştir (Brodie-Steel 1996, s. 271). G. Gürtekin Demir, Fenike ve Kıbrıs yerel üretimi *Black on Red* seramiklerinin form, bezeme ve kronoloji açısından bölgesel farklılıklar ile birbirlerinden ayrıldıklarından söz etmektedir (Gürtekin Demir-Polat 2015, s. 119). Bölgesel olarak üretilen bu seramiklerin üretimi Anadolu'da MÖ 9. yüzyılda başlamış ve MÖ 8-6. yüzyıllar arasında yaygın olarak kullanılmışlardır (Gürtekin Demir- Polat 2015, s. 119).

J. Mellaart'ın Güneybatı Anadolu'da gerçekleştirdiği çalışmalarda, *Black on Red* seramikleri ile bölgede yoğun olarak karşılaştığından söz etmektedir (Mellaart 1955, s. 119-121). Bu seramikleri iki grup altında değerlendiren Mellaart, birinci grubu açık kırmızı açkılı, astarlı veya astarsız kaliteli seramikler üzerine siyah boya yapılan geometrik bezemeli seramiklerden oluştuğunu belirtmiştir. İkinci grup ise astarsız ve grimsi siyah boyaya sahip seramiklerdir (Mellaart 1955, s. 119). Güneybatı Anadolu'da ele geçen *Black on Red* seramikleri diğer bölgelerde üretilenler ile benzer özellikler göstermesinin yanı sıra özellikle bezemelerde yerel üretim özellikleri taşımaktadır (Mellaart 1955, s. 119; Gürtekin 1998, s. 47; Gürtekin 2011, s. 360).

Gordion'da *Black on Red* seramikleri Pers tahribatı öncesi ve tahribatın olduğu tabakalarda yaygın olarak ele geçmiştir (Sams 1971, s. 22-23). Bu nedenle bu seramikler, MÖ 8-7. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir (Schaus 1992, s. 153). Ancak bu dönemde sonraki tabakalarda da az miktarda *Black on Red* seramiği ile karşılaşmıştır (Schaus 1992, s. 153). Gordion yerel üretimi *Black on Red* seramikleri, Phrygia'da yaygın olarak kullanılan geometrik bezemeler⁵⁴ ile diğer yerleşimlerdeki

⁵⁴ Gordion bezemelerinin detaylı incelemesi için bakınız; Sams, 1971, s. 120-162.

örneklerden ayrılmaktadır (Schaus 1992, s. 153). Yerel üretim *Black on Red* seramiklerinin yanı sıra Kıbrıs⁵⁵, Sardeis ve Güneybatı Anadolu yerel üretimi olduğu düşünülen örnekler de bulunmaktadır (Schaus 1992, s. 153).

Sardeis yerel üretimi *Black on Red* seramikleri mika katkılı olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürtekin 1998, s. 14; Çokay Kepçe 2009, s. 39; Gül Gürtekin-Polat 2015, s. 122). G. Gürtekin Demir, “*Black on Red*” boyama tekniğinde yapılan seramiklerin iki farklı bezeme geleneğine sahip olduğunu belirtmektedir (Gürtekin 1998, s. 26; Gürtekin Demir-Polat 2015, s. 120). İki grup altında değerlendirilen bu örneklerde “Geometrik *Black on Red*” olarak adlandırılan ilk grup MÖ 9-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Gürtekin 1998, s. 27; Gürtekin Demir 2007, s. 48; Gürtekin Demir-Polat 2015, s. 120). Geometrik *Black on Red* seramik grubunda geniş bant içerisinde yarım ve tam konsantrik daireler, çift başlı balta, dama tahtası, dalgalı çizgi ile içi çapraz taralı kare, üçgen ve baklava motifleri yer almaktadır (Gürtekin 1998, s. 28). Bu gruba ait seramik formları arasında tabak, *skyphos*, krater, *oinokhoe*, *lekytos* ve yüksek ayaklı *dinos* bulunmaktadır (Gürtekin-Demir 2007, s. 48). “Linear *Black on Red*” olarak sınıflandırılan ikinci grup örnekleri ise Doğu Yunan Orientalizan dönemi etkileri ve bezemelerde uygulanan değişimler sebebiyle diğer gruptan ayrılmaktadır. MÖ 7. yüzyılın sonları-6. yüzyıl⁵⁶ arasına tarihlendirilmiştir⁵⁷. Bu seramik grubunda geniş bantların yerine yatay çizgi grupları ile dar bantlar içerisine uygulanan merdiven, *meander* ve küçük karelerden oluşan çizgisel bezemeler yer almaktadır (Gürtekin 1998, s. 26- 34). Bu seramik grubu örneklerinde ise *skyphos*, *dinos*, destekli krater ile yüksek ayaklı ve konik kaideli tabak formları yer almaktadır (Gürtekin Demir 2007, s. 49). MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısında Sardeis üretimi *Black on Red* seramiklerinde, ek beyaz boya bulunmaktadır (Gürtekin 1998, s. 23).

Sardeis üretimi *Black on Red* seramiklerinde tabak formlarında yoğun olarak kullanılmaktadır (Gürtekin 1998, s. 29). Bezeme tekniklerine göre karşılaştırılan bu tabaklar MÖ 7. yüzyılın sonlarına kadar aynı ölçülere sahip örneklerden oluşmakta iken, MÖ 6. Yüzyıldan itibaren “Linear *Black on Red*” tabaklarının boyutları küçülmektedir (Gürtekin 1998, s. 29). “Linear *Black on Red*” tabakları, çarkta yapılmış

⁵⁵ Sams, 1971, s. 34.

⁵⁶ Gürtekin, 1998, s. 27 ve 34.; Gürtekin-Demir, 2007, s. 49; Gürtekin Demir- Polat, 2015, s. 120.

⁵⁷ Sardeis yerel üretimi *Black on Red* seramiklerinin detaylı tarihlendirilmesi bakınız: Gürtekin, 1998, s. 40-51.

olmaları ve çoklu yatay çizgi gruplarından oluşan bezemesi ile “Geometrik *Black on Red*” tabaklarından ayrılmaktadır (Gürtekin 1998, s. 35). Bu yatay çizgi grupları hem iç hem de dış yüzde uygulanmaktadır (Gürtekin 1998, s. 35).

Pisidia Bölgesi’nde Sagalassos ve çevresinde yürütülen yüzey araştırmalarında Düver/Darsa, Seydiköy (Tepecik), Kepez Kalesi ve Hacılar Tekke yerleşimlerinde *Black on Red* örnekleri ele geçmiştir⁵⁸. Çalışmalarda ele geçen *Black on Red* örnekleri kil içeriklerine göre sınıflandırılmış olup iki farklı hamur grubu altında değerlendirilmiştir (Braekmans vd. 2017). Ağlasun’da ele geçen örnekler Grup C, Burdur Havzası’nda ele geçen örnekler ise Grup E olarak ayrılmıştır (Braekmans vd. 2017, s. 483, Tablo 2). MÖ 8. ve 6. Yüzyıllar arasına tarihlendirilen bu seramikler üzerinde gerçekleştirilen petrografik ve jeokimyasal analiz sonuçları bölgede uzun süreli kullanılan kaynakların varlığını da göstermektedir (Braekmans vd. 2017, s. 487). Farklı hamur grupları ise bölgede bu dönemdeki ticari ilişkilere işaret etmektedir (Braekmans vd. 2017, s. 487). Kırmızımsı turuncu astara sahip bu örnekler “Geometrik *Black on Red*” tekniğinde bezelidir (Braekmans 2010, s. 102). Çarkta yapılan *Black on Red* seramikleri tabak ve kâse formundadır (Braekmans 2010, s. 138). Bölgenin daha güneyinde yer alan Panemoteikhos I’de ele geçen *Black on Red* seramikleri “Linear *Black on Red*” ve “Geometrik *Black on Red*” üslubundadır (Aydal vd. 1997, s. 151-152). Bu seramikler MÖ 800-600 arasına tarihlendirilmiştir (Aydal vd. 1997, s. 152). Sagalassos’ta şimdiye kadar gerçekleştirilen çalışmalarda ise *Black on Red* seramiği ile karşılaşılmamıştır (Poblome vd. 2013b, s. 528). Uylupınar çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ve Nekropolis çalışmalarında bu gruba ait seramik örnekleri ele geçmiştir⁵⁹. Uylupınar Nekropolisi’nde ele geçen *Black on Red* örnekleri Sardeis yerel üretimi mikalı örneklerinin aksine kireç içeriklidir (Çokay Kepçe 2009, s. 39; Kaşka 2020, s. 218). Karabayı taş yığma nekropolisindeki örneklerde ise kireç ve mikalı hamura sahiptir (Dökü-Baytak 2015, Resim 12; Dökü-Baytak 2017, s. 17). Gölhisar Gölü gerçekleştirilen çalışmalarda da *Black on Red* seramik örnekleri ile karşılaşılmıştır. Bu alandaki *Black on Red* seramikleri kil içeriği olarak mikalı ve kireç katkılı olmak üzere iki farklı grubu temsil etmektedir (Corsten-Hülnden 2012, s. 71).

⁵⁸ Braekmans, 2010, s. 95; Vanhaverbeke vd., 2003, s. 138; Poblome vd., 2013b, s. 528; Poblome vd., 2017, s. 475.

⁵⁹ Dörtlük, 1977, 14; Çokay Kepçe, 2009, s. 36-39; Kaşka, 2013, 286; Kaşka, 2020, s. 217.

Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında Karayuğ Höyük ve Gönen Höyük'te gerçekleştirilen çalışmalarda *Black on Red* seramik örnekleri ile karşılaşılmıştır (Hürmüzlü vd., 2022, s. 234, Fig. 12). Tabak formunda karşımıza çıkan bu örnekler “Linear *Black on Red*” bezeme üslubundadır (Resim 32; Çizim 7; Kat. No. 44-45). Aynı araştırma kapsamında Ulaş Tepe ve Demirliönü Mevkii'nde gerçekleştirilen çalışmalarda da benzer üsluba sahip örnekler ele geçmiştir⁶⁰.

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde *Black on Red* seramiği tabak formu ile temsil edilmektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 79) (Resim 32; Çizim 7; Kat. No. 43). Tabagın dış kısmında kırmızı astar üzerine birbirine paralel iki bant korunmuştur. Tondosunda birbirine paralel iki bant yer almaktadır. Bantların arasındaki rezerv alanında ise birbirine paralel dik bantlar işlenmiştir. Erenler Tepe *Black on Red* tabak örneği, çarkta yapılmış olması ve “Linear *Black on Red*” bezeme üslubuna sahip olması nedeniyle MÖ 7. yüzyılın sonları-6. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 81).

4. BANTLI SERAMİK

Bantlı seramikler Uylupınar, Gordion, Sardeis ve Sagalassos *territoriumu* ile birçok yerleşimde ele geçmiştir. Geniş dağılım alanına sahip bu seramikler yoğunlukla Geç Demir Çağı'na (MÖ 7-6. yüzyıl) tarihlenmektedir (Daems 2018, s. 312).

Panemoteikhos'ta gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, Panemoteikhos I olarak adlandırılan ve Klasik dönemde iskan edilen yerleşimde mat siyah boyalı bantlı çömlek ele geçmiştir (Aydal vd. 1997, s. 151-155). Uylupınar Nekropolisi'nde bant bezeme, krem astar üzerine veya direkt kil üzerine olmak üzere iki farklı şekilde uygulanır (Çokay-Kepçe 2009, s. 44). Bant bezeme, MÖ 6. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen Doğu Yunan etkili *alabostion* üzerinde⁶¹ ve Attika Bölgesi'nden ithal edilen MÖ 6. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen bantlı *kyliks* örneklerinde görülmektedir (Kaşka 2020, s. 218).

Sagalassos *territoriumu*'nda Kökez Kale, Seydiköy, Kayış Kale, Düver, Kepez Kalesi ve Çatal Pınar'da ele geçmiştir (Daems 2018, s. 311-312). Bant bezeme

⁶⁰ Hürmüzlü, 2009a, s. 212; Hürmüzlü, 2009b, s. 496; Hürmüzlü-Tanrıver, 2016, s. 37.

⁶¹ Çokay-Kepçe, 2009, s. 32.

örnekleri çömlek ve kâse formlarından oluşmaktadır (Daems 2018, s. 312). Çalışmalarda ele geçen bazı seramik örneklerinde perdah izleri bulunması, Orta Demir Çağı'ndan Geç Demir Çağı'na geçiş olarak yorumlanmıştır (Daems 2018, s. 312).

Gordion'da MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen Tümülüs kazılarında Doğu Yunan etkili bantlı kâse örnekleri ele geçmiştir. Bu örnekler, MÖ 625-600 arasına tarihlendirilmektedir (Devries, K. 2005, s. 43). Bantlı kâse örnekleri, turuncu kil rengi ve kırmızıdan kahverengine doğru değişen boya rengine sahiptir (Bacheva 2018, s. 71).

Sardeis'te bantlı seramikler *streaked ware* seramik grubu ile değerlendirilmektedir. Bantlı seramik örneği, MÖ 8. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen H yapısında ele geçmiştir (Ramage vd. 2021, s. 73-77).

Isparta Arkeolojik Surveyi kapsamında değerlendirilen Gönen Höyük, Demirci Höyük, Konane (Kale Tepe) ve çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında bantlı seramik örnekleri ele geçmiştir. Bantlı seramik örnekleri MÖ 7-6 yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Hürmüzlü vd., 2022, s. 219).

Erenler Tepe Yerleşmesi'nde bantlı seramik örnekleri; kâse, olpe kulbu ve gövde parçası ile temsil edilmektedir (Resim 32; Çizim 7; Kat. No. 46-49). Halka kaideli kâsenin tondosunda kil üzerine uygulanmış kahverengi iç içe iki bant bezeme yer almaktadır (Resim 32; Çizim 7; Kat. No. 46). Merkezinde ise kahverengi boya ile konsantrik daire oluşturulmuştur. Halka kaide tondosunda konsantrik daire bezeme örnekleri; Tepebağ Höyük (Şahin- Alkaç, 2020, s. 141, Fig. 7: 33) ve Dor Kenti'nde (Mook-Coulson, 1995, s. 94-95, Fig. 3.6: 15 ve 23) karşımıza çıkmaktadır (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 81). Gövde parçasında ise kil üzerine kahverengi yatay bant bezeme uygulanmıştır. *Olpe* kulp parçasında da kil üzerine kahverengi yatay bant bezeme uygulaması mevcuttur (Resim 32; Çizim 7; Kat. No. 47). Kil üzerine bant bezeme uygulaması Uylupınar nekropolisi'nde ele geçen örneklerde karşımıza çıkmaktadır. Yerleşmede ele geçen bant bezemeli örnekler, benzer örnekleri ile karşılaştırılarak MÖ 6-5 yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s 81).

4. BÖLÜM

ERENLER TEPE YERLEŞMESİ HELLENİSTİK DÖNEM

SERAMİKLERİ

1. KÂSE

1.1. İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâseleri (Tip 1)

İçe kıvrık ağız kenarlı kâseler, MÖ 5. yüzyıl başlarında Atina'da üretilmeye başlamıştır. Kullanımları MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğinde ise yoğunlaşmıştır (Edwards 1975). MÖ 4. yüzyıl başlarında sığ formda ve damga bezemeli, MÖ 3. yüzyıl da ise daha derin ve damga bezemesi olmayan örnekler kullanılmaya başlanmıştır (Rotroff 1997). Sagalassos'ta içe kıvrık ağız kenarlı kâseler MÖ 3-2 yüzyılları arasında yaygın olarak kullanılmakta ve MÖ 3. yüzyılın sonlarında ise kullanımları azalmaktadır (Braekmans 2010, s. 325).

Erenler Tepe Yerleşmesinde bu tip yedi örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 50-56). İçe kıvrık ağızlı ve yarı küresel formdadırlar. Yuvarlak dış profil ve ağız formuna sahiplerdir. Ağız çapları 11 cm ile 22 cm arasındadır. İçe kıvrık ağız kenarlı grubuna ait kâseler Yapı 2 ve Yapı 4'te ele geçmiştir.

İçe kıvrık ağız kenarlı Kat. No. 50 numaralı kâse Yapı 4'ün batısında ele geçmiştir. Ağız çapı 22 cm'dir. 2.5 Y 6/2 Açık grimsi kahverengi hamur rengine sahiptir. Hamuru içeriğinde kireç ve kum bulunmaktadır. Dış firnis 5 YR 4/6 kırmızımsı sarı ve 5 YR 4/2 koyu kırmızımsı sarı rengindedir. İç Firnis 5 YR 5/6 sarımsı kırmızıdır. Benzer form ve firnis uygulamasına sahip örnekleri Atina Agorası'nda MÖ 300-250 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Rotroff 1997, s. 340, Pl. 75, Kat. 988). Benzer form özelliklerine sahip örnekleri ise Korinth'te yaklaşık MÖ 300 civarına tarihlendirilmektedir (Edwards 1975, s. 31-32). Sagalassos'ta benzer form ve firnis özelliklerine sahip örnekleri MÖ 300 civarına tarihlendirilmiştir (Poblome vd. 2013a, s. 199-201). Ilion'da profil özelliği benzerlik gösteren kase örneği, yaklaşık MÖ 260-240 arasına tarihlenen tabakada ele geçmiştir (Berlin, 1999, fig. 3a, s. 93, plate 4:51, s. 111, Kat. 51). Ancak Ilion örneği, Erenler Tepe örneklerinden farklı olarak yarı astarlıdır (Berlin, 1999, s. 104). Kat. No. 51 numaralı

parça Yapı 4'ün doğusunda ele geçmiştir. Ağız çapı 15,5 cm'dir. 5 YR 7/6 kırmızımsı sarı hamur rengine sahiptir. Hamuru içeriğinde kireç ve gümüş mika vardır. Dış ve iç firnis rengi 2.5 YR 5/8 kırmızıdır. Dış yüzeyde 5 YR 4/4 kırmızımsı sarı renginde ek boya uygulanmıştır. Boya bezeme ağız kenarını birbirine paralel iki şerit halinde çevrelemektedir. Atina Agora'sında bu form olarak benzer ancak siyah firnisli örneği MÖ yaklaşık 250 civarına tarihlendirilmektedir (Rotroff 1997, s. 340, Kat. No. 991). Korinth'te benzer formdaki örneği "büyük kâse" olarak sınıflandırılmıştır ve yaklaşık MÖ 300 civarına tarihlendirilmiştir (Edwards 1975, s. 31-32). Korint'te benzer bezeme örneği bir örnek ile temsil edilmektedir. Bu parça MÖ 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir (Edwards 1975, s. 32-48). Daskyleion'da içe çekik ağızlı olarak adlandırılan bu formun örnekleri kırmızı ve tonlarında hamur rengine ve kırmızı ile koyu grimsi kahverengi arasında değişiklik gösteren firnis rengine sahiptir (Bulut, 2007, s. 186). İçe kıvrık ağızlı kâselerin MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilen örnekleri ele geçmiştir (Bulut, 2007, s. 175).

Yapı 4'ün batısında ele geçen bir diğer içe kıvrık ağız kenarlı kâse Kat. No. 52 numaralı örnektir. Ağız çapı 14,9 cm'dir. 7.5 YR 7/4 pembe hamur rengine sahiptir. Hamur içeriğinde kum ve gümüş mika bulunur. Dış firnisi 2.5 YR 4/8 kırmızı ve 5 YR 5/6 sarımsı kırmızı rengindedir. İç firnis 10 R 5/6 kırmızı ve 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarıdır. Form ve bezeme olarak benzer örneği Atina Agorası'nda MÖ yaklaşık 300 civarına tarihlendirilmektedir (Rotroff, 1997, s. 340, Kat. No. 986). Korinth'de benzer formdaki örnekleri MÖ yaklaşık 300 civarına tarihlendirilmiş olup "büyük kâseler" olarak değerlendirilmiştir. Sagalassos'ta form ve bezeme olarak benzer örneği (11B150) MÖ 4- 3 yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Daems vd. 2019, s. 86). Daskyleion'da sarımsı kurmuza hamur rengine ve sarımsı kırmızı ile koyu kahverengi arasında değişen firnis rengine sahip daldırma firnisli örneği MÖ yaklaşık 260'a tarihlendirilmektedir (Bulut, 2007, s. 62, Şekil 5a.11). Kat. No. 53 numaralı parça yapı 2'de ele geçmiştir. Ağız çapı 12 cm'dir. Hamur rengi 5YR-8/4 pembedir. Yüzey rengi 5YR-8/2 pembemsi beyazdır. Dış firnis 10R-5/8 ve 10R-4/6 kırmızıdır. İç firnis 10R-5/8 ve 10R-5/6 kırmızıdır. Atina Agorası'nda formu ve bezeme özellikleri benzer olan kâse örneği MÖ 275-250 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Rotroff, 1997, s. 341, Kat. No. 1002). Daskyleion'da ele geçen sarımsı kırmızı hamur rengi, kırmızı ve koyu

kahverengi firnis rengine sahip daldırma firnisli örneği MÖ yaklaşık 275'e tarihlendirilmektedir (Bulut, 2007, s. 36, Şekil1b: 11)

Kat. No. 54 yapı 2'nin çevresinde ele geçen bir diğer kâsedir. Ağız çapı 13,2 cm sahiptir. Hafif içe eğimli ağız formuna sahiptir. Boyun kısmında gövde içe doğru eğim yaparak devam etmektedir. Hamuru 10YR-4/1 koyu gridir. Yüzeyinde firnis korunmamıştır. Dış yüzey rengi 2,5Y-7/2 açık gridir. Kat. No. 55 numaralı parça Yapı 4'te ele geçmiştir. Ağız çapı 11 cm'dir. Ağız hafif içe eğimlidir. Dış yüzeyinde iki sıra yiv bulunmaktadır. Gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamur içeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum bulunmaktadır. Hamur rengi 2,5YR-7/4 açık kırmızımsı kahverengidir. Dış firnisi 10R-5/8 kırmızı ve 2,5YR-6/6 açık kırmızıdır. İç firnis 2,5YR-5/8 kırmızıdır. Dış ve iç yüzeyi 5YR-8/3 pembe rengindedir. Kat. No. 56 numaralı parçanın ağız kısmının küçük bir parçası korunmuştur. Yapı 4'te ele geçmiştir. İçe eğimli ağız formuna sahip olması nedeniyle bu grup altında değerlendirilmiştir. Gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamur rengi 5YR-8/4 pembedir. Dış firnis 2,5YR-7/8 açık kırmızı, iç firnis 5YR-6/8 kırmızımsı sarıdır.

Erenler Tepe içe kıvrık ağız kenarlı kâse örnekleri Atina Agora'sında MÖ 4. yüzyılın son çeyreğinden itibaren görülmeye başlanan "Hellenistik Dönem Sığ Form" örnekleri ile benzerlik göstermektedir (Rotroff 1997, s. 162). Korinth'te ele geçen benzer form örnekleri ise "Büyük Kâseler" olarak sınıflandırılmış olup MÖ yaklaşık 300 civarına tarihlendirilmektedir (Edwards 1975, s. 31-32). MÖ 3. yüzyıldan itibaren Anadolu'da yaygın olarak kullanılmıştır (Daems vd. 2019, s. 86). Anadolu'daki üretiminin MÖ 2. yüzyılın sonlarından itibaren son bulduğu düşünülmektedir (Kögler, 2010, s. 151). Benzer örnekleri Anadolu'da; Ilion (Berlin 1999, pl. 4, nr. 112), Knidos (Kögler 2010, Abb 1, nr. Aa. 8-9, Abb. 12, nr. D 69), Ephesos Gassner 1997, Tafel 71, nr. H), Sardeis (Rotroff ve Oliver 2003, pl. 7-8), Patara (Işın 2007, fig. 5-6) ve Gordion'da (Stewart 2010, fig. 218-220 ve 228) ele geçmiştir. İçe dönük ağız kenarlı kâse örnekleri Sagalassos'ta Hellenistik Dönem Tip 1B150 formu ile benzerlik göstermektedir (Daems vd. 2019, Fig. 2). Bu form Roma İmparatorluk Dönemi Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri'nde Tip 1B170 olarak devam etmiş ve formunu korumuştur (Poblome vd., 2013a, s.199-200).

1.2.Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Tip 2)

Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı kâseler dokuz örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 57-65). Kâseler; yapı 1, yapı 2 ve yapı 4'ün çevresinde ele geçmiştir. Ağız çapları 17,8 ile 10 cm arasında değişmektedir. Dışa kalınlaştırılmış ağız içe dönüktür ve profilleri yarı küresel formdadır. Kat. No. 60 ve 61'de dışa yuvarlatılmış alan iki katmanlıdır ve yivler ile birbirlerinden ayrılmışlardır. Kat. No. 62-65'te ise dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ve kanca formundadır. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı kâselerin benzer örnekleri Kıbrıs'ta MÖ 3-2 yüzyılları arasına tarihlendirilmektedir (Hayes 1991, s. 167). Sagalassos'ta ağız kısmı üçgen formda kalınlaştırılmış ağız kenarlı kâseler B110 grubunda değerlendirilmektedir (Braekmans 2010, s. 144). Bu gruba ait örnekler MÖ 3-2 yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir (Braekmans 2010, s. 149).

Kat. No. 57 numaralı parçanın ağız çapı 16,8 cm çapındadır. Dışa üçgen formda kalınlaştırılmıştır ağız formuna sahiptir. Ağız dış yüzeyinde iki sıra yiv oluşmuştur. 7.5 YR 7/8 pembe hamur rengine sahiptir. Dış yüzeyi 7.5 YR 7/6 kırmızımsı sarı, iç yüzeyi ise 7.5 YR 8/3 pembedir. Dış Firnis 2.5 YR 5/6 kırmızı, İç Firnis 5 YR 6/6 kırmızımsı sarıdır. Yapı 4'ün doğusunda ele geçmiştir. Parçanın form ve bezeme olarak benzer örnekleri Kıbrıs'ta MÖ 3.-2. yüzyılları arasına tarihlendirilmiş olup "Yerel Renk Astarlı Seramikler" olarak değerlendirilmiştir (Hayes 1991, s. 167). Kat. No. 58 numaralı parça ağız bitiminde üç sıra yiv bulunmaktadır. 10 YR 6/3 soluk kahverengi hamur rengine sahiptir. İç yüzeyi 2.5 Y 7/3 açık sarımsı kahverengidir. Dış Firnis 5 YR 4/2 koyu kırmızımsı gri ve 5 YR 4-6 sarımsı kırmızıdır. İç Firnis 2.5 YR 4/4 kırmızımsı kahverengidir. Dış yüzeyi yarı firnislidir. Ayrıca dış yüzeyinde astar uygulaması da yer almaktadır. Dış Astar 2.5 Y 6/3 soluk kahverengidir. Yapı 4'ün doğusunda ele geçmiştir. Parçanın form olarak benzer örnekleri Kıbrıs'ta MÖ 3. – 2. yüzyılları arasına tarihlendirilmiş olup "Yerel Renk Astarlı Seramikler" olarak değerlendirilmiştir (Hayes 1991, s. 167). Seramikler üzerinde görülen yarı astar uygulaması MÖ 3 yüzyılın erken dönemlerinden itibaren MÖ 1. yüzyılın sonlarına kadar uygulanmıştır (Karakaş 2019, s. 15). Kat. No. 59 numaralı parça yapı 3'te ele geçmiştir. Ağız çapı 13 cm'dir. Ağız dış yüzeyinde üç sıra yiv bulunmaktadır. Hamur rengi 2,5YR-6/6 açık kırmızıdır. Dış firnis, 5YR-4/6 sarımsı kırmızı, 5YR-4/4 kırmızımsı kahverengi ve 5YR-3/2 koyu kırmızımsı kahverengidir. İç firnis ise 5YR-

8/3 pembe ve 5YR-3/2 koyu kırmızımsı kahverengidir. Kat. No. 60 numaralı parça gözenekli ve sert bir hamura sahiptir. Hamur içeriğinde kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. 7.5 YR 7/6 ve 2.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı hamur renklerindedir. Ağız çapı 13,8 cm'dir. Dış Firnis 7.5 YR 3/2 koyu kahverengi ve 7.5 YR 4/3 kahverengidir. İç Firnis 5 YR 5/6 sarımsı kırmızı ve 5 YR 4/2 koyu kırmızımsı gridir. Kat. No. 61 numaralı parça gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamur içeriğinde kireç, gümüş mika, şamot ve kum mevcuttur. Ağız çapı 10 cm'dir. 5Y 7/2 ve 2.5 Y 7/2 açık gri hamur rengindedir. Dış yüzeyi 5 Y 6/2 açık yeşilimsi gri rengindedir. Dış Firnis 5 Y 4/1 koyu gri, 5 Y 4/3 yeşil ve 5 Y 3/2 koyu yeşilimsi gridir. İç Firnis Rengi: 7.5 YR 4/2 kahverengidir. Kat. No. 62 numaralı parçanın ağız çapı 17,4 cm'dir. Ağız kısmında üç sıra yiv bulunmaktadır. Gövde karın kısmından içe doğru eğim yapmaktadır. Hamuru gözenekli bir yapıya sahiptir. 7.5 YR 7/4 pembe hamur rengindedir. Dış Firnis 7.5 YR 3/3 Koyu kahverengi, 5 YR 4/6 sarımsı kırmızı ve 2.5 YR 5/8 kırmızıdır. İç Firnis 7.5 YR 7/4 pembedir. Dış yüzeyinde 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri renginde astar bulunmaktadır. Kat. No. 63 numaralı parça yapı 4'te ele geçmiştir. Hamuru gözenekli yapıya sahiptir. İçeriğinde az miktarda çok küçük kireç bulunmaktadır. 7.5 YR 8/4 pembe hamur rengine sahiptir. Ağız çapı 17,8 cm'dir. Ağız dışı doğru yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır ve kanca görünümlüdür. Gövde karın kısmından içe doğru eğim yapmaktadır. Dış Firnis 5 YR 4/3 kırmızımsı kahverengi, iç firnis 2.5 YR 6/6 açık kırmızıdır. Kat. No. 64 numaralı parça yapı 4'te ele geçmiştir. Hamuru gözenekli yapıya sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kum mevcuttur. 7.5 YR 7/4 pembe ve 7.5 YR 6/4 açık kahverengi hamur rengindedir. Ağız çapı 15,2 cm'dir. İç yüzeyi 7.5 YR 8/4 pembe, dış yüzeyi 10 YR 7/4 soluk kahverengidir. Dış Firnis 2.5 YR 4/8 kırmızı ve 5 YR 3/2 koyu kırmızımsı kahverengidir. İç Firnis 7.5 YR 4/3 kahverengidir. Kat. No. 65 numaralı parça yapı 1'de ele geçmiştir. Hamuru gözenekli yapıya sahiptir. İçeriğinde taşçık bulunmaktadır. Ağız çok az korunmuştur. Ağız formu kanca profillidir. 2.5 YR 6/2 açık kahverengimsi gri hamur rengine sahiptir. Dış yüzeyi 2.5 Y 5/2 grimsi kahverengi firnislidir.

1.3. Akhamenid Kâseler (Tip 3)

Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen bir diğer form "*akhamenid kâse*" formudur (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 84). *Akhamenid* kâseler, *Akhamenid* Dönem'e

tarikhlendirilen yerleşimlerde yoğun olarak kullanılmakta ve MÖ 6-5 yüzyılları arasında üretilmeye başlanmıştır (Braekmans 2010, s. 145). MÖ 4. yüzyılda Batı Anadolu kıyısı boyunca görülmeye başlanmaktadır (Braekmans 2010, s. 145). Formun kil ve metal örnekleri Lydia'da yaygın olarak kullanılmaktadır (Braekmans 2010, s. 145). Akhamenid kâse formu Pers İmparatorluğu'nun hâkim olduğu bölgelerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Daems vd. 2019, s. 85). Pers İmparatorluğu'nun önemli kentlerinden olan Kelainai'de bu formu örnekleri çok sayıda ele geçmektedir. Bu formun benzer örnekleri Perge Hellenistik *bothros* da yaygın olarak ele geçmektedir (Çokay Kepçe- Recke 2007, s. 95-97). Sardeis ve Gordion'da ise MÖ 5-4 yüzyıllara tarihlenen Geç Akhamenid Dönem örnekleri bulunmaktadır (Dusinberre 1999, fig. 78-79; Steawart 2010, fig. 22-23).

Erenler Tepe'de dört örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 66-69). *Akhamenid kâseler* dışa çekik, basit ağız formundadırlar. Gövde karın kısmında keskin bir dönüş yaparak dışa doğru genişlemektedir. Erenler Tepe örnekleri Yapı 2'de ele geçmiştir. Ağız çapları 21 cm ile 12 cm arasında değişmektedir. Hamurları orta sertlikte ve gözenekli yapıya sahiptir. İçeriklerinde az ve küçük miktarda taşçık, kireç ve mika bulunmaktadır. Hamur renklerinde 5YR-7/6 kırmızımsı sarı ile 10YR-7/4 çok soluk kahverengi arasındadır. Astar rengi 2.5YR-4/8 kırmızı ile 7,5YR-3/1 Koyu kırmızımsı gri arasında çeşitlilik göstermektedir.

Kat. No. 66 numaralı akhamenid kâse 21 cm ağız çapına sahiptir. Hamur rengi 7.5YR-6/4 açık kahverengidir. Dış astarında 2.5YR-3/1 koyu kırmızımsı gri, 2.5YR-4/3 kırmızımsı kahverengi ve 7.5YR-7/3 pembe oluşan renk değişiklikleri görülmektedir. İç astarı ise 7,5YR-5/3 kahverengi ve 7,5YR-3/1 koyu kırmızımsı gri renklerinde. Kat. No. 67 numaralı parçanın ağız çapı 16 cm'dir. Hamur rengi 10YR-7/4 çok soluk kahverengidir. Astarı 7.5YR-7/4 kırmızımsı kahverengi, firnisi ise 5YR-4/4 kırmızımsı kahverengidir. Kat. No. 68 numaralı parçanın ağız çapı 13,8 cm'dir. Hamur rengi 7,5YR-6/4 açık kahverengidir. Hamuru orta sertlikte ve gözeneklidir. Kireç ve mika katkılıdır. Astar ve firnisi korunmamıştır. Yüzeyi ise 7,5YR-7/4 pembe rengindedir. Kat. No. 69 numaralı parça 12 cm ağız çapına sahiptir. Hamur rengi 5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Hamuru orta sertlikte ve gözeneklidir. Kireç ve taşçık katkılıdır. Astar rengi ise 2.5YR-5/8 kırmızı ile 2.5YR-4/8 kırmızı renkleri arasında değişmektedir.

Sagalassos Antik Kenti'nde MÖ 4 ve 3 yüzyıllar arasına tarihlendirilen *akhamenid kâse* örnekleri ele geçmiştir (Daems vd. 2019, s. 91, fig. A120; Poblome vd., 2013a, s. 199, fig. 5:2; Deams vd. 2017, s. 24, fig 2.). Dışa dönük ağız formu ve gövdeden dışa doğru genişleyen form özellikleriyle Erenler Tepe ile benzerdir. Form özelliklerinin yanı sıra 7.5YR 5/4 kahverengi 5 YR 6/6 kırmızımsı sarı aralığında hamur renkleri ve küçük gözenekli hamur yapısı ile de Erenler Tepe örnekleri ile benzerlik göstermektedir (Daems vd. 2019, s. 82).

1.4. Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Tip 4)

Erenler Tepe'de dışa dönük ağızlı kâse örnekleri beş örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 70-74). Dışa dönük ağız kenarlı kâselerinde gövdeleri *Akhamenid* kaselerde olduğu gibi boyun kısmından dışa doğru genişlemektedir. Ancak dışa dönük ağız kenarlı kâselerde bu dönüş daha yumuşaktır. Bu grup altında değerlendirilen kâselerin ağız çapları 20,8 cm ile 11,8 cm arasında değişmektedir.

Kat. No. 70 numaralı parça Yapı 4'ün güneyinde ele geçmiştir. Ağız çapı 20,8 cm'dir. Hamur rengi 7.5YR-7/6 Kırmızımsı sarıdır. Hamuru orta sertlikte ve gözeneklidir. Az miktarda mika ve taşçık katkılıdır. Dış astarı 7.5YR-4/6 güçlü kahverengidir. Kat. No. 71 numaralı parçanın ağız çapı 20,2 cm'dir. Hamur rengi 7,5YR-7/4 Pembe'dir. Hamuru orta sertlikte ve az miktarda kireç katkılıdır. Astarı korunmamıştır. Yüzey rengi 10YR-7/3 Çok soluk kahverengidir. Kat. No. 72 yapı 4'ün batısında ele geçmiştir. Ağız çapı 14,4 cm'dir. Hamur rengi 5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Dış yüzeyi 7,5YR-7/4 pembe rengindedir. Dış yüzeyine 7,5YR-4/3 kahverengi, iç yüzeyde ise 2,5YR-5/8 kırmızı renginde astar uygulanmıştır. Kat. No. 73 numaralı parça 11,8 cm ağız çapına sahiptir. Hamuru GLEY 1-6/10 GY Yeşilimsi gri rengindedir. Orta sertlikte, gözeneksiz ve katkısız bir hamur yapısı vardır. Dış ve iç yüzeyinde GLEY 1-4/N Koyu gri renginde firnis uygulanmıştır. Kat. No. 74 yapı 2'de ele geçmiştir. Hamuru 5YR-7/6 kırmızımsı sarı rengindedir. Hamuru orta sertlikte ve küçük gözenekli bir yapıdadır. Taşçık ve mika katkısı bulunmaktadır. Dış ve iç yüzeyinde uygulanan firnis 5YR-4/4 Kırmızımsı kahverengidir.

1.5. Dik Ağızlı Kâseler (Tip 5)

Dik ağızlı kâseler üç örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 75-77). Bu gruba ait örnekler Yapı 4 çevresinde ele geçmiştir.

Düz ağız tablalı, düz profilli örneklerden oluşmaktadır. İçeriğinde kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Kat. No. 75 numaralı parça 22 cm ağız çapına sahiptir. Düz ağız tablalıdır. Ağız dışa ve içe kalınlaştırılmıştır. Gövdesi içe doğru eğim yaparak devam etmektedir. Kat. No. 76 numaralı parçanın dış yüzeyinde yarım astar uygulanmıştır. Kat. No. 77 numaralı parça içe doğru eğimli ağız tablasına sahiptir. Gövdesi dik olarak devam etmektedir. Hamur ve dış astar renkleri 5YR-6/8 kırmızımsı sarı ile 5Y-7/4 soluk kahverengidir. Dış firnis 5Y-7/4 soluk kahverengi, iç firnis ise 2,5YR-5/8 kırmızı ile 10YR-4/2 koyu grimsi kahverengi renkleri arasında değişmektedir.

1.6. Tekil Kâse Örnekleri

Erenler Tepe'de kâse gruplarının yanı sıra form ve bezeme olarak tekil olan kâse örnekleri de ele geçmiştir. Tekil kâse örnekleri dört adettir (Kat. No. 78-81).

Kat. No. 78 numaralı parça dışa dönük basit ağız formuna sahiptir. Ağız boyun kısmında içe doğru incelererek devam etmektedir. Ağız çevresi tırnak bezeme çevrelenmiştir. Ağız çapı 23,2 cm'dir. Hamuru 5YR-7/4 pembedir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum bulunmaktadır. Dış yüzeyinde 10R-5/6 kırmızı, 10R-4/4 soluk kırmızı ve 7,5YR-8/3 pembe astar bulunmaktadır. İç yüzeyi 7,5YR-8/3 pembe, 5YR-6/6 kırmızımsı sarı ve 5R-4/1 koyu kırmızımsı gri rengine astarlıdır. Ağızın iç kısmında ayrıca 5YR-4/2 koyu kırmızımsı gri rengine ek boya bulunmaktadır. Kat. No. 79 numaralı parça dışa dönük basit ağızlıdır. Ağız çapı 23 cm'dir. Gövdede dört sıra yiv bulunmaktadır. Yivlerin alt kısmında kabartma bulunmaktadır. Ancak küçük bir kısmı korunduğu için tanımlanamamaktadır. Hamuru 5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Hamuru sert ve gözeneksizdir. İçeriğinde kireç ve gümüş mika bulunmaktadır. Hamur rengi 5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Astarı 7,5YR-7/3 pembedir. Firnis dış yüzeyde 7,5YR-4/3 kahverengi, iç yüzeyde 2,5YR-4/4 kırmızımsı kahverengidir. Kat. No. 80 numaralı parça 7,5 YR 7/4 pembe ve 7,5 YR 6/4 açık kahverengi hamur renklerine sahiptir. İçe dönük ağızlı ve yarı küresel formdadır. Ağız hem içe hem de dışa doğru

yuvarlatılmıştır. Ağız çapı 21 cm'dir. Bu özelliği ile diğer formlardan ayrılır. Boyun kısmının hem iç hem de dış yüzeyinde yiv yer almaktadır. Dış yüzeyi 7.5 YR 7/4 pembe rengindedir. İç ve dış yüzeyinde hem astar hem de firnis uygulanmıştır. Dış astarı 10 YR 7/4 soluk kahverengi, dış firnis 2.5 Y 4/1 koyu gridir. İç astarı 7.5 YR 7/4 pembe, iç firnis 7.5 YR 4/3 kahverengidir. Parçanın form olarak benzer örneği Sagalassos'ta MÖ 2.-1. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. Kat. No. 81 numaralı parça yapı 2'de ele geçmiştir. İçte dönük ağız formuna sahiptir. Ağızda keskin bir kalınlık söz konusudur. Keskin dönüş dış yüzeyde yivler oluşturmaktadır. Ağız çapı 17,8 cm'dir. Hamur ve dış yüzey rengi 7,5YR-7/4 pembedir. Dış ve iç astarda renk farklılıkları görülmektedir. Dış ve iç astarı 10R-5/6 kırmızı ve 10R-6/4 soluk kırmızıdır.

2. TABAK

Tabak formları üç örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 82-84) (Uslu-Hürmüzlü, s. 85-86). Yapı 2 ve Yapı 4'ün çevresinde ele geçmiştir.

Kat. No. 82 numaralı parça 27 cm ağız çapına sahiptir. Ağızın çok küçük bir kısmı korunmuştur. Kat. No. 83 numaralı parça içte eğimli düz ağız tablasına sahiptir. Ağız iç ve dış yüzeyde keskin bir dönüş yaparak dışa eğim yapmaktadır. İç kısımda tek sıra, dış yüzde ise üç sıra yiv bulunmaktadır. Gövdesi içte doğru eğim yapar. Sığ bir profile sahiptir. Hamur rengi 5 YR 7/6 kırmızımsı sarıdır. İç yüzey astar ile kaplanmış ancak dış yüzeyde kabın yarısına uygulanmıştır. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kırmızı ve 5 YR 5/6 sarımsı kırmızı renklerindedir ve renk dalgalanmaları oluşmuştur. Hamuru sert ve az gözenekli yapıdadır. İçeriğinde az miktarda ve küçük boyutlu taşçık ile az miktarda ve küçük boyutlu kireç bulunmaktadır. Kat. No. 84 numaralı 16,6 cm ağız çapına sahiptir. Düz ağız tablalı tabak örneğidir. Ağız içte yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ve kanca görünümü oluşmuştur. Profili içte doğru eğim yaparak devam etmektedir. Hamurları orta sertlikte ve gözenekli bir yapıya sahiptir. İçeriklerinde taşçık ve kireç bulunmaktadır. Hamur renkleri 10YR-8/4 soluk kahverengi ile 5YR-7/6 kırmızımsı sarı arasındadır. Astar renkleri 2,5YR-4/6 kırmızı ile 5YR-7/6 kırmızımsı sarı, firnis ise 10R-5/6 kırmızı ile 2,5YR-5/8 kırmızı arasında değişir

Anadolu’da benzer örneği Ilion’da MÖ 3 yüzyıla tarihlendirilmektedir (Berlin 1999, s. 89, Plate 1:158).

3. KRATER

Erenler Tepe’de krater formu iki adet kaide ile temsil edilmektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 86). Krater kaideleri kuzey terasta yer alan yapı 6’da ele geçmiştir (Kat. No. 85-86). Kat. No. 85 numaralı kaide 7.5YR-7/4 pembe hamur rengindedir. Dip çapı 12,6 cm’dir. Astar dış yüzeyde 7,5YR-7/4 pembe ve 7,5YR-3/1 çok koyu gri rengindedir. İç yüzeyde ise 7,5YR-7/4 pembe renginde astar uygulanmıştır. Kat. No. 86 form olarak Kat. No. 86 ile benzer özelliklere sahiptir. Hamur rengi ise 5YR-7/3 pembedir. Dış astarı 5YR-7/4 pembe ve 10R-5/1 kırmızımsı gri rengindedir. İç astarı ise 5YR-7/4 pembe ve 10R-5/1 kırmızımsı gridir. Her iki krater kaidesi de sert ve gözenekli hamur yapısına sahiptir. Kireç, gümüş mika ve kum katkılıdır. Krater kaidelerinin Atina Agorası’nda ele geçen benzer örnekleri MÖ 240-245 arasına tarihlendirilmektedir (Rotroff 1997: 138, Fig. 42, Pl. 57: 596). Dor kenti’nde ele geçen benzer bir örneği ise MÖ yaklaşık 3 yüzyıla tarihlendirilmiştir (Berlin 2015: 631, Table 61.1, Plate 6.1.1:10). Erenler Tepe örneği de bu örnekler ile karşılaştırılarak MÖ 3 yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bu formun daha geç örnekleri ise Sagalassos Antik Kenti’nde Doğu Sigillatası D grubunda ele geçmiştir ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Poblome ve Zelle 2002, s. 276).

4. UNGUENTARIUM

Erenler Tepe’de bir adet iğ biçimli (*fusiform*) *unguentarium* dip parçası ele geçmiştir (Kat. No. 87) (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 86). Yapı 1’de ele geçmiştir. Dip çapı 2,9 cm’dir. Hamuru sert yapılı ve taşçık, kireç, altın mika, kum katkılıdır. Hamur rengi 2.5YR-5/6 kırmızıdır. Dış astarı 5YR-7/4 pembe ve 5YR-6/6 açık kırmızı renklerindedir. İğ biçimli *unguentarium* örnekleri; Tralleis (Civelek, 2001, s. 111, lev. XXVII:U44; Saraçoğlu, 2011, s. 6, Kat. No. 20/U20; Saraçoğlu- Çekilmez, 2011, s. 229, Res. 13), Patara (Varmaz, 2015, s. 82-83, Levha XXXVIII: H41) Daskyleion’da MÖ 2. Yüzyıl (Bulut, 2007, s. 93-94, Şekil.11.10) ve Nysa ad Maendrum (Sönmez, 2018, s. 14, Çizim 2/11; Sönmez 2017, s. 234-235, Fig. 1/3) ele geçmiştir. Bu örnekler

MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Erenler Tepe unguentarium parçası da benzer örnekler ile karşılaştırılarak MÖ 2 yüzyıla tarihlendirilmektedir.

5. MASA AMPHORASI

Masa *amphorası* örnekleri iki adet ağız parçası ile temsil edilmektedir (Kat. No. 88-90), Yapı 4 çevresinde ele geçmişlerdir. Ağız çapları 20 cm ile 12 cm arasında değişmektedir.

Kat. No 88 numaralı parça 5YR-6/4 kırmızımsı kahverengi ve 2,5Y-6/3 açık sarımsı kahverengindedir. Dış firnis 7,5YR-3/1 koyu gri ve 7,5YR-5/2 kahverengindedir. İç yüzeyde firnis ağız çevresinde uygulanmıştır ve 7,5YR-4/2 kahverengidir. Farnisin tahrip olduğu kısımlarda yüzey rengi görülebilmektedir. İç yüzey rengi 7,5YR-6/4 açık kahverengi, dış yüzey rengi ise 2,5Y-7/3 açık kahverengidir. Ağız çapı 20 cm ve cidar kalınlığı 0,7 cm'dir. Kare kesitli, dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Düz ağız tablasına sahiptir. Boyun kısmında tek sıra dışa doğru kalınlaştırma mevcuttur. Ağız bitiminde ve boyun kısmında tek sıra yiv bulunmaktadır. Ağız boyun kısmında dışa doğru genişleyerek devam etmekte ve olasılıkla geniş bir karın kısmına sahiptir.

Kat. No. 89 numaralı parça dışa çekik ağız formuna sahiptir. Ağız çapı 16 cm'dir. Ağız tablası düzdür. Boyun kısmında tek sıra çıkıntı bulunmaktadır. Ağız ve gövde arasında üç adet yiv bulunmaktadır. Gövde düz olarak devam etmektedir. Hamuru gözenekli bir yapıya sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kuvars ve şamot bulunmaktadır. 7,5YR-7/6 kırmızımsı sarı hamur rengine sahiptir. Dış farnisi 5YR-4/2 koyu kırmızı ve 10R-5/6 kırmızı rengindedir. İç yüzeyi 7,5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. İç yüzeyde 2,5YR-7/6 açık gri rengine yer yer firnis korunmuştur. Sagalassos Antik Kenti'nde 19,5 cm ağız çapına ve benzer ağız formuna sahip depolama kabı (F151) MÖ 3 yüzyıla tarihlendirilmektedir (Daems vd. 2019 s. 87).

Kat. No. 90 numaralı parça 10YR-6/4 ve 2,5Y-6/4 sarımsı kahverengi hamur rengine sahiptir. Dış yüzeyinde firnis 7,5YR-5/6 koyu kahverengidir. Dış ve iç yüzey rengi 10YR-7/3 açık kahverengidir. Ağız çapı 12,7 cm ve cidar kalınlığı 0,6 cm'dir. Ağız kısmı dışa doğru üçgen formda kalınlaştırılmıştır. Ağız bitiminde tek sıra yiv oluşmuştur. Boyun kısmı tek sıra dışa doğru kalınlaştırılmıştır. Boyun kısmı içe doğru

eğim yaparak daralmaktadır. Bu nedenle uzun boyunlu bir amphora parçası olduğu düşünülmektedir. Atina Agorası'nda 15 cm çapındaki benzer ağız formu MÖ 325-260 arasına tarihlendirilmektedir (Rotroff, 2006; Fig. 20, Pl. 18).

6. TESTİ

Testi formu 6 adet ağız parçası ile temsil edilir (Kat. No. 91-97). Testilerden beş tanesi yapı 4, bir tanesi ise yapı 2'de ele geçmiştir. Hamurları sert ve gözenekli yapıya sahiptir. İçeriklerinde taşçık, kireç, gümüş mika, şamot, şist görülmektedir. Hamur renkleri kırmızıdan kahverengiye değişim göstermektedir. Dış astarları kırmızı, iç yüzeyleri ise pembe ve kırmızı arasında değişmektedir. Erenler Tepe'de ele geçen testi formlarının hamur içerikleri, renkleri ve astar renkleri benzerlik göstermektedir. Testilerin ağız çapları 19,5 -8,5 cm arasında değişiklik gösterir. Cidar kalınlıkları ise 0,6 – 0,7 cm olarak değişmektedir. Tüm örneklerde ağızın dışı doğru kalınlaştırılmış olduğundan söz edilebilir. Ancak gövde profilleri değişiklik göstermektedir.

Kat. No. 91 numaralı parça 18 cm ağız çapına ve 0,7 cm cidar kalınlığına sahiptir. Hamur rengi 2,5YR-6/8 açık kırmızıdır. Firni korunmamıştır. Dış yüzeyi 7,5YR-6/6 kırmızımsı sarı, iç yüzeyi ise 5YR-6/8 açık kırmızıdır. Atina Agorası'nda Testi/Form 1 olarak sınıflandırılan testi formu Kat. No 91 ile form ve bezeme olarak benzerlik göstermektedir. Atina Agorası'nda MÖ yaklaşık 190-160 arasına tarihlendirilmektedir (Rotroff, 2006, Fig. 5, Pl. 5). Kat. No. 92 numaralı parça ise 19,5 cm ağız çapına ve 0,7 cm cidar kalınlığına sahiptir. Hamur rengi 2,5YR-5/6 kırmızı, dış ve iç firni rengi ise 2,5YR-4/8 kırmızıdır. Benzer form özelliklerine sahip örnek İlion'da kaba hamurlu ve açık kahverengi hamur rengine sahip, 14 cm ağız çapına sahip testi formu ele geçmiştir (Berlin, 1999 s. 95, Plate 4, s. 115, Kat. No. 75). Kat. No. 92 ile benzer form ve bezeme özelliklerine sahip bu örnek yaklaşık MÖ 260-240 yılları arasına tarihlendirilen H1 seviyesinde ele geçmiştir (Berlin, 1999, s. 101). Kat. No. 93 numaralı parça yapı 4'te ele geçmiştir. Ağız tablalı, dışı doğru üçgen formda kalınlaştırılmıştır. Hamur rengi 7,5YR-5/6 kahverengidir. Firni korunmamıştır. Yüzey rengi ise 7,5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. 19 cm ağız çapına ve 0,85 cm cidar kalınlığına sahiptir. Kat. No. 94 parçanın ağız dışı doğru yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Gövdesi dışı doğru genişleyerek devam etmektedir. Ağız kenarında

iki adet yiv bulunmaktadır. 10,2 cm ağız çapına sahiptir. Hamur rengi 5YR-4/1 koyu gri ve 5YR-6/6 kırmızımsı sarı firnis rengine sahiptir. Kat. No. 95 numaralı parça yapı 2’de ele geçmiştir. Ağız dışı yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Ağız bitiminde tek sıra yiv oluşmaktadır. Gövdenin düz olarak devam etmesi yüksek boyunlu bir testi örneği olduğunu göstermektedir. Ağız çapı ölçülememiştir. Cidar kalınlığı 0,6 cm’dir. Hamur rengi 5YR-8/3 pembe rengindedir. Dış firnisi 10R-5/8 kırmızı ve 5YR-8/3 pembe renklerindedir. İç firnis rengi ise 2,5YR-5/6 kırmızı ve 5YR-8/3 pembedir. Kat. No. 96 numaralı parça yapı 4’ün doğusunda ele geçmiştir. Dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Gövde dışı doğru genişleyerek devam etmektedir. 8,5 cm ağız çapına sahiptir. Hamur rengi 5YR-6/4 ve 7,5YR-6/3 açık kahverengidir. Dış firnisi 2,5YR-5/8 kırmızı ve 7,5YR-7/4 pembedir. İç firnis rengi ise 7,5YR-7/4 pembedir. Kat. No. 97 numaralı parça yapı 4’ün batısında ele geçmiştir. Ağız kısmının küçük bir parçası korunmuştur. Kulbun üst yüzeyinde tek sıra oluk bulunmaktadır. Kulbun gövde ile bağlandığı alt kısımda ise 0,5 cm çağında delik yer almaktadır. Hamur rengi 10YR-7/3 soluk kahverengidir. Dış yüzeyi Gley 1-2,5/N siyah, iç yüzeyi ise Gley 1-3/N soluk gri firmise sahiptir.

5. BÖLÜM

GEÇ HELLENİSTİK- ERKEN ROMA IMPARATORLUK DÖNEMİ SERAMİKLERİ

Erenler Tepe’de Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemlerine tarihlendirilen seramikler toplamda 48 adetten oluşmaktadır. Bu örneklerden 12 tanesi mastos (Kat. No. 98-104) ve kâse (Kat. No. 105-109) formundaki ağız parçalarından oluşmaktadır. Açık kaplara ait olan 36 adet parça ise gövde parçalarından oluşmaktadır. Bu dönem aralığına tarihlendirilen seramikler ince uygulanmış ve pürüzsüz astar özelliklerine sahiptir. Astar renkleri yoğunluklu olarak kırmızı tonlarındadır. Bunların yanı sıra krem renginden koyu kahverengi arasında değişim gösteren örnekler de bulunmaktadır. Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi seramiklerinde mastos ve kâse formu örnekleri yer almaktadır.

1. MASTOS FORMUNDAKİ KÂSELER

Hellenistik Dönem’de yaygın olarak bilinen *mastos* formunda kâselerdir⁶². Benzer örnekleri MÖ 3. yüzyıldan itibaren kullanılan form olduğu göstermektedir. Bu grup altında yedi örnek bulunmaktadır (Kat. No. 98-104) (Uslu- Hümmüzlü, s. 86). Bu gruba giren örnekler; kuzey sur hattının çevresinde, Yapı 1 ve Yapı 4’ün çevresinde ele geçmiştir. Basit ağızlı, düz ve dik profile sahip örneklerden oluşmaktadır.

Kat. No. 98 kuzey sur hattı çevresinde ele geçmiştir. Ağız çapı 25,2 cm’dir. Hamur rengi 7.5YR-6/4 açık kahverengidir. Hamuru sert ve gözenekli bir yapıya sahiptir. Gümüş ve altın mika katkılıdır. Dış ve iç yüzeylerinde astar uygulanmıştır. Dış astarı 2.5YR-5/6 ve 10R-5/6 kırmızı renkleri uygulanmıştır ve 5YR-6/4 açık kırmızımsı kahverengi renginde renk değişimleri oluşmuştur. İç astarı ise 2.5YR-6/6 açık kırmızı ve 2.5YR-4/8 kırmızı renklerindedir ve 2.5YR-4/1 koyu kırmızımsı gri renginde renk değişimleri görülmektedir. Kat. No. 99 numaralı kâse yapı 4’ün batısında ele geçmiştir. Ağız çapı 20 cm’dir. Orta sertlikte ve gözenekli bir hamur yapısına sahiptir. Hamuru 10YR-7/4 çok soluk kahverengidir. Gümüş mika ve kum

⁶² Benzer örnekler için bakınız: Gassner, 1997, 49, No. 123; Hümmüzlü 2009b, 209, Fig. 48b; Ladstätter 2010, Taf. 162, No. K161; Van der Enden vd., 2014, Fig. 4.

katkılıdır. Dış astarı 2.5YR-5/8 kırmızı, iç astarı ise 2.5YR-4/8 kırmızıdır. Hem iç hem de dış astarında 7.5YR-4/3 kahverenginde renk değişimleri görülmektedir. Kat. No. 100 numaralı örnekte diğer örneklerden farklı olarak gövdesinde tek sıra yiv bulunmaktadır. Ağız çapı 22 cm'dir. Hamuru orta sertlikte ve gözenekli bir yapıya sahiptir. Hamur rengi 2.5Y-6/2 Açık kahverengimsi gridir. Hamurunda katkı bulunmamaktadır. Dış astarı 10R-5/8 kırmızı, iç astarı ise 7.5YR-5/4 kahverengidir. Kat. No. 100 numaralı parça daha önceki bir yayında Erenler Tepe'de MS 1-4. yüzyıl arasına tarihlendirilen Sagalassos Kırmızı Astarlı Kapları olarak değerlendirilmektedir (Hürmüzlü vd., 2019, 348). Tez kapsamında Erenler Tepe'de bulunan kırmızı astarlı kaplar üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda bu parçanın Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi arasına ait bir grup olduğu anlaşılmıştır. Kat. No. 101 numaralı parça yapı 2'nin kuzeyinde ele geçmiştir. Hamur rengi 7,5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Hamuru sert ve gözeneksiz bir yapıya sahiptir. Kireç ve kum katkılıdır. Dış astarı 2.5YR-5/8 kırmızı, iç astarı ise 5YR-6/6 kırmızımsı sarıdır. Kat. No. 102 yapı 4'ün batısında ele geçmiştir. Ağız çapı 12 cm'dir. Hamuru orta sertlikte ve gözenekli bir yapıya sahip ve 2.5YR-6/8 açık kırmızı rengindedir. Astar dış yüzeyde 2.5YR-5/1 kırmızımsı gri, iç yüzeyde ise 2.5YR-5/8 kırmızıdır. Kat. No. 103 yapı 2'nin kuzeyinde ele geçmiştir. Hamuru orta sertlikte ve katkısızdır. Hamur rengi 7.5YR-6/4 açık kahverengidir. Astarı ise 7.5YR-6/4 açık kahverengidir. Kat. No. 104 yapı 2'de ele geçmiştir. Sert ve gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamuru 7.5YR-7/6 kırmızımsı sarıdır. Hamurunda kireç, altın mika ve kum katkısı bulunmaktadır. Astar rengi dış yüzeyde 2.5YR-5/8 kırmızı, iç yüzeyde ise 10R-5/8 kırmızıdır.

Erenler Tepe örneklerinin hamurları orta sertlikte küçük gözenekli veya gözeneksizdir. Hamur içeriğinde az ve küçük boyutlu kum, kireç, taşçık ve mika bulunmaktadır. Hamur renkleri 2,5YR-6/8 açık kırmızı ile 7,5YR-6/4 açık kahverengi arasında değişmektedir. Astar ve firnis uygulamaları mevcuttur. Dış astar rengi 10R-5/6 kırmızı ile 5YR-6/4 açık kırmızımsı kahverengi, iç astar rengi ise 10R-5/8 kırmızı ile 7,5YR-5/4 kahverengi arasında değişmektedir. Dış firnis 2,5YR-5/8 kırmızı ile 2,5YR-5/1 Kırmızımsı gri, iç firnis 22,5YR-5/8 Kırmızı ile 5YR-6/6 Kırmızımsı sarıdır. Kaliteli ve pürüzsüz astara sahiplerdir. Astarlarda açıktan koyuya renk geçişleri dikkat çekmektedir. Erenler Tepe örnekleri form ve astar farklılıkları ile bu formun Hellenistik Dönem'in daha erken evrelerinden bilinen örnekleri ile ayrılmaktadır.

Formlarında dikkat çeken bir farklılık ağızda yiv taşımamalarıdır. Profilleri daha sadedir. Basit ağızlı ve genellikle dik gövdelidirler. Gövde profili hafif dışbükey ya da düz olabilmektedir. Formun Sagalassos'ta saptanan benzerlerinin Hellenistik Dönem repertuarında yaygın şekilde görülmektedir (Van der Enden vd., 2014, 85-86.) Formun Roma İmparatorluk Dönemi başına kadar devam ettiği, MÖ 1. yüzyıl sonu-MS 1. yüzyıl başı aralığı dolgularında bulunan örneklerden anlaşılmaktadır (Van der Enden vd., 2014, 87).

2. İÇE DÖNÜK AĞIZLI KÂSELER

İçe dönük ağız kâse örnekleri üç örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 105-107). Bu gruba ait seramikler yapı 2'de ele geçmiştir. Ağız çapları 19-17 cm'dir. Cidar kalınları 0,3 cm ile 0,4 cm arasında değişmektedir ve oldukça incedir. Hamurları sert, gözenekli yapıdadır. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Hamur renkleri 5YR-8/3 Pembe'dir. Dış astarları 2,5YR-5/8 Kırmızı, iç astarları ise 7,5YR-8/3 pembe ile 5YR-8/3 pembe arasındadır. Basit ve içe dönük ağızlı kâselerden oluşmaktadır. Astarları ince uygulanmış ve pürüzsüzdür. Benzer örnekleri Hellenistik Dönem'de yaygın şekilde bilinir⁶³. Hellenistik Dönem boyunca görülen tipik bir form olmakla birlikte, hamur ve astar özellikleri nedeniyle MÖ 1. yüzyıl sonu-MS 1. yüzyıl başı aralığı tarih aralığına ait olduğu kabul edilebilir.

3. TEKİL ÖRNEKLER

Erenler Tepe'de ele geçen ve form özellikleri ile diğer örneklerden ayrılan iki kâse örneği Geç Hellenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmektedir (Kat. No. 108-109). Kat. No. 108 numaralı parça içe yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Ağız çapı 22,6 cm'dir. İç yüzeyde ağız bitiminde çift sıra yiv bulunmaktadır. Dış kısmında ağız çevreleyen tek sıra yiv mevcuttur. Gövde dik profile sahiptir. Hamuru 7.5YR-7/4 pembe'dir. Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Hamuru kireç, gümüş mika ve kum katkılıdır. Dış yüzeyde 7.5YR-6/4 açık kahverengi astar ve 2,5YR-5/8 kırmızı renginde firnis uygulanmıştır.

⁶³ Gassner 1997, Taf. 4. No. 63; Taf. 5, No. 78; Rotroff-Oliver 2003, Pl. 9, No. 45; Ladstätter 2005, Taf. 147, No. K11; Van der Enden vd., 2014, Fig. 5E.

İç yüzde ise 7,5YR-6/4 açık kahverengi astar ve 2,5YR-5/8 kırmızı firnis mevcuttur. Kat. No.109 numaralı parça 10 YR 8/4 soluk kahverengi hamur rengine sahiptir. Hamuru kum ve gümüş mika katkılıdır. İç yüzeyde 2.5 YR 5/8 kırmızı ve dış yüzeyde ise 5 YR 4/4 kırmızımsı sarı firnislidir.

4. GÖVDE PARÇALARI

Geç Helenistik- Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen seramikler arasında 36 adet formu belirlenemeyen gövde parçası yer almaktadır. Bu parçalar hamur ve astar özellikleri sebebiyle bu döneme tarihlendirilmiştir. Gövde parçalarının hamur renkleri 10YR-7/4 soluk kahverengi ile 7,5YR-7/4 pembe arasında değişiklik göstermektedir. Dış astar renkleri 2,5YR-6/8 açık kırmızı ile 7,5YR-6/4 açık kahverengi, dış firnisleri ise 2,5YR-5/8 veya 2,5YR-4/6 kırmızı rengindedir. İç astar renkleri yoğunlukla 2,5YR-6/8 açık kırmızı, iç firnisleri ise 2,5YR-5/8 kırmızıdır. Kat. No. 110 numaralı parça da bir adet ikincil kullanım delik bulunmaktadır. Sagalassos'ta seramiklerde görülen bu delikler, seramikleri bir arada tutmak veya bir ağırlık olarak kullanıma işaret ettikleri belirtilmiştir (Braekmans 2011, s. 127). Kat. No 111 numaralı parça kabartmalı açık kap parçasıdır. Ancak yoğun tahribat nedeniyle üzerindeki kabartma tanımlanamamaktadır.

SONUÇ

Pisidia Bölgesi dar ovalar ile birbirlerinden ayrılan dağlarla çevrelenen ve iç kesimlerde ise ovaların olduğu fiziki özelliğe sahiptir (Resim 5). Bölgenin konumu açısından kuzey ve güney yönde ana yollar üzerinde yer alması güvenlik ve kontrolün sağlanmasını önemli kılmaktadır (Hürmüzlü, 2015, s. 168). Bu nedenle Demir Çağı ve Hellenistik Dönem boyunca yerleşimlerin yüksek rakımlı tepeler üzerinde konumlandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur (Cohen, 1978; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 68). İç kesimlerde bulunan ovalar ise doğu-batı yönünde ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Hürmüzlü, 2009a, s. 494). Bölgenin fiziki özellikleri büyük kentlerin kurulmasını engellemekle birlikte bölge üzerinde hâkimiyet kurulmasını da zorlaştırmaktadır (Özcan, 2015, s. 1). Ancak, coğrafi olarak merkezi bir konumda yer alan bölge, sürekli olarak hâkimiyet kurulmak istenmiştir. Bu nedenle de tarihsel süreci boyunca yönetsel değişikliklere uğramıştır (Cohen, 1978, s. 14-15; Özsait, 1980, s. 63-105; Brandt, 1992, s. 12-14). Bölge'nin sırasıyla Phryg ve Lydia hakimiyetine girdiği, ancak tam olarak hakimiyet sağlayamadıkları Ksenophon'un aktarımlarından bilinmektedir (Ksenophon, I.1.7). Nitekim, Pisidia Bölgesi'nin gerçekleştirilen araştırmalarda ele geçen arkeolojik buluntu ve bulgular Phryg ve Lydia kültürlerinin bölgenin kültürel kimliği üzerinde yoğun etkiye sahip olduğunu, bu etkinin Demir Çağı'ndan Roma İmparatorluk Dönemi içerisine kadar devam ettiğini göstermektedir (Hürmüzlü, 2009b, 496; Hürmüzlü ve Tanrıver, 2016; Mitchell ve Waelkens, 1998, s. 5-6; Köse, 2017, 26-38; Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 71) (Harita 5).

Pisidia Bölgesi'nde Seleukoslar Dönemi'nde stratejik konumlara sahip; yol ve ticaret ağlarına hâkim konumlarda yer alan koloni kentlerinin (Pisidia Antiokheia, Seleukeia, Neapolis ve Apollonia) kurulduğu bilinmektedir (Magie, 1950, s. 457, 475; Levick, 1967, s. 16-17; Jones, 1971, s. 127; Cohen, 1978, s. 14-15; Özsait, 1985, s. 124-125; Mitchell-Waelkens, 1998, 5-6; Daubner, 2011; Bingöl, 2012, s. 459) (Harita 2). Seleukoslar Bölgede güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla uyguladıkları büyük kent kurma politikaları ile eş zamanlı olarak, bu kentlere hakim konumlarda kale yerleşmeleri de kurmuşlardır (Hürmüzlü, 2015, s.178). Demir Çağı'ndan itibaren bilinen ve kurulan koloni kentlerinin territoriumlarında yer alan kale yerleşmelerinin Hellenistik Dönem'de yeniden tahkim edildikleri son yıllarda yürütülen yüzey

araştırmalarından anlaşılmaktadır (Hürmüzlü, 2015, s. 178; Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 70). Pisidia Bölgesi'nde Hellenistik Dönem'de konumu itibariyle önemli bir geçiş noktası üzerinde yer alan Konane (Kale Tepe) (Hürmüzlü, 2013; Hecebil, 2016a; Hecebil, 2016b; De Giorgi, 2014), Güneykent Kale Yerleşmesi (Hecebil, 2016a), Sağır Kale (Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b), Yukarı Tırtar Kalesi, Çatlı Kalesi, Madenli Kalesi, Yaylacık Kale, Koruyaka Kalesi ve Büyükören Kalesi (Alparslan-Güngör, 2018), Serikli Toptaş (Hürmüzlü ve Gerçek, 2015), Düzen Tepe (Daems vd., 2017a; Braekmans vd., 2011), At Alanı Kalesi (Özsait-Özsait, 2013), Kocayayla Doğue ve Batı Kaleleri (Dökü- Baytak 2017, s. 236; Dökü 2018, s. 144); Prostanna (Kızılyalçın, 2015), Mallos ve Kapıkaya Antik kentleri (Özcan, 2015) çevreye hâkim konumları ile güvenliği sağlamak amacıyla kurulan kale yerleşmeleridir. Erenler Tepe yerleşmesi de Seleukos kolonilerinden biri olan Apollonia Antik Kenti'nin territoriumunda yer alan ve kente bağlanan ana ve ara arter yollara hâkim bir konumdadır (Harita 3). Erenler Tepe, batı kısmında sarp bir yamaç bulunan doğal bir savunmaya sahiptir (Resim 1). Bu özellikler bölgede bilinen Konane (Kale Tepe) (Hecebil, 2016, s. 11) ve Zencirli Tepe (Daems-Talloon, 2022, s. 182) yerleşmelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Erenler Tepe'nin 1792-1745 m yüksekliğe sahip dik bir tepe üzerinde yer alması sebebiyle teraslama uygulamasına ihtiyaç duyulmuştur. Pisidia Bölgesi'nde yerleşime elverişli olmayan dik yamaçlarda teraslama uygulamaları, Sağır Kale (Ağgöl, 2015a; Ağgöl, 2015b), Kremna (Soslu 2021), Panemoteikhos I (Aydal vd., 1997, s. 141-163), Tymbriada (Özcan, 2017: 176-177), Mallos (Özcan, 2018, 139-177), Şehertaşı Mevkii (Polat Becks, 2013, s. 95) Düzen Tepe (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 111) ve Conana (Akyokuş Tepe)'da (Hürmüzlü, 2013, s. 146; Hecebil, 2016a, 14) görülmektedir. Bu uygulamalar yerleşiminin mahiyetine göre savunma, yol veya yerleşim alanı oluşturulmak amacıyla oluşturulmuşlardır.

Erenler Tepe de teraslama uygulaması, yerleşimin uygun hale getirmesi amacıyla uygulanmıştır (Resim 1 ve 2). Yerleşimde kule ve yapıların yer aldığı en üst noktasında ve kuzeyinde teraslama uygulamaları karşımıza çıkmaktadır (Resim 1). Ayrıca yerleşimin kuzeyinde bulunan teraslama uygulamaları günümüzde de tepeye ulaşılmasına olanak sağlamaktadır (Resim 1). Bu nedenle kuzeyde uygulanan terasların aynı zamanda bir yol mahiyetinde de olduğunu da söylemek mümkündür. Ancak bu görüşü kanıtlar nitelikte bir arkeolojik veri ile karşılaşılmamıştır. Erenler

Tepe'nin savunma sistemi kule ve sur hattından oluşmaktadır (Plan 1). Sur hattı yerleşimin kuzeydoğusu boyunca yer yer takip edilebilmektedir. Kuzeydoğu boyunca uzanan sur hattı yerleşimin yoğun olarak yer aldığı üst terasa ulaşmakta ve yerleşimi bir iç sur hattı ile çevrelemektedir (Plan 1). Savunma sistemine ait duvarlar günümüze ulaşmamıştır. Ancak, temel seviyesinde sur hattına dair izler yer yer korunmuştur ve anakaya üzerinde düzeltme izleri ile de hattı takip edebilmek mümkündür. Savunma sistemi topoğrafyaya uygun olarak inşa edilmiştir. Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Kale Tepe) (Hecebil 2016a, 29; Hecebil 2016b, s. 145), Sağır Kale (Ağgöl 2015b, s. 15), Düzen Tepe (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 124) ve Pednelissos (Laufer, 2010, Abb. 2) topoğrafyaya uygun olarak oluşturulan savunma sistemleri karşımıza çıkmaktadır. Erenler Tepe'de kule yapısında sur hattına bağlı olarak inşa edilmiş ve anakaya üzerinde düzeltmeler yapılarak oluşturulmuştur (Resim 11-12 ve Plan 1). Kule yapısı 6x6 m ölçülerindedir ve temel seviyesinde korunmuştur (Plan 2). Yüksekliği bilinmemekle birlikte Pisidia Bölgesi'nde yer alan kule yerleşmelerinden hareketle 7 m. yüksekliğe sahip olduğu düşünülmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 69, Dipnot 5). Kule yapısının konum olarak Apollonia'ya bağlanan Via Sebaste'ye ve Konane (Kale Tepe)'den Apollonia'ya bağlanan ara arter yola hâkim konumdadır (Harita 3). Ayrıca, Askania Gölü'nü gözlemleyebilecek geniş bir açığa sahip konumda yer almaktadır. Kulenin görüş alanı genişliği *viewshed analizleri* ile bilinmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 69)⁶⁴. Erenler Tepe'nin konum özellikleri gözetleme ve haberleşme amacıyla kurulmuş bir kale yerleşmesi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Savunma sisteminin yanı sıra yerleşime yönelik izleri gösteren yapı kalıntıları ile de karşılaşılmıştır. Yapıların dördü iç sur hattı içerisinde, ikisi ise kuzey teraslarda yer almaktadır (Plan 1). İç sur hattı içerisinde yer alan Yapı 4 yerleşimde plan özelliklerinin en iyi okunabildiği örnektir (Resim 20). Yapı 4 kompleksinde toplamda 3 adet mekâna işaret eden duvar sıraları tespit edilmiştir (Plan 5: a-b-c). Mekan A girişi güneyindeki Mekân C ile arasındaki bir koridora açılmaktadır (Plan 5). Koridor doğu-batı aksında uzanmaktadır ve 1,5 m. genişliktedir. Yapı komplekslerinin kuzeyinde bağımsız olarak konumlandırılmış bir duvar sırası ile daha karşılaşılmıştır (Plan 5: d). Bu duvar sırası kuzeybatı yönünde 10 m., doğu yönünde ise 3 m. uzunluğa sahiptir. Korunan duvar

⁶⁴ *Viewshed* analizlerinin detaylı yorumlanması Bölüm 2 de gerçekleştirilmiştir.

sıraları yapıları kuzey yönde çevrelemektedir (Plan 5). Bu duvar sırasına en yakın konumda olan mekân A ile aralarında 5 m. genişliğinde avlu olarak kullanılan bir alan yer almaktadır (Plan 5). Erenler Tepe’de tespit edilen yapılar çoğunlukla tek odalı plan özelliklerine sahiptir. Bu yapılardan farklı olarak yapı 4, yapı komplekslerinden oluşan avlulu bir plan özelliği göstermektedir. Tek odalı yapılar, Andros Zagora’da tek odalı dikdörtgen planlı yapılar MÖ 8. yüzyılda avlulu planlara dönüştürülmüştür (Whitley, 2001, s. 171; Greaves 2002: 79; Coucouzeli 2007: 101–71; Lang 2007: 188). Avlulu yapılar MÖ 7-6 yüzyıllarda ise yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Whitley, 2001, s. 171). MÖ 4. yüzyıl sonlarından itibaren ise ızgara planlı yerleşim düzenlerine yerleştirilmiş olan dikdörtgen planlı yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 121). Likya’da Kyaneai Kenti’nde yer alan avlulu yapı planının Hellenistik Dönem’de de kullanılmaya devam edildiğini göstermektedir (Kupke, 1993, Ab. 4-5). Pisidia Bölgesi’nde avlulu yapılar Düzen Tepe yerleşmesi’nden bilinmektedir (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 121). Düzen Tepe’de yapı inşa tekniği Erenler Tepe ile benzerlik göstermektedir. Yerleşimde yapılar düzensiz taşlar ile harçsız kuru duvar tekniği kullanılarak oluşturulmuştur (Vanhaverbeke vd., 2010, s. 115). Erenler Tepe’de gerçekleştirilen yüzey araştırması yapıların çatı konstrüksiyonuna ait malzeme ile karşılaşılmamıştır. Düzen Tepe’de de çatı kiremiti ile karşılaşılmamıştır ve çatıların organik malzemeler kullanılarak yapıldığı düşünülmektedir (Vanhaverbeke vd. 2010, s. 115). Erenler Tepe’de de çatı kiremiti malzemesi ile karşılaşılmağı olması organik malzemelerin kullanılmış olduğunu düşündürmektedir. Erenler Tepe’de tespit edilen yapıların plan ve özellikleri yerleşimin Demir Çağı’ndan başladığına işaret etmektedir. Yapı 4 planında ise plan olarak yerleşimdeki diğer planlar ile benzerlik gösteren Yapı 4a planının etrafına eklenen yapılar ile bir yapı kompleksi oluşturulmuştur ve sonraki dönemlerde de bu yapı kullanılmaya devam edilmiştir.

Pisidia Bölgesi’nde Demir Çağı’na tarihlendirilen buluntular ile Erenler Tepe’de de karşılaşılması. Erenler Tepe’de de ele geçen kahverengi tek renkli, gri tek renkli, black on red ve bantlı seramikler yerleşimin Demir Çağı’nda iskân edildiğini göstermektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 71). Erenler Tepe’de ele geçen seramikler arasında Demir Çağı’na tarihlendirilen örnekler %41’lik bir orana sahiptir (Grafik 1). Demir Çağı seramik grupları arasında en erken tarihli örnekleri MÖ 9. yüzyıla

tarıhlendirilen kahverengi tek renkli seramikler oluşturmaktadır (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 76) (Resim 25: Kat. No. 1-2; Resim 28: Kat. No. 20; Resim 29: Kat. No. 21-27 ve Resim 30: Kat. No. 28-33). Demir Çağı seramik grupları, gri tek renkli (MÖ 8. yüzyıl; Resim 31: Kat. No. 34-42), *black on red* (MÖ 7. yüzyıl sonları-6. yüzyıl başları; Resim 32: Kat. No. 32) ve bantlı (MÖ 6-5. yüzyıl; Resim 32: Kat. No. 47-49) seramikleri yerleşimin Demir Çağı boyunca devam ettiğini göstermektedir (Uslu, Hürmüzlü, 2022, s. 87).

Yerleşimin sonraki dönemlerde de devam ettiğinin seramik buluntular ile kesin olarak görebilmekteyiz. Yerleşimde Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen seramikler %53 oran ile en yoğun grubu oluşturmaktadır (Grafik 1). Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen seramikler kâse, tabak, krater, *unguentarium*, masa amphorası ve testi formlarından oluşmaktadır. Hellenistik Dönem seramikleri arasında kâse formları diğer formlara kıyasla yoğunluk göstermektedir. Kâseler formları MÖ 4. yüzyılın sonlarından MÖ 2. yüzyılın başı arasına tarihlendirilen örneklerden oluşmaktadır (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 85). Tabak formları MÖ 3. yüzyıla, *unguentarium* formu ise MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 86). Krater formu ise kaide örnekleri ile temsil edilmektedir ve benzer örnekleri MÖ 3. yüzyıl – MÖ 1. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir (Uslu ve Hürmüzlü, 2022, s. 86). Erenler Tepe'de ele geçen en geç dönemi oluşturan seramikler Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen seramikler oluşturmaktadır. En geç dönemi oluşturan seramikler Erenler Tepe'de ele geçen seramikler arasında %6'lık bir dilimi kapsamaktadır (Grafik 1). Kâse formları ve gövde parçalarından oluşmaktadır. İnce uygulanmış, pürüzsüz astar özellikleriyle Hellenistik Dönem örneklerinden ayrılmaktadırlar. MÖ 1. yüzyıl başlarına - MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen seramikler yerleşimde ele geçen en geç dönemi temsil etmektedir (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 86). Erenler Tepe'de yerleşimin MS 1. yüzyılda son bulmuş olması bölgenin tarihsel süreci açısından *Pax Romana* etkisi olarak değerlendirmek mümkündür (Uslu-Hürmüzlü, 2022, s. 88). MÖ 27'den itibaren Roma İmparatorluğu Akdeniz dünyasının en büyük gücü haline gelmesi sonucunda, Augustus'un iktidar döneminde Akdeniz'de "bir barış sürecinin başlamasına" (*Pax Romana*) etken olmuştur (Tekin, 2008, s. 174, 222). Bölgedeki *Pax Romana* sürecinin bir etkisi olarak kale yerleşmelerinin terk edildiği anlaşılmaktadır. Bu yerleşimlere Panemoteikhos I, Sağır Kale ve Konane

(Kale Tepe) gösterilebilir. *Pax Romana* etkisi bölgede Konane (Kale Tepe) yerleşmesinden de bilinmektedir. Panemoteikhos I yerleşimi Roma İmparatorluk Dönemi'nde ovaya doğru yayılım göstermektedir (Aydal vd., 1997, s. 160). Sağır Kalesi tam olarak özelliğini yitirmemekle birlikte bu dönemde yerleşimin ovaya doğru yayıldığı bilinmektedir (Ağgöl, 2015a, s. 82). İlk yerleşim yeri Kale Tepe üzerinde olduğu bilinen Konane Antik Kenti'nin, Roma Dönemi'nden itibaren Akyokuş Tepe'de ve zamanla günümüz Gönen İlçesi'ne kayarak nispeten düzlük alanda yer aldığı bilinmektedir (Hürmüzlü vd., 2015, 26-27; Hürmüzlü vd., 2022, s. 241). Bu dönemde barış sürecinin etkisiyle kale tipi yerleşmelerin terk edildiğine diğer bir örnek olarak Erenler Tepe kale yerleşmesi karşımıza çıkmaktadır. Erenler Tepe Yerleşmesi'nde ele geçen seramik buluntular, yerleşimde iskanının MS 1. yüzyıla kadar devam etmiş olduğunu göstermektedir. Konane (Kale Tepe) örneğinde olduğu gibi Erenler Tepe Yerleşmesi'nde de *Pax Romana* sürecinin etkisi olarak yerleşimin bu dönemde terk edildiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Aristoteles, *Politika*, Mete Tuncay (Çev.), Remzi Kitabevi, 1975, İstanbul.

Arrianos, *Anabasis Alexandri. Books I-IV*, E.I. Robson (eds.), London.

Ksenophon, *Anabasis*, çev. T. Gökçöl, İstanbul, 1974.

Strabon, *Coğrafya*, çev. A. Pekman, Kitap, XII, XIII, XIV, İstanbul, 1987.

Modern Kaynaklar

Ağgöl, M., (2015a), *Sağır Köyü Yerleşim Arkeolojisi ve Arkeolojik Envanterin Yorumlanması*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Ağgöl, M., (2015b), “Sağır Kale’nin Kuzey Pisidia Kaleleri Işığında Yorumlanması”, *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması 2* (04-07 Kasım 2015), ss. 11-34.

Ağgöl, S., (2019), *Pisidia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Yolları*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Akalın, A.G., (2006), “Hellenleştirmede Bir Yerleşim Ögesi: Katoikia”, *Tarih Araştırmaları Dergisi* 39, ss. 65-74.

Akarca, A., (1998), *Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri I. Şehir ve Savunması*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Akurgal, E., (1945), “İzmir ve Dolaylarında Eski Eserler Hakkında Birkaç Not”, *Arkeoloji Araştırmaları* 2, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları* 47, ss. 1-40.

Akyurt, A., (2008), “Batı Anadolu’da Gri Seramiğin Kökeni ve Gelişimi”, A. Erkanal-Öktü S. Günel- U. Deniz (eds.), *Batı Anadolu ve Doğu Akdeniz Geç Tunç Çağı Kültürleri Üzerine Yeni Araştırmalar*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, ss. 9-18.

Alp, O., (2006), *Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara.

- Alparslan, H. - Güngör, Z. T., (2018), “Pisidia Antiokheia Kentini Çevreleyen Kale Yerleşimleri”, XVIII. Türk Tarih Kongresi, 01-05 Ekim, ss. 195-210.
- Arık, R.O., (1994), “Anadolu’nun En Garp Eti İstasyonu Karaoğlan Höyüğü”, *Belleten* III/9, ss. 27-60.
- Ayaz, B., (2021), Troas Bölgesi Arkaik Dönem Gri Seramikleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Doktora Tezi), Çanakkale.
- Aydal, S. vd., (1997), “The Pisidian Survey 1995: Panemoteichos and Ören Tepe”, *Anatolian Studies* 47, ss. 141-172.
- Aydinoğlu, Ü. (2002). Dağlık Kilikia’da Hellenistik Dönem kentleşmesi: Olba tapınak devlet modeli. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı (Doktora Tezi), İzmir.
- Aydinoğlu, Ü. (2010). The farms in rough Cilicia in the Roman and Early Byzantine Period. *Adalya*, XII, ss. 243-282.
- Aygün, Ç.A., (2015), “Liman Yerleşimciliğine Bir Örnek. Myra’nın Limanı Andriake”, *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması 2* (04-07 Kasım 2015), ss. 79-90.
- Bacheva, G., (2018), “Pottery Pots on the Table: Dotted Triangke Ware in Late Phrygian Gordion”, *IsstMitt* 68, ss. 59-86.
- Bakır, A., (2013), “Ortaçağda Bir Türkiye Selçuklu Kenti Uluborlu”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 30, ss. 55-66.
- Bayne, N., (2000), The Grey Wares of North-West Anatolia, In the Middle and Late Bronze Age and the Early Iron Age and their Relation to the Early Greek Settlements, *Asia Minor Studien* 37, Bonn.
- Baytak, İ., (2014), *Kabalis (Kibyratis) Bölgesi Tarihi Coğrafyası ve Çağlar Boyunca Yerleşim Modelleri - Urbanizasyon*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Konya.
- Bean, G.E., (1953), *Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung*, Heidelberg.
- Berlin, A.M. (1999), “Studies in Hellenistic Ilion: The Lower City. Stratified Assemblages and Chronology”, *Studia Troica*, Band 9, ss. 79-159.

- Bevan, E.R., (1902), *The House of Seleucus*, Vol. II, London.
- Bingöl, O., (2012), “Seleukeia Sidera”, *Anatolia (Anadolu)*, DTCF 75. Yıl Armağanı, Ankara, ss. 457-470.
- Bossert, E.M., (2000), *Die Keramik Phrygischer Zeit von Boğazköy: Funde aus den Grabungskampagnen 1906, 1907, 1911, 1912, 1931-1939 und 1952-1960*, Boğazköy-Hattuša Ergebnisse der Ausgrabungen 18, Zabern.
- Bracke, H., (1993), “Pisidia in Hellenistic Times, Sagalassos I, First General Report on the Survey (1986- 1989) and Excavations (1990-1991)”, M. Waelkens (ed.) *Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae* 5, Leuven, ss.15-35.
- Braekmans, D., (2010), *The Archaic, Classical and Hellenistic Ceramics in the Later Territory of Sagalassos and Düzen Tepe: The Petrographic and Geochemical Evidence*, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Letteren Subfaculteit Archeologie, Kunstwetenschappen en Musicologie Onderzoekseenheid Archeologie (Doktora Tezi), Leuven.
- Braekmans, D. vd., (2011), “Understanding Ceramic Variability: an Archaeometrical Interpretation of the Classical and Hellenistic Ceramics at Düzen Tepe and Sagalassos (Southwest Turkey)”, *Journal of Archaeological Science* 38, ss. 2101-2115.
- Braekmans, D. Vd., (2017), “Reconstructing Regional Trajectories: The Provenance Distribution of Archaic to Hellenistic Ceramic in Central Pisidia (South-West Turkey)”, *Archaeometry* 59, ss. 472-492.
- Brandt, H., (1992), *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphyliens und Pisidiens im Altertum*, Bonn.
- Brasse, C., (2010), “Von der Stadtmauer zur Stadtgeschichte. Das Befestigungssystem von Antiochia am Orontes”, J. Lorentzen, F. Pirson, P. Schneider, U. Wulf-Rheidt (edt.), *BYZAS 10*, Aktuelle Forschungen zur Konstruktion, Funktion und Semantik antiker Stadtbefestigungen, ss. 261-282.
- Brodie, N.J. - Steel, L., (1996), “Cypriot Black on Red Ware: Towards a Characterization”, *Archaeometry* 38-2, ss. 263-278.

- Bulut, H., (2007), Daskyleion’da Akhemenid Satraplığı Sonu Hellenistik Dönem, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), İzmir.
- Büyükkolancı, M., (2013), “Adada Antik Kenti ve Geleceği”, B. Hurmuzlu–M. Fırat–A. Gerçek (eds.), Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri, Isparta, 05-06 Kasım, 2012, Isparta, ss. 197-214.
- Cadoux, C.J., (2003), İlkçağ’da İzmir: Kentin, Eski Çağlardan İ.S. 324’e Kadar Tarihi, İletişim Yayınları, (Çev. Bilge Umar), İstanbul.
- Civelek, A., (2001), Tralleis Nekropolü Buluntuları Işığında Hellenistik - Roma Dönemi Seramiği, Ege Üniversitesi'ne Sunulmuş Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Cohen, M. G., (1978), *The Seleukides Colonies*, Wiesbaden.
- Coldstream, J.N., (1969), “The Phoenicians of Ialysos”, *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 16, ss. 1-8.
- Corsten, T., (2007), Kibyra und Lykien, *Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*, Vol. 354, ss. 175 –181.
- Corsten, T.- Hülten, O.- J. Gebauer, (2010), “Kibyris Araştırmaları 2009”, *ANMED* 8, ss. 143-147.
- Corsten, T. – Hülten, O.- Gebauer, J., (2011), “Forschungen in der Kibyris im Jahre 2009”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, (24-28 Mayıs 2010), ss. 67-81.
- Corsten, T.- Hülten, O., (2012), “Zwischen den Kulturen. Feldforschungen in der Kibyris. Bericht zu den Kampagnen 2008-2011”, *Istanbuler Mitteilungen*, Band 62, ss. 7-117.
- Çokay Kepçe, S- Recke M., (2007), “Achaemenid Bowls Pamphylia”, İ. Delemen (eds.), *The Achaemenid Impact on Local Populations and Cultures in Anatolia (Sixth-Fourth Centuries B.C.)*, 20-21 Mayıs, 2005, İstanbul, ss. 83-95.
- Coşkun Abuagla, A., (2015), “Pisidia Apolloniası’ndan Via Sebaste’ye ait Yeni Bir Mil Taşı”, *TUBA-AR* 18, ss. 175-180.

- Coucouzeli, A., (2007), "From megaron to oikos at Zagora", R. Westgate, N. Fisher, J. Whitley (eds), *Building Communities. House, Settlement and Society in the Aegean and Beyond* (British School at Athens Studies 15). London, ss. 169-181.
- Çakalgöz, S., (2011), Seyitömer Höyüğü Kazıları Işığında Eskişehir, Afyon, Kütahya Çevresinde Bulunan Frig Keramiği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), İzmir.
- Çankaya, A., (2013), "Bademli-Yuvalak Tümülüsü Işığında Pisidia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem Öncesi Mezar Mimarisi", B. Hürmüzlü- M. Fırat- A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (05-06.11.2012), ss. 246-257.
- Çevik, N., (2000), "Melas Vadisi'nde Arkeolojik Gözlem ve Yeni Bulgular", *Adalya IV*, ss. 91-114.
- Çevik, N. – Pimouguet Pedarros, I., (2010), "Fortifications et système défensif de Myra: Recherches 2009", *Anatolia Antiqua XVIII*, ss. 243-275.
- Çevik, N. – Pimouguet Pedarros, I., (2011), "Le Systeme Defensif de Myra-Andriake", *Anatolia Antiqua XIX*, ss. 303-319.
- Çevik, N. – Bulut, S., (2022), "Andriake, Port of Myra: Remarks in light of New Evidence", *Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Dergisi*, 2022-02, ss. 7-74.
- Çinici, A., (2013), Landscapes of Pednelissos: Making of an Urban Settlement Image in Ancient Pisidia, Middle East Technical University, The Graduate School Of Social Sciences (PhD Thesis), Ankara.
- Çokay Kepçe, S., (2009), "The Pottery from Burdur Uylupınar Necropolis", *Adalya XII*, ss. 29-76.
- Daems, D. vd., (2017a), "Late Achaemenid and Early Hellenistic Pisidian Material Culture From Düzenstepe (SW Anatolia)", *HEROM 6.1.1*, ss. 11-47.
- Daems D. vd., (2017b), "The Pottery of Late Achaemenid Sagalassos: An Overview", *Journal on Hellenistic and Roman Material Culture, Herom 6.1*, ss. 48-62.

- Daems, D., (2018), *Dynamics of Social Complexity: Community Formation Beyond the Origin of the Polis During the Iron Age, Achaemenid and Hellenistic Periods*, KU Leuven University.
- Daems D. vd. (2019), “The Hellenistic Pottery Repertoire made at Sagalassos, SW Anatolia”, *Daily Life in a Cosmopolitan World: Pottery and Culture During the Hellenistic Period*, ss. 81-96.
- Daems, D., (2020), “Reassessing the Origin of Polis in Lycia and Southwest Anatolia”, *Adalya* 23, ss. 111-131.
- Daems, D - Talloen, P., (2022), “Moving in Together: Synoikismos and Polis Formation at Sagalassos and in Southwest Anatolia”, *Bullentin of ASOR*, Vol. 387, ss. 181-205.
- Daubner, F., (2011), “Seleukidische und attalidische Grundungen in Westkleinasien. Datierung, Funktion und Status”, F. Daubner (eds.), *Militärsiedlungen und Territorialherrschaft in der Antike (Topoi 3)*, Berlin-New York, ss. 41-63.
- Dedeoğlu, F.- Abay, E., (2014), “Beycesultan Höyük Excavation Project: New Archaeological Evidence from Late Bronze Layers”, *Arkeoloji Dergisi XIX*, ss. 1-39.
- De Giorgi, A., (2014), “Between Continuity and Change: Northern Pisidia through Classical and Late Antiquity”, *IstMitt* 64, ss. 57-73.
- DeVries, K., (2005), “Greek Pottery and Gordion Chronology”, L. Kealhofer (eds.), *The Archaeology of Midas and the Phrygian Recent Work at Gordion*, Philadelphia, ss. 36-55.
- Doğer, E.- Sezgin, İ., (1998), “Arkaik ve Klasik Dönemde Smyrna’nın Dış Savunması Üzerine Gözlemler”, *II. Uluslararası İzmir Sempozyumu*, ss. 7-30.
- Dolunay, N., (1941), “Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Çankırıkapı Hafriyatı”, *Bulleten C. V*, ss. 261-266.
- Dökü, F.E.- İ. Baytak, (2013), “Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi 2012 Yüzey Araştırmaları”, B. Hürmüzlü- M. Fırat- A. Gerçek (eds.), *Pisidia*

- Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (05-06.11.2012), ss. 71-89.
- Dökü, F.E.- Baytak, İ., (2015), “Kabalis Bölgesi Uylupınar Yerleşimi ve Nekropoller”, Ş. Kazan Nas (eds.), *I. Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı (04-06 Mart 2015, Burdur)*, I. Cilt, Antalya, ss. 645-654.
- Dökü, F.E. - Baytak, İ., (2017), “2016 Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi Yüzey Araştırması”, *ANMED 15*, ss. 261-268.
- Dökü, F.E., (2018), “Pisidia’da Demir Çağı İzleri”, *CEDRUS VI*, s. 139-158.
- Dörtlük, K., (1977), “1975 Uylupınar Kazısı Raporu”, *Türk Arkeoloji Dergisi XXIV-2*, ss. 9-32.
- Durgu, F., (2013), Seyitömer Höyük MÖ I. Bin Gri Monokrom Seramikleri, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya.
- Durugönül, S. (1998a). “Seleukosların Olba Territoriumundaki “Akkulturation” Süreci”, *Olba 1*, ss. 70-76.
- Durugönül, S. (1998b). *Türme und Siedlungen im Rauhen Kilik ien, Eine Untersuchungen zu den archäologischen Hinterlassenschaften im Olbischen Territorium. Asia Minor Studien 28.*Bonn.
- Dusinberre, E.R.M., (1999), “Satrapal Sardis: Achaemenid Bowls in an Achaemenid Capital”, *American Journal of Archaeology*, Vol.130/1: 73-102.
- Edwards- G.R., (1975), *Corinthian Hellenistic Pottery*, Corinth Vol.VII. Part III, New Jersey.
- Ekinci, H.A., vd., (2006), “Kibyra Kazı Çalışmaları”, *Teknik Rapor*, s. 22-28.
- Ekinci, H.A., (2007), “Burdur İl Sınırları İçerisinde Yapılmış Olan Kazılar ve Araştırmalar”, G. Yıldız-Z. Yıldırım-Ş. Kazan (eds.), *I. Burdur Sempozyum: Bildirileri*, (16-19.11.2005), Burdur, ss. 661-670.
- Enden M. van der vd. (2014), “From Hellenistic to Roman Imperial in Pisidian Tableware: The Genesis of Sagalassos Red Slip Ware”, *Late Hellenistic to Medieval Fine Wares of the Aegean Coast of Anatolia*, Varsovie.

- Ergürer, H., (2016), Niğde Kınık Höyük Demir Çağı Seramikleri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Erzurum.
- French, D. - Mitchell, S. (1977). Roma İmparatorluğu İlk Devirlerinde Pisidiada Yollar ve Ulaşım. *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXIV, 213-218.
- French, D., (1992), "Roads in Pisidia", E. Schwertheim (eds.), *Forschungen in Pisidien, Asia Minor Studien Band 6*, Bonn, ss. 167-175.
- French, D., (2012), *Roman Roads & Milestones of Asia Minor*, Vol. 3 Milestones, Fasc. 3.1. Republican, Ankara.
- Gassner, V., (1997), *Das Südtor der Tetragonos-Agora*, Wien.
- Genz, H., (2004), *Büyükkaya: I. Die Keramik der Eisenzeit Funde aus den Grabungskampagnen 1993 bis 1998*, Mainz.
- Gerçek, A., (2013), "Kuzeybatı Pisidia'da Ele Geçen Demir Çağ Buluntu Grubu", B. Hümmüzlü- M. Fırat- A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (05-06.11.2012), ss. 48-71.
- Gjerstad, E. (1948), *The Cypro-Geometric, Cypro-Achaic and Cypro-Classical Periods*, The Swedish Cyprus Expedition, Vol. IV, Part 2, Stockholm.
- Gürtekin, R.G., (1998), Lydia Seramiğindeki Yabancı Etkiler, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Gürtekin-Demir, R.G., (2007), Provincial Production of Lydian Painted Pottery, *Anatolian Iron Ages 6: the proceedings of the Sixth Anatolian Iron Ages Colloquium held at Eskişehir (Ed. A. Çilingiroğlu- A. Sagona)*, 16-20 August 2004, *Ancient Near Eastern Studies. Supplement 20*, Leuven, ss. 47-77.
- Gürtekin-Demir, R.G., (2011), "An Eastern Mediterranean Painting Convention in Western Anatolia: Lydian Black-On-Red", *Intercultural Contacts in The Ancient Mediterranean* (25-29 October 2008), ss. 359-378.
- Gürtekin-Demir, R.G.- Polat, Y., (2015), Between Lydia and Caria: Iron Age Pottery From Kale-i Tavas, Ancient Tabae, *Keramos, Ceramics: A Cultural Approach: Proceedings of the First International Conference at Ege University 9-13 May*

2011 (Ed. R.G. Gürtekin-Demir, H. Cevizoğlu, Y. Polat, G. Polat), İzmir, ss. 115-293.

Greaves, A.M., (2002), *Miletos A History*. London.

Hall, A.S., (1968), “Notes and Inscription from Eastern Pisidia”, *Anatolian Studies*, Vol. 18, ss. 57-92.

Hayes J.W., (1991), *The Hellenistic and Roman Pottery*, Paphos III.

Hecebil, U., (2016a), “Konane Kale Tepe Yerleşmesi Hellenistik Dönem Savunma Sistemi”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.

Hecebil, U., (2016b), “Konane Kale Tepe Yerleşmesi Hellenistik Dönem Savunma Sistemi”, *Colloquium Anatolicum* 15, ss. 132-155.

Henrickson, R.C., (1994) , “Continuity and Discontinuity in the Ceramic Tradition of Gordion During the Iron Age”, Aç Çilingiroğlu- D.H. French (eds.), *Anatolian Iron Ages 3*, The Proceeding of the Third Anatolian Iron Ages Colloquium held at Van, 6-12 Ağustos, 1990, ss. 95- 129.

Henrickson, R.C., (2005), “The Local Potter’s Craft at Phrygian Gordion”, L. Kealhofer (eds.), *The Archaeology of Midas and the Phrygian Recent Work at Gordion*, Philadelphia, ss. 124-135.

Hüliden, O., (2012), “Ein archaisches Felsgrab mit Löwenrelief nahe Alanköy (Provinz Burdur)”, *Istanbul Mitteilungen*, Band 62, ss. 371-382.

Hürmüzlü, B., (2007a), “Pisidia’da ‘Gömü Geleneklerinin Işığında Kültürler Arası İlişkiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15, ss. 1-22.

Hürmüzlü, B., (2007b), “Pisidia Bölgesi’nde Ele Geçen Anthemion Tipi Steller”, *Colloquium Anatolicum* 6, ss. 97-114.

Hürmüzlü, B., (2009a), “Remarks on Cultural Interactions in the Earlier Periods of North West Pisidia”, H. Löhr, G. Mehnert, A. Slawisch, A. Mehnert, R. Einicke, St. Lehmann (eds.), *Zurück zum Gegenstand. Festschrift für Andreas E. Furtwängler*, Schriften des Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte

des Schwarzmeerraumes, Bd. 16, 2, hrsg. von F. Bertemes u. A. E. Furtwängler, Langenweißbach, ss. 493-500.

Hürmüzlü, B., (2009b), “New Investigations at Pisidian Tymandos: Results of the Isparta Archaeological Survey”, *Colloquium Anatolicum 8*, ss. 199-233.

Hürmüzlü, B.-A. De Giorgi- P. Iversen, (2009), “New Research in Northwestern Pisidia: Ancient Konane (Conana) and its Territory”, *Colloquium Anatolicum VIII*, ss. 235-256.

Hürmüzlü, B., (2010a), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2008 Yılı Çalışmaları”, 27. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (25-29 Mayıs 2009, Denizli), ss. 65-76.

Hürmüzlü, B., (2010b), “Isparta Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2009; Konane (Conana) Antik Kenti ve Çevresi”, *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 8*, ss. 124-126.

Hürmüzlü, B., (2011), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2009 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), 2. Cilt, ss. 163-172.

Hürmüzlü, B. vd., (2012), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2010 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)”, 29. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (23-28 Mayıs 2011, Malatya), 1. Cilt, ss. 1-10.

Hürmüzlü, B., (2013), "Konane Antik Kenti Hellenistik Dönem Yerleşmesi", B. Hürmüzlü, M. Fırat, A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları I- I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri* (05-06.11.2012), ss. 142-154.

Hürmüzlü, B., (2015), “Pisidia Bölgesi’nde Seleukoslar Dönemi Yerleşim Politikaları”, *Colloquium Anatolicum 14*, ss. 166-185.

Hürmüzlü, B.- Hecebil, U., (2015), “Konane Antik Kenti ve Çevresinde Roma Dönemi Yol Sistemleri”, H. Metin- B.A. Polat Becks- R. Becks- M. Fırat (eds.), *Pisidia Yazıları Hacı Ali Ekinci Armağanı*, İstanbul, ss. 35-45.

Hürmüzlü, B., - Gerçek, A., (2015), “Pisidia’da Yeni Bir Kale Yerleşmesi”, C. Şimşek – B. Duman – E. Konakçı (eds.), *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan*, İstanbul, ss. 309-313.

- Hürmüzlü Kortholt, B.- Tanrıver, Ö. (2016), “Antik Kaynaklar, Epigrafiik ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nin Kültürel Kimliği”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 37, ss. 22-49.
- Hürmüzlü, B. vd., (2017a), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2015 Çalışmaları”, 34. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (23-27 Mayıs 2016, Edirne), 1. Cilt, ss. 667-680.
- Hürmüzlü, B. vd., (2017b), “Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’ndeki Apollonia Antik Kenti ve Kırsal Yerleşimleri”, Ü. Aydınöğlü- A. Mörel (eds.), *Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent*, (04-07 Nisan 2016), ss. 173-186.
- Hürmüzlü, B., (2019), “Ölümün Sembolleri. “Kapı” İmgesi ve “Eşik” Metaforu”, Y. Ersoy- E. Koparal - G. Duru - Z. Aktüre (eds.), *Arkeoloji ve Göstergebilim*, TAS 3, ss. 121-133.
- Hürmüzlü, B. vd., (2019), “Isparta İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması 2017 Yılı Çalışmaları”, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (07-11 Mayıs 2018), 1. Cilt, ss. 343-352.
- Hürmüzlü, B. vd., (2020), “Isparta İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması 2018 Yılı Çalışmaları”, 37. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (17-21 Haziran 2019), 1. Cilt, ss. 315-320.
- Hürmüzlü, B. vd., (2022), Paleo-Kuleönü Gölü Çevresi Antik Dönem Yerleşimleri, B. Hürmüzlü, Ç. Şenku, Y. Ünlü, G. Kılınç (eds.), *Doğal ve Kültürel Mirasın Paleo-Kuleönü Gölü’ndeki İzleri: 50 Bin Yılın Öyküsü*, Isparta, ss. 208-247.
- Işın, G., (1998), “The Ruins at Kozan-Bodrumkaya: Pednelissos.” *Adalya* 3, ss. 111–28.
- Işın, G., (2007), “General Outlook to the Hellenistic Pottery of Patara with Selected Examples”, *Céramiques antiques en Lycie*, ss. 137-149.
- Iversen, P., (2012), “Inscription from Pisidian Konane (Conana) and the Surrounding Area”, *Epigraphica Anatolia* 45, ss. 103-152.
- Iversen, P., (2015), “Inscriptions from Northwest Pisidia”, *Epigraphica Anatolica* 48, ss. 1-85.

- İplikçioğlu, B., (2007), *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, İstanbul.
- Jones, A.H.M., (1971), *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.
- Kahya, T., (2012), “Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2011-Surveys in the Settlement History of Düver 2011”, *ANMED* 10, ss. 148-153.
- Kantner, J. - E. Hobgood, (2016), “*A-GIS-Based Viewshed Analysis of Chacoan Tower Kivar in the US Southwest: Were They for Seeing or to be Seen?*”, *Antiquity* 90 (353), ss. 1302-1317.
- Karakaş, G. 2019, *Soli/Pompeiopolis E7 Plankaresi Rögar Buluntuları*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.
- Kara, S., (2019), *Ovaören-Yassıhöyük Demir Çağı Hayvan Figürlü Seramikleri*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Kaşka, G., (2017), *Hellenistik Apoikia'dan Roma Colonia'sına: Antiocheia AD Pisidiam Örneğinde Bir Koloni Kentinin Yerleşim ve İdari Tarihi*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Kaşka, M., (2013), “Uylupınar Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Arkaik Dönem Seramikler”, B. Hürmüzlü- M. Fırat- A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (05-06.11.2012), ss. 285-293.
- Kaşka, M., (2020), “Burdur Arkeoloji Müzesi İthal Seramik Koleksiyonu”, A. Mörel- G. Kaşka – H. Köker- M. Kaşka- M. Fırat- S.O. Akgönül (eds.), *Pisidia ve Yakın Çevresinde Üretim, Ticaret ve Ekonomi: Uluslararası Sempozyum Bildirileri Pisidia Araştırmaları II*, 31 Ekim – 03 Kasım 2018, ss. 215-242.
- Kavak, B., (2017), *Göller Bölgesi (Burdur - Isparta İlleri) Demir Çağ Arkeolojik Verileri*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Burdur.
- Kaya, M. A., (2005), “Anadolu’da Roma Eyaletleri; Sınırlar ve Roma Yönetimi”, *Ankara DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı 38, ss. 11-30.

- Kealhofer, L. vd., (2008), “Analysis of Specialized Iron Ages Wares at Kaman-Kalehöyük”, *AAS XVII*, ss. 201- 223.
- Kaya, D., (1991), “Kelian’da Bulunan İki Yazıt”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 49, ss. 251-260.
- Kızılyalçın, F., (2015), “Prostanna Antik Kenti”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Isparta.
- Kızılyalçın, F.- Özcan, F., (2016), “Prostanna Antik Kenti”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 23, ss. 135- 162.
- Kızıltepe Bilgin, P., (2018), Afyonkarahisar Yüzey Araştırmaları Işığında İçbatı Anadolu’da Demir Çağı Seramiği, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Denizli.
- Kollancı, M., (2013), “Adada Antik Kenti ve Geleceği”, B. Hürmüzlü- M. Fırat- A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (05-06.11.2012), s. 197-214.
- Koparal, E., (2011), *Urbanization Process and Spatial Organization in Klazomenian Khora from Early Iron Age to Roman Period*, Middle East Technical University, School of Social Sciences, Department of Settlement Archaeology, Ankara.
- Koparal, E., (2012), “Klazomenai Khora’sında Savunma Sistemi”, I. Şahin (eds.), *İsmail Fazlıoğlu Anı Kitabı*, Edirne, ss. 139-146.
- Koparal, E., (2013), “Teos and Kyrbissos”, *Olba XXI*, ss. 45-70.
- Koparal, E. – Vaessen, R., (2020), “A desolate Landscape? Mobility and Interaction in the Chora of Klazomenai During the Early Iron Age”, *Anatolian Studies* 70, ss. 1-21.
- Kosmetatou, E., (1997), “*Pisidia and The Hellenistic Kings from 323 to 133 BC*”, *Ancient Society*, Vol 28, ss. 5-37.
- Kögler, P., (2010), *Feinkeramik aus Knidos von Mittleren Hellenismus bis in die mitlere Kaiserzeit (ca. 200 v. Chr. Bis 150 n. Chr.)*, Germany.
- Köker, H. (2022). *Komama Tarihi ve Sikkeleri*. Myrina Yayınları, Ankara.

- Köse, V., (2017), *Akkulturation in Pisidien*, Ankara.
- Kupke, B., (1993), "Arbeiten im Stadtgebiet von Kyaneai", F. Kolb (ed.), *Lykische Studien 1. Die Siedlungskammer von Kyaneai (Asia Minor Studien Band 9)*, Bonn, ss. 9-23.
- Ladstätter, S., (2005), "Keramik", *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheit 4 Baubefund, Ausstattung, Funde*, H. Thür, (Ed.) Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, ss. 230-358.
- Ladstätter, S., (2010), "Keramik", *Forschungen in Ephesos IX/4 Das Prytaneion in Ephesos*, M. Steskal, (Ed.) Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, ss. 85-172.
- Lang, F., (2007), "House-community-settlement: the new concept of living in Archaic Greece", R. Westgate, N. Fisher, J. Whitley (eds), *Building Communities. House, Settlement and Society in the Aegean and Beyond (British School at Athens Studies 15)*. London: 183-193.
- Laufer, E., (2010), "Pednelissos, Sillyon, Adada: "Römische" Stadtmauern und kilikische Piraten?", J. Lorentzen, F. Pirson, P. Schneider, U. Wulf-Rheidt (edt.), *BYZAS 10, Aktuelle Forschungen zur Konstruktion, Funktion und Semantik antiker Stadtbefestigungen*, ss. 165-193.
- Levick, B., (1967), *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford.
- Lorentzen, J., (2010), "Die Stadtmauern des Hellenistischen Pergamon. Erste Ergebnisse der neuen Forschungen an der sog. Philetairischen Stadtmauer, der sog. Eumenischen Stadtmauer sowie der Akropolisbefestigung", J. Lorentzen, F. Pirson, P. Schneider, U. Wulf-Rheidt (edt.), *BYZAS 10, Aktuelle Forschungen zur Konstruktion, Funktion und Semantik antiker Stadtbefestigungen*, ss. 107-139.
- Lloyd, S. – J. Mellart, (1962), *Beycesultan: The Chalcolithic and Early Bronze Levels*, Vol I, London.
- Magie, D., (1950), *Roman rule in Asia Minor to the end of the third century after Christ*, Vol II, Princeton.

- Matsumura, K., (2001), "On the Manufacturing Techniques of Iron Age Ceramics from Kaman-Kalehöyük (II): The Cultural Influence of Phrygia at Kaman-Kalehöyük," *AAS X*, s.101-110.
- McNicoll, A.W. - N. P. Milner, (2007), *Hellenistic Fortifications from the Aegean to the Euphrates*, Oxford.
- Mellaart, J., (1955), Iron Age Pottery From Southern Anatolia, *Belleten* 74, ss. 115-136.
- Mellart, J. – Murray, A., (1995), *Beycesultan: Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects*, Vol III, Part II, London.
- Mitchell, S., (1991), "The Hellenization of Pisidia", *Mediterranean Archaeology*, Vol. 4, ss. 119-145.
- Mitchell, S., (1992), "Hellenismus in Pisidien", E. Schwettheim (eds.), *Forschungen in Pisidien, Asia Minor Studien Band 6*, Bonn.
- Mitchell, S., (1993), *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor*, Oxford.
- Mitchell, S. vd., (1995), "East Greek and Other Imported Pottery", E. Stern (eds.), *In Excavations at Dor, Final Report. Vol 1B, Areas A and C: The Finds*, Qedem Reports 2. Jerusalem: Institute of Archaeology, Hebrew University of Jerusalem, ss. 93-125.
- Mitchell, S., vd., (1995), *Cremna in Pisidia an Ancient City Peace and in War*, London.
- Mitchell, S. -Waelkens, M., (1998), *Pisidian Antioch. The Site and its Monuments*, London.
- Momigliano, N vd., (2011), Settlement History and Material Culture in Southwest Turkey: Report on the 2008-2010 Survey at Çatlılar Höyük (Northern Lycia), *Anatolian Studies* 61, ss. 61-121.
- Mook, M.S. – W.D.E. Coulson, (1995), "East Greek and Other Imported Pottery", *Excavations at Dor, final Report, Areas A and C: the Finds*, ss. 93-126.
- Mörel, A., (2010), "Dağlık Kilikia Bölgesinde Özköy Antik Yerleşimi: Arkeolojik Buluntular, Bölgesel Yerleşim Düzenlemesi ve Tarımsal Organizasyon

- Açısından İncelenmesi”, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Mersin.
- Mörel, A., (2014), “Dağlık Kilikia Bölgesinde (Olba Territoriumu) Özköy Antik Yerleşimi: Tarımsal Organizasyon ve Yerleşim Düzenlemesi”, *YAS* 4, s. 147-171.
- Omura, M., (2008), “Archaeological Surveys at Yassihöyük”, *AAS XVII JIAA*, ss. 97-169.
- Ozar, Y., (2020), *Hellenistik Dönem’de Smyrna Çevresindeki Kaleler*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Özcan, F., (2015), “Kuzey Pisidia’da Askeri Yerleşmelerin Kentleşme Süreci: Üç Örnek”, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 1. Uluslararası Anadolu Uygarlıkları Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu, ss. 1-22.
- Özcan, F., (2017), “Northern Pisidia Survey of 2016”, *ANMED* 15, ss. 171-178.
- Özcan, F., (2018), “Kuzey Pisidia’da Kırsal Yerleşmeler”, XVIII. Türk Tarih Kongresi, ss. 139-177.
- Özgan, R., (2020), “İsparta Arkeoloji Müzesi’ndeki Mezar Taşlarının Yeniden Değerlendirilmesi”, *Anatolia (Anadolu)* 46, ss. 323-345.
- Özhanlı, M., vd., (2020), “İsparta İli Yalvaç, Gelendost ve Şakiraağaç İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması 2018”, 37. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt, Diyarbakır, 17-21 Haziran, 2019, Ankara, ss. 487-498.
- Özgüç, T., (1978), *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Özgüç, T., (1982), *Maşat Höyük II: Boğazköy’ün Kuzeydoğusunda Bir Hitit Merkezi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Özsait, M., (1980), *İlkçağ Tarihinde Pisidya*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Özsait, M., (1985), *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.

- Özsait, M., (1986), “1987 ve 1988 yılı Senirkent Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları”,
4. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (18-23 Mayıs 1989), ss. 323-333.
- Özsait, M., (1990), “1987 ve 1988 Yılı Senirkent Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları”,
7. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (18-23 Mayıs 1989), ss. 381-389.
- Özsait, M., (2006), “Burdur İli 2005 Yılı Yüzey Araştırmaları”, *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2006-4*, ss. 93-98.
- Özsait, M., (2009), “Burdur ve Isparta 2008 Yılı Yüzey Araştırmaları”, *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2009-7*, ss. 115-121.
- Özsait, M. -Özsait, N., (2011), “2009 Yılı Isparta ve Burdur Yüzey Araştırmaları”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), II. Cilt, ss. 41-56.
- Özsait, vd., (2011), “Nouvelles inscriptions et monuments de la vallee d’Apollonia (Phrygie-Pisidie), *Adalya XIV*, ss. 267-286.
- Özsait, M. – Özsait, N., (2012), “2010 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, 29. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (23-28 Mayıs 2011, Malatya), II. Cilt, ss. 281-304.
- Özsait, (2013), “Isparta Yüzey Araştırmaları 2012”, *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2013-11* ss. 185-192.
- Özsait, M. vd., (2014), “2012 Yılı Isparta Yüzey Araştırmaları”, 31. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (27-31 Mayıs 2013, Muğla), I. Cilt, ss. 228-244.
- Özsait, M.- Üstün Türkteki, S., (2014), “Pisidya Yüzer Araştırmaları İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği”, 31. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (27-31 Mayıs 2013, Muğla), I. Cilt, ss. 214-227.
- Özsait, M.-Özsait, N., (2013), “2011 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, 30. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (28 Mayıs-1 Haziran 2012), I. Cilt, ss. 317-332.
- Perrot, G. -Chipiez, C. (1892) *History of art in Phrygia, Lydia, Caria, and Lycia*, New York.

- Poblome, J.- Zelle, M., (2002), The Table Ware Boom. A Socia-Economic Perspective from Western Asia Minor, *Patris und Imperium* (Babesch 8), ss. 275-287.
- Poblome, J- Degeest, R., (2003), “Ceramics”, H. Vanhaverbe- M. Waelkens (eds.), *The Chora of Sagalassos, The Evolution of the Settlement Pattern from Prehistoric until Recent Times*, *Studies in Eastern Mediterranean Archaeology* V, ss. 138-147.
- Poblome J. vd. (2013a), “A Pottery Kiln Underneath the Odeon of Ancient Sagalassos. The Excavation Results, The Table Wares and Their Archaeometrical Analysis”, *Networks in the Hellenistic World, BAR International Series* 2539, ss. 193-204.
- Poblome, J. vd., (2013b), How Did Sagalassos Come To Be? A Ceramological Survey, K. Levent Zoroğlu’na Armağan, *Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu* (Ed. M. Tekocak), Suna- İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, ss. 527-540.
- Polat Becks, B.A., (2013), “Uylupınar Örneğinde Bir Model Olarak Göl Adası Yerleşimi ve Arazi Kullanımı”, B. Hurmuzlu–M. Fırat–A. Gerçek (eds.), *Pisidia Araştırmaları-I Sempozyum Bildiri Kitabı: I. Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri*, Isparta, 05-06 Kasım, 2012, Isparta, ss. 90-107.
- Polat, Y., (1996), *Daskyleion’da Ele Geçen Gri Tek Renkli Seramiklerin Form Kataloğu*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- Polat, Y., (2002), *Daskyleion’da MÖ. 8. - 5. Yüzyıllar Arasında Gri Seramik*, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), İzmir.
- Ramsay, W. M. (1880). "Newly Discovered Sites near Smyrna" *The Journal of Hellenic Studies* 1, ss. 63-74.
- Ramage, A.- N. Ramage- R. - Gürtekin Demir, G., (2021), *Ordinary Lydians at Home; The Lydian Trenches of the House of Bronzes and Pactolus Cliff at Sardis*, London.
- Rotroff S. I., *Hellenistik Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table and Related Material*, The Athenian Agora XXIX, New Jersey, 1997.

- Rotroff, S.I., (2006), *Hellenistic Pottery The Plain Wares*, The Athenian Agora XXXIII, New Jersey.
- Robinson, D. M. (1924). A Preliminary Report on the Excavation at Pisidian Antioch and at Sizma. *AJA*, 28, ss. 435-444.
- Sams, G.K., (1978), Schools of Painting in Early Iron Age Anatolia, *In Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, Ankara, ss. 227-236.
- Sams, G., (1971), *The Phrygian Painted Pottery of Early Iron Age Gordion and its Anatolian Setting*, Part 2, London.
- Sams, G.K. (1979), “Imports at Gordion: Lydian and Persian Periods”, *Expedition* Vol.21 (4), ss. 6-17.
- Sams, G.K., (1994), *The Early Phrygian Pottery*, Pennsylvania.
- Saraçoğlu, A., (2011), “Hellenistic and Roman Unguentaria from the Necropolis of Tralleis”, *Anatolia* 37, ss. 1-42.
- Saraçoğlu, A. - M. Çekilmez, (2011), Tralleis Batı Nekropolis ve Konut Alanı Hellenistik Dönem Seramiği: 2006-2007 Buluntuları, *Colloquium Anatolicum* X, ss. 219-249.
- Sarı, D., (2017), “Frigya’nın Doğusunda, Antik Germia ve Civarında Yer Alan Tunç ve Demir Çağı Yerleşimlerinden Toplanan Çanak Çömleğin Genel Bir Değerlendirmesi”, *ASOS Journal* 42, ss. 488-508.
- Sarılar, M., (2014), “Küçük Asya’da I. Antiokhos (Soter) Dönemi’nde Seleukos Kolonileri”, *Eskiçağ Yazıları* 6, ss. 159-190.
- Schaus, G.P., (1992), “Imported West Anatolian Pottery at Gordion”, *Anatolian Studies* 42, ss. 151-177.
- Schliemann, H., (1976), *Troy and its Remains*, New York.
- Schoop, U.D., (2003), “Pottery Traditions of the Later Hittite Empire: Problems of Definition”, B. Fischer-H. Genz- J. Jamp- K. Köroğlu (eds.), *Identifying Changes: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolian and its*

- Neighbouring Regions*, Proceedings of the International Workshop (8-9 Kasım 2002, İstanbul), ss. 167-178.
- Schoop, U.D., (2011), “Hittite Pottery: A Summary”, H. Genz-D.P. Mielke (eds.), *Insights into Hittite History and Archaeology*, Colloquia Antiqua 2, ss. 241-273.
- Schreiber, N., (2003), *The Cypro-Phoenician Pottery of the Iron Age*, Boston.
- Schular, C., (1998), *Ländliche Siedlungen und Gemeinden im Hellenistischen und Römischen Kleinasien*, Vestigia 50, München.
- Sevin, V., (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası – I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Shafer, R. (1950), “Pisidian”, *The American Journal of Philology*, Vol. 71, No. 3, ss. 239 - 270.
- Sivas, T., (2003), “*Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması*”, 20. Araştırma Sonuçları Toplantısı, (27-31 Mayıs 2002, Ankara), II. Cilt, ss. 285-298.
- Sokolicek, A., (2010), “Grenzen und Mauern in der griechischen Stadt: Überlungen zu Diateichisma, Temenos und Stadtmauern”, J. Lorentzen, F. Pirson, P. Schneider, U. Wulf-Rheidt (edt.), *BYZAS 10*, Aktuelle Forschungen zur Konstruktion, Funktion und Semantik antiker Stadtbefestigungen, ss. 219-237.
- Soslu, S., (2021), *Kremna Antik Kenti Savunma Sistemleri*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Aydın.
- Sönmez, B., (2017), “Nysa Ad Maeandrum Çarşı Bazilikası Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri”, G. Çoşkun (eds.), *Anadolu, Arkeoloji, Zaman ve Mekân, Dumlupınar Üniversitesi V. Arkeoloji Sempozyumu*, 10 Ekim-05 Aralık, 2016, Kütahya, ss. 231-250.
- Sönmez, B., (2018), “*Nysa Ad Maeandrum Cadde I-Plateia Hellenistik ve Roma Dönemi Sofra Kapları Ve Unguentariumları*”, SDU Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 45, ss. 11-42.

- Stewart, S.M., (2010), *Gordion After the Knot: Hellenistic Pottery and Culture*, Cincinnati University, College of Arts and Science, Doctorate of Philosophy, ABD.
- Strobel, K., (2001), "Phryger-Lyder-Meder. Politische, ethnische und kulturelle Größen Zentralanatoliens bei Errichtung der achaimenidischen Herrschaft", T. Bakır- H.Sancisi-Weerdenburg - G. Gürtekin - P. Briant - W. Henkelman (eds), *Achaemenid Anatolia. Proceedings of the First International Symposium on Anatolia in the Achaemenid Period*, Bandırma, 15-18 August 1997, ss. 43-55.
- Şahin, F.- E. Alkaç, (2020), "Banded Bowls from Tepebağ Höyük", *Adalya* 23, ss. 133-173.
- Takmer, B. vd., (2008), "Batı Pamphylia'da Antik Yol Araştırmaları: Via Sebaste'nin Perge-Klimaks Arası Güzergahında Yeni Bir Yol Kalıntısı", *Adalya XI*, ss. 109-132.
- Talloon, P., (2015), *Cult in Pisidia. Religious Practice in Southwestern Asia Minor From Alexander The Great to the Rise of Christianity*, M. Waelkens (eds.), *Studies in Eastern Mediterranean Archaeology X*, Leuven.
- Talloon, P. – M. Prodanova, (2021), "Zosimos of Apollonia-Sozopolis", *Gephyra* 21, ss. 107-133.
- Tamsü Polat, R., vd. (2019), "Eskişehir İli Yazılıkaya Midas Vadisi Yüzey Araştırması 2017," 36/3, Ankara, ss. 261-278.
- Tamsü Polat, R., vd., (2020), "Yazılıkaya/Midas Vadisi Yüzey Araştırması", 37/3, Ankara, ss. 233-248.
- Tamsü Polat, R.-Kanbur, N., (2020), "Yeni Araştırmalar Işığında Midas Kale Phryg Seramikleri", *OLBA XXVIII*, ss. 263-294.
- Tekin, O., (2008), *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul.
- Topouzi, S. vd., (2000), "The Application of Viewshed Analysis in Greek Archaeological Landscape", 6th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, Portugal, 10-17 September, 2000, Lisbon, ss. 1-15.

- Toteva, G.D., (2007), *Local Cultures of Late Achaemenid*, Minnesota Universty, Ann Arbor.
- Tscherikower, V., (1972), *Die Hellenistische Stadtegründungen von Alexander der Grossen bis auf die Römerzeit*, Leipzig.
- Turner, S., vd., (2020), “Landscape archaeology, sustainability and the necessity of change”, *World Archaeology*, Vol. 52, No. 4, ss. 589-606.
- Türker, A., (2008), *Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nda Acemhöyük Çanak Çömleği*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara.
- Uslu, H. – Hürmüzlü, B., (2022), “Pisidia Erenler Tepe Yerleşimi’nin Konumu ve Seramik Buluntularının Analizi”, *Colloquium Anatolicum* 21, ss. 67-96.
- Vandeput, L. - V. Köse, (2004), “Pisidya Yüzey Araştırması: 2002 Pednelissos Sezonu.” 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 1, ss. 345–360.
- Vandeput, L. – Köse, V., (2009), “Pisidia Survey Project 2007: Remains in the Territory of Pednelissos.” 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 3, ss. 45–58.
- Vandeput, L., vd., (2005), “*Pisidya Yüzey Araştırması Projesi: Pednelissos 2003 Sezonu.*” 22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 2, ss. 235–244.
- Vandorpe, K., (2000), “Negotiators’ Laws from Rebellious Sagalassos in an Early Hellenistic Inscription”, M. Waelkens- L. Loots (eds.), *Sagalassos V, Report on the Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997*, Leuven, ss. 498-506.
- Vanhaverbeke, H.- Waelkens, M. (2005), “If You Can’t Beat Them, Join Them? The Hellenization of Pisida”, *Mediterranean Archaeology*, S. 18, ss. 49 - 65.
- Vanhaverbeke, H., vd., (2010), “‘Pisidian’ culture? The Classical-Hellenistic site at Düzen Tepe Near Sagalassus (Southwest Turkey)”, *Anatolian Studies* 60, ss. 105-128.
- Varmaz, Ş., (2015), *Patara Su Yolu Çalışmalarında Ele Geçen Hellenistik Dönem Seramikleri*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Waelkens, M., (1986), *Die kleinasiatischen Türsetine. Typologische und epigraphische Untersuchungen mit Scheintür*, Mainz am Rhein.

Whitley, J., (2001), *The Archaeology of Ancient Greece*. Cambridge.

KATALOG

Kat. No: 1

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.101

Buluntu Yeri: Yapı 2'nin kuzeyi

Form: Tabak

Cidar: 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/4 Kırmızımsı kahverengi

Yüzey Rengi: 5YR-5/3 Kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Tek Renkli

Tip: Tip 3B

Tanım: Gözenekli, sert hamur sahip gövde parçasıdır. Parçanın içeriğinde taşçık mevcuttur. Parçanın iç yüzeyinde belirgin bir yiv bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 2

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.55

Buluntu Yeri: Yapı 2'nin kuzeyi

Form: Tabak

Cidar: 1 cm

Hamur Rengi: 10R-4/8 Kırmızı

Yüzey Rengi: 10R-4/8 Kırmızı

Grup: Kahverengi Tek Renkli

Tip: Tip 3B

Tanım: Gözenekli, çok sert hamura sahip dip parçasıdır. Taşçık ve mika katkılıdır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 3

Env. No: IAS15.007.15.02.s.16

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Cidar: 1 cm

Hamur Rengi: 2.5-2.5/1-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-6/4-Açık Kahverengi

İç Yüzey Rengi: 5YR-6/4-Açık kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 1

Tanım: İçeride kalınlaştırılmış ağız kısmına sahip sığ tabak formudur. Gözenekli, yumuşak hamura sahiptir. Hamur içeriğinde orta boyutta taşçık, kireç, kuvars ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 4

Env. No: IAS15.007.15.08.s.4

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Cidar: 0,94 cm

Hamur Rengi: 10YR-2/1-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-5/3-Kahverengi

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 1

Tanım: İç kalınlaştırılmış ağız formuna sahip tabak formudur. Ağız iç kısmında gövdeye doğru keskin bir incelme yaparak devam etmektedir. Hamur içeriğinde orta miktarda kireç ve az miktarda taşçık, kum, gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 5

Env. No: IAS15. 008.15.18.s.66

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 13 cm

Yükseklik: 1,3 cm **Cidar:** 0,7 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-2.5/1-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 5YR-4/2-Koyu kırmızımsı gri

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/4-Kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: İç kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Hamuru sert ve gözeneklidir. Hamur içeriğinde taşçık, kireç, kuvars ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 6

Env. No: IAS15. 008.15.18.s.80

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 12 cm

Yükseklik: 2,4 cm **Cidar:** 1,1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-2.5/1-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 10YR-4/1-Koyu gri

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/4-Kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: İç kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Hamuru orta sertlikte ve gözeneklidir. Hamur içeriğinde orta miktarda taşçık ve az miktarda kireç, kuvars, gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 7

Env. No: IAS15.008.15.18. s.27

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 28,8 cm

Yükseklik: 1,8 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/8-Kırmızı

Hamur Rengi 2: Gley 1-2.5/N-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 5YR-5/4-Kırmızımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-4/4-Kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: Basit ağız formuna sahip tabak formudur. Ağız iç kalınlaştırılmış ve bu alanda iki adet yiv oluşturmıştır. Hamur içeriğinde orta miktarda taşçık ve az miktarda kireç, kuvars, gümüş mika, altın mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 8

Env. No: IAS15. 008.15.18. s.91

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 13,8 cm

Yükseklik: 1,75 cm **Cidar:** 1,2 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-5/4-Kahverengi

Hamur Rengi 2: 2.5YR-2.5/1-Siyah

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: İç kalınlaştırılmış basit ağızlı tabak formudur. Ağzın iç kısmında, kalınlaştırılan kısım altında belirgin bir yiv bulunmaktadır. Düz diplidir. Dip kısmı merkezde içe doğru çukurlatılmıştır. Hamuru sert ve gözeneklidir. Hamur içeriğinde taşçık, kireç, kuvars ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 9

Env. No: IAS15.009.15.19.s.23

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Akçeşme)

Form: Tabak

Yükseklik: 1,7 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-3/3-Koyu kırmızımsı kahverengi

Hamur Rengi 2: 2.5YR-3/2-Koyu kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-4/4-Kırmızımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-4/4-Kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: İç kalınlaştırılmış ağız formuna sahip tabak formudur. Düz ağız tablasına sahiptir. Dış yüzeyde gövde omurga yapmaktadır. Hamurunda pişirmeden kaynaklı renk değişimleri görülmektedir. Hamur içeriğinde yoğun miktarda taşçık ve az miktarda kireç, kuvars, şamot, gümüş mika, altın mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 10

Env. No: IAS15.009.15.19.s.30

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Akçeşme)

Form: Tabak

Cidar: 0,7 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/6-Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 5YR-5/4-Kırmızımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 5YR-4/2-Koyu kırmızımsı gri

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip tabak örneğidir. Ağız kısmı tahrip olmuştur. Ağzın iç kısmında bir adet yiv bulunmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda kireç, kuvars ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 11

Env. No: IAS15.010.15.25.2.s.10

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Çürük Söğüt Çeşme)

Form: Tabak

Ağız çapı: 15 cm

Yükseklik: 1,5 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/5GY-Yeşilimsi gri

Hamur Rengi 2: 5YR-5/6-Sarımsı kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-6/6-Açık kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: Dışa çekilmiş basit ağız formuna sahiptir. Ağız içe kalınlaştırılmış ve bu alanda bir adet yiv oluşmuştur. Ağız tablası düzdür. Hamur içeriğinde yoğun kireç ve az miktarda taşçık, şamot, gümüş mika, altın mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 12

Env. No: IAS09.WP003.s.2

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Gönen Barajının Güneyi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 13 cm

Yükseklik: 1,5 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: Gley 1-2.5/N-Siyah

Dış Yüzey Rengi: Gley 1-2.5/N-Siyah

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-3/2-Koyu kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 2

Tanım: Tam profil olarak korunmuş tabak örneğidir. Dışa çekilmiş ağız formuna sahiptir. Ağız tablası düzdür. Düz diplidir. Dip merkezde içe doğru eğim yapmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda kireç ve altın mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 13

Env. No: IAS15. 008.15.18. s.51

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 16 cm

Yükseklik: 1,9 cm **Cidar:** 0,9 cm

Hamur Rengi: 10YR-3/1-Koyu gri

Dış Yüzey Rengi: 5YR-4/1-Koyu gri

İç Yüzey Rengi: 10YR-6/2-Açık grimsi kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 3A

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. İç kısımda ağız kanca profiline sahiptir. Hamur içeriğinde az miktarda kireç ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 14

Env. No: IAS15. 008.15.18. s.53

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 14 cm

Yükseklik: 1,8 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/6-Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-4/6-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 3A

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. İç kısımda ağız kanca profiline sahiptir. Hamur içeriğinde az miktarda taşcık, kireç ve kum bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 15

Env. No: IAS15. 008.15.18. s.37

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 14 cm

Yükseklik: 1,9 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 5YR-4/6-Sarımsı kırmızı

Hamur Rengi 2: 5Y3/1-Koyu gri

Dış Yüzey Rengi: 5YR-5/4

İç Yüzey Rengi: 5YR-5/3

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 3B

Tanım: İçte kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Ağız dışı doğru çekilmiştir. Hamur içeriğinde orta miktarda kuvars ve az miktarda kuvars, kum, gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 16

Env. No: IAS15.009.15.19.s.32

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Akçeşme)

Form: Tabak

Ağız çapı: 13 cm

Yükseklik: 1,2 cm **Cidar:** 1,1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/6-Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 5YR/5/4-Kırmızımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 4

Tanım: Üçgen formda inceltilmiş ağızlı tabak formudur. Düz ağız tablasına sahiptir. Ağız içte kalınlaştırılmış ve bu alanda yiv oluşmuştur. Hamur içeriğinde orta miktarda kireç ve az miktarda taşçık, kuvars, gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 17

Env. No: IAS15.009.15.19.s.26

Buluntu Yeri: Konane Çevresi
(Akçeşme)

Form: Tabak

Ağız çapı: 11 cm

Yükseklik: 1,2 cm **Cidar:** 1,1 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-5/4-Kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-7/6-
Kırmızımsı sarı

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-7/6-
Kırmızımsı sarı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 4

Tanım: İçe kalınlaştırılmış ağız formuna sahip tabak formudur. Ağız uç kısma doğru incelerek üçgen bir form oluşturmaktadır. Ağız tablası düzdür.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 18

Env. No: IAS15.008.15.18.3. s.9

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Tabak

Ağız çapı: 15 cm

Yükseklik: 1,3 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/6-Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-5/3

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-4/2

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 4

Tanım: Üçgen formu ve düz ağız tablasına sahip tabak örneğidir. Ağız iç kısmında keskinlik yaparak inceleyerek bu alanda yiv yapmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda kireç ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 19

Env. No: IAS09.006.1.s.76

Buluntu Yeri:

Form: Tabak

Ağız çapı: 18,4 cm

Yükseklik: 1,1 cm **Cidar:** 0,7 cm

Hamur Rengi: 5YR-4/4-Kırmızımsı kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-6/4-Açık kahverengi

Dış Yüzey Rengi 2: 2.5YR-5/6-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-7/4-Pembe

Grup: Kahverengi Monokrom

Tip: Tip 4

Tanım: Basit ağız formuna sahip tabak formudur. Ağızın iç kısmında yiv bulunmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda taşçık, kireç, kum ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Genz, 2004, s. 66, fig. 39:3; Schoop, 2011, s. 244, fig. 1-10.

Tarihlendirme: MÖ 9. Yüzyıl

Kat. No: 20

Env. No: IAS16.ern001.s.4

Buluntu Yeri: Erenler Tepe Kale Yerleşmesi

Form: Krater

Ağız çapı: 18 cm

Yükseklik: 4,8 cm **Cidar:** 1,2 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-6/4-Açık kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 5YR-7/6-Kırmızımsı sarı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-6/6-Açık kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Dışa dönük ağız formuna sahip krater formudur. Ağız kısmında derin bir oluk bulunmaktadır. Gövde boyun kısmında daralarak devam etmektedir. Hamur içeriğinde taşçık, kireç, kuvars, kum ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Tamsü Polat-Kanbur, 2019, s. 271; Kanbur 2019, s. 37.

Tarihlendirme: MÖ 9-8. yüzyıl

Kat. No: 21

Env. No: IAS15. 008.15.18. s.69

Buluntu Yeri: Konane Çevresi (Emine Gök Çeşmesi)

Form: Kapalı Kap

Ağız çapı: 10,6 cm

Yükseklik: 2,3 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/6

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/4-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Basit ağız formuna sahip kapalı kap parçasıdır. Gövde dış yüzeyde dışa doğru keskin bir çıkıntı

yapmaktadır. Boyun kısmında daralan kap dışa doğru genişleyerek devam etmektedir. Hamur içeriğinde orta miktarda kireç ve az miktarda şist, gümüş mika bulunmaktadır.

Kat. No: 22

Env. No: IAS15.ERN002.2

Buluntu Yeri: ERN001

Form: Amphora

Ağız çapı: 19,2 cm

Yükseklik: 4,1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-5/6 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 5R-6/6-Açık kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-6/6-Açık kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmış ağız formuna sahiptir. Gövde düz olarak devam etmektedir. Hamur içeriğinde az miktarda kireç, kum, taşçık ve gümüş mika bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Tamsü Polat-Kanbur 2019.

Tarihlendirme: MÖ 9-8. yüzyıl

Kat. No: 23

Env. No: IAS17.ern.yüzey.s.7

Buluntu Yeri: Erenler Tepe yüzey

Form: Testi

Ağız çapı: 33 cm

Yükseklik: 6 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-2.5/1-Kırmızımsı siyah

Dış Yüzey Rengi: 10YR-6/3-Soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 10YR-6/3-Soluk kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Dışa dönük ağız formuna sahiptir. Ağız dışa doğru üçgen formda kalınlaştırılmıştır. Hamur içeriğinde gümüş mika bulunmaktadır.

Kat. No: 24

Env. No: IAS17.ern.001.yüzey.s.32

Buluntu Yeri: Erenler Tepe

Form: Testi

Ağız çapı: 19,7 cm

Cidar: 2,7 cm

Hamur Rengi: 10R-3/1-Koyu Kırmızımsı Gri

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-5/2-Kahverengi

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-6/3-Açık kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Dışa dönük ağız formuna sahiptir. Ağız dışa doğru yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Hamur içeriğinde gümüş mika bulunmaktadır.

Kat. No: 25

Env. No: IAS17.ern001.tn1.s.50

Buluntu Yeri: ERN 001

Form: Kapalı Kap

Ağız çapı: 33,5 cm

Yükseklik: 3 cm **Cidar:** 0,75 cm

Hamur Rengi: 10YR-4/2 Koyu grimsi kahverengi

Hamur Rengi 2: 5YR-5/6 Sarımsı kırmızı

Dış Yüzey Rengi: Gley 1-2.5/N Siyah

Dış Yüzey Rengi 2: 10YR-6/3 Soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 5YR-6/4 Açık kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Astarlı, kaba mal, pişirme kabı, kapalı kap, çömlek ağız parçasıdır. Dışa kalınlaştırılmış, dik basit ağızlı seramiğin ağız kenarının

hemen altında belirsiz bir yiv bulunmaktadır. Üçgen kesitli ağzın kenarı yuvarlatılmıştır. Boyun keskin bir dönüş yaptıktan sonra genişleyerek karın oluşturmuştur. İki yüzeyi de astarlıdır. Dış yüzeyinde yanık izleri mevcuttur. Kesitinde ise yosun parçaları görülür. İki yüzeyde de astar yer yer dökülmüştür. Hamur içeriği, yüzeyi yer yer patlamıştır. Hamur bol katkılıdır.

Kat. No: 26

Env. No: IAS15.ern001.s.9

Buluntu Yeri: ERN001

Form: Kapalı kap

Uzunluk: 4,3 cm **Genişlik:** 3,3 cm

Cidar: 1,1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-5/6 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-6/4 Açık kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Tek Renkli

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. Hamur sıkı, gözeneklidir. Taşçık, kireç, şamot ve kum katkılıdır. Dış yüzeyde çok az perdahlanmıştır.

Kat. No: 27

Env. No: ERN21.tn6.s.5

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Testi

Dip çapı: 7,6 cm

Yükseklik: 1,9 cm **Cidar:** 0,9 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

Hamur Rengi 2: 5YR-5/3-Kırmızımsı kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-6/6-Açık kırmızı

Dış Yüzey Rengi 2: 5YR-5/3-Kırmızımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 5YR-6/3-Açık kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Düz dipli testi formudur. Dip kısmı dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Bu alanda tek sıra yiv oluşmuştur. Gövde dışa doğru eğim yaparak yükselmektedir. Hamur içeriğinde yoğun miktarda kireç, gümüş mika ve az miktarda kuvars, şist, kum bulunmaktadır.

Kat. No: 28

Env. No: ERN21.tn2.s.7

Buluntu Yeri: Yapı 3

Form: Kapalı Kap

Cidar: 0,9 cm

Hamur Rengi: 5YR-5/4-Kırmızımsı kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 10YR-4/8-Kırmızı

Dış Yüzey Rengi 2: 10R-3/1-Koyu kırmızımsı gri

İç Yüzey Rengi: 10R-4/2-Açık Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. Dış yüzey renginde yer yer koyulaşmalar görülmektedir. Hamur içeriğinde yoğun miktarda kuvars, gümüş mika ve az miktarda taşçık, kireç, altın mika bulunmaktadır.

Kat. No: 29

Env. No: ERN21.tn6.s.46

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kapalı Kap

Cidar: 0,7 cm

Hamur Rengi: 5YR-5/3-Kırmızımsı kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 10YR-4/8-Kırmızı

İç Yüzey Rengi: 5YR-6/3-Açık kırmızımsı kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. Hamur içeriğinde yoğun miktarda kuvars, gümüş mika ve az miktarda taşçık, kireç, altın mika bulunmaktadır. Korunan kısımda keskin bir daralma görülmektedir.

Kat. No: 30

Env. No: ERN21.tn2.s.12

Buluntu Yeri: Sur Hattı Çevresi

Form: Kapalı kap

Cidar: 0,6 cm

Hamur Rengi: 10R-3/1-Koyu kırmızımsı gri

Dış Yüzey Rengi: Gley 1-3/N-Koyu gri

Dış Yüzey Rengi 2: 7.5YR-5/2-Kahverengi

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-6/3-Açık kahverengi

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. Dış ve iç yüzeyde çark izleri bulunmaktadır. İç yüzeyinde bir adet yiv bulunmaktadır. Dış yüzeyinde renk değişimleri görülmektedir. Gözenekli hamur taşçık, kireç, şamot ve kum katkılıdır.

Kat. No: 31

Env. No: IAS15.ern001.s.2

Buluntu Yeri: ERN001

Form: Testi

Ağız çapı: 20 cm

Yükseklik: 2,9 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-4/3-Kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 5YR-5/6-Sarımsı kırmızı

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6-Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Basit ağızlı testi formudur. Boyun kısmında keskin bir daralma vardır. Gövde S profillidir. Hamur içeriğinde az miktarda taşçık, kireç ve kum bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Daems vd. 2019, s. 86, fig. 2; Kögler 2010, Abb. 13 nr. d. 84, Abb. 23, Tafel 14 nr. e. 168–169.

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyılın üçüncü ve son çeyreği

Kat. No: 32

Env. No: IAS17.ern001.tn2.s.119

Buluntu Yeri: Erenler Tepe – TN2

Form: Kase

Cidar: 1,1 cm

Hamur Rengi: 2.5Y-5/2-Grimsi kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 10YR-6/4-Açık sarımsı kahverengi

İç Yüzey Rengi: 10YR-6/2-Açık kahverengimsi gri

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: İçe dönük ağız formuna sahip kase formudur. Ağız tablasında sığ bir yiv bulunmaktadır. Hamur içeriğinde orta miktarda taşçık, gümüş mika ve kireç bulunmaktadır.

Kat. No: 33

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.17

Buluntu Yeri: ERN001 Yüzey

Form: Akhamenid Kâse

Ağız çapı: 20 cm

Yükseklik: 6 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR-4/8 Kırmızı

Yüzey Rengi: 2.5YR-4/8 Kırmızı

Grup: Kahverengi Monokrom

Tanım: Akhamenid kâse ağız parçasıdır. Yumuşak sert hamur, küçük gözeneklidir. İçeriği taşçık, kireç ve mika katkılıdır. Yuvarlatılmış, basit kenarına sahiptir. Ağız kenarında belirgin bir yiv bulunmaktadır. Ağzın

alt kısmından keskin bir dönüş yapıp kalınlaşarak devam eder.

Benzer Örnekler: Ramage vd. 2021, s. 140-212; Sams 1994, s. 45-46; Fig. 9-10; Toteve 2007, s. 62, Plate 12:a; Bossert 2000, s. 116, Taf. 82, fig. 984.

Tarihlendirme: MÖ 900-674/673

Kat. No: 34

Env. No: ern21.tn1.s.2

Buluntu Yeri: Sur Hattı Çevresi

Form: Krater

Cidar: 1,2 cm

Hamur Rengi: 10YR-6/2-Açık kahverengi gri

Dış Yüzey Rengi: 10YR-7/2-Açık gri

İç Yüzey Rengi: 10YR-7/2-Açık gri

Grup: Gri Seramik

Tanım: Dışa çekilmiş ağız formuna sahiptir. Ağız içe ve dışa yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Ağzın iç kısmında sığ bir oluk bulunmaktadır. Gövde içe doğru daralarak devam etmektedir. Hamur içeriğinde orta miktarda taşçık, gümüş mika ve az miktarda kireç, kum bulunmaktadır.

Kat. No: 35

Env. No: Ias17.ern001.t1.s.25

Buluntu Yeri: Ern001 Teras 1

Form: Kase

Ağız çapı: 10,6 cm **Yükseklik:** 1,5 cm

Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 2.5Y-5/2 Grimsi kahverengi

Hamur Rengi 2: 2.5Y-4/1 Koyu gri

Astar Rengi: 5Y-3/1 Çok koyu gri

Grup: Gri seramik

Tanım: Gözenekli hamur; temiz içeriklidir. İçe dönük, yuvarlatılmış basit ağız kenarına sahiptir. Ağızdan dibe doğru daralarak devam etmektedir.

Benzer Örnekler: Sams 1994, fig.7:106.

Tarihlendirme: MÖ. 8 yüzyıl

Kat. No: 36

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.41

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Kulp

Hamur Rengi: 2.5Y-4/1 Koyu gri

Grup: Gri seramik

Tanım: Gözenekli hamur; orta miktarda orta boyutlarda taşçık katkıdır. Kulp parçasının dış yüzeyinde baskı ile yapılmış birbirini kesen çizgilerden oluşan bezemeler bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Tamsü Polat-Kanbur, 2020, s. 275; Ramage vd., 2021, s. 154, Pl. 45, HoB 214 (p12.29); s. 240, pl. 262, PC 130 (P60,397).

Tarihlendirme: MÖ 8. yüzyılın son çeyreği

Kat. No: 37

Env. No: IAS17.ern001.yüzey. s.42

Buluntu Yeri: ERN001 yüzey

Form: Kulp

Hamur Rengi: 7.5YR-3/1 Çok koyu gri

Yüzey Rengi: 2.5YR-5/6 Kırmızı

Yüzey Rengi 2: 5YR-2.5/1 Siyah

Grup: Gri seramik

Tanım: Gözenekli hamurda; çok miktarda orta boyutlarda taşçık ve orta miktarda ince mika katkıdır. Kulp parçasının dış yüzeyinde parmak ile yapılmış dikey yiv bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Polat, 2002, s. 30.

Tarihlendirme: MÖ 7-5. yüzyıl

Kat. No: 38

Env. No: IAS17.ern001.t1.s.38

Buluntu Yeri: Ern001 Teras 1

Form: Kapalı Kap

Uzunluk: 2,9 cm **Genişlik:** 1,9 cm

Hamur Rengi: 10YR-3/1-Çok koyu gri

Grup: Gri seramik

Tanım: Orta sertlikteki, gözenekli hamurda; taşçık, kireç ve gümüş mika katkılıdır. Astarlı kaba hamurlu, pişirme kabı gövde parçasıdır. İki yüzeyde de yüzeyel kırıklar ve yer yer kireç tahribatı ile yanık izleri vardır. Yer yer mat ve pürüzlü astar iki yüzeyde de görülmektedir.

Kat. No: 39

Env. No: IAS17.ern001.yüzey. s.87

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Kapalı Kap

Hamur Rengi: 10YR-4/1 Koyu gri

Yüzey Rengi: 10YR-5/2 Grimsi kahverengi

Grup: Gri seramik

Tanım: Gözenekli orta sertlikteki hamur; taşçık, ve mika katkılıdır. Dış ve iç yüzeylerinde kireç kalıntıları bulunmaktadır.

Kat. No: 40

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.104

Buluntu Yeri: Ern001 Yüzey

Form: Kapalı Kap

Hamur Rengi: 10YR-2/1 Siyah

Yüzey Rengi: Gley 1-2.5/N Siyah

Astar Rengi: 2.5Y-5/1 Gri

Grup: Gri seramik

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahip gövde parçasıdır. İçeriğinde çok miktarda küçük mika bulunmaktadır. Dış yüzeyinde astar rengi korunmuştur.

Kat. No: 41

Env. No: ERN2021_tn4_s_6

Buluntu Yeri: Erenler Tepe Kuzeydoğu Yamacı

Form: Kapalı Kap

Cidar: 0,7 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-5/1-Gri

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-5/1-Gri

Dış Yüzey Rengi 2: Gley 1-3/N-Koyu Gri

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-6/1-Gri

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. İç yüzeyinde çark izleri bulunmaktadır. Hamur içeriğinde taşçık, kireç ve kum katkısı bulunmaktadır.

Kat. No: 42

Env. No: ERN21.tn6.s.35

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kapalı Kap

Cidar: 1 cm

Hamur Rengi: 10YR-6/2-Açık kahverengimsi gri

Dış Yüzey Rengi: 2.5YR-7/1-Açık Gri

Dış Yüzey Rengi 2: 2.5YR-7/2-Açık Gri

İç Yüzey Rengi: 2.5YR-7/1-Açık Gri

Tanım: Kapalı kap gövde parçasıdır. Dış yüzeyinde çark izleri korunmuştur. İç yüzeyinde yoğun tahribat bulunmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda kireç, kum, gümüş mika ve altın mika bulunmaktadır.

Kat. No: 43

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.59

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Tabak

Cidar: 1,1 cm

Hamur Rengi: 5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi: 2.5YR-Kırmızı

İç Astar Rengi: 2.5YR-6/8 Açık kırmızı

Ek Boya Rengi: 5YR-3/2-Koyu kırmızımsı kahverengi

Grup: Black on Red

Tanım: Black on Red bezeme üslubuna sahip tabak örneğidir. Tabağın tondosunda birbirine paralel iki şerit bant bulunmaktadır. Bantlar arasında birbirine paralel dik bantlar bulunmaktadır. Dış yüzeyinde ise iki adet birbirine paralel iki yatay bant yer almaktadır. Gözenekli hamurda; az miktarda küçük taşçık mevcuttur. Gövde parçasının iç ve dış yüzeyinde yatay bant şeklinde bezemeler bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Dörtlük, 1977, 14; Çokay Kepçe, 2009, s. 36-39; Kaşka, 2013, 286; Kaşka, 2020, s. 217; Ramage vd., 2021, s. 154, Pl. 45, HoB 214 (p12.29); s. 240, pl. 262, PC 130 (P60,397), Gürtekin, 1998; Gürtekin-Demir, 2007, Gürtekin Demir- Polat,

2015; Aydal vd. 1997; Hürmüzlü, 2009a; Hürmüzlü, 2009b; Hürmüzlü-Tanrıver, 2016; Çokay-Kepçe, 2009.

Tarihlendirme: MÖ 7. yüzyılın sonu-6. yüzyıl

Kat. No: 44

Env. No: IAS19.064.s.44

Buluntu Yeri: Gönen Höyük

Form: Tabak

Genişlik: 3,5 cm **Uzunluk:** 6,4 cm

Cidar: 1,1 cm

Hamur Rengi 1: 7.5YR-6/4 Açık Kahverengi

Hamur Rengi 2: 10YR-5/3 Kahverengi

Dış Astar Rengi: 2.5YR-Kırmızı

İç Firnis Rengi 1: 10R-5/6 Kırmızı

İç Firnis Rengi 2: 7.5YR-3/2 Koyu Kahverengi

İç Firnis Rengi 3: Gley 1-3/N Çok Koyu Gri

Grup: Black on Red

Tanım: Dış yüzeyde firnis dökülmüştür. Çok küçük parçalar halinde firnisin yer yer korunduğu görülmektedir. İç yüzeyde iki farklı

firnis rengi görülmektedir. Yatay merdiven bezeme dikkat çekmektedir.

Benzer Örnekler: Dörtlük, 1977, 14; Çokay Kepçe, 2009, s. 36-39; Kaşka, 2013, 286; Kaşka, 2020, s. 217; Ramage vd., 2021, s. 154, Pl. 45, HoB 214 (p12.29); s. 240, pl. 262, PC 130 (P60,397), Gürtekin, 1998; Gürtekin-Demir, 2007, Gürtekin Demir- Polat, 2015; Aydal vd. 1997; Hürmüzlü, 2009a; Hürmüzlü, 2009b; Hürmüzlü-Tanrıver, 2016; Çokay-Kepçe, 2009.

Tarihlendirme: MÖ 7. yüzyılın sonu-6. yüzyıl

Kat. No: 45

Env. No: KAH.2017.tn7.s.1

Buluntu Yeri: Karayuğ Höyük

Form: Tabak

Genişlik: 5 cm **Uzunluk:** 3,3 cm

Cidar: 0,9 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 6/6 Açık Kırmızı

Yüzey Rengi: 10R 4/8 Kırmızı

Ek Boya Rengi: 5YR 2.5/1 Siyah

Grup: Black on Red

Tanım: Black on Red bezeme üslubunda yapılmış tabak örneğidir.

Dış yüzeyde tek sıra yatay bant korunmuştur. İç yüzde iki adet birbirine paralel kalın bant bulunmaktadır. Bu bantlar arasında ince ve daha soluk renkte altı adet yatay bant uygulanmıştır. Benzer uygulamaya sahip bir bant grubu daha bulunmaktadır. Bu iki bant grubu arasında zigzag motifi yer almaktadır.

Benzer Örnekler: Dörtlük, 1977, 14; Çokay Kepçe, 2009, s. 36-39; Kaşka, 2013, 286; Kaşka, 2020, s. 217; Ramage vd., 2021, s. 154, Pl. 45, HoB 214 (p12.29); s. 240, pl. 262, PC 130 (P60,397), Gürtekin, 1998; Gürtekin-Demir, 2007, Gürtekin Demir- Polat, 2015; Aydal vd. 1997; Hürmüzlü, 2009a; Hürmüzlü, 2009b; Hürmüzlü-Tanrıver, 2016; Çokay-Kepçe, 2009.

Tarihlendirme: MÖ 7. yüzyılın sonu-6. Yüzyıl

Kat. No: 46

Env. No: Ias16.ern001.s.7

Buluntu Yeri: Ern001

Form: Kâse

Dip çapı: 6,4 cm **Yükseklik:** 1,6 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/4-Pembe

Yüzey Rengi: 7.5YR-7/4-Pembe

Grup: Bantlı Seramik

Tanım: Alçak halka kaideli dip parçasıdır. İç yüzeyde birbirine paralel üç adet bant bulunmaktadır. Hamur içeriğinde az miktarda kireç, şamot ve kum vardır.

Kat. No: 47

Env. No: IAS16.ern001.s.5

Buluntu Yeri: Erenler Tepe

Form: Olpe kulbu

Genişlik: 2,7 cm **Uzunluk:** 4,6 cm

Cidar: 1,6 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-6/6-Kırmızımsı sarı

Yüzey Rengi: 7.5YR-7/4-Pembe

Grup: Bantlı Seramik

Tanım: Yuvarlak kesitli olpe kulp parçasıdır. Kulp üzerinde birbirine paralel altı adet yatay bant bulunmaktadır. Hamur içeriğinde yoğun kireç ve az miktarda taşçık, şamot, kum bulunmaktadır.

Kat. No: 48

Env. No: ERN21.tn7.s.5

Buluntu Yeri: Yapı 3

Form: Kapalı kap

Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-8/4-Pembe

Yüzey Rengi: 10YR-8/3-Soluk kahverengi

Ek Boya Rengi: 10YR-5/2-Grimsi Kahverengi

Grup: Bantlı Seramik

Tanım: Kapalı kap formudur. Dış yüzeyinde tek sıra yatay bant bezeme korunmuştur. Hamur içeriğinde az miktarda taşçık, kireç, kum ve gümüş mika bulunmaktadır.

Kat. No: 49

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.91

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Kapalı Kap

Hamur Rengi: 2.5Y-6/2 Açık kahverengimsi gri

Grup: Bantlı seramik

Tanım: Gözenekli hamura sahip gövde parçasıdır. Temiz içeriğe sahiptir. Parçanın dış yüzeyinde yatay şerit bantlar bulunmaktadır.

Kat. No: 50

Env. No: IAS17.ern001.tn2.s.138

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün Batısı

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 22 cm Yükseklik: 2 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 2.5Y-6/2 Açık kahverengimsi gri

Dış Firnis Rengi: 5YR-4/6 Sarımsı kırmızı

Dış Firnis Rengi 2: 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri

İç Firnis Rengi: 5YR-5/6 Sarımsı kırmızı

Grup: İç Kvrık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Hafif içe dönük dudak kenarı yuvarlatılmış dörtgen kesitli, basit ağızlı kâse zemine dik bir açıyla inmektedir. Yarım küre formu gövdesi vardır. İki yüzeyi de firnislidir. Firnis yarı mat ve pürüzsüzdür. İki yüzeyde de genel anlamda korunmuş ve farklı renklerde. Belli belirsiz renk geçişleri gözlemlenmektedir.

Benzer Örnekler: Rotroff 1997, s. 340; Edwards 1975, s. 31-32; Poblome vd. 2013a, s. 199-201; Berlin, 1999, fig. 3a, s. 93, plate 4:51, s. 111, Kat. 51.

Tarihlendirme: MÖ 300-250

Kat. No: 51

Env. No: IAS17.ern001.tn1.s.143

Buluntu Yeri: Ern001 tn1

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 15,5 cm

Yükseklik: 1,7 cm **Cidar:** 0,4 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Dış Firnis Rengi: 2.5YR-5/8 Kırmızı

İç Firnis Rengi: 2.5YR-5/8 Kırmızı

Ek Boya Rengi: 5YR-4/4 Kırmızımsı sarı

Grup: İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Astarlı, ince seramik, sofa kabı, açık kap, kâse ağzı yuvarlatılmış, basit ağız formuna sahip kâsenin yarım küre şeklinde gövdesi vardır. Ağız dik bir açıyla hafifçe içe yatırılmıştır. Dudakta ve ağzın altında sırayla 0.1 cm ve 0.2 cm kalınlığında ve aynı renkte birer adet bant bezeme vardır. Bunlara ek kırmızı bant denir. Firnis iç ve dış yüzeyde genel anlamda korunmuştur. Yer yer dökülmeler ve kireç tabakaları görülmektedir. Hamur sert yapılı, az katkılı ve tek renklidir.

Benzer Örnekler: Rotroff 1997, s. 340, Kat. No. 991; Edwards 1975, s. 31-32; Edwards 1975, s. 32-48.

Tarihlendirme: MÖ 300-325

Kat. No: 52

Env. No: IAS17.ern001.tn2.s.181

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 14,9 cm

Yükseklik: 1,8 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/4 Pembe

Dış Firnis Rengi: 2.5YR-4/8 Kırmızı

Dış Firnis Rengi 2: 5YR-5/6 Sarımsı kırmızı

İç Firnis Rengi: 10R-5/6 Kırmızı

İç Firnis Rengi 2: 7.5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

Grup: İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Hafif içe dönük zemine göre yaklaşık 90 derecelik açıyla duran kenarı yuvarlatılmış basit ağızlı kâsenin yarım küre oluşturan gövdesi vardır. İki yüzü de firnislidir. Firnisleri yer yer dökülmüştür. Parçanın yüzeylerinde renk geçişleri görülür. Yarı mat ve pürüzsüz yapıdadır.

Benzer Örnekler: Bulut, 2007, s. 62, Şekil 5a.6;

Tarihlendirme: MÖ 260

Kat. No: 53

Env. No: ERN21.tn6.s.22

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 12 cm Yükseklik: 1,9 cm Cidar: 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-8/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 10R-4/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi 3: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

İç Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi 2: 10R-5/6 Kırmızı

Yüzey Rengi: 5YR-8/2 Pembemsi beyaz

Grup: İç Kvrık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: İç çekik ağız kenarına sahip kâse parçasıdır. Ağızda gövdeye doğru oval bir dönüş yapmaktadır.

Benzer Örnekler: Bulut, 2007, s. 42, Şekil 2a.2; Bulut, 2007, s. 36, Şekil1b. 11.

Tarihlendirme: MÖ 300-275

Kat. No: 54

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.37

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 13,2 cm Yükseklik: 2,3 cm Cidar: 0,4 cm

Hamur Rengi: 10YR-4/1 Koyu gri

Yüzey Rengi: 2,5Y-7/2 Açık gri

Grup: İç Kvrık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahip kâse parçasıdır. Hamur içeriği temizdir, hiçbir katkı maddesi yoktur. Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına sahiptir. Belirgin bir dönüş ile dibe doğru daralan bir forma sahiptir.

Kat. No: 55

Env. No: ERN21.tn8.s.12

Buluntu Yeri: Yapı 4

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 11 cm Yükseklik: 2,8 cm Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 2,5YR-7/4 Açık kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 2,5YR-6/6 Açık kırmızı

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 5YR-8/3 Pembe

İç Yüzey Rengi: 5YR-8/3 Pembe

Grup: İç Kırık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçerisinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Astar; mat, pürüzlüdür. Dış yüzeyde tek sıra yiv ve astar kalıntıları bulunmaktadır. Çark izleri mevcuttur.

Kat. No: 56

Env. No: ERN21.tn8.s.4

Buluntu Yeri: Yapı 4

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 1,7 cm Cidar: 1,3 cm

Hamur Rengi: 5YR-8/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-7/8 Açık kırmızı

İç Astar Rengi: 5YR-6/8 Kırmızımsı sarı

Grup: İç Kırık Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Astar; mat, pürüzlüdür. Yuvarlatılmış, basit ağız tablasına sahiptir. Dış yüzeyi ağız kenarının altından kırılmış, korunmamıştır. İç yüzeyinde çark izleri bulunmaktadır.

Kat. No: 57

Env. No: IAS17.ern001.tn1.s.121

Buluntu Yeri: Ern001 tn1

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 16,8 cm

Yükseklik: 2,2 cm **Cidar:** 4,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/3 Pembe

Dış Firnis Rengi: 2.5YR-5/6 Kırmızı

İç Firnis Rengi: 5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

İç Yüzey Rengi: 7.5YR-8/3 Pembe

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Kâse ağız parçasının dış ve iç yüzeyinde parça halinde kireç tabakası vardır. İç yüzeyde firnis birkaç nokta halinde; dış yüzeyinde dökümlerle

birlikte genel anlamda firnisler korunmuştur. İki yüzeyde de renk geçişleri fark edilmektedir. Astar görülmemektedir. Hamur; az katkılı, sert pişimlidir. Dışa kalınlaştırılmıştır. Üçgen profilli ağız hafifçe içe yatkındır. Kenarları yuvarlatılmış, parçanın gövdesi yarım küre formundadır.

Kat. No: 58

Env. No: IAS17.ern001.tn1.s.44

Buluntu Yeri: Ern001 tn1

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 14,2 cm

Yükseklik: 3,1 cm **Cidar:**

Hamur Rengi: 10YR-6/3 Soluk kahverengi

Dış Firnis Rengi: 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri

Dış Firnis Rengi 2: 5YR-4/6 Sarımsı kırmızı

İç Firnis Rengi: 2.5YR-4/4 Kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi: 2,5Y-6/3 Soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 2.5Y-7/3 Açık sarımsı kahverengi

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Astarlı, ince seramik, sofa kabı, açık kap, kâse ağız parçasıdır. Ağız yarısı ve gövdenin dörtte biri yüzeyden kırıktır. Dış yüzeyde yosun izleri mevcuttur. İç yüzeyde, ağız bittiği yerin hemen altında kireç tabakası vardır. Dışa hafifçe yuvarlatılarak kalınlaştırılmış, üçgen kesitli ağız içe doğru yatırılmıştır. Karnın üst kısmında dibe doğru belirgin bir dönüş vardır. Dış yüzeyi astarlandıktan sonra firnis uygulanmıştır. İç yüzeyde sadece firnis genel anlamda korunmuş, parçalar halinde dökülmeler mevcuttur. İki yüzeyinde firnis yapısı yarı mat ve pürüzsüzdür. Hamurda renk geçişleri vardır. Sert pişimli ve az katkılıdır.

Kat. No: 59

Env. No: Ern21.tn8.s.64

Buluntu Yeri: Ern21 Yapı 4

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 13 cm **Yükseklik:** 3,1 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 2,5YR-6/6 Açık kırmızı

Dış Astar Rengi: 5YR-4/6 Sarımsı kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 5YR-4/4
Kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi 3: 5YR-3/2 Koyu
kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi 4: 5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi: 5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi 2: 5YR-3/2 Koyu
kırmızımsı kahverengi

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız
Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Kâse ağız parçasıdır. Sert
gözenekli hamura sahiptir. Ağız dışa
doğru üçgen formda kalınlaştırılmıştır.
Çark izleri bulunmaktadır.

Kat. No: 60

Env. No: Ias17.ern001.t4.s.1

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 13,8 cm

Yükseklik: 3,4 cm **Cidar:** 0,4 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı
sarı

Hamur Rengi 2: 2,5YR-6/6 Açık
kırmızı

Dış Firnis Rengi: 7,5YR-3/2 Koyu
kahverengi

Dış Firnis Rengi 2: 7,5YR-4/3
Kahverengi

İç Firnis Rengi: 5YR-5/6 Sarımsı
kırmızı

İç Firnis Rengi 2: 5YR-4/2 Koyu
kırmızımsı gri

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız
Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura
sahiptir. İçerisinde kireç, gümüş mika
ve kum mevcuttur. Firnis; yarı mat,
pürüzsüzdür. Hafif içe dönük, dışa
kalınlaştırılmış, üçgen kesitli, dudak
kenarları yuvarlatılmış bir ağızı vardır.
Parçanın dış yüzeyinde yivler vardır.
Parçanın gövdesi yarım küre
formludur.

Kat. No: 61

Env. No: Ias17.ern.t2.s.7

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 10 cm **Yükseklik:**
2 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 5Y-7/2 Açık gri

Hamur Rengi 2: 2,5Y-7/2 Açık gri

Dış Firnis Rengi: 5Y-4/3 Yeşil

Dış Firnis Rengi 2: 5Y-4/1 Koyu gri

Dış Firnis Rengi 3: 5Y-3/2 Koyu zeytin grisi

İç Firnis Rengi: 7,5YR-4/2 Kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 5Y-6/2 Açık yeşilimsi gri

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Gözenekli hamura sahip kâse parçasıdır. İçeriğinde kireç, gümüş mika, şamot ve kum mevcuttur. İç ve dış yüzeyinde yer yer kırıklar vardır. Kâsenin dışa kalınlaştırılmış, dudak kenarları yuvarlatılmış, üçgen kesitli bir ağız vardır. Gövde ise yarım küre formudur. Parçanın dış yüzeyinde yivler mevcuttur.

Kat. No: 62

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.13

Buluntu Yeri: Yapı 2'nin kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 17,4 cm

Yükseklik: 2,8 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri

Dış Firnis Rengi: 7.5 YR 3/3 Koyu kahverengi

Dış Firnis Rengi 2: sarımsı kırmızı

Dış Firnis Rengi 3: 2.5 YR 5/8 kırmızı

İç Firnis Rengi: 7,5YR-7/4 Kahverengi

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Gözenekli hamur orta sertliktedir. Hamur içeriği temiz, katkısızdır. İçte yuvarlatılmış, dışa çekik ağız kenarına sahiptir. Ağız kısmından gövdeye doğru belirgin bir dönüş yapmaktadır. Dibe doğru daralan forma sahiptir. Parçanın dış yüzeyinde parça parça astar kalıntıları bulunmaktadır.

Kat. No: 63

Env. No: Ias17.ern001.t1.s.22

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 17,8 cm

Yükseklik: 2,35 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-8/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 5YR-4/3 Kırmızımsı kahverengi

İç Astar Rengi: 2.5YR-6/6 Açık kırmızı

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Orta sertlikteki hamur, gözeneklidir. Hamurda, az miktarda, çok küçük kireç katkıdır. Yuvarlatılmış, dışa çekik ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarının alt kısmında yivler bulunmaktadır. Ağızdan gövdeye doğru keskin bir dönüş yaparak dip kısmına doğru daralmaktadır.

Kat. No: 64

Env. No: Ias17.ern001.t2.s.6

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 16,9 cm

Yükseklik: 3,1 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Hamur Rengi 2: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Dış Firnis Rengi: 5YR-3/2 Koyu kırmızımsı kahverengi

Dış Firnis Rengi 2: 2,5YR-4/8 Kırmızı

İç Firnis Rengi: 7,5YR-4/3 Kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 10YR-7/4 Çok soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 7,5YR-8/4 Pembe

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Gözenekli hamura sahip kâse parçasıdır. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kum mevcuttur. Kâsenin dışa kalınlaştırılmış, kare kesitli dudak kenarları yuvarlatılmış bir ağzı vardır. Ağzın bittiği noktada parça içe doğru belirgin bir dönüş yapar daha sonra genişlemeye başlar. Ardından parça belirgin bir şekilde dışa doğru dönüş yapar. Yüzeylerdeki firnisler yarı mat, pürüzsüzdür.

Kat. No: 65

Env. No: Ias17.ern001.yapı1.s.3

Buluntu Yeri: Yapı 1

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 1,8 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 10YR-6/2 Açık kahverengimsi gri

Dış Yüzey Rengi: 2.5 Y 5/2 Grimsi kahverengi

Grup: Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 2

Tanım: Orta sertlikteki hamur, gözeneklidir. Temiz içerikli hamurda sadece, taşçık bulunmaktadır. Yuvarlatılmış, dışa çekik basit ağız kenarına sahiptir. Gövdeye doğru belirgin bir dönüşe sahiptir.

Kat. No: 66

Env. No: Ern21.ern.tn6.s.62

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 21 cm Yükseklik: 3,8 cm Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Dış Astar Rengi: 2,5YR-3/1 Koyu kırmızımsı gri

Dış Astar Rengi 2: 2,5YR-4/3 Kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi 3: 7,5YR-7/3 Pembe

İç Astar Rengi: 7,5YR-5/3 Kahverengi

İç Astar Rengi 2: 7,5YR-3/1 Koyu kırmızımsı gri

Grup: Akhamenid Kâse

Tip: Tip 3

Tanım: Akhamenid kâse ağız parçasıdır. Yuvarlatılmış hafif dışa çekik basit ağız formuna sahiptir. İç ve dış yüzeyde çark izleri mevcuttur.

Kat. No: 67

Env. No: Ias16.ern001.s.11

Buluntu Yeri: Yapı 2'nin kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 16 cm Yükseklik: 2,7 cm Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 10YR-7/4 Çok soluk kahverengi

Genel Astar Rengi: 7.5YR-7/4 Kırmızımsı kahverengi

Dış Firnis Rengi: 5YR-4/4 Kırmızımsı kahverengi

Grup: Akhamenid Kâse

Tip: Tip 3

Tanım: Yuvarlatılmış, basit ağza sahiptir. Gövdeye doğru çıkıntı yaparak devam etmektedir. İç yüzey aşınarak firnisin yok olmasına neden olmuştur.

Kat. No: 68

Env. No: Ias17.ern.yüzey.s.3

Buluntu Yeri: Yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 13,8 cm

Yükseklik: 2 cm **Cidar:** 0,4 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Yüzey Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Grup: *Akhamenid Kâse*

Tip: Tip 3

Tanım: Kâse ağız parçasıdır. Orta sert hamur, gözeneklidir. Kireç ve mika katkılıdır. Yuvarlatılmış, dışa çekik, basit ağız kenarına sahiptir. Parça belirgin bir dönüşle gövdeye doğru genişlemektedir.

Kat. No: 69

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.1

Buluntu Yeri: Yapı 2'nin Kuzeyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 12 cm **Yükseklik:** 2,95 cm **Cidar:**

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Astar Rengi: 2.5YR-5/8 Kırmızı

Astar Rengi 2: 2.5YR-4/8 Kırmızı

Grup: *Akhamenid Kâse*

Tip: Tip 3

Tanım: Orta sert hamur, küçük gözeneklidir. Taşçık ve kireç katkılıdır. Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarının alt kısmından belirgin bir dönüş yapmaktadır. Dönüş yaptıktan sonra parça inceleyerek devam eder.

Kat. No: 70

Env. No: Ias17.ern001.t1.s.30

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün güneyi

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 20,8 cm

Yükseklik: 2,7 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Astar Rengi: 7.5YR-4/6 Güçlü kahverengi

Grup: *Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse*

Tip: Tip 4

Tanım: Orta sert hamur, küçük gözeneklidir. İçeriğinde az miktarda taşçık ve mika bulunmaktadır. Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına sahiptir. Ağızdan belirgin bir dönüş

yaparak genişlemektedir. Parçanın yüzeyindeki astar renkleri yer yer silinmiştir.

Kat. No: 71

Env. No: Ias17.ern.yüzey.s.4

Buluntu Yeri: Yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 20,2 cm

Yükseklik: 2,8 cm **Cidar:** 0,5 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Yüzey Rengi: 10YR-7/3 Çok soluk kahverengi

Grup: Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 4

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahip kâse parçasıdır. İçeriğinde sadece az miktarda küçük kireç mevcuttur. Yuvarlatılmış, dışa dönük ağız kenarına sahiptir. Parça belirgin bir dönüş ile dibe doğru genişleyerek devam etmektedir. İç yüzeyinde yivler mevcuttur.

Kat. No: 72

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.95

Buluntu Yeri:Yapı 4'ün Batısı

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 14,4 cm

Yükseklik: 1,9 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Dış Firnis Rengi: 7,5YR-4/3 Kahverengi

İç Firnis Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Grup: Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 4

Tanım: Hafif dışa çekik, basit ağızlı, kâse ağızı. Parça zemine yaklaşık 90 derecelik açı yapmaktadır. Üçgen kesitlidir. Dudak kenarı yuvarlatılmıştır. Dış yüzeyde ağız ile gövdenin birleştiği yerde parça içe doğru çok hafif bir dönüş yapar. Ardından bu eğimle devam ederek aşağıya iner ve gövdeyi oluşturur. Sonrasında dışa doğru eğimini artırarak genişlemeye devam eder. İki yüzeyde de firnis vardır. Dış yüzeydeki pürüzsüz ve iç yüzeydeki ise yarı mat ve pürüzsüzdür. Renkleri farklıdır. Dıştakine belli belirsiz renk geçişleri görülür.

Kat. No: 73

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.39

Buluntu Yeri: Yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 11,8 cm

Yükseklik: 2,6 cm **Cidar:** 0,4 cm

Hamur Rengi: GLEY 1-6/10 GY
Yeşilimsi gri

Dış Firnis Rengi: GLEY 1-4/N Koyu
gri

İç Firnis Rengi: GLEY 1-4/N Koyu
gri

Grup: Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 4

Tanım: Orta sert hamur,
gözeneksizdir. Temiz içeriklidir.
Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına
sahiptir. İnce ağız, belirgin bir dönüşle
kalınlaşarak devam etmektedir.

Kat. No: 74

Env. No: Ias17.ern001.yapı2.s.1

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı
sarı

Astar Rengi: 5YR-4/4 Kırmızımsı
kahverengi

Grup: Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Tip 4

Tanım: Orta sert hamur, küçük
gözeneklidir. Taşçık ve mika katkılıdır.
Dış yüzeyinde astar rengi yer yer
korunmuştur. İç yüzeyinde aşınmalar
mevcuttur.

Kat. No: 75

Env. No: Ias15.ern001.tn2.s.1

Buluntu Yeri: Ern001

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 22 cm **Yükseklik:**
5,1 cm **Cidar:**

Hamur Rengi: 5YR-6/8 Kırmızımsı
sarı

İç Firnis Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi: 5YR-6/8 Kırmızımsı
sarı

Grup: Dik Ağızlı Kâseler

Tip: Tip 5

Tanım: Sert, gözenekli hamura
sahiptir. İçerğinde kireç, gümüş mika
ve kum mevcuttur. Düz tablalı basit
ağızlıdır. Gövdeye doğru daralarak
küresel gövdelidir. İçte firnis
görünürken dışta firnis dökülmüştür
ama yer yer firnis görülmüştür.

Kat. No: 77

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.65

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: Yükseklik:
Cidar:

Hamur Rengi: 5Y-7/4 Soluk kahverengi

Dış Astar Rengi: 5Y-7/4 Soluk kahverengi

İç Astar Rengi: 5Y-7/4 Soluk sarı

Dış Firnis Rengi: 5Y-7/4 Soluk kahverengi

İç Firnis Rengi: 10YR-4/2 Koyu grimsi kahverengi

İç Firnis Rengi 2: 10YR-5/3 Kahverengi

Grup: Dik Ağızlı Kâseler

Tip: Tip 5

Tanım: İki yüzeyinde astar ve firnis uygulanmıştır. Dış yüzeyinde daldırma tekniği ile firnis uygulanmıştır. Akma izleri görülmektedir. Yer yer dökülmeler ve patlamalar görülmektedir. İç yüzeyde firnis fırça ile uygulanmıştır. Renk geçişleri vardır. Ağızın bitip gövdenin başladığı tek çizgi halinde firnis daha koyu bir hal almıştır. Dudağın dış yüzeye

yuvarlatıldığı alan haricinde firnis görülmemektedir. Burada astar vardır. Dudağın düzleştirildiği alanda tam ortada 0,1 cm genişliğinde bir çıkıntı yer alır ve bu çıkıntı belirgin değildir. Ardından birbirine paralel ilerleyen 0,05 cm kalınlığından iki adet yatay yiv bulunur. Kabın ağız hafif içe dönük, üçgen kesitli kenarı yuvarlatılmış basit ağza sahiptir. Yuvarlatılmış dudak hafif bir eğimle aşağıya doğru iner ve düz bir alan oluşturur. Ardından dışa doğru belirgin bir dönüş yaparak gövdeyi oluşturmaya başlar.

Kat. No: 78

Env. No: Ern21.tn2.s.14

Buluntu Yeri: Sur duvarı

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 23,2 cm
Yükseklik: 2,8 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 7,5YR-8/3 Pembe

Dış Astar Rengi 2: 10R-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi 3: 10R-4/4 Zayıf kırmızı

İç Astar Rengi: 7,5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi 2: 5R-4/1 Koyu kırmızımsı gri

İç Astar Rengi 3: 5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

Ek Renk: 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum bulunmaktadır. Astar; mat, pürüzsüzdür. Dışa dönük ağızlıdır. Dış yüzey ağız kenarı tırnak bezeme ile çevrelenmiştir. Çark izleri bulunmaktadır. Ağızın iç kısmında yatay şekilde oluk bulunmaktadır.

Kat. No: 79

Env. No: Ias15.ern03.s.3

Buluntu Yeri: Yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 21,4 cm

Yükseklik: 4,2 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Genel Astar Rengi: 7.5YR-7/3 Pembe

Dış Firnis Rengi: 7.5YR-4/3 Kahverengi

İç Firnis Rengi: 2.5YR-4/4 Kırmızımsı kahverengi

Tanım: Basit ağızlı kâse profilidir. Sert hamur, gözeneksizdir. Kireç ve gümüş mika katkılıdır. Dış yüzeyde gövde

kısımında iki adet belirgin yivin altında yuvarlatılmış bir kabartma mevcuttur.

Kat. No: 80

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.51

Buluntu Yeri: Em001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 21 cm **Yükseklik:** 2,1 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Hamur Rengi 2: 7.5YR-6/4 Açık kahverengi

Dış Firnis Rengi: 2.5Y-4/1 Koyu gri

İç Firnis Rengi: 7.5YR-4/3 Kahverengi

Dış Astar Rengi: 10YR-7/4 Çok soluk kahverengi

İç Astar Rengi: 7.5YR-7/4 Pembe

Dış Yüzey Rengi: 7.5YR-7/4 Pembe

Tanım: İç yüzeyin üçte biri kırıktır. Kırılan bölgede kâsenin gövdesi yarım küre formu almaya başlar. Dış yüzeyde ağızla gövdenin birleştiği nokta yatay bir hat boyunca kırıktır. Ancak burada bozulma olmalıdır. İki yüzeyde astarlıdır. Sonradan firnis uygulanmıştır. İki yüzeydeki firnisin yapısı aynı olmalıdır. İki yüzeyde astar

sonradan firnis uygulanmıştır. İki yüzeydeki firnisin yapısı aynı olmakla birlikte renk geçişleri ve korunma oranları farklılık gösterir. İç yüzeyde dış yüzeye nazaran firnis daha çok korunmuştur. Ağızla gövdenin birleştiği noktadaki 0,1 cm'lik yiv dudak dışında firnis dökülmelerle birlikte korunmuştur. Dış yüzeyde ise gövde de dökülmelerle birlikte yatay bir sıra halinde ve dudağın içe doğru dönüş yaptığı yerde firnis gözlenmektedir. Kâsenin üçgen profilli kenarları yuvarlatılmış, dışa kalınlaştırılmış, ağız ve yarım küre formu gövdesi vardır. Ağız iç noktasında ve belirgin karnı oluşturan dış yüzeyde yiv bulunmaktadır.

Kat. No: 81

Env. No: Ern21.tn6.s.3

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 17,8 cm

Yükseklik: 1,95 cm **Cidar:** 0,7 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 10R-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 10R-6/4 Soluk kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

İç Astar Rengi: 10R-6/6 Açık kırmızı

İç Astar Rengi 2: 10R-6/4 Soluk kırmızı

Tanım: Yuvarlatılmış, içe çekik basit ağıza sahip kâse parçasıdır. Dış yüzeyde ağız kenarında yiv bulunmaktadır. Dış yüzeyde çark izleri mevcuttur. Her iki yüzeyde de yatay bant şeklinde astar renginde farklılıklar bulunmaktadır.

Kat. No: 82

Env. No: Ern21.tn6.s.21

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Tabak

Ölçüler: Ağız çapı: 27 cm **Yükseklik:**

0,9 cm **Cidar:** 0,55 cm

Hamur Rengi: 10YR-8/4 Çok soluk kahverengi

Dış Astar Rengi: 5YR-5/8 Sarımsı kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 5YR-5/8 Sarımsı kırmızı

İç Astar Rengi 2: 5YR-5/4 Kırmızımsı kahverengi

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Temiz içeriğe sahiptir. Astar; yarı mat, pürüzsüzdür. Dışa dönük ağız kenarına sahiptir. Dış yüzeyde yivler bulunmaktadır. Astarında renk değişimleri görülür.

Kat. No: 83

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.12

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün batısı

Form: Tabak

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 2,8 cm Cidar: 1 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/6 Kırmızımsı Sarı

Astar Rengi: 2.5YR-4/6 Kırmızı

Astar Rengi 2: 5YR-5/6 Sarımsı Kırmızı

Tanım: Sert ve gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamuru az miktarda taşçık ve kireç katkılıdır. Astar dış yüzeyde yarım olarak uygulanmıştır. İç yüzeyi ise astar ile kaplıdır.

Kat. No: 84

Env. No: IAS17.ern001.yüzey.s.21

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün batısı

Form: Tabak

Ölçüler: Ağız çapı: 16,6 cm
Yükseklik: 1,7 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi 1: 10YR-8/4 Soluk Kahverengi

Hamur Rengi 2: 5YR-7/6 Kırmızımsı Sarı

Astar Rengi 1: 2.5YR-4/6 Kırmızı

Astar Rengi 2: 5YR-7/6 Kırmızımsı Sarı

Firnis Rengi 1: 10R-5/6 Kırmızı

Firnis Rengi 2: 2.5YR-5/8 Kırmızı

Tanım: Sert ve gözenekli hamur yapısına sahiptir. Hamuru az miktarda taşçık ve kireç katkılıdır. Astar dış yüzeyde yarım olarak uygulanmıştır. İç yüzeyi ise astar ile kaplıdır.

Kat. No: 85

Env. No: Erm21.tn10.s.13

Buluntu Yeri: Yapı 6

Form: Krater Kaidesi

Ölçüler: Dip çapı: 12,6 cm
Yükseklik: 5 cm **Cidar:** 1,1 cm

Hamur Rengi: 7.5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi 2: 7,5YR-3/1 Çok koyu gri

İç Astar Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, gümüş mika ve kum bulunmaktadır. Astar; mat, pürüzlüdür. Sadece kaide kısmı korunmuştur. Düz tabanlıdır. İçe doğru eğim yaparak yükselmektedir. Çark izleri mevcuttur.

Benzer Örnekler: Rotroff 1997: 138, Fig. 42, Pl. 57: 596; Berlin 2015: 631, Table 61.1, Plate 6.1.1:10.

Tarihlendirme: MÖ 3. yüzyıl

Kat. No: 86

Env. No: Em21.tn10.s.14

Buluntu Yeri: Yapı 6

Form: Krater Kaidesi

Ölçüler: Yükseklik: 2,9 cm Cidar: 0,9 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi 2: 10R-5/1 Kırmızımsı gri

İç Astar Rengi: 5YR-7/4 Pembe

İç Astar Rengi 2: 10R-5/1 Kırmızımsı gri

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, gümüş mika

ve kum mevcuttur. Astar; mat, pürüzlüdür. Düz zeminli kaide parçasıdır. Gövde dışa doğru açılarak devam etmektedir. Çark izleri korunmuştur. Kaidenin tabanı dışa doğru kalınlaştırılmıştır.

Benzer Örnekler: Rotroff 1997: 138, Fig. 42, Pl. 57: 596; Berlin 2015: 631, Table 61.1, Plate 6.1.1:10.

Tarihlendirme: MÖ 3. yüzyıl

Kat. No: 87

Env. No: Em21.tn5.s.3

Buluntu Yeri: Yapı 1

Form: *Unguentarium*

Ölçüler: Dip çapı: 2,9 cm Yükseklik: 3,4 cm Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 2,5YR-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi: 5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi 2: 5YR-6/6 Açık kırmızı

Tanım: İğ biçimli *unguentarium* dip parçasıdır. Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, altın mika ve kum bulunmaktadır. Astar; mat, pürüzlüdür. Dış yüzeylerinde çark izleri bulunmaktadır.

Benzer Örnekler: Civelek, 2001, s. 111, lev. XXVII:U44; Saraçoğlu, 2011,

s. 6, Kat. No. 20/U20; Saraçoğlu-Çekilmez, 2011, s. 229, Res. 13; Varmaz, 2015, s. 82-83, Levha XXXVIII: H41; Bulut, 2007, s. 93-94, Şekil 11.10; Sönmez, 2018, s. 14, Çizim 2/11; Sönmez 2017, s. 234-235, Fig. 1/3.

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyıl

Kat. No: 88

Env. No: Ias17.ern001.t2.s.1

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün çevresi

Form: *Masa Amphorası*

Ölçüler: **Ağız çapı:** 20 cm **Yükseklik:** 5,2 cm **Cidar:** 0,7 cm

Hamur Rengi: 5YR-6/4 Açık kırmızımsı kahverengi

Hamur Rengi 2: 2,5Y-6/3 Açık sarımsı kahverengi

Dış Firnis Rengi: 7,5YR-3/1 Çok koyu gri

Dış Firnis Rengi 2: 7,5YR-5/2 Kahverengi

İç Firnis Rengi: 7,5YR-4/2 Kahverengi

İç Firnis Rengi 2: 7,5YR-5/3 Kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 2,5Y-7/3 Soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Tanım: Parçanın ağız ve boynu kısmen korunmuştur. Dış yüzeyinde yer yer kireç tabakası gözlenmektedir. İç yüzeyde yer yer yüzeysel kırıklar vardır. Amphoranın dışa kalınlaştırılmış, dudak kenarları yuvarlatılmış, kare kesitli ağız tablası ve ağız dışı düzleştirilmiş bir ağız vardır. Ağız bitiminde 2 adet yiv vardır. Ağızın hemen altından parça, içe doğru bir dönüş yapar ve aşağıya doğru genişler. Dönüşün bittiği yerde parça dışa doğru belirgin bir dönüş yapar. Dönüş yaptığı yerin altında yivler bulunmaktadır.

Kat. No: 89

Env. No: Ias17.ern.t2.s.8

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün çevresi

Form: *Masa Amphorası*

Ölçüler: **Ağız çapı:** 16 cm **Yükseklik:** 2,7 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Dış Firnis Rengi: 5YR-4/2 Koyu kırmızımsı gri

Dış Firnis Rengi 2: 10R-5/6 Kırmızı

İç Firnis Rengi: 2,5YR-7/6 Açık gri

İç Yüzey Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Tanım: Gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kuvars, şamot mevcuttur. Amphoranın ağız ve boyun kısımları kısmen korunmuştur. Zemine paralel, dışa kalınlaştırılmış, dış kenarları yuvarlatılmış kare kesitli ağız vardır. Ağız tablasının dışa doğru hafif bir eğimi vardır. Ağızın bitiminde parça içe doğru belirgin bir dönüş yaparak boynu oluşturur. Dış yüzeye firnis uygulanmıştır. Yer yer dökülmeler, temelde iki renk olmak üzere renk geçişleri vardır. Yarı mat ve pürüzsüz bir yapısı vardır. İç yüzeyde dudak kısmında küçük parçalar halinde firnis korunmuştur.

Benzer Örnekler: Daems vd. 2019 s. 87

Tarihlendirme: MÖ 3 yüzyıl

Kat. No: 90

Env. No: Ias17.ern001.t2.s.5

Buluntu Yeri: Yapı 4'ün çevresi

Form: *Masa Amphorası*

Ölçüler: Ağız çapı: 12,7 cm

Yükseklik: 4,9 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 10YR-6/4 Açık sarımsı kahverengi

Hamur Rengi 2: 2,5Y-6/4 Açık sarımsı kahverengi

Dış Firnis Rengi: 7,5YR-5/6 Güçlü kahverengi

Dış Firnis Rengi 2: 7,5YR-5/6 Güçlü kahverengi

Dış Yüzey Rengi: 10YR-7/3 Çok soluk kahverengi

İç Yüzey Rengi: 10YR-7/3 Çok soluk kahverengi

Tanım: Gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kuvars, şamot ve kum mevcuttur. Parçanın hafif dışa dönük, dışa kalınlaştırılmış, dudak kenarları yuvarlatılmış bir ağıza sahiptir. Dışa kalınlaştırılmış kısım, hafif dışa doğru oval bir profil verir. Ağızın altında 1 adet yiv bulunmaktadır. Parça boyun kısmının altından dışa doğru genişlemektedir. Firnis iki yüzeyde de yarı mat ve pürüzsüzdür.

Benzer Örnekler: Rotroff, 2006; Fig. 20, Pl. 18

Tarihlendirme: MÖ 325-260

Kat. No: 91

Env. No: Ias18.ern. s.5

Buluntu Yeri: Erenler Tepe kaçak kazı çukuru

Form: Testi

Ölçüler: Ağız çapı: 18 cm Yükseklik: 3,25 cm **Cidar:** 0,7 cm

Hamur Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 7,5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

İç Yüzey Rengi: 5YR-6/8 Açık kırmızı

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kuvars, şamot, şist mevcuttur. Parçanın iç ve dış yüzeyi aşınmıştır. Dışa çekik kare kesitli ağzın kenarları yuvarlatılmıştır. Ağız ardından gelen uzun boyun zemine doğru genişleyerek devam eder. Kabın iki yüzünde de astar korunmamıştır.

Benzer Örnekler: Rotroff, 2006, Fig. 5, Pl. 5

Tarihlendirme: MÖ yaklaşık 190-160

Kat. No: 92

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.70

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Testi

Ölçüler: Ağız çapı: Yükseklik: **Cidar:**

Hamur Rengi: 2,5YR-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi: 2,5YR-4/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 2,5YR-4/8 Kırmızı

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, şamot, şist ve kum mevcuttur. Kare profilli, dışa kalınlaştırılmış, kenarları yuvarlatılmış testi ağzıdır. Parçanın yüzeylerinde yivler bulunmaktadır. Ağızdan gövdeye doğru genişleyerek devam etmektedir. Olasılıkla şişkin bir karna sahiptir.

Benzer Örnekler: Berlin, 1999 s. 95, Plate 4, s. 115, Kat. No. 75.

Tarihlendirme: MÖ 260-240

Kat. No: 93

Env. No: Ias18.ern002.s.3

Buluntu Yeri: Erenler Tepe tn2

Form: Belirsiz

Ölçüler: Ağız çapı: 19 cm Yükseklik: 2,9 cm **Cidar:** 0,85 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-5/6 Kahverengi

Yüzey Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika, kuvars ve şist mevcuttur. Dik, iç ve dışa kalınlaştırılmış ağızlıdır. Ağız ters üçgen profillidir. Üst yüzü düz ve geniştir.

Kat. No: 94

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.22

Buluntu Yeri: Ern001 Yüzey

Form: Testi

Ölçüler: Ağız çapı: 10,2 cm

Yükseklik: 3 cm **Cidar:**

Hamur Rengi: 5YR-4/1 Koyu gri

Astar Rengi: 5Yr-6/6 Kırmızımsı sarı

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahip amphora parçasıdır. Yuvarlatılmış, dışa çekik ağız kenarına sahiptir. Ağız kenarında iki adet yiv bulunmaktadır. Parçanın ağızdan boyuna doğru genişleyen bir formu bulunmaktadır. İçeriğinde orta miktarda küçük kireç bulunmaktadır.

Kat. No: 95

Env. No: Ern21.tn6.s.64

Buluntu Yeri: Ern21 Yapı 2

Form: Testi

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 2,9 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-8/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pink

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/6 Kırmızı

İç Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pink

Tanım: Testi ağız parçasıdır. Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Astar; mat, pürüzsüzdür. Dışa doğru yuvarlatılarak kalınlaştırılmıştır. Çark izleri bulunmaktadır.

Kat. No: 96

Env. No: Ias17.ern001.tn1.s.150

Buluntu Yeri: Ern001 tn1

Form: Testi

Ölçüler: Ağız çapı: 8,5 cm **Yükseklik:** 1,6 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 5YR-6/4 Açık kırmızımsı kahverengi

Hamur Rengi 2: 7,5YR-6/3 Açık kahverengi

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

İç Yüzey Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Dışa kalınlaştırılmış, yuvarlatılmış basit ağızlı testi parçasıdır. Zemine 90 derecelik bir açı yapar. Dış yüzeyinde astar parçalar halinde korunmuştur. Astar; yarı mattır.

Kat. No: 97

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.57

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Testi

Ölçüler: Uzunluk: 5,4 cm **Yükseklik:** 2,65 cm **Cidar:** 1 cm

Hamur Rengi: 10YR-7/3 Çok soluk kahverengi

Hamur Rengi 2: 7,5YR-7/4 Pembe

Dış Firnis Rengi: GLEY1-2,5/N Siyah

İç Firnis Rengi: GLEY1-3/N Çok soluk gri

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, şamot ve kum

mevcuttur. Ağız profili çok az korunmuştur. İç yüzeyde 0,5 cm çapında bir tamir deliği yer almaktadır. Tamir deliğinin kapandığı nokta dahil olmak üzere kırılmıştır. Yüzeylerde firnis yer yer dökülmüştür. Parlak ve pürüzsüz yapısı vardır. Kulpun tam ortasında dikey bir yiv vardır.

Kat. No: 98

Env. No: Ern21.tn2.s.1

Buluntu Yeri: Sur Duvarı

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 25,2 cm

Yükseklik: 3,9 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 10R-5/6 Kırmızı

Dış Astar Rengi 3: 5YR-6/4 Açık kırmızımsı kahverengi

İç Astar Rengi: 2,5YR-6/6 Açık kırmızı

İç Astar Rengi 2: 2,5YR-4/8 Kırmızı

İç Astar Rengi 3: 2,5YR-4/1 Koyu kırmızımsı gri

Grup: Mastos

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde gümüş mika ve altın mika mevcuttur. Yuvarlatılmış, basit ağızlı kâse parçasıdır. Dış ve iç yüzeyinde çark izleri bulunmaktadır. Dış ve iç yüzeyde yatay bant şeklinde farklı renkte astarlar kullanılmıştır.

Kat. No: 99

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.26

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 20 cm **Yükseklik:** 4,4 cm **Cidar:** 0,4 cm

Hamur Rengi: 10YR-7/4 Çok soluk kahverengi

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 7,5YR-4/3 Kahverengi

İç Astar Rengi: 7,5YR-4/3 Kahverengi

İç Astar Rengi 2: 2,5YR-4/8 Kırmızı

Grup: Mastos

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde az miktarda çok küçük gümüş mika ve orta miktarda çok küçük kum mevcuttur. Dışa kalınlaştırılmış, kare kesitli dış kenarı yuvarlatılmış dik ağızlı kâsenin aşağıya doğru inmektedir. Kâse çark yapımı olmasına rağmen ağız düz değildir. Parçanın yüzeylerine firnis fırça ile uygulanmıştır. Pişirme sırasında firniste renk değişimleri meydana gelmiştir.

Kat. No: 100

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.2

Buluntu Yeri: Ern001 yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 22 cm **Yükseklik:** 5,2 cm **Cidar:**

Hamur Rengi: 2,5Y-6/2 Açık kahverengimsi gri

Dış Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 7,5YR-5/4 Kahverengi

Grup: Mastos

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Hamur içeriğinde katkısız

temiz içeriklidir. Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına sahiptir. Parçanın yüzeylerinde farklı renk astarlar kullanılmıştır. Dış yüzeyinde belirgin yivler mevcuttur.

Kat. No: 101

Env. No: Ias15.ern001.s.13

Buluntu Yeri: Ern001

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 14 cm Yükseklik: 3,6 cm Cidar: 0,4 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 5YR-6/6 Kırmızımsı sarı

Grup: *Mastos*

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Sert, gözeneksiz hamura sahip kâse parçasıdır. İçeriğinde az miktarda küçük kireç ve çok az miktarda küçük kum mevcuttur. Dış yüzeyinde yivler bulunmaktadır.

Kat. No: 102

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.189

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 12 cm Yükseklik: 0,8 cm Cidar: 0,4 cm

Hamur Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/1 Kırmızımsı gri

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Grup: *Mastos*

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde az miktarda küçük taşçık ve çok miktarda çok küçük gümüş mika mevcuttur. Parçanın dış yüzeyinde kırık vardır. Yuvarlatılmış, basit ağız kenarına sahiptir. Ağızdan gövdeye doğru daralan bir forma sahiptir.

Kat. No: 103

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.70

Buluntu Yeri: Ern001 Yüzey

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 3 cm Cidar: 0,45 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Astar Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Yüzey Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Grup: *Mastos*

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahip kâse parçasıdır. Hamur içeriğinde hiçbir katkı maddesi bulunmaktadır. Parçanın yüzeylerinde aşınmalar astarlarında dökülmeler bulunmaktadır.

Kat. No: 104

Env. No: Ern21.tn6.s.20

Buluntu Yeri: Ern21 Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: - Yükseklik: 1,8 cm Cidar: 0,5 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/6 Kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 10R-5/8 Kırmızı

Dış Yüzey Rengi: 10YR-7/4 Çok soluk kahverengi

Grup: *Mastos*

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 1

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, altın mika ve kum mevcuttur. Astar; yarı mat, pürüzsüzdür. Yuvarlatılmış, basit ağızlı kâse parçasıdır. Dış ve iç yüzeyinde astarı parça parça korunmamıştır. Her iki yüzeyde de çark izleri vardır. Parçanın iç yüzeyi kırıktır.

Kat. No: 105

Env. No: Ern21.tn6.s.61

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 19 cm Yükseklik: 2 cm Cidar: 0,3 cm

Hamur Rengi: 5YR-8/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pembe

Grup: İç Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 2

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahip Ekhnus Kâsesidir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur.

Yuvarlatılmış, içe çekik basit ağız kenarına sahiptir. Ağızdan belirgin bir dönüş ile dibe doğru daralan bir forma sahiptir.

Kat. No: 106

Env. No: Ern21.tn6.s.63

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 17 cm Yükseklik: 1,8 cm Cidar: 0,4 cm

Hamur Rengi: 5YR-7/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-4/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 3: 7,5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi: 7,5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi 2: 10R-5/6 Kırmızı

İç Astar Rengi 3: 10R-5/8 Kırmızı

Grup: İçe Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 2

Tanım: Sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Astar; mat, pürüzsüzdür. Basit, yuvarlatılmış ağızlı kâse parçasıdır. Yüzeylerinde çark izleri görülmemektedir.

Kat. No: 107

Env. No: Ern21.tn6.s.62b

Buluntu Yeri: Yapı 2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 19 cm Yükseklik: 2 cm Cidar: 0,3 cm

Hamur Rengi: 5YR-8/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pembe

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi 2: 5YR-8/3 Pembe

Grup: İçe Dönük Ağız Kenarlı Kâse

Tip: Geç Hellenistik- Erken Roma Tip 2

Tanım: Sert, hamura sahiptir. İçeriğinde taşçık, kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. İçe çekik, yuvarlatılmış basit ağız tablasına sahiptir. Ağızdan dibe doğru belirgin bir eğimle daralan bir formu vardır.

Kat. No: 108

Env. No: Ias17.ern001.tn2.s.116

Buluntu Yeri: Ern001 tn2

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 17 cm Yükseklik: 2,1 cm Cidar: 0,3 cm

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

İç Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Dış Astar Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

İç Astar Rengi: 7,5YR-6/4 Açık kahverengi

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. İçeriğinde kireç, gümüş mika ve kum mevcuttur. Yuvarlak profilli içe kalınlaştırılmıştır. Kâse ağzı zemine göre dik açı ile durmaktadır. Gövde de yivler mevcuttur. Gövdeden belirgin bir eğimle daralmaktadır.

Kat. No: 109

Env. No: Ias17.ern001.yapı1.s.1

Buluntu Yeri: Ern001 Yapı 1

Form: Kâse

Ölçüler: Ağız çapı: 15,2 cm

Yükseklik: 2,7 cm **Cidar:** 0,6 cm

Hamur Rengi: 10YR-8/4 Çok soluk kahverengi

Astar Rengi: 2,5YR-5/8 Kırmızı

Tanım: Gözenekli hamura sahip kâse ağız parçasıdır. Parçanın yüzeylerinde aşınmalar ve kırıklar mevcuttur. Dış

yüzeyinde astar veya firnis korunmamıştır.

Kat. No: 110

Env. No: ERN21.tn8.s.25

Buluntu Yeri: Yapı 4

Form: Belirsiz

Hamur Rengi: 5YR-7/3 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

İç Astar Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Hamurunda katkı bulunmamaktadır. Parça üzerinde ikincil kullanıma işaret eden 0,6 cm çapında bir adet delik yer almaktadır.

Kat. No: 111

Env. No: Ias17.ern001.yüzey.s.83

Buluntu Yeri: Ern001 Yüzey

Form: Kâse

Hamur Rengi: 7,5YR-7/4 Pembe

Dış Astar Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

İç Astar Rengi: 2,5YR-6/8 Açık kırmızı

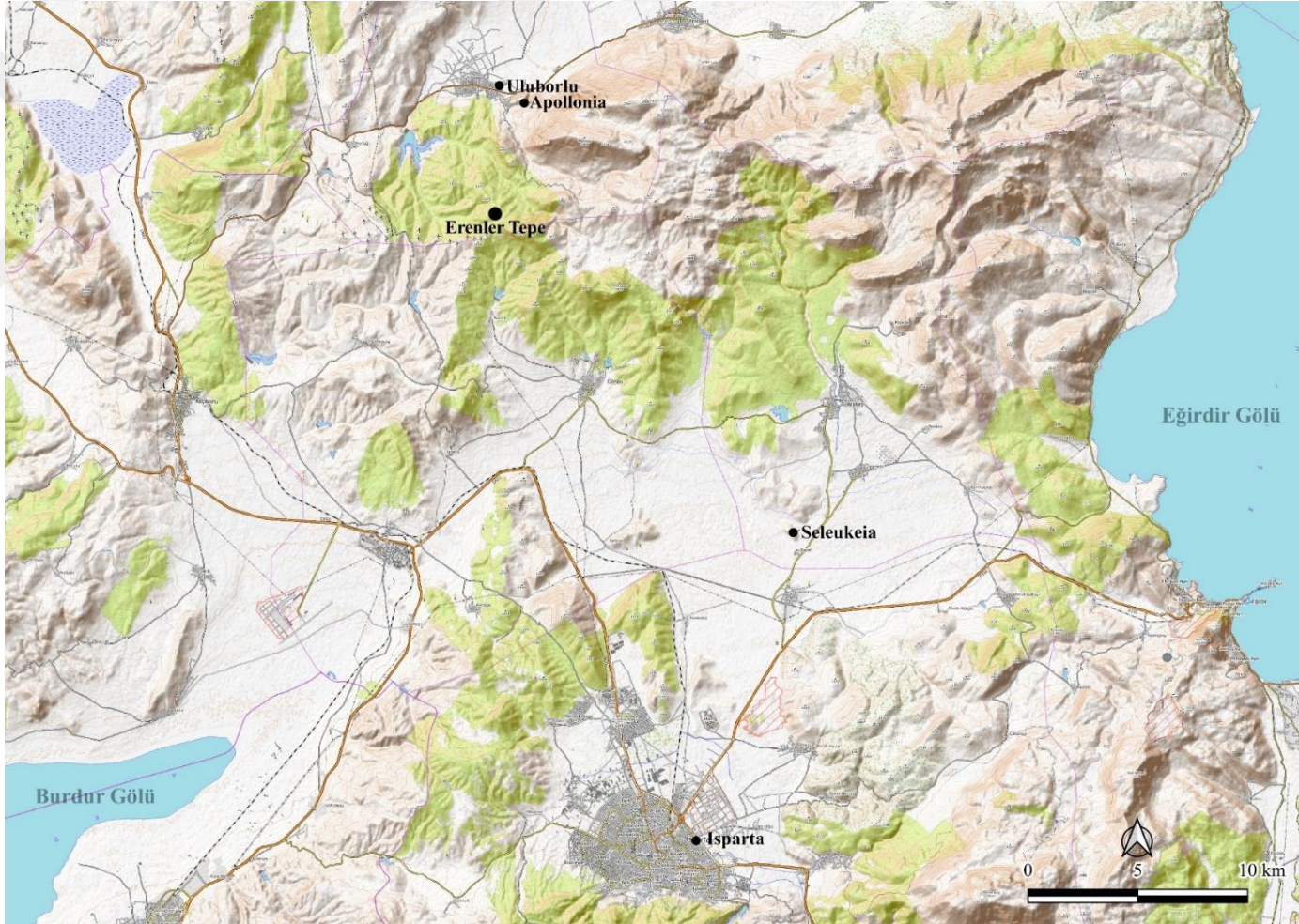
Tanım: Orta sert, gözenekli hamura sahiptir. Parçanın hamur içeriğinde hiçbir katkı maddesi bulunmamaktadır. Dış yüzeyinde kabartma motifler

mevcuttur. Ancak parçanın yüzeyi büyük oranda kırık olduğu için motif tanımlanamamaktadır.

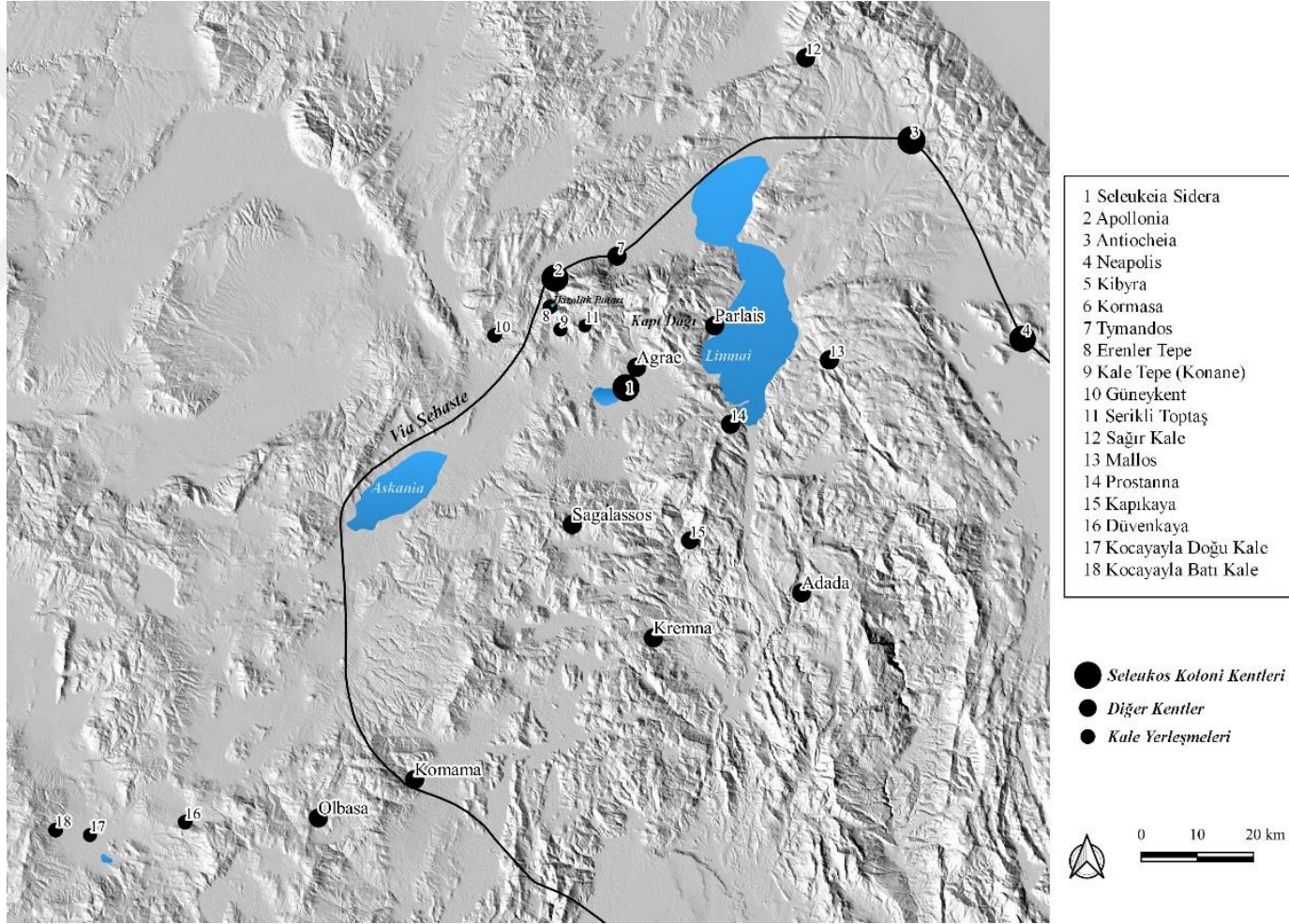

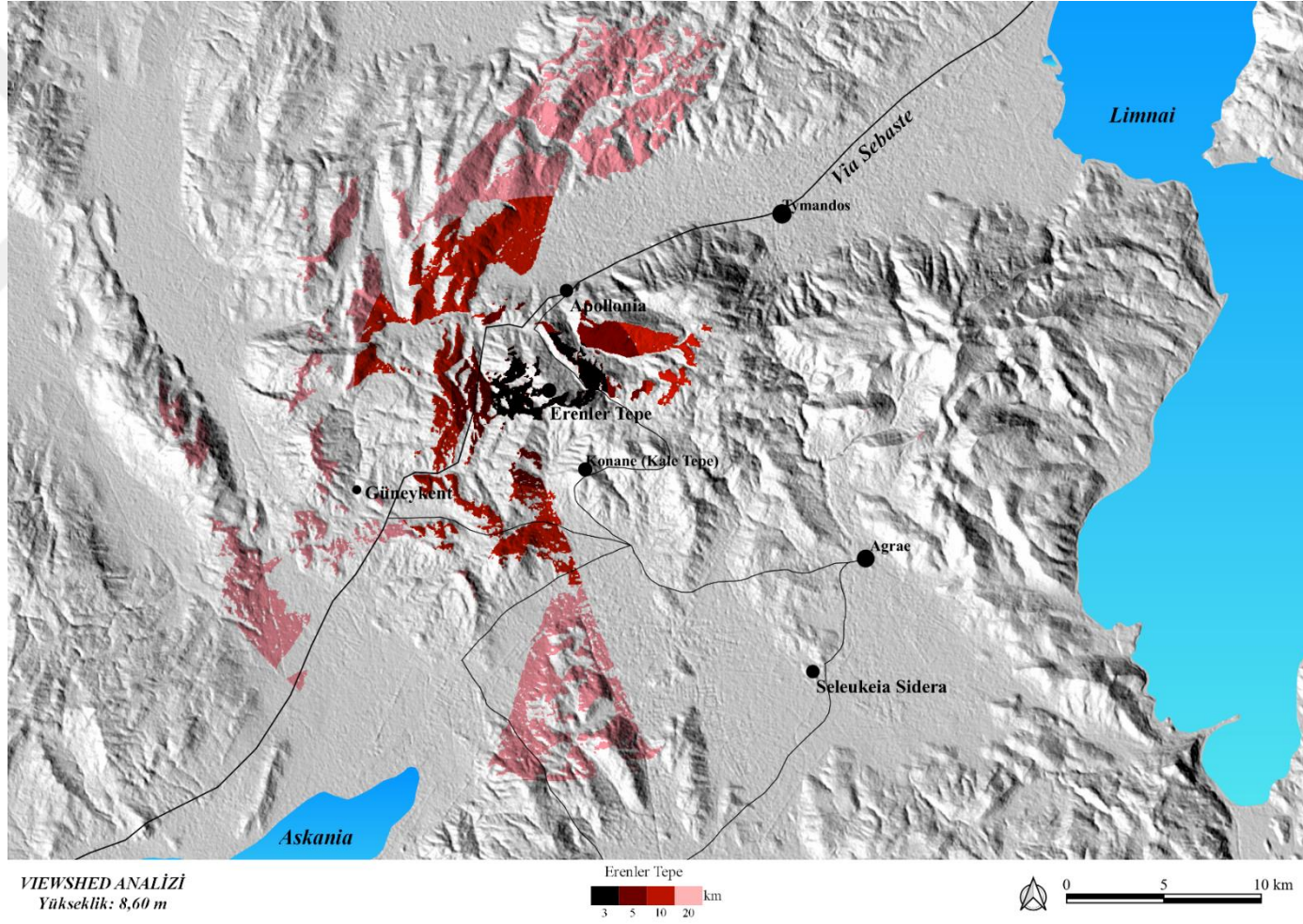
HARİTALAR

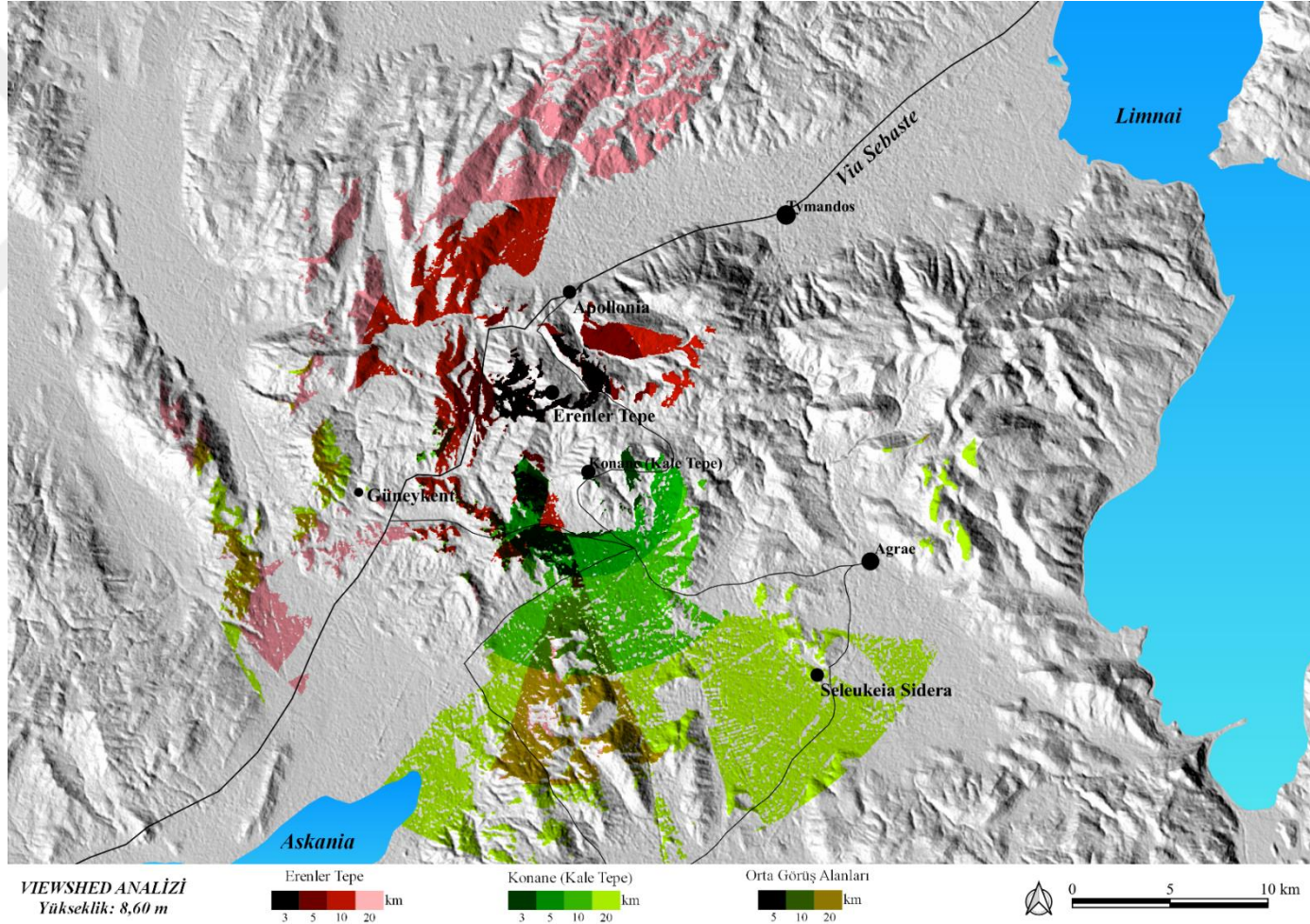
Harita 1. Erenler Tepe Kale Yerleşmesi Coğrafi Konumu

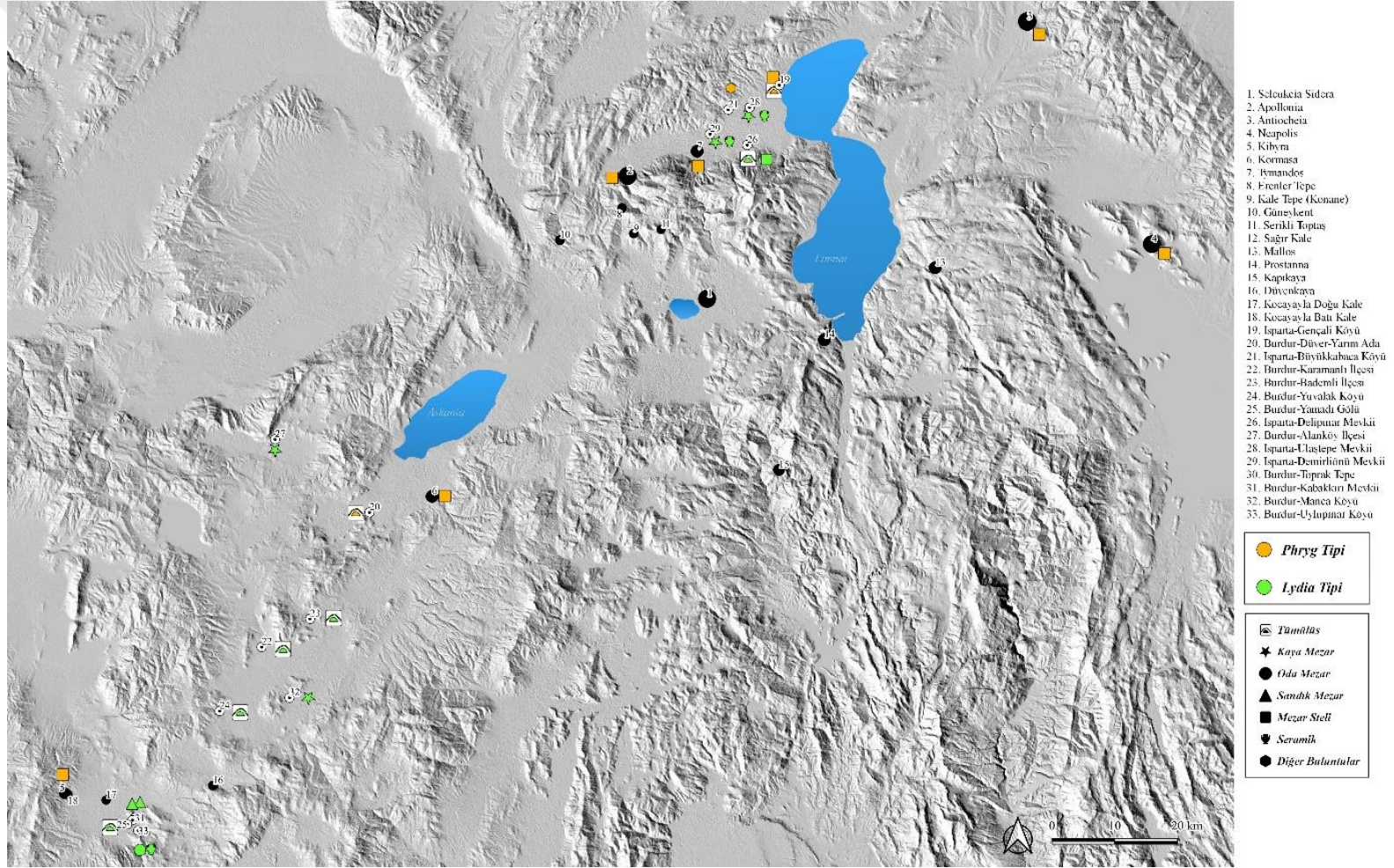
Harita 2. Pisidia Bölgesi Kentleri ve Kale Yerleşmeleri

Harita 3. Erenler Tepe *Viewshed* Analizi

Harita 4. Erenler Tepe ve Konane (Kale Tepe) Viewshed Analizi

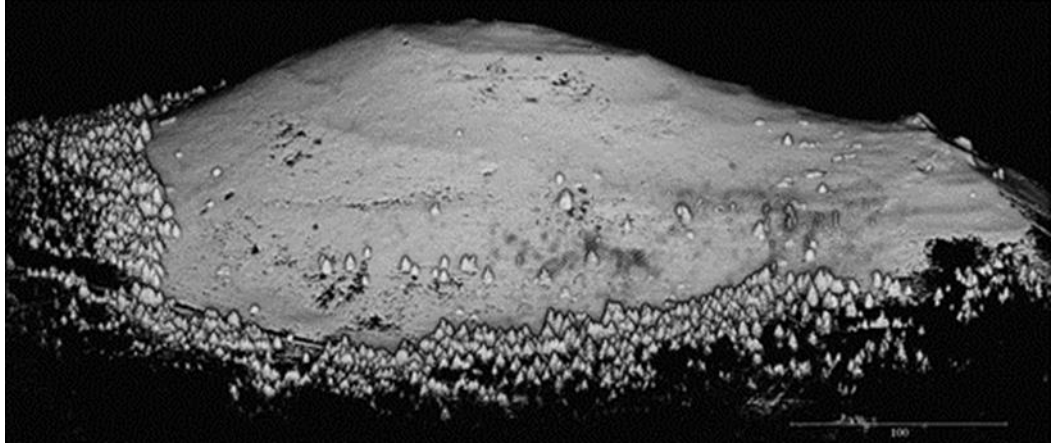
Harita 5. Pisidia Bölgesi Phryg ve Lydia Tipi Buluntu Grupları

RESİMLER

Resim 1. Erenler Tepe Yerleşmesi Hava Fotoğrafı (IAS Arşivi)

Resim 2. Erenler Tepe Yerleşmesi Teras Sistemi (IAS Arşivi, Arie Kai-BROWNE)

Resim 3. Erenler Tepe Yerleşmesi Teras Sistemi (IAS Arşivi)

Resim 4. Erenler Tepe Yerleşmesi Güneyi, Sur Duvarı İzleri (IAS Arşivi)

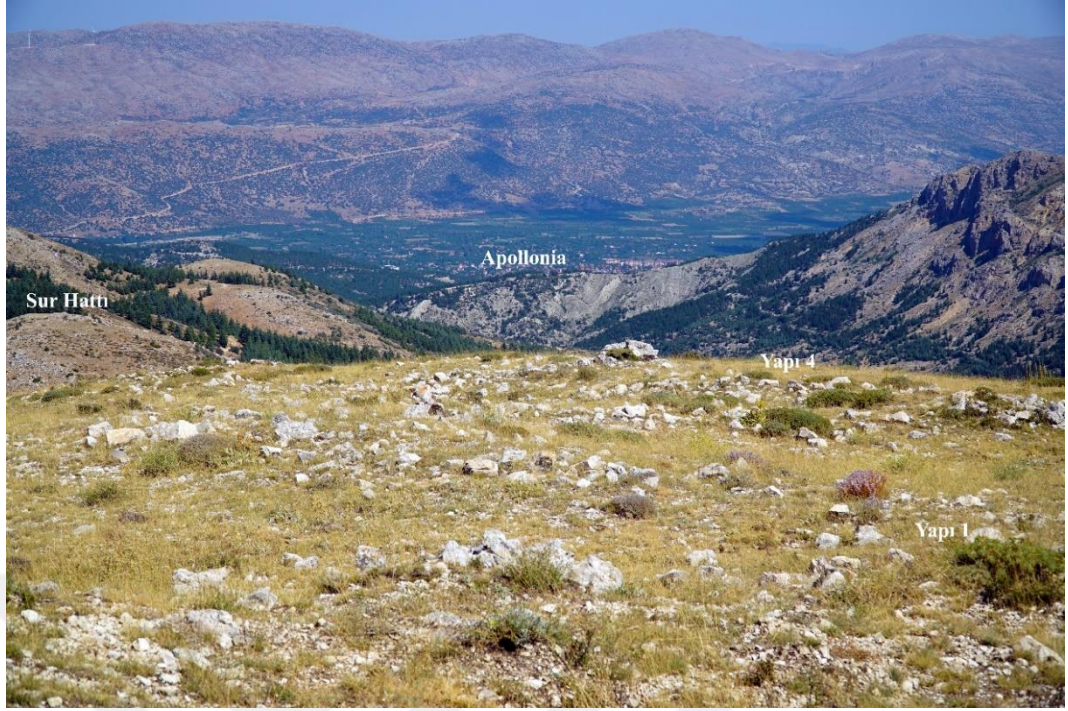
Resim 5. Erenler Tepe Yerleşmesi Konumu (IAS Arşivi)

Resim 6. Erenler Tepe Kule Yapısından Askania Gölü'ne Bakış (IAS Arşivi)

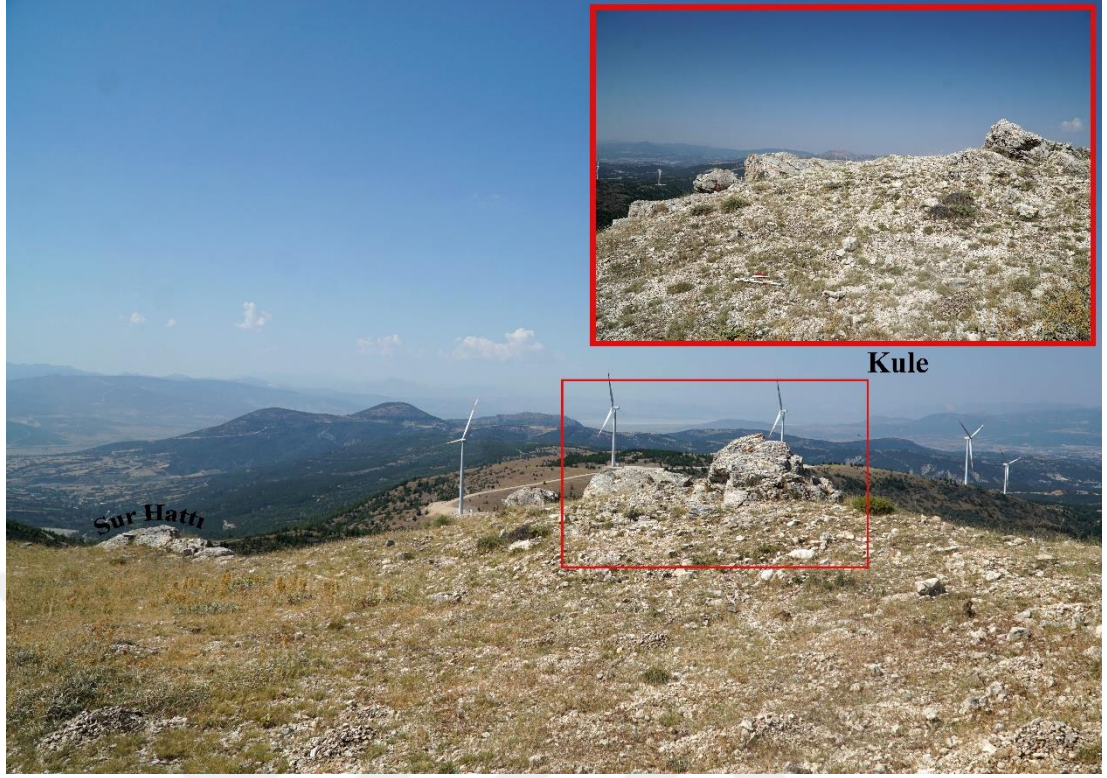
Resim 7. Erenler Tepe Kule Yapısından Kale Tepe'ye Bakış (IAS Arşivi)

Resim 8. Erenler Tepe'den Apollonia' ya Bakış (IAS Arşivi)

Resim 9. Sur Hattı İzleri (IAS Arşivi)

Resim 10. Kule Yapısı Konumu (IAS Arşivi)

Resim 11. Kule Yapısı (IAS Arşivi)

Resim 12. Erenler Tepe Batı Yamacı Akıntı Taşlar (IAS Arşivi)

Resim 13. Doğu Teras Duvarları (IAS Arşivi)

Resim 14. Güney Teras Duvarları (IAS Arşivi)

Resim 15. Yapı 1 (IAS Arşivi)

Resim 16. Yapı 1 Duvar Hattı (IAS Arşivi)

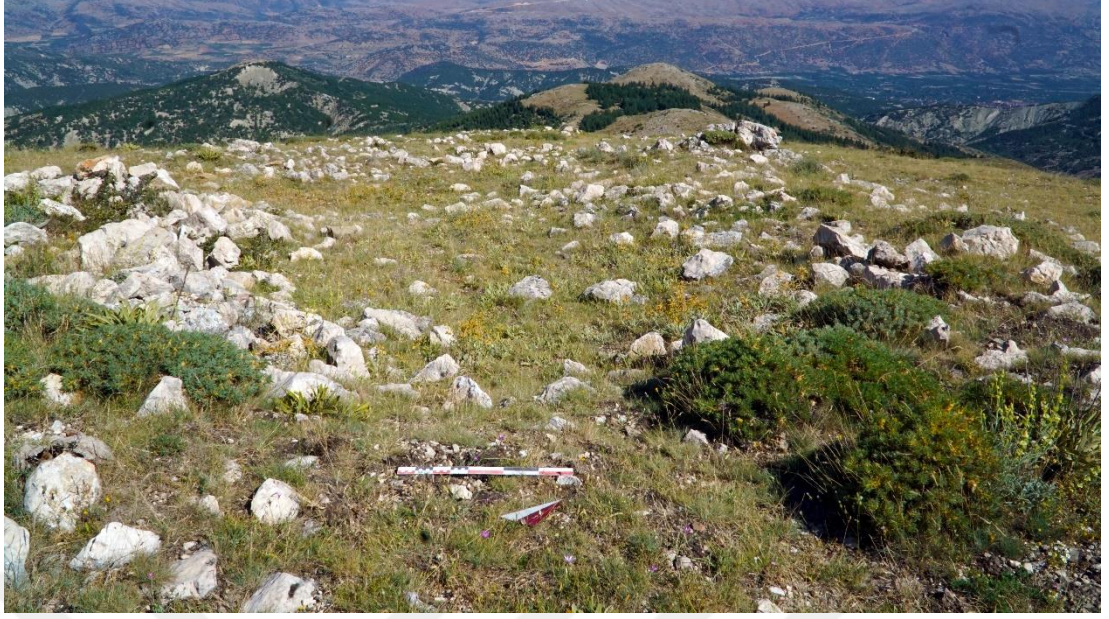
Resim 17. Yapı 2 Güney Duvar Hattı (IAS Arşivi)

Resim 18. Yapı 3 Duvar Hattı (IAS Arşivi)

Resim 19. Yapı 4 (IAS Arşivi)

Resim 20. Yapı 4 Planı (IAS Arşivi)

Resim 21. Yapı 4 Duvar Hattı (IAS Arşivi)

Resim 22. Yapı 4 Duvar Detayı (IAS Arşivi)

Resim 23. Yapı 5 (IAS Arşivi)

Resim 24. Yapı 6 (IAS Arşivi)

Kat. No. 1

Kat. No. 2

Kat. No. 3

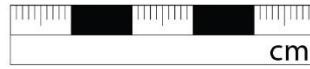
Kat. No. 4

Kat. No.5

Kat. No.6

Resim 25. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 1-6)

Kat. No. 7

Kat.No. 8

Kat. No. 9

Kat. No. 10

Resim 26. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 7-10)

Kat. No. 11

Kat. No. 12

Kat. No. 13

Kat. No. 14

Kat. No. 15

Kat. No. 16

Resim 27. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 11-16)

Kat. No. 17

Kat. No. 18

Kat. No. 19

Kat. No. 20

Resim 28. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 17-20)

Kat. No. 21

Kat. No. 22

Kat. No. 23

Kat. No. 24

Kat. No. 25

Kat. No. 26

Kat. No. 27

Resim 29. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 21-27)

Kat. No. 28

Kat. No. 29

Kat. No. 30

Kat. No. 31

Kat. No. 32

Kat. No. 33

Resim 30. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 28-33)

Kat. No. 34

Kat. No. 35

Kat. No. 36

Kat. No. 37

Kat. No. 38

Kat. No. 39

Kat. No. 40

Kat. No. 41

Kat. No. 42

Resim 31. Gri Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 34-42)

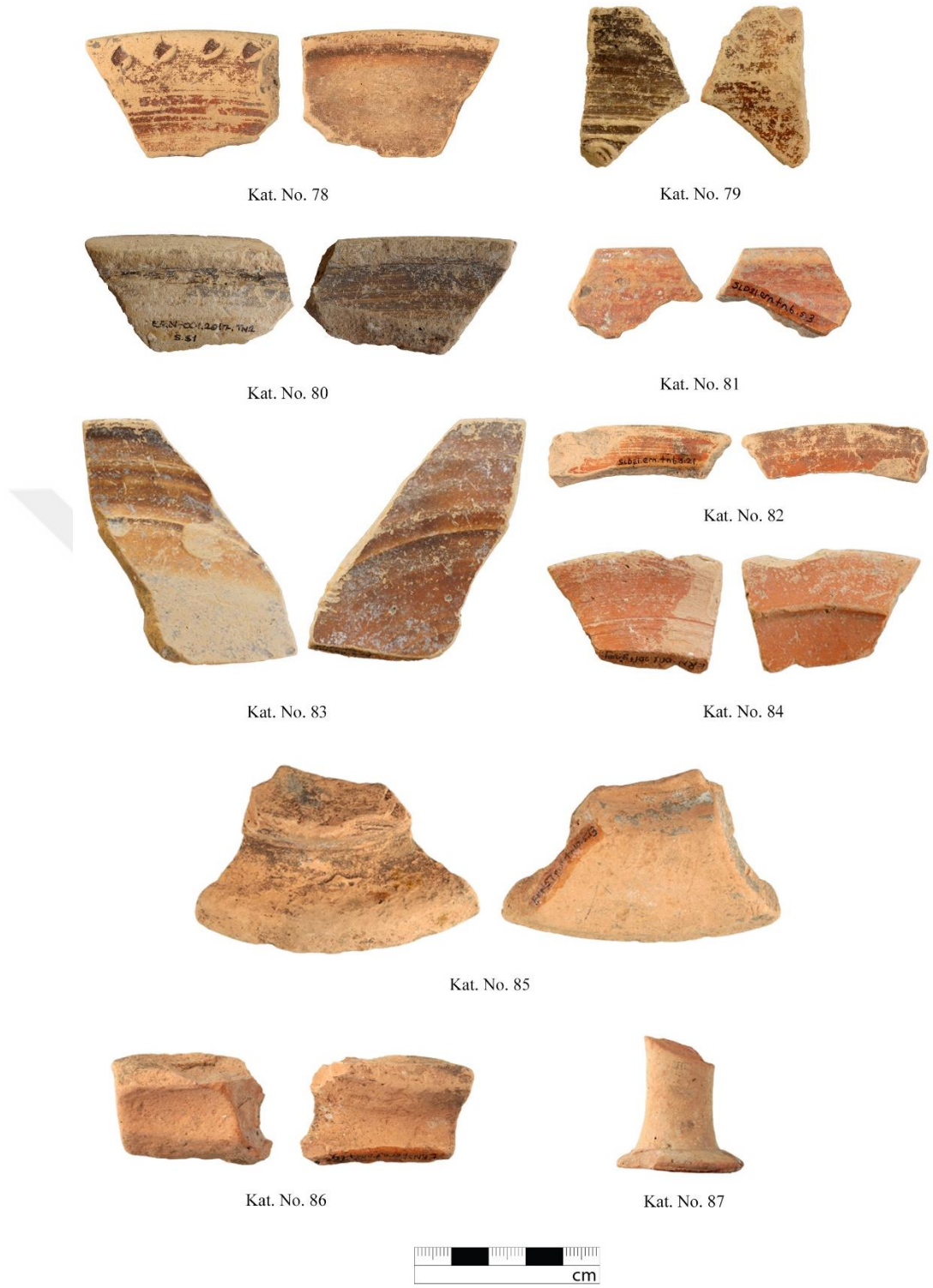
Resim 32. Black on Red (Kat. No. 43-45) ve Bantlı Seramikler (Kat. No. 46-49)

Resim 33. İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâse (Kat. No. 50-56) ve Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâse (Kat. No. 58-65)

Resim 34. Akhemenid Kâseler (Kat. No. 66-69), Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 70-74) ve Dik Ağızlı Kâseler (Kat. No. 75-77)

Resim 35. Tekil Kâseler (Kat. No. 78-81), Tabaklar (Kat. No. 82-84), Krater Kaideleri (Kat. No. 85-86) ve *Unguentarium* (Kat. No. 87)

Kat. No. 88

Kat. No. 90

Kat. No. 89

Kat. No. 91

Kat. No. 92

Kat. No. 93

Kat. No. 94

Kat. No. 95

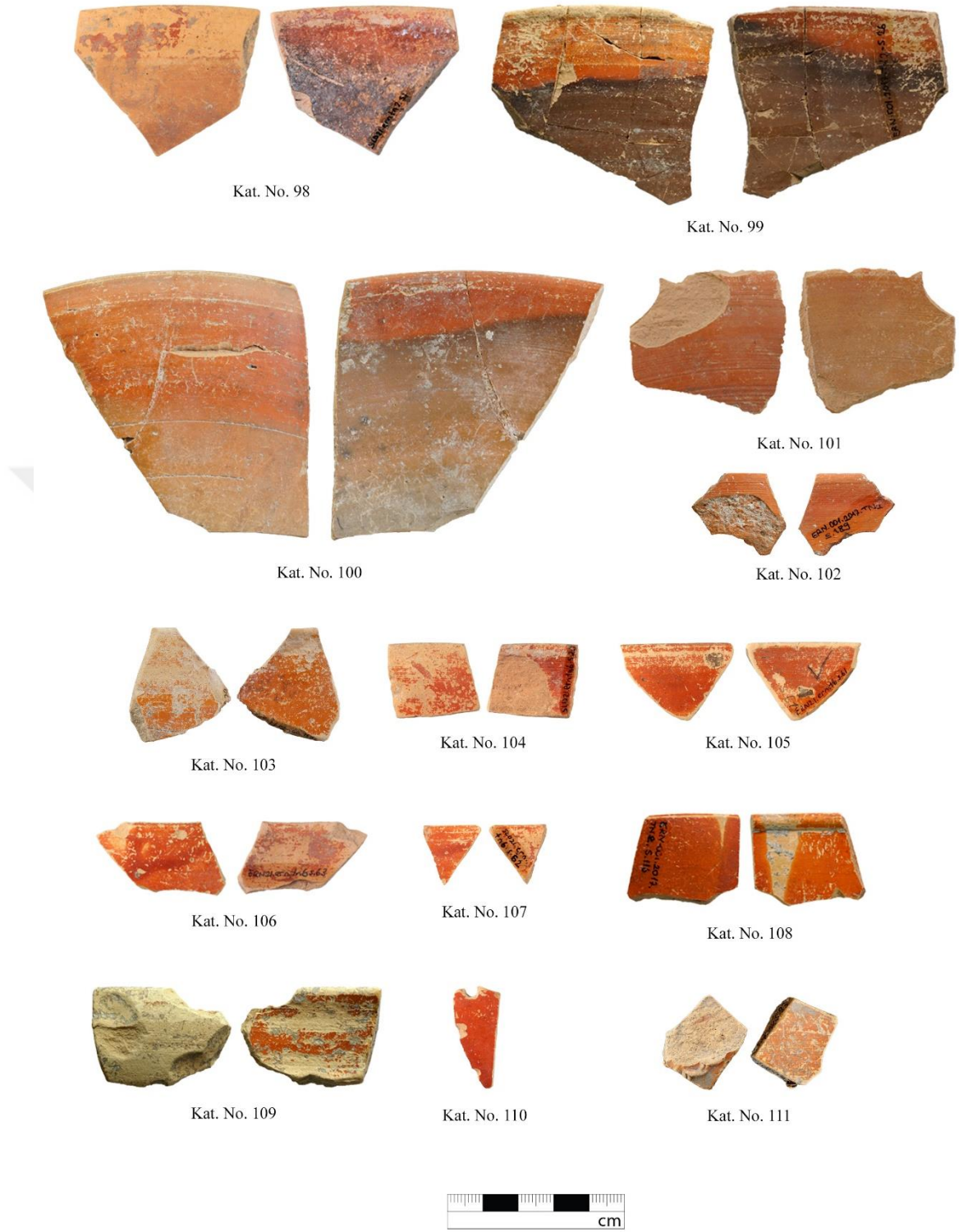
Kat. No. 96

Kat. No. 97

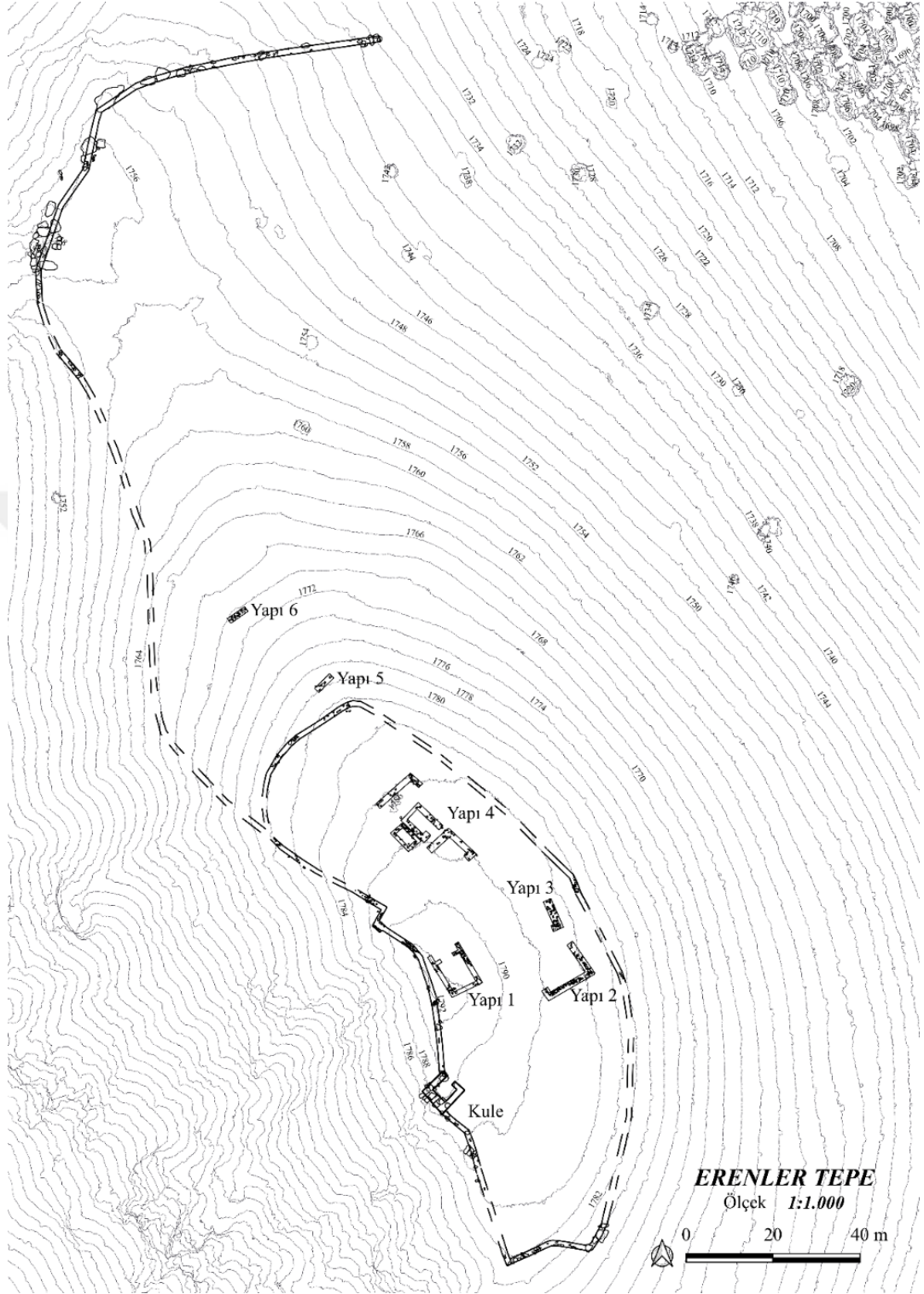
Resim 36. Masa Amphoraları (Kat. No. 88-90) ve Testiler (Kat. No. 91-97)

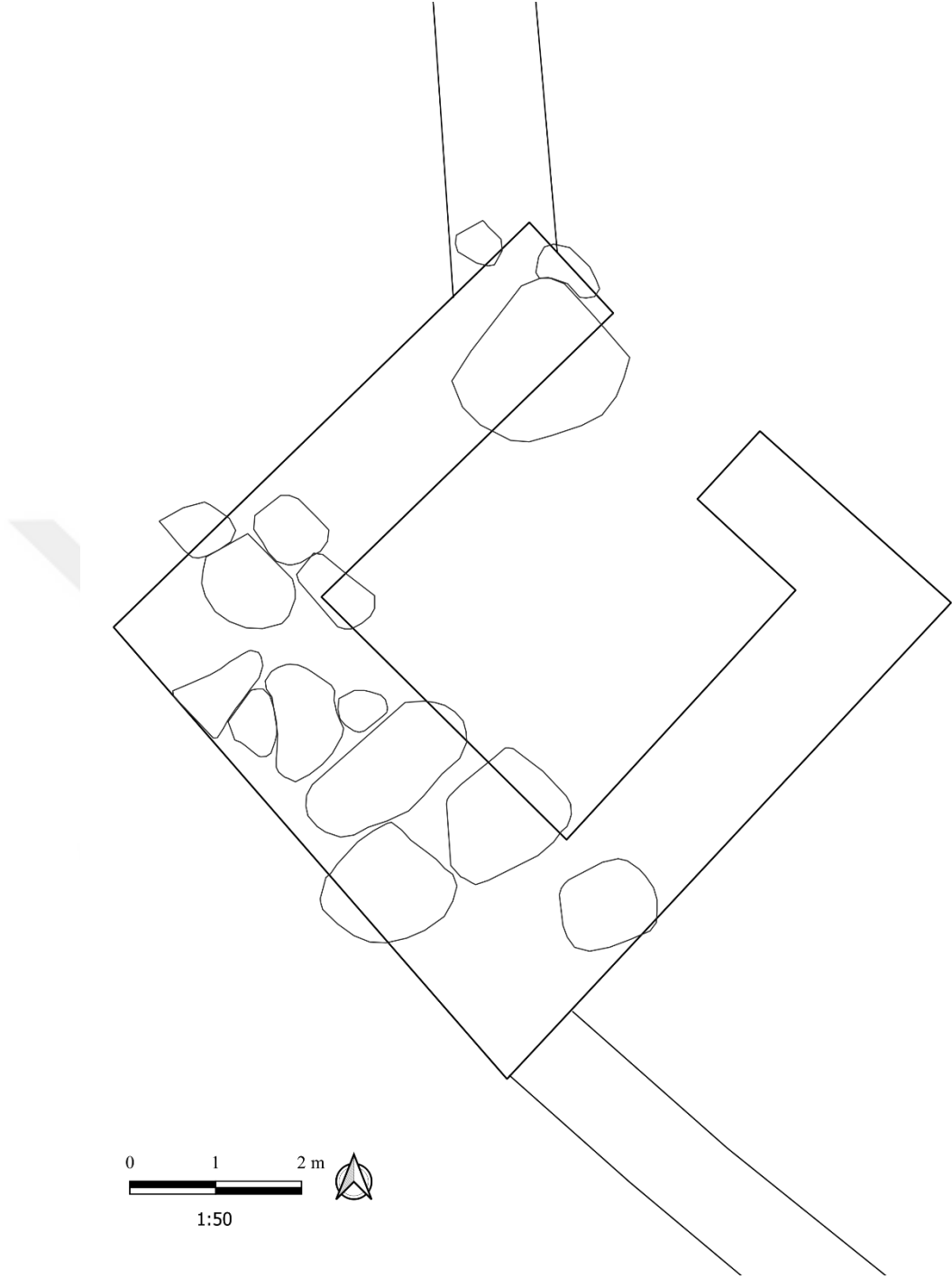
Resim 37. *Mastos* (Kat. No. 98-104), İçe Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 105-107), Tekil Kâseler (Kat. No. 1098-109) ve Gövde Parçaları (Kat. No. 110-111)

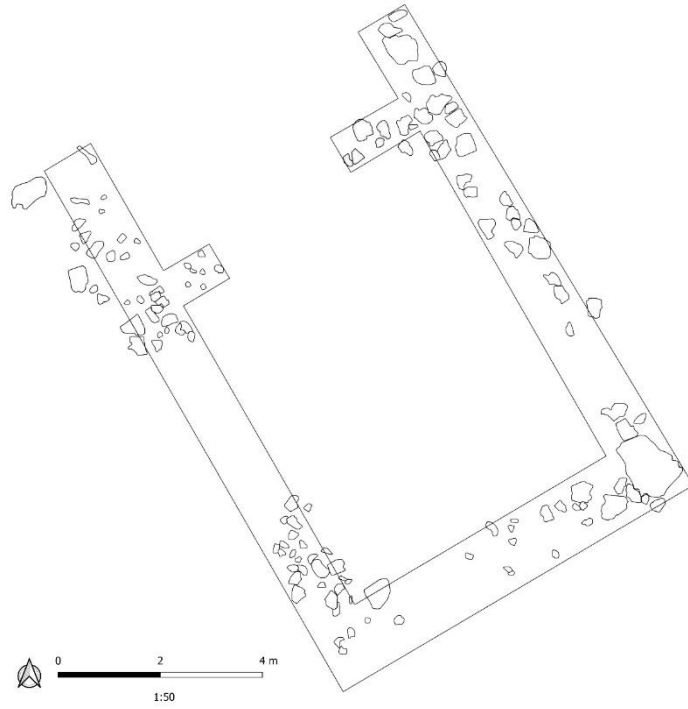
PLANLAR

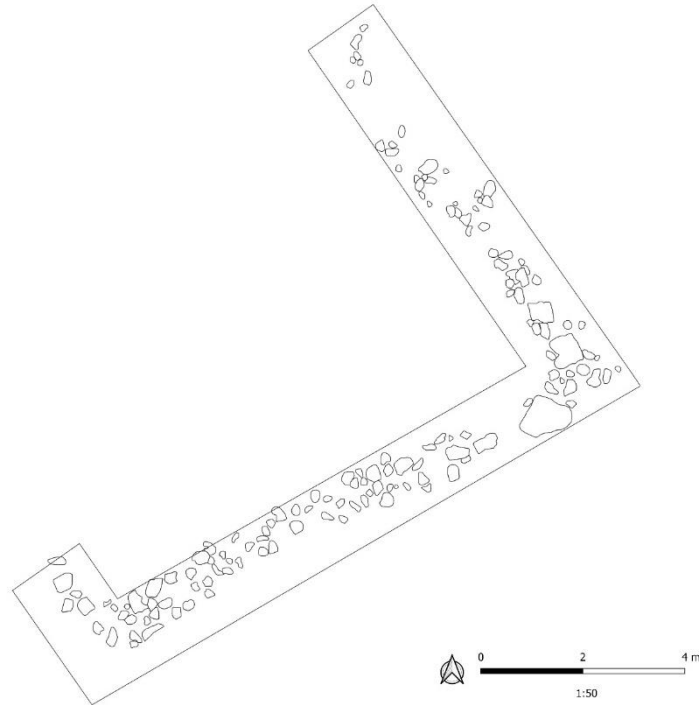
Plan 1. Erenler Tepe Yerleşim Planı (IAS Arşivi)

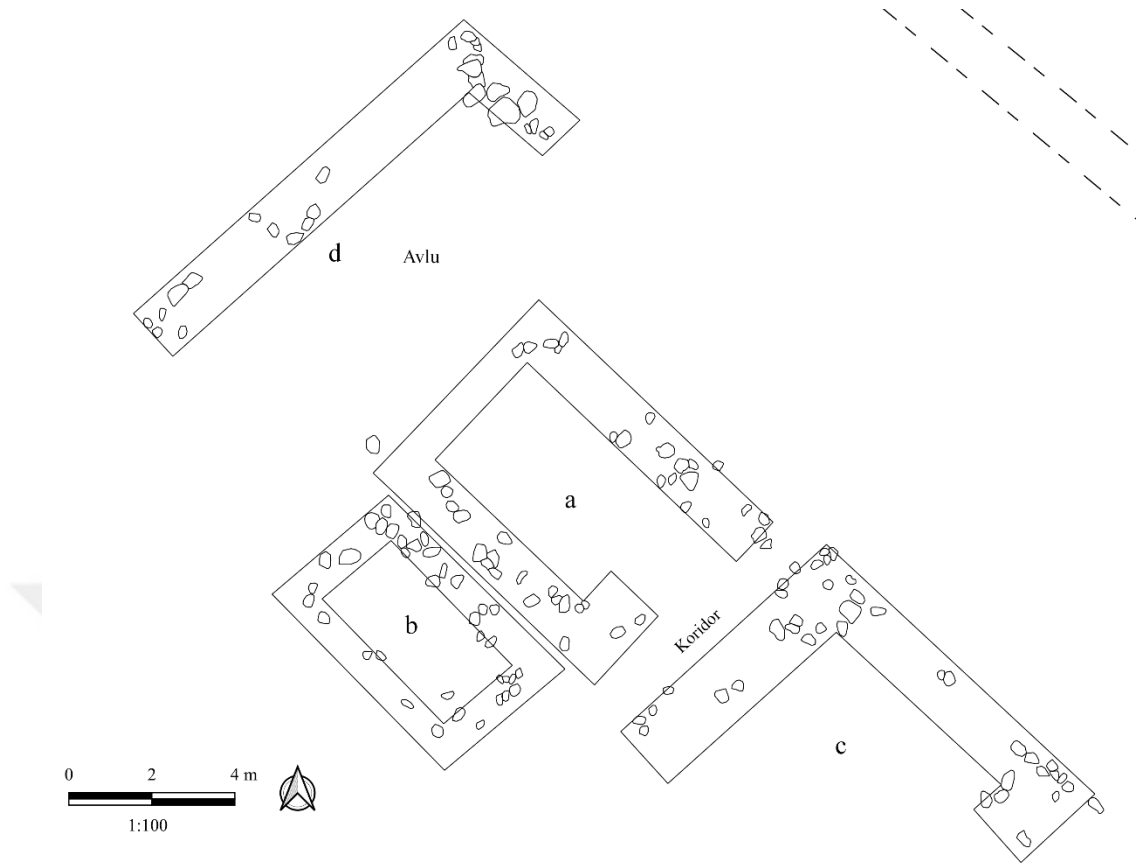
Plan 2. Kule Yapısı (IAS Arşivi)

Plan 3. Yapı 1 Planı (IAS Arşivi)

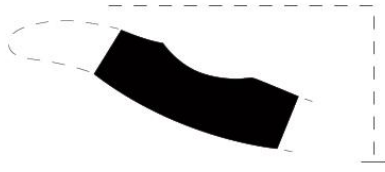

Plan 4. Yapı 2 Planı (IAS Arşivi)

Plan 5. Yapı 4 Planı (IAS Arşivi)

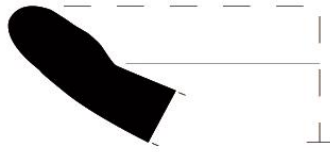
ÇİZİMLER

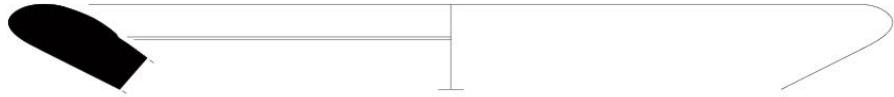
Kat. No. 1

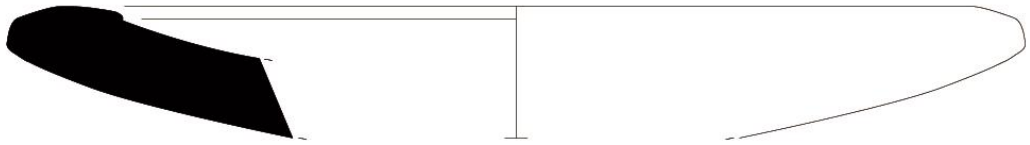
Kat. No. 3

Kat. No. 4

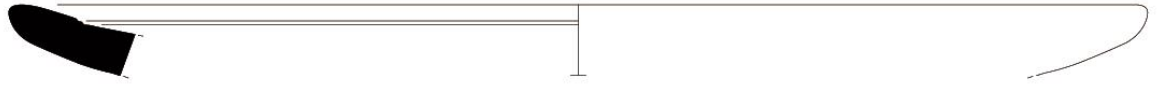
Kat. No. 5

Kat. No. 6

Çizim 1. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 1-6)

Kat. No. 7

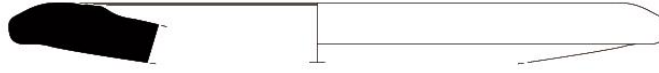
Kat. No. 8

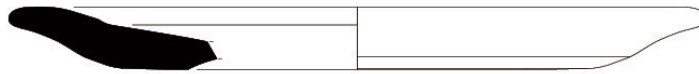
Kat. No. 9

Kat. No. 10

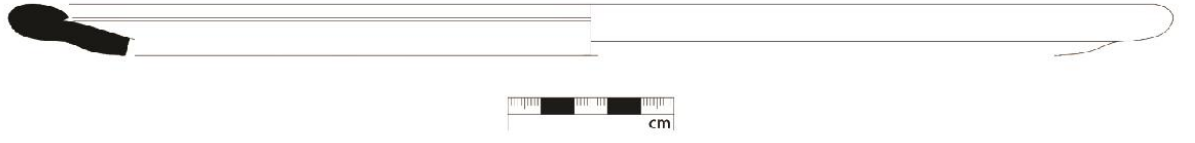
Kat. No. 11

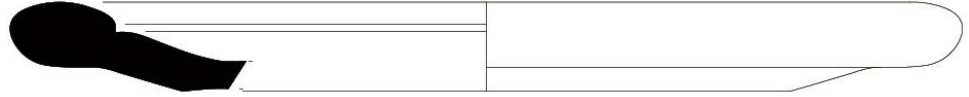
Kat. No. 12

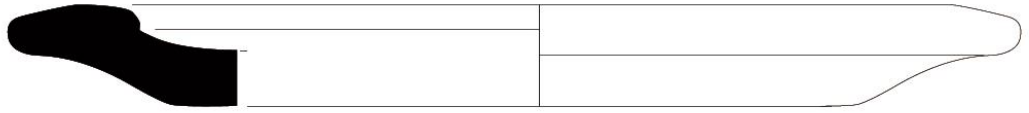
Çizim 2. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 7-12)

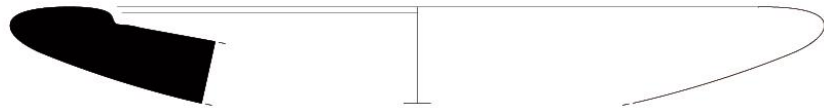
Kat. No. 13

Kat. No. 14

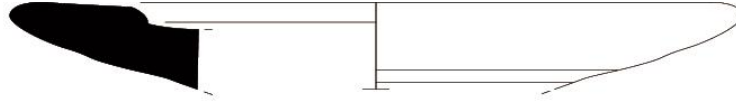
Kat. No. 15

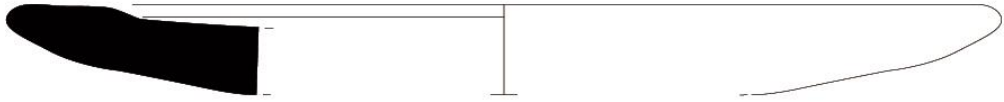
Kat. No. 16

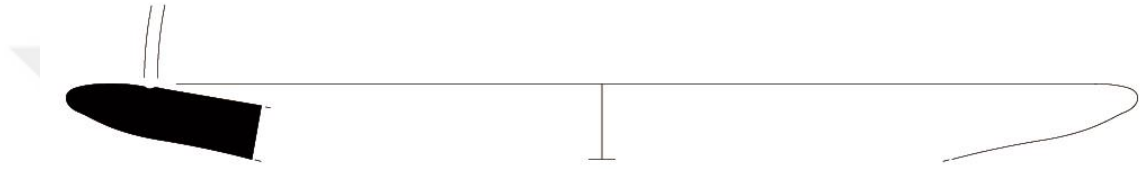
Çizim 3. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 13-16)

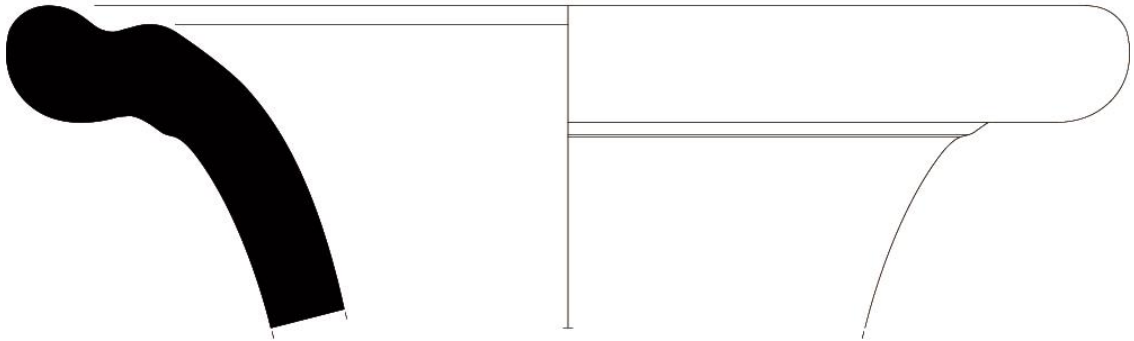
Kat. No. 17

Kat. No. 18

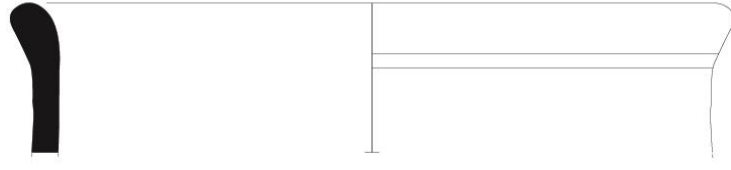
Kat. No. 19

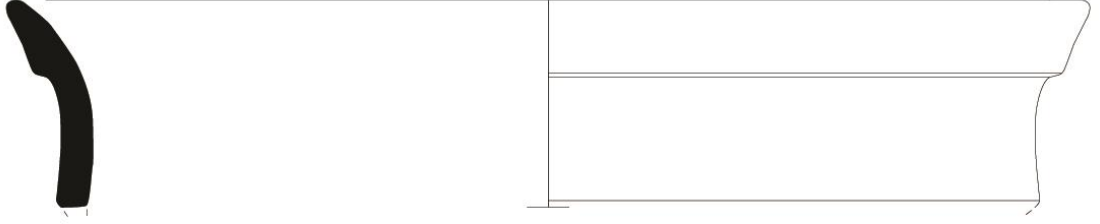
Kat. No. 20

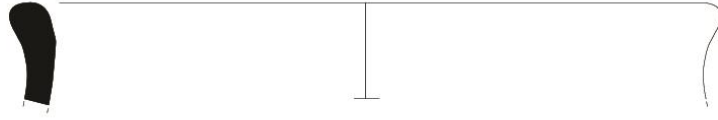
Çizim 4. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 17-20)

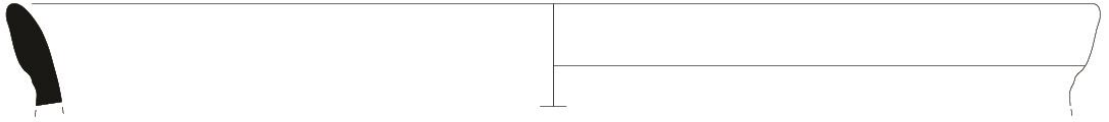
Kat. No. 22

Kat. No. 23

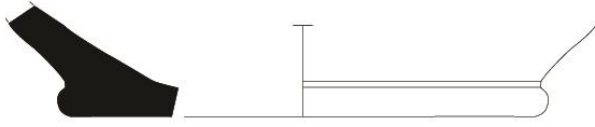
Kat. No. 24

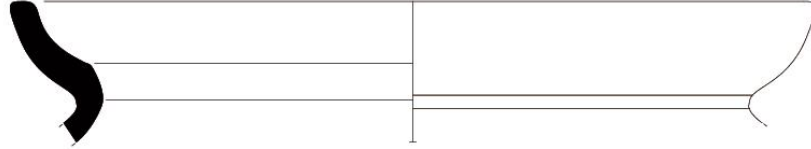
Kat. No. 25

Çizim 5. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 22-25)

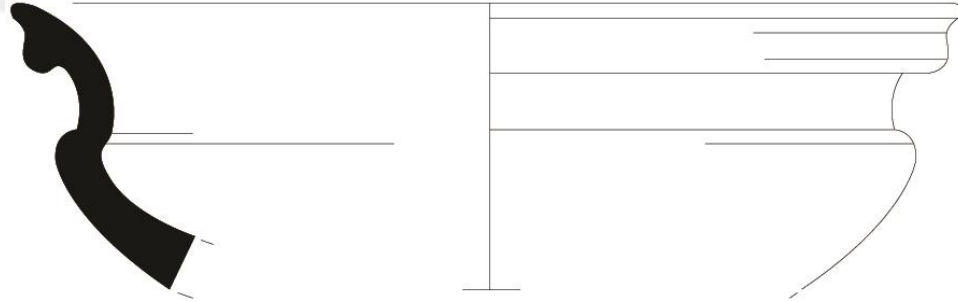
Kat. No. 27

Kat. No. 31

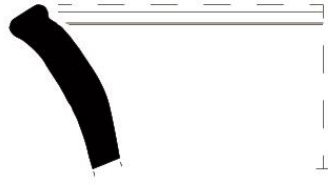
Kat. No. 32

Kat. No. 33

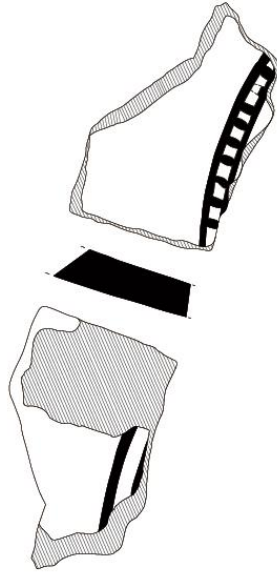
Çizim 6. Kahverengi Tek Renkli Seramikler (Kat. No. 27-33)

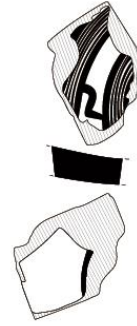
Kat. No. 34

Kat. No. 35

Kat. No. 43

Kat. No. 45

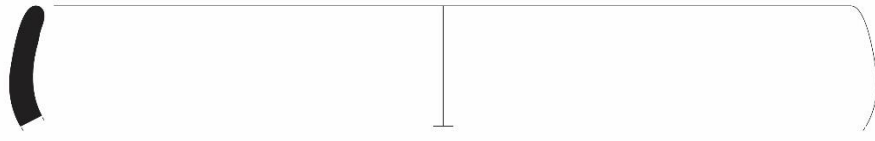
Kat. No. 47

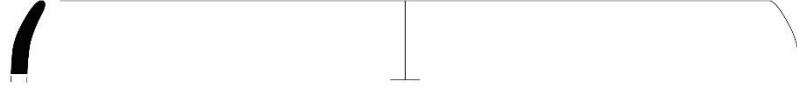
Kat. No. 46

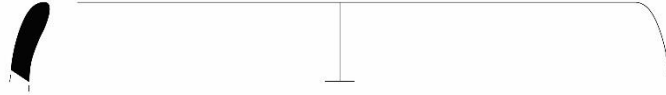
Çizim 7. Gri Tek Renkli, *Black on Red* ve Bantlı Seramikler (Kat. No. 34-46)

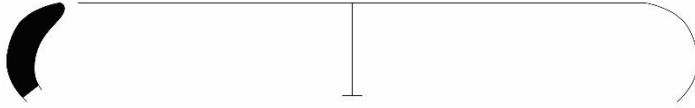
Kat. No. 50

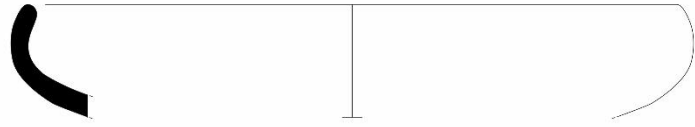
Kat. No. 51

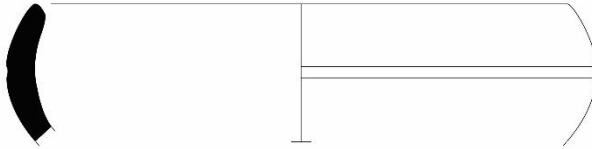
Kat. No. 52

Kat. No. 53

Kat. No. 54

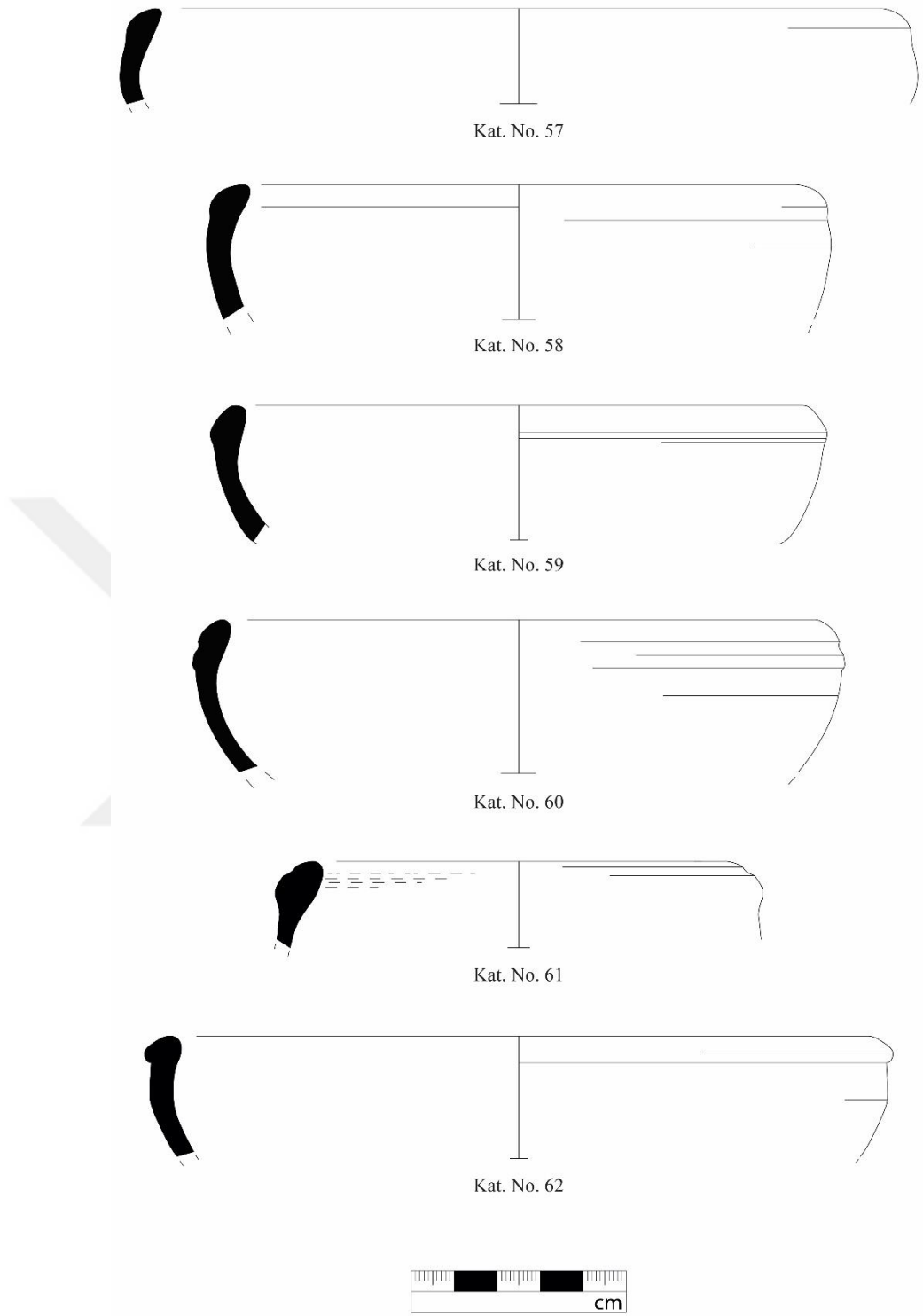
Kat. No. 55

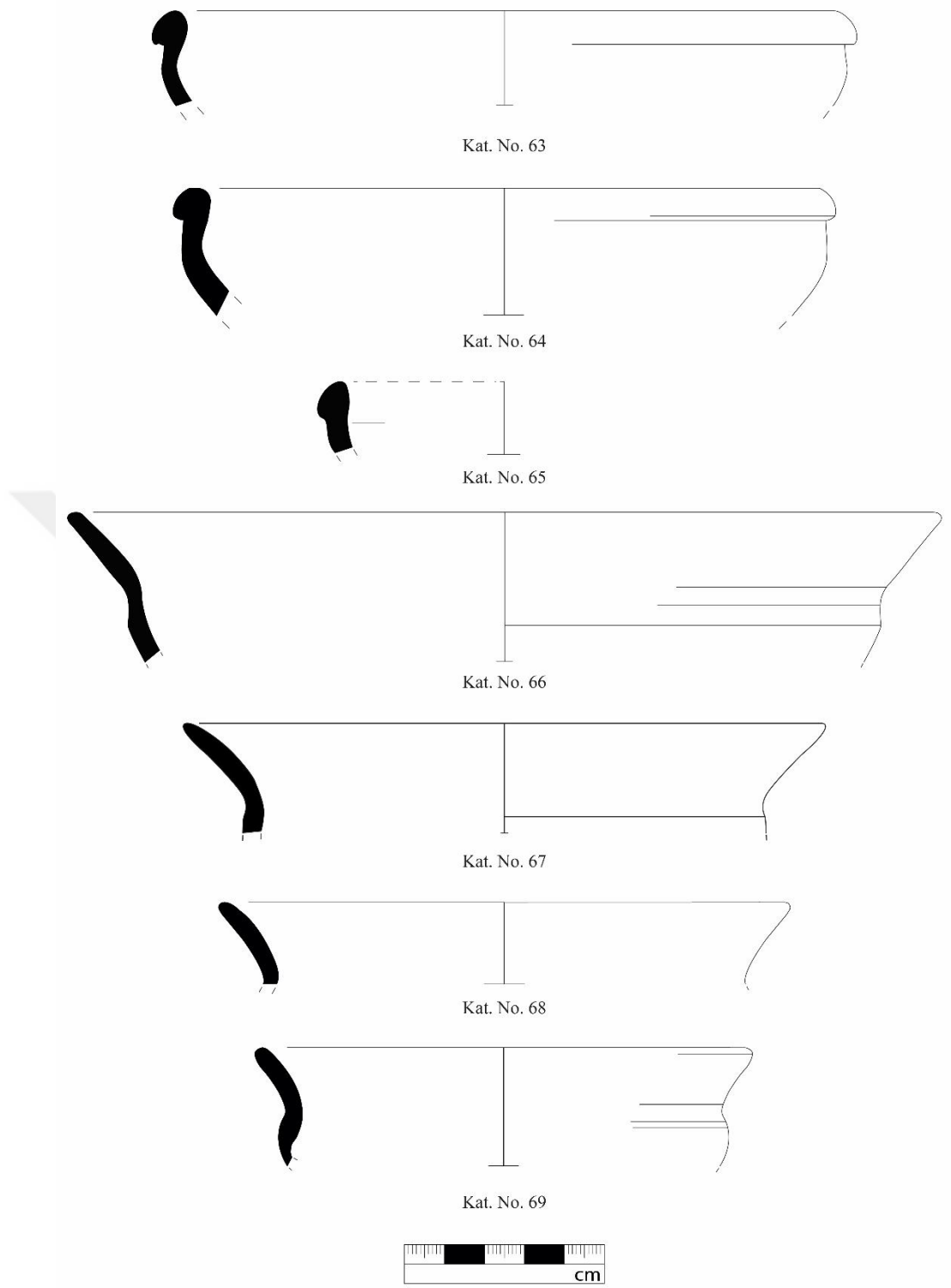
Kat. No. 56

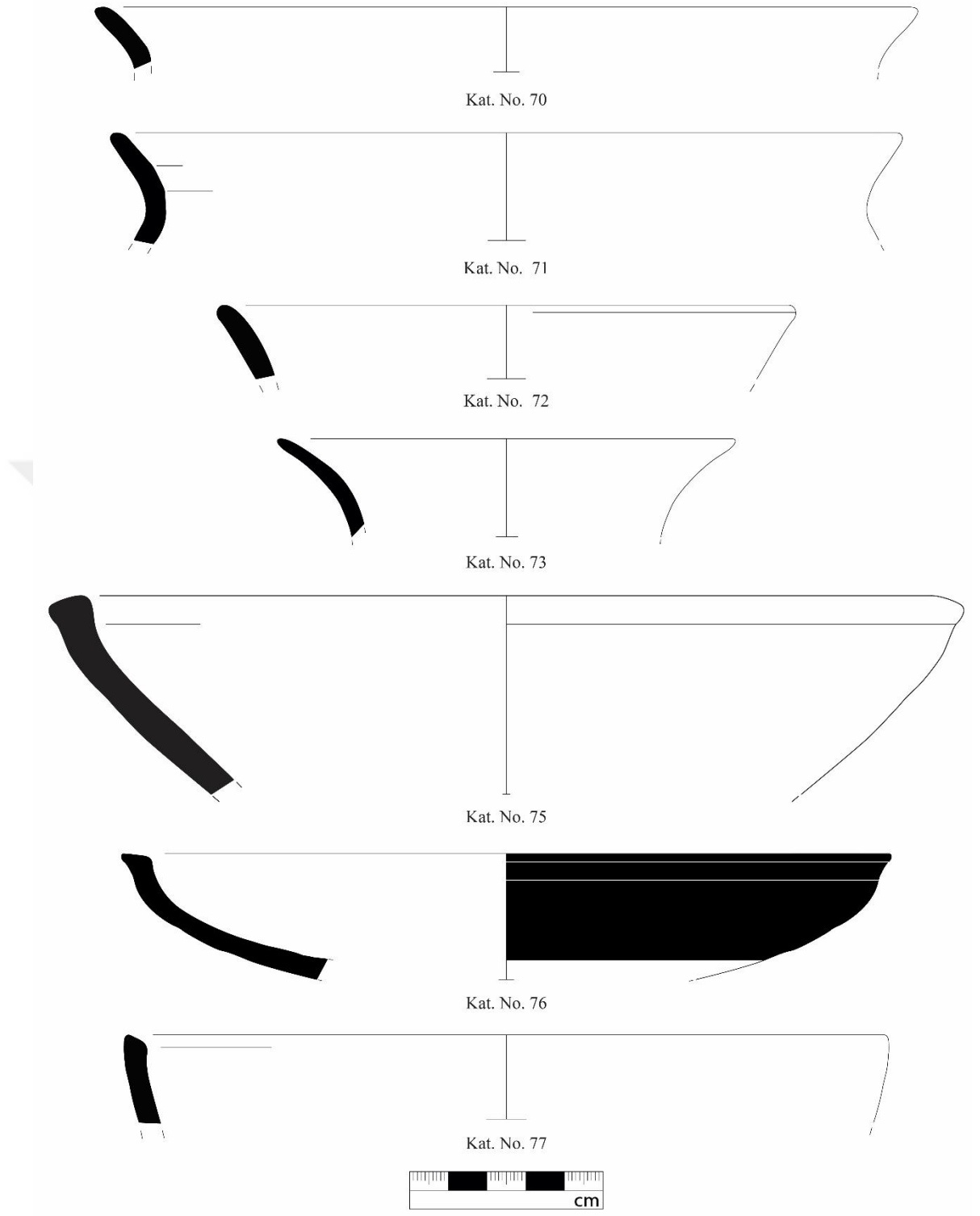
Çizim 8. İçe Kıvrık Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 50-56)

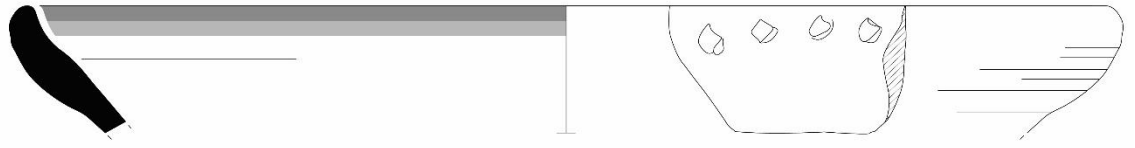
Çizim 9. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 57-62)

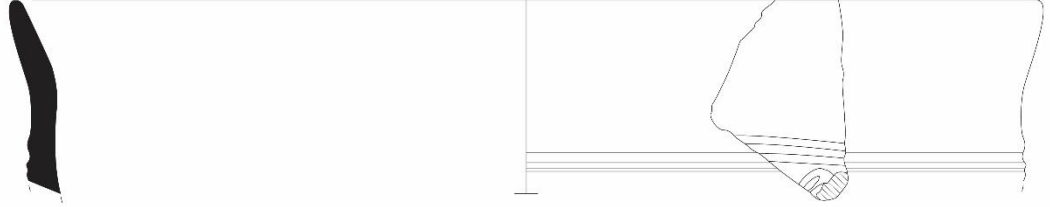
Çizim 10. Dışa Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 63-65) ve *Akhamenid* Kâseler (Kat. No. 66-69)

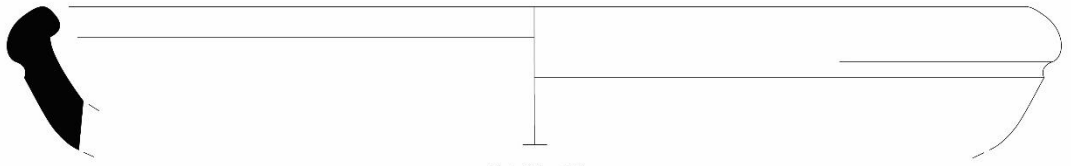
Çizim 11. Dışa Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 70-73) ve Dik Ağızlı Kâseler (Kat. No. 75-77)

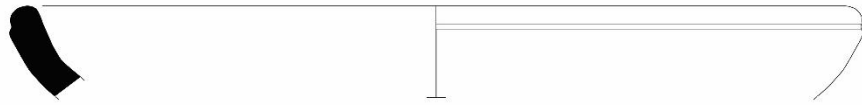
Kat. No. 78

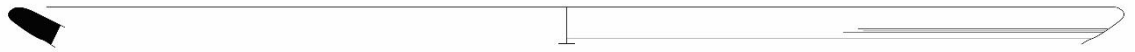
Kat. No. 79

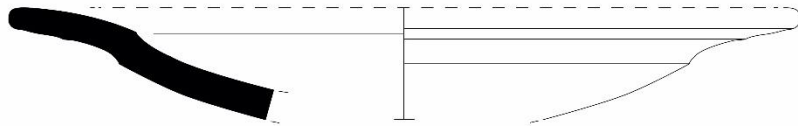
Kat. No. 80

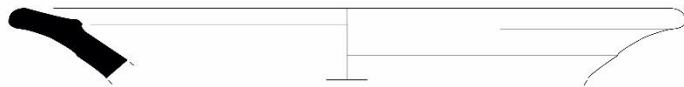
Kat. No. 81

Kat. No. 82

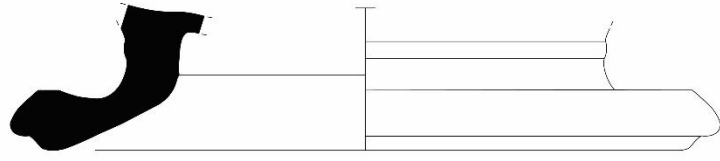
Kat. No. 83

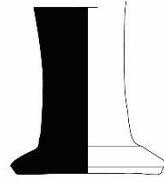
Kat. No. 84

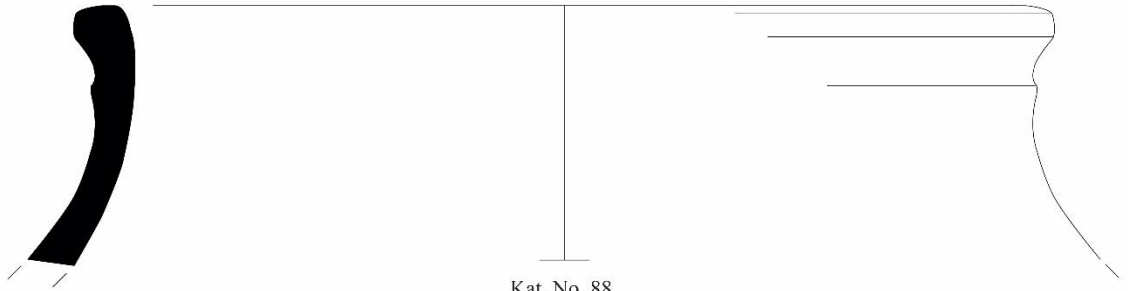
Çizim 12. Tekil Kâseler (Kat. No. 78-81) ve Tabaklar (Kat. No. 82-84)

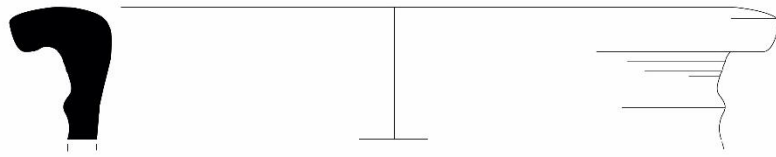
Kat. No. 85

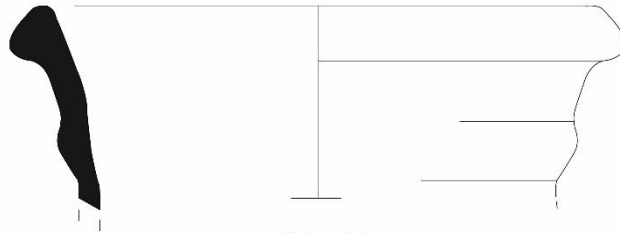
Kat. No. 87

Kat. No. 88

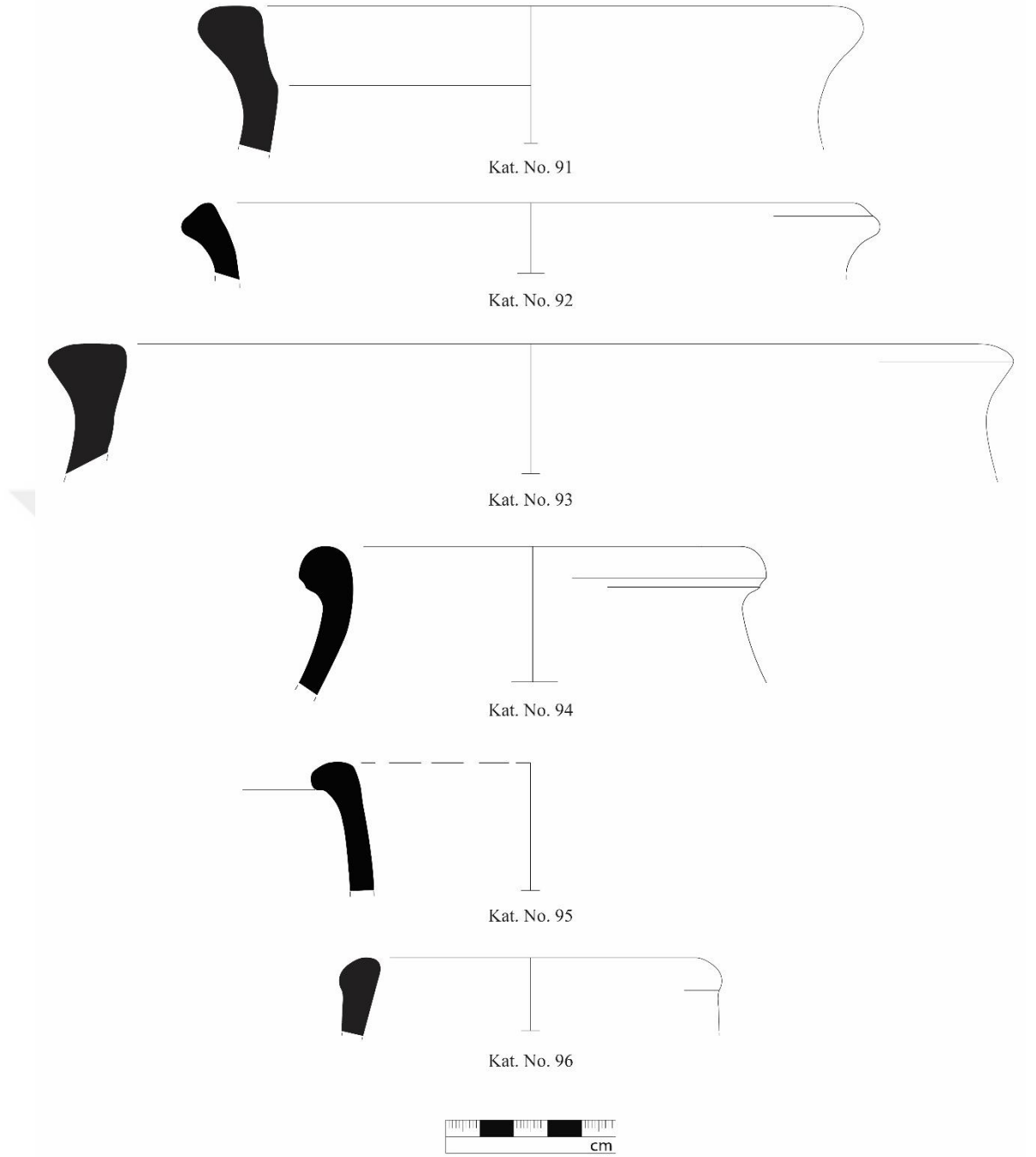
Kat. No. 89

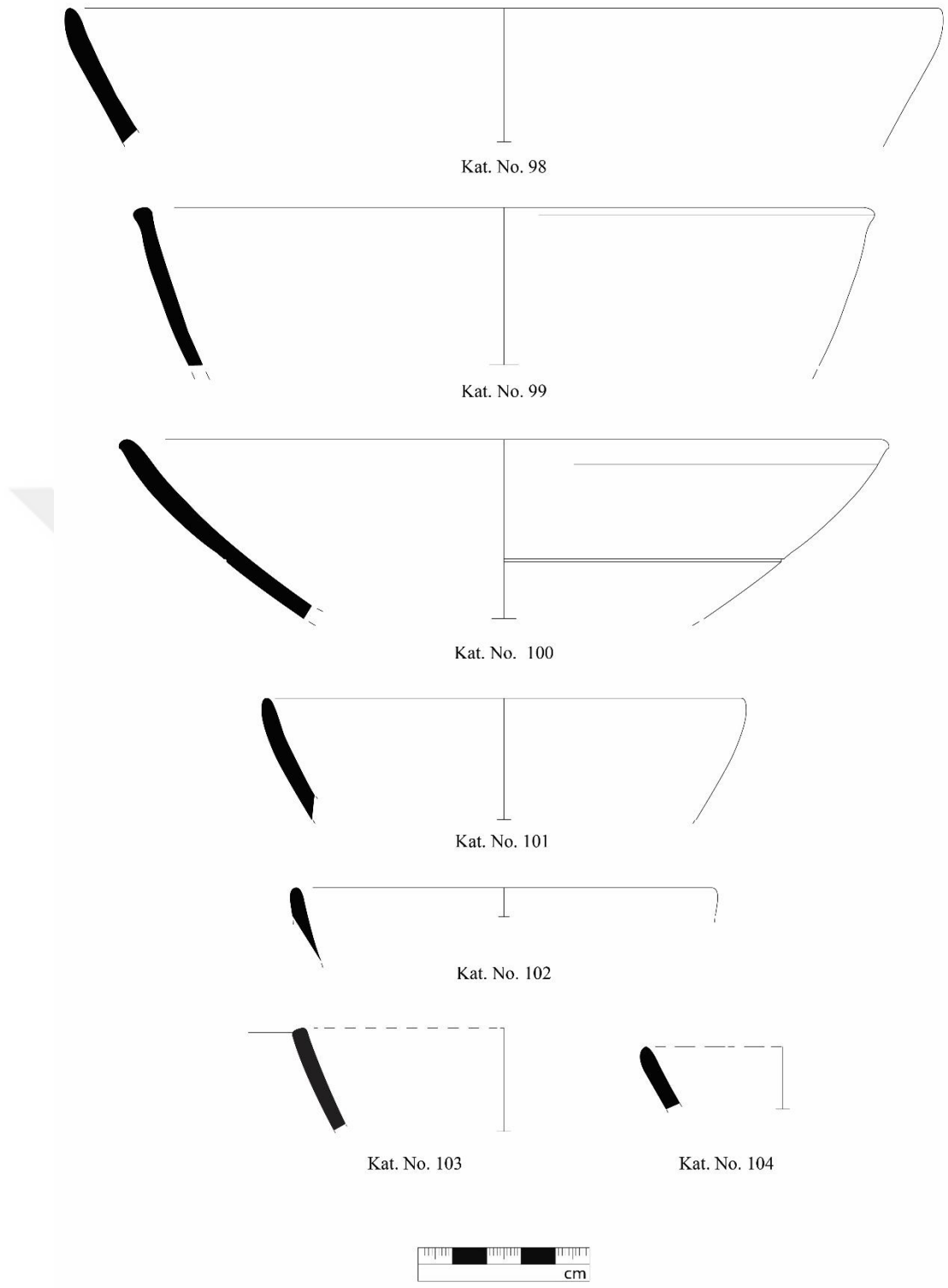
Kat. No. 90

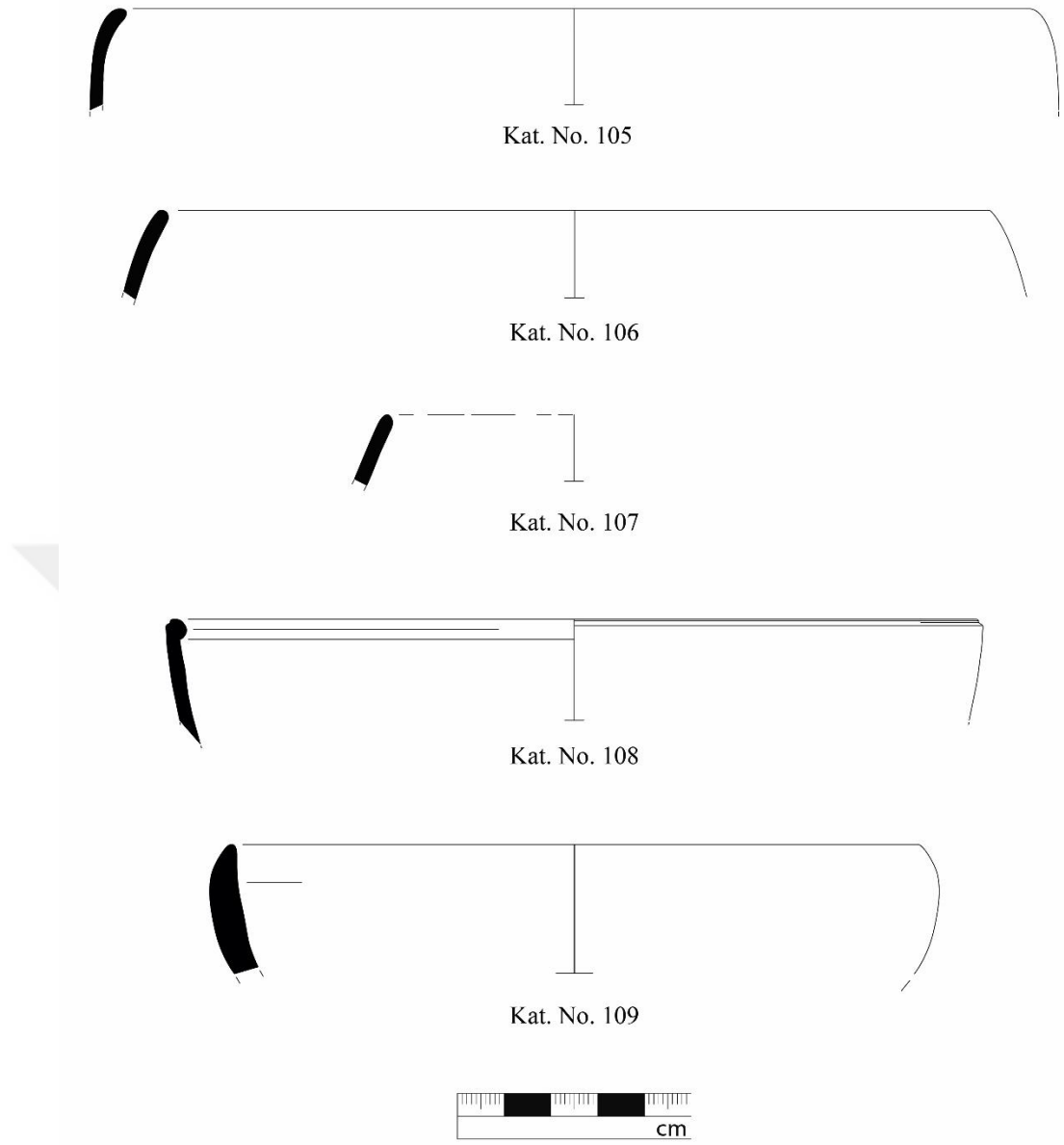
Çizim 13. Krater Kaidesi (Kat. No. 85), *Unguentarium* (Kat. No. 87) ve Masa *Amphoraları* (Kat. No. 88-90)

Çizim 14. Testiler (Kat. No. 91-96)

Çizim 15. Mastos (Kat. No. 98-104)

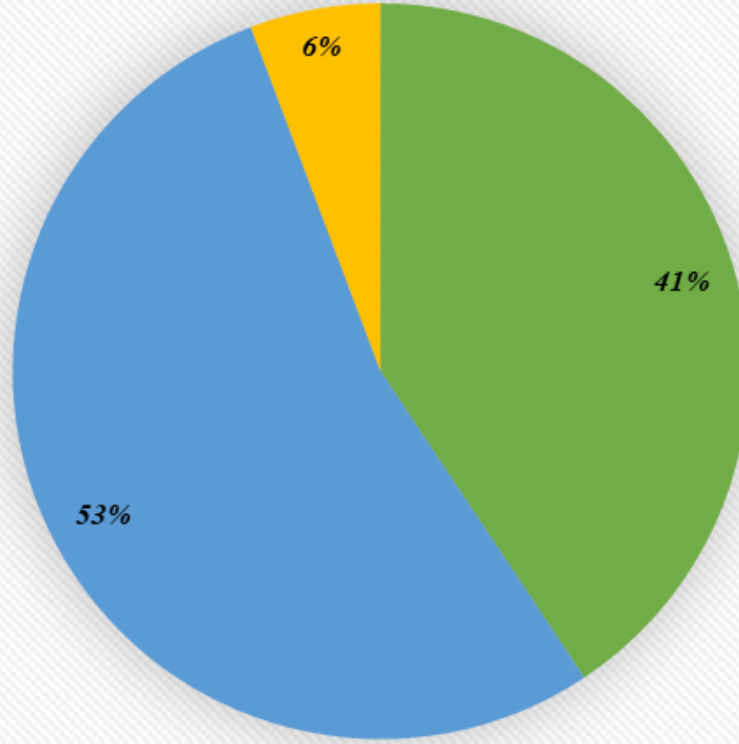

Çizim 16. İçe Dönük Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No. 105-107) ve Tekil Kâseler (Kat. No. 108-109)

GRAFİK

Erenler Tepe Yerleşmesi Dönemlere Göre Seramik Dağılımı

■ Demir Çağı 333 Adet ■ Hellenistik Dönem 439 Adet ■ Geç Hellenistik - Erken Roma 47 Adet

Grafik 1. Seramiklerin Dönemlerine Göre Dağılım Grafiği

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Hilal USLU

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Zonguldak – Bülent Ecevit Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Isparta – Süleyman Demirel Üniversitesi

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi

I İngilizce (Orta Seviye)

İş Deneyimi

1. 2014- 2017, İzmir- Seferihisar Teos Antik Kenti Kazısı
2. 2016- 2017, Zonguldak- Ereğli Herakleia Pontika Yüzey Araştırmaları
3. 2017, Kastamonu -Taşköprü Pompeiopolis Antik Kenti Kazısı
4. 2019-2022, Isparta- Atabey Seleukeia Sidera Antik Kenti Kazısı

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar

1. Hürmüzlü, B. - B. Sönmez - A. Mörel - G. Kılınç - H. Uslu, (2022), Paleo-Kuleönü Gölü Çevresi Antik Dönem Yerleşimleri, B. Hürmüzlü, Ç. Şenkul, Y. Ünlü, G. Kılınç (eds.), Doğal ve Kültürel Mirasın Paleo-Kuleönü Gölü’ndeki İzleri: 50 Bin Yılın Öyküsü, Isparta, ss. 208-247.
2. Uslu, H. - B. Hürmüzlü, (2022), “Pisidia Erenler Tepe Yerleşimi’nin Konumu ve Seramik Buluntularının Analizi”, Colloquium Anatolicum, 21: 67-96.